

Quodlibeta bone
in theologia

205

[Erstingen, Conc. Fyner] [1475?]

H^x 9335

2

Opusculum p̄ns qđ appellatum ē quotlibetū statūū hūmāoz v̄nera:
bilis magistri Jacobi carthusien̄s sacreche. p̄fess. hanc ḡtinet tabulā.

De papa & eius cura.

- De prelatis ecclesiāz & modo v̄uendi erga subditos.
- De canonico ingressu ad p̄laturā aliq̄z aut qđ. iūq̄ eccl̄iasticū b̄n̄ficiū
- De laudabili p̄gressu pontificalis dignitatis & ceteroz p̄latoz.
- De diuino cultu & exhibitione ipsius.
- De statu clericoz secularium.
- De continētia clericozum.
- De remedijs contra m̄continenciam
- De statu & vita religiosoz.
- De abbatibus p̄positis p̄oribz & alijs in religione p̄sidentibus.

De statu secularium & primo.

- De regibz & nobilibus.
- De iudicibz & eoz honestis adibz.
- De aduocatis & p̄curatoribz & de rephensibilibz ī eoz officijs.
- De consulibus & rectoribz ḡmunitatū.
- De vicjs & enozmitatibz vbiq̄z locoz ḡmunit̄er emergentibus.
- De causis viciozuz.
- De statu virginum & viduarum.
- De virginibus voto castitatis astrictis.
- De ḡuzatis.
- De diuicijs & diuitibus.
- De mercatoribus negotatoribus alijsq̄z diuicijs cumulādis insistentibz
& quā piculosus sit status mercatorum.
- De honesto lucro mercatoz. Et regul̄ directiuis īfoz mercatoz.
- De dominis & seruis.
- De peccatis alienis.
- De hospitibus aduuis & passiuis.
- De officio & adū predicatiōis & de circūstancijs debitis que sunt iste
sc̄; quis. quid. quibz. vbi. quādo & quomodo.
- De modo regendi cuiuslibet pastozis animaz.
- De senibus & iuuenibus.
- De modo epilogandi p̄sens opusculum.

Ezechiel sanctus dei propheta etc.
 In sacra visione legitur vidisse librum coram se expansum
 intus et foris scriptum. Et scripte erant in eo lamentationes
 et carmen et ve eiusdem scdo. Qui nimirum liber sacre scrip-
 ture prefert ymaginem secundum beatum gregorium in quo hec
 tria oculis hominum postenduntur speculanda. lamentationes de hominum peccatis
 Carmen de spe glorie consequende. ve de futuris et mis penis evitandis. Que
 in quibus tria quam creberrime divina scriptura tam veteris quam noui testamenti com-
 memorat. nescio quis ignorat. Et vtriusque sacra scriptura haberet tot de
 hijs affectuose speculantes quot repiret legentes et audientes. Sed re-
 uera messis multa in sacra scriptura exarata operari vero pauci. lamen-
 tati sunt olim prophetarum oculi irremediabilibus lacrimis super desertione legis
 diuine quo ad vnam progeniem scilicet populum israeliticum preplantis eos datos
 in reprobum sensum tam in fide quo ad idolatriam quam in moribus a iusticia
 deviantes. De quibus vnus scilicet Jeremias sic deplangit dicens. Quis
 dabit capiti meo aquam et oculis meis fontem lacrimarum et plorabo die
 ac nocte interfectos filie populi mei eiusdem nouo. Et quotiens idem et
 alij sancte legis emulatores. tales lamentabiles lacrimas effuderunt quas
 dinumerare et enarrare sufficiat. et si isti vnus gentis peccata tam vis-
 uacibus deflebant lacrimis quis hodie succedendum putat his qui non
 vnus sed plurimum pene totius orbis scilicet et si non fidei sed morum ex-
 orbiantium deflebunt defectum. quod enim regnum punctam gentem aut
 populum dabis michi vbi iura diuine et humane legis inuolata con-
 seruatur. Verus est enim sermo propheticus. ecce tenebre operuerunt ter-
 ram et caligo populos. Cum enim rectum sit iudex obliqui si rectitudi-
 nem diuinarum legum appenderimus ad stateram respectu modorum vi-
 uendi qui pene vbiq; hodie inter homines conseruatur. clarissime appa-
 rebit quanta obliquatio inter homines succreuit. nec mirum cum inter pres-
 orationis casuales sex. duo solum recti. et quatuor obliqui. Ideoque et si
 licuit patris temporum sanctis ruinas populi israelitici deflere cur non
 etas nostra vtiq; forte non minus grauata peccatis etiam admittere velit plangentes
 sicut olim sanctus Paulus aliquos corintheorum deflebat dicens.
 Ne itaque cum venero humiliet me deus apud vos et lugiam multos ex
 hijs qui ante peccauerunt et non egerunt penitentiam scilicet corintheorum velle.
 Inter quos plangentes ut vix fatear testimonium mihi prohibente conscientia
 mea videar mihi vnum velle videre. Cupio enim cum Paulo omnes homines
 esse in visceribus ihesu christi ut omnes in semitis sanctorum patrum recto
 calle ambularent. licet enim non sim nescius prophetarum vulnerum que et
 et quotidie gemitibus et suspirijs cogor deflere ut mihi merito dici possit
 medice cura teipsum. tamen etiam meipsum a numero plangendorum excludere

nolo sed inter primos numerari ut ego vna cum ceteris tam de flentibus quam de flendis optati remedij merear quos respiri corde itaque mihi esse video ut de qualitate statuum diuersorum contemplatione emendationis et reformationis stilo et si non lenocinate plausu eloquencie veritate tamen quantum valebo satis ornante materia aliquid depingam. et hoc non in cassum ad meipsum et ad alios propagare curavi. putavi enim diuina inspirante clemencia aliquos posse respiri qui errores suos recognoscetes sanitatis remedia amplectentur. non enim abbreviata est manus domini. aggredior autem hoc opus non animo reprehendendi sed informandi persuadendi et emendandi. **I**psa enim turpia per se satis reprehendunt aduersus dicente **Horacio** de solato philosophico per spicuum inquit est nunquam bonis premia nunquam sceleribus sua deesse supplicia. **Sequitur** phemiū opis subsequētes

Azorsurus igitur preconcepta vendico mihi verba prophetica psalme quinto. Cantabo dilecto meo canticum patruelis mee vinee sue. **27.** **I**n quo capitulo spiritus sanctus per os prophete quasi iugemiscendo obicit filiis israel vicium ingratitude eos reprehendens. **C**ur post tot accepta beneficia ibi et alias enumerata debitos fructus facere neglexerunt. **E**lectam quippe vineam eis plantauit que tamen non vvas sed labruscas parturuit. **C**ominatque eis desolationem et desertationem cui resonant verba **Jeremie**. **Q**uid inquit iuenerunt in me patres vestri iniquitatis quia elongauerunt se a me et ambulauerunt post vanitatem et vanifaci sunt **Jeremie** secundo. **N**unquit quis prohibere potuit eum qui licet longe immozis est sanctitatis forte tamen non imparis desiderij et feruoris ut non sibi plandū lugeat non dico super vna tribu sed super ruina multarum nacionum christiano nomine licet frustra glancium qui quidem ostentent nosse deum verbis. factis autem negant. **E**fficacioza enim sunt testimonia opum quam verborum plantauit siquidem dominus ihesus non corruptilibus auro et argento sibi vineam electam imo sanguine suo proprio tanquam agni immaculati ecclesiarum et fidelium vniuersitatem rigans eam doctrina sua salutaris miraculis eam decorans exemplaris vite sanctimoniam eam tanquam sepi circūdans **T**ozularumque sue sanctissime passionis ac humilitatis turre in ea fodiens et extruens agricolis prudentissimis spiritu sancto edocis et roboratis non inuide eam excolendam tradidit sanctis scilicet apostolis et doctoribus qui verbo et exemplo lucencium opum insuper et proprii sanguinis effusione vineam sanctam scilicet ecclesiam misticuere et robore rare studerunt. **Q**uorum suauissima merito prerogativa sicut musica in conuiuio vini et sicut opus pigmentarum in omni ore quasi mel indulcabitur. **Q**uid inquit ysaias et ultra debuit facere vinee sue et non fecit ei quasi diceret **N**il restabat amplius faciendum nisi expectare fructum ex ea quem quia non produxit merito maledictionem et penam suorum reatuū

luere compellant. auferam sepem eius et erit in direptionem diruam ma-
 ceriam eius et erit in osculationem et ponam eam desertam ubi supra
 hec quidem de vinea ysrahelici populi per prophetam dicta non dubitatur
 que figuram gessit ecclesie noui testamenti. **Iuxta illud Pauli.** hec omnia
 in figura contingebant illis. **Scripta sunt autem ad correctionem nostram**
 in quos fines seculorum deueniunt primo cor. x. **Et quis rogo**
 est qui si non velit dissimulare quod ampliora mala nostra etas addit quam etas
 priorum temporum. **Et licet illi filij ysrahel suorum scelearum presenserunt iustam**
 penam scilicet decem tribus in captiuitatem medorum et persarum ac assiriorum trans-
 ducti. relique vero due tribus postea in babilonia. nos vero tam ima-
 nes penas nondum in christianitate expti sumus. **Non tamen ideo credere**
 phas est quod iustus iudex peccata uoluntate digna sine uindicta indigna transibit
 secundum id **Pauli ad rom. ij.** secundum duriciam tuam et cor impetens thesau-
 risas tibi iram in die ire et reuelationis iusti iudicij dei qui reddet unis-
 cuique secundum opera sua. reuera felix arbitrium est agi cum illis quos
 deus in presenti tempore non sinit ex sententia agere sed statim uoluntatem ad-
 hibet quam cum alijs quos sinit in profundum peccatorum demergi sine penam
 adiectione ut eos cum dies iudicij aduenit in plenitudine peccatorum
 puniat scilicet **Machabeorum vij.** Magni enim beneficii iudicium est illud.
Hoc autem grandis ire est signum et alludit huic ueritati. **Boetius** plus
 hominibus inquit reorum aduersam quam prosperam potest esse fortunam. **Ma** eni
 semper specie felicitatis blanda mentem. hec semper uera est cum se instabile
 mutatione demonstrat. illa fallit. hec instruit. **Et idem** alibi multo infeli-
 ciores improbi sunt cum iniusta impunitate donati quam iusta uoluntate puni-
 licet paucorum numerus huic fidem accomodat propter executionem intel-
 lectus quem nequeunt ad lucem perspicue ueritatis attollere somniant enim
 illa sola speciem ueritatis habere que sensibus corporalibus apprehendunt
 sed prudentia exitus reum metitur. demonstrat autem retracta series temp-
 ab ortu mundi usque ad nostre etatis tempora quomodo uera est hec sententia.
Orta occidunt omnia et auda senescunt et nihil est opere et manu factum.
 quod non efficiat consumatque uetustas hoc in rebus hoc in moribus hominum
Semper enim rerum principia floridis solida sunt esse fulcra coloribus
 processu uero temporis ad constitutum tendunt augmentum. deinde paulatim
 uergunt ad detrimentum hec docuit primorum patriarcharum **Abraham**
ysaac et Jacob preluenda uocatio. **Et in quanta gloria** apud deum eorum
 uita claruit cum deis sacram scripturam legentibus liquet quorum posteritas
 ad tantam collapsa est demencia ut saluatorem omni morte epissima per-
 rimerent. **Sic et in primitiua ecclesia** quanta euulsit in discipulos christi gratia
Nemo puto latere que quantum deforbuit non iam uidentem seu scribendo
 sed magis deflendo exprimur. **Et huius figuram expressit uisio regis**

nabochodonosor a deo ostensa Daniel ij°. Cū statuam vidit cui⁹ cap⁹
ex puro auro erat ⁊ optimo ⁊ pectus ⁊ brachia ex argento venter ⁊
femora ex ere tibeae ferree pedū quedam pars ferrea quedam fictilis In
cui⁹ statue varietate quo ad habitudinem p̄ciuz status ecclesie ⁊ eius
mēbroꝝ potest nō icōuementer designari. Op̄abile mihi esse videoꝝ
q̄ modernus ecclesiasticoz viroz scatus pro maiori pte vix attingit in
firmam ptem statue que ē fictilis siue terrea eo q̄ terrenis ⁊ trāsitorijs
intendit circa que tota hoīm versatur intentio. Nam testat̄ Jeronim⁹
ecclesia q̄o nata sit ⁊ adulta martirys q̄ coronata cū venerit ad prim
cipis xp̄ianos potencia ⁊ diuicijs maior facta est. virtutib⁹ aut̄ mimos
Sequitur de papa ⁊ ip̄ius cura.

Et ut recto ordine hic stil⁹ se attingat a sanctuario dei necesse
est vt incipiat qd̄ ego intelligo curā romanā ⁊ ip̄am cōcer
nencia. Qua sana ex̄te tāquam sano capite totius corpis
ecclesie mēbra vitali spiritu reuiuiscere dubiū non ē. Qua
etiam languēte quid in corpe potest sanū existere. De ip̄a emm virt⁹
exit ⁊ sanat omnes. nec vero cuiq̄ etiam infimo inter mēbra corporis
formidandum est si ad hui⁹ capitis sanationē remedio oportuno ⁊ sibi
possibili occurrat. Non impiseo inquam sed obsequiose sicut in corpe
corpali tam homis q̄ aīalium irrationalium oīa mēbra cōcurrere non
cessant vt caput sanet̄ nec caput hoc mīsterium refugit sed benigne se
inclinare non erubescat auidum sanitatis. nec iniuriam sibi factā que
rulat̄ sed cum gr̄az actione suscipe non dedignatur. Etiam si sub pedi
bus se inclinare deberet. nec pudeat se etiā fimo aut luto submittere dū
p̄ hec se putet optata sanitate gaudere. neq̄ estimet quis hanc sibi scri
pturam obicendam. bestia qui montē tetigere lapidabile quia vis facti
enda est in hoc q̄ dicit̄ bestia. ⁊ in hoc q̄ dicit̄ mōtē que omnia quo ad
monitionē fraternā p̄posito p̄nti non obsunt vt diligens lectoz intelligē
potest. cnm ⁊ asina errantē p̄phetam legat̄ corripuisse voce homis lo
quētis. ⁊ Abraham sanctus vxori sue sara iubet̄ volūate parere voce
dñica Gen. x°. Et Paulus Petrum caput ecclesie legat̄ rephendisse
ad Gallatas ij°. Et moyses quotidiano dei fruens alloquio gentilis
hoīs scz ietro loceri sui non abiect̄ p̄silio sed ⁊ accepit benigne ⁊ idēz
acquieuit. Etiam qui eū rephendit vnde ⁊ dicit̄ glosa nō erubuit vir
deo plenus consiliū gentilis. Exodi xvij°. Omnes enī quantū ad hoc
fratres sumus ⁊ vnus corpis mēbra licet vnū alio nobilius dicente
xp̄o. Omnes enim vos fratres estis. Et dixit xp̄s Petro. Si pecas
uertit̄ inter frater tuus. Ecce dixit papam habere fratres ⁊ ipsum esse
fratrē alioꝝ nisi quis in tantam p̄riūpe auderet insamiam vt vnū hoīez
quātacūq̄ etiā dignitate p̄fulgentē diceret in pecabilem seu iobliq̄bilē

aut sic natum aut gr̃a confirmatū qđ a p̃stolis scitur denegatū ⁊ añ
 sp̃ssandī missionem ⁊ post eum in passione xp̃i relicto eo omnes fugie
 runt ⁊ post donum sp̃ssandī Paulus legit Petro in faciem restitisse
 quia reprehensibilis erat. Et talis firmior ⁊ sapiencior esset p̃thoplasto
 ⁊ Joanne baptista ī vtero sanctificato sanctior qui dixit ad xp̃m Ego
 a te debeo baptisari inuēs se indigere mūdātōe. nec nō ⁊ vas electōis
 trepidauit arbitrans se nōdum p̃prehendisse s; dixit ne forte alijs p̃ze
 dicans ip̃e reprobus efficiat. quō aut quis ista de se aut de alio p̃barec
 non video ideo ⁊ clarissima ingenia multis laborib; defudauerunt ī ges
 neratib; p̃alijs Cōstāntēsi ⁊ Basiliensi olim celebratis probare volē
 tes fortissimis rationibus autoritatib; ⁊ testimonijs aut ritatib; geres
 raliū p̃alio p̃emere autoritatē p̃fecerunt viderunt ip̃i ne ecclia cas
 tholica ⁊ vniuersalia vni hōī regenda esset a xp̃o p̃missa qui ⁊ errare
 posset ⁊ ex p̃nti alios in errorem adducere cū esset veritatis liberi ar
 bitrij ⁊ nondum p̃firmati. Et ex post p̃cludere xp̃m post ascensionē
 suam in celum insufficienter sponse sue de p̃uisore p̃uidisse qui eam p̃
 stituere posset ⁊ a legib; ⁊ mandatis datis a xp̃o recedere p̃mitteret
 aut p̃pelleret. nec legimus alicui mortali hōmī tātam assistentiā deum
 esse pollicatā sicut toti ecclie. Ecce inquit vobiscum sum om̃ib; dieb;
 vsq; ad p̃sumationē mūdi. Mat. vi. Nam ⁊ n de regnis p̃ouincijs
 ⁊ om̃ib; p̃nitatib; recta ratio sic decreuit vt si p̃uiscor aut sponse aut
 p̃nitatis institutus a legibus sibi commissis durare voluerit aut sibi
 p̃missam in errorem traducere p̃nitatis et non acquiescat sed abiciat atq;
 deponat secundā p̃siliū cayphe. ⁊ xp̃dicit vt vrus moriat vt non tota
 gens peat. Esse aut errabilem p̃cabilem ⁊ obliquabilem romanū p̃s
 tificem ⁊ posse scandalizare eccliam. canones p̃tane ⁊ exp̃iēda p̃ri
 orum tempū lucide demonstrat. Cum ergo certo certius stat quēlib;
 hōīz viatorē pu p̃ ex seip̃o esse liberi arbitrij qđ ad vtrq; ē variable
 ⁊ eligere potest bonū ⁊ malū. Nullūq; scđm Galonensis sententiā esse
 qui semp faciat bonū ⁊ non peccet. Oportet concedi ⁊ papam esse vnū
 ex hijs posseq; ⁊ deberi fraterne ammonitioni subiectū esse. cui si diu
 a fide publice p̃uincā posset aut eccliam scandalisaret non solū fraēne
 correctiōem sciret se subiectuz s; etiā si rebellis ⁊ p̃tinax esse decerneret
 p̃ generale p̃aliū legitime p̃gregatum tanq; p̃ sup̃mū tribunal in ec
 clesia legitime ab officio ⁊ dignitate papali fore dē p̃nēdum tanquam
 caput morbidū. ne totum corpus inficeret qđ deus auertat esset enim
 sal iuatuatū ad nihil vtile nisi qđ foras mitteret ⁊ p̃culcaret. Mat. vi
 Est canon notabilis distinctione. xl. Si papa. ⁊ in glosa ibidem. ⁊ xp̃s
 Petrum nomine sathane appellauit volentem licet pie eum auertere a
 passione dicens. vade post me sathana Mat. xvj. ⁊ licet p̃sona romāi

pōtificis subiecta esse posset pluribus defectibus vt alter hōmo nō idō
min⁹ dignitatis officij p̄mencia sup singulas ecclesias vicari⁹ xp̄i
potestatis auctoritas sibi in electione sua p̄cessa caput mīsteriale totius
ecclesie ab oīb⁹ ecclesie filijs est veneranda & extollenda & omni laude
p̄dicanda sibiq³ sūma reuerencia obediendum dicente xp̄o. **Q**ui vos
sp̄mit me spernit. & qui vos audit me audit a quo vtiq³ leges & iura
& conduntur & interpretant^r quibus totus regiē orbis. **C**ōceditur em̄z
Romanus pōtifex in scrinio pectoris sui omnia iura habere recōdita.
non solū ad alios p̄ ea gubernandos sed etiā p̄ seip̄m se & curiam suam
sc̄dm ip̄a dirigendū vt sibi dici possit legē patere quā tulisti. ne forte
sibi dici valeat. **Q**ui alium doces teip̄m non doces medice cura teip̄m
Nō tamē diffitemur in legibus positius que humano subsunt arbitrio
plura p̄ papam posse statui & reuocari sc̄dm exigēciam causarū p̄ qua
licite tempoz locoꝝ & p̄sonaz diuinis iurib⁹ seruatis illeis. **A**bsit autē
vt singula que in curia romana dicuntur fieri romano pōtifici ascribāē
aut a legis zelatoribus approbenē. **I**ncludit enim in se hec curia sicut q̄
libet multitudo tam p̄obos q̄z reprobos tam exptos q̄z inexptos sicut
quotidiana exp̄iencia p̄bat. **Q**uō enim idem fons dulcem & amarā ex
se p̄ducere potest aquā quō curia romana iurū & legum conditrix. ea
rundem presumeretur esse preuaricatrix. vt & mater earundem pre
sumeretur esse preuaricatrix. & mater earundem fieret & sepulcrum
Sed nec sic iusticiam curie commendemus vt abusiones ī ea factas ap
probare videamur quas crebrius opellimur etiam ip̄aciter & dolēter
p̄cipe iformare se velint dicti curiales si omnia facta iudicata disp̄sata
collata postulata p̄cessa m̄dulca p̄uisa in beneficijs dignitatibus electiōi
bus p̄firmationib⁹ p̄sonatib⁹ & officijs ecclesiasticis iurib⁹ & sacris ca:
nomibus sint p̄formia & non magis repugnācia p̄ciant avariciam s̄m
p̄phetam ex calūnia excuciant manus suas ab omni munere deū soluz
habeant p̄ oculis ambulēt in iusticijs & loquant^r veritatem in corde suo
& palpabiliter sentiant quā longe sint a semitis sanctoz pat̄z. o quātis
sudoribus & expensis cupiēt oīa retroacta sacra ḡalia & nouissime duo
vltia celebrata ī p̄stācia & basilea curiā reformare. s; forte q̄ p̄mi debu
issent se submississe reformatiōi. p̄mi fuerūt ī resistēdo & manū medentis
admittere noluerunt. & p̄pterea pluribus odiosa vident^r concilia q̄a non
sciunt vicia palpare sed pungere vnde vidēt pene spes ablatā de re for
matione curie romane quo ad certos dico. non quo ad omnes non enim
ambigē debemus quin aut nunc sicut olim nō pauca repiendi sunt qui
plangunt super cūctis abhominātionibus & abusionib⁹ que fiunt ī curia
qui licz sint contenti in curia numero nō tamē de merito. **S**up quibus
deus mandat viro qui moutus ē. lineis scilicet sanctis angelis vt signēt

et hanc sup frontes gemecium et dolerium sup cūctis abhominacionibus
 ne cum ceteris interficiantur ezechielis .ix. **N**on solum tales gemē
 tes in curia romana scio posse repiri sed ostendendum est p totum orbem
 tales non de esse q̄s vndio docet diuina q̄s zelus domus dei omedit re
 plentur q̄ amaritudinibz dum opem ferre nō valent lacrimas lacrimis
 addentes viscera diuine pietatis pulsare p eis non cessant lego scripta
 celeberrimoz viroz qui rem subiecerunt oculis in orbe moza; trahētes
 qui magis descendēdo ad sp̄z ip̄s nō peccerunt et aliquoz vulnera
 detegentes ad spem curacionis quoz tamē vulneribz nulla est cicatrix
 obducta. Et siq̄dez vt **Jeremias** vt forsitan paupes sunt et stulti igno
 rantes viam dñi reuera nime sed optimates sunt qui agnouerūt uiaz
 dñi et iudicium dei sui et h̄y magis ofregerunt iugum ruperūt vincula
 quia multiplicatae sunt p̄uaticationes eorum ofortate sunt auersiones
 eorum **Jeremie .v.** Si enim scdm sententiā **Jacobi iiij.** **Sciētī bo**
 et non facienti illud peccatum est illi quāto magis scienti et docētī bonum
 et facienti malū damnabilius peccatum est illi. Et vbi eminentia scola sci
 endi et docendi que iusta et recta sunt q̄z in vrbe romana. ibi enī fons
 sapientie decoz et splendor eloquentie. ibi solutio oīm dubioz. ibi tribu
 nal a quo nulli phas est appellare ibi censura sup̄mi terrestris iudicij
 ibi locus ad quem ofluūt p iusticia psequēda omnes obprelli. ibi re
 sidet plenitudo potestatis. ibi potestas clauū ligandi et soluendi que q̄
 bus placet pcedunt et quibz placet auferunt. **C**laudit enim potestas
 illa et nemo aperit. aperit et nemo claudit **I**bi plena pceditur remissio
 peccatoz in te in quā inclita vrbs romana p̄ciosissima pignora p̄cipuoz
 ap̄toz iudiciū tuoz. in aduentu xp̄i sc̄do. placuit enim diuine benigni
 tati te insignire hoc nobilissimo thesauro. necnō et innumerabiliū marti
 rum quoz p̄ioso sanguine de te dignificauit. **V**nde et celeberrimi noz
 nimis tui fama memoria digna et nūq̄ obliuioni tradendi te in q̄tuoz
 mūdi ptibz p odorem suauissimū. vbiq̄ diuulgauit tibi imperialis sublis
 mitas vltra quā nulla excelsior in terris ofprobat. caput suū inclinare
 humiliter et reuerēter nō erubescit. **E**t hec et multa alia mirifica et mi
 randa priuilegioz et libertatū p̄cellentiā p̄sencia tibi beatissimoz apo
 stolorum pignora peperunt. **D**e quibus vnus de tuis romanis pontifi
 cibus facundissimus **I**leo papa sic ait. **I**sti sunt viri p quos tibi euang
 gelium xp̄i roma resplenduit. isti sunt patres tui veriq̄ pastores qui
 te regnis celestibz inferendā multo meli multoq̄ felicius condiderunt
 quā illi. quoz prima studio memoriū tuoz fundamēta sunt locata. isti sūt
 qui te ad hanc gl̄iam puxerūt vt gens sancta popul⁹ electus ciuitas
 sacerdotalis et regna p sacrā beati **P**etri sede; caput orbis effecta laci⁹
 p̄fideres religione diuina quā olim dñatione terrēa. **Q**uāuis enī mul

estet abufio ibidem notata. Cernimus indefinenter auferri ad urbē cō
 fluere pro gratijs expectatiuis reſeruatius dignitatibꝫ pſonatis aſ
 alijs officijs obtinendis. Et hos qui burſas piguiores a portant vide
 mus & aliores dignitates reportare auro pro plūbo ſmutato nec ab
 tenta pſonazꝫ qualitate ſi merita eis ſuffragantē licet tenor bullazꝫ hoc
 ſignificare videat ſed in re pazꝫ cernit. Nam modicū ibi dicit ꝓpheta
 ꝓſayas verendum ē ne ſymon ille ꝓditiffimus ſepius in talibꝫ intercur
 rere videat ꝓ pacta ꝓ ſuentiones & ꝓtractus moze emendū & venden
 dum. Et niſi tantum defloremis effuderit vacuus de urbe remeabit: vñ
 ꝓauptas in curia romana locum raro cernit h̄re. etiam ſi bene merita
 & ydonea plus repiat & ſatis mirandum ꝓ ſoli diuites & nobiles potē
 tes in ſeculo dignitatibꝫ & beneficijs extollūe quaſi ipſi ſoli bene meriti
 reputarent. & nulli ꝓaupe. etiam ſi dignitate ꝓfulgeant magiſtrali
 ſeu doctozali. ideo cernimus opulentiffimos ep̄atꝫ eccleſias & ꝓlaturas
 grauibꝫ ſubiaceere oneribꝫ debitoꝝ vt vix ꝓ menſa ſua quotidiana ſuf
 ficiat eis ꝓcuraciones quia qđ nō capit xꝓs capit fiſcus. ſed hec ma
 gis ſletibus lugenda ſunt qđ ſtilo cōmendanda. Et ſi qđ forte ꝓſcripta
 moleſte ferat hic ſe ſuſpectū reddere videt de fautoria iniquitatis ꝓꝓos
 bans ſe non odire vicia que non potēſt pati reꝓbendi nec libera voce
 illud dauitcū potēſt ꝓmereri. Nōne qui oderunt te dñe oderam & ſup
 mimicos tuos tabeſcebam ꝓfecto odio oderā illos mimici facti ſūt mibi
 Conſulendū igitꝫ huic inclite romāe curie tam clero quā populo ne ꝓ
 tantam adeptam gr̄iam maculā inferat dignitati ſue vt olim Salomon
 ſapientiffimus legiē feciſſe & ſiant poſteriora ꝓiora ꝓioribus ne forte
 immūdo eiedo ſpū ꝓ peccatū ydolatrie ꝓmo ꝓcepto. i malignus iuenies
 domuz ornata & mūdātam ſcobis ꝓ mūdānā aſtuciam & ſciāzꝫ vadit
 & aſſumit alios ſeptē ſpūs nequiores ſe & ingreſſi habitant ibi ꝓioribꝫ
 & maioribꝫ crimibꝫ iuolūēs etiam qđ ꝓius erat. Quis enim dubitat
 mūdi lumīa quo ad fulgozem ſapientie ſi ad tenebras mortaliffimozꝫ
 vicioꝝ fuerint ſuerſa ex certa ſciencia grauius ꝓcare qđ olim gen
 tiles deum ignorantes & tamen uſticiam colētes ſola ydolatria ꝓcaue
 runt quales erant romani ante xꝓi aduentum vt Machabeozꝫ teſtae
 hiſtoria ꝓmi mach. xij.

De ꝓrelatis eccleſiaz.

Nunc ordīe ꝓgreſſiuo a ſup̄mis ad media deſcēdēdo ad eos
 iquam qui dati ſunt ad lucem genduzꝫ ſtilus ſe reflecat h̄y
 inquam ſunt quos deus tanquam ueros ſpeculatozes ſupra
 iſrahel ꝓſtituit de quibꝫ ꝓrimus ꝓaſtor ait eos exhortando

pascite qui in vobis est gregem dei pudentes non coacte sed spontanee
scdm deum neq; turpis lucri gra sed voluntarie neq; dnantes in clero
sed forma sancti gregis exammo vt cum a puerit princeps pastozum
pcipietis imarcessibilem glorie coronam prime **Dee. vlt.** Ecce quam
pulchram splendidamq; ymaginem pterulit suis quos in ptem sollicitu
dimis decreuit sibi associare in qua doctrina clare expressit. & officium
siue misteriu; ad qd sunt vocati qa pastoz notat pascē & modū pascēdi
sed non coacte sed spontanee & scdm deum. & diuina pcepta que sunt di
rectiue regule oim gregum simul & pastoz. neq; turpis lucri gracia
p qd omnē excludit cupiditatem auaricie que solet multis esse causa p
siddendi & beatus qui illam excludens nomen mercenarij euadere mereē
induens nomen pastozis. **Deinde** etiam elationis excludit vidum qd
plerūq; pmittere solet apicē dignitatum dicens neq; dnantes in clero
xp̄us enī non venit mīstrari sed mīstrare cui? vestigijs veri pastozes
debent inherere vitam etiam izrephensibile; eis iprimē quā grex imi
tari debet & quā boni pastozes gregibus suis pferre debent tanquā spes
culum in quo se speculēnt docentes factibile esse qd verbo docent & ex
emplo demonstrant. demum fidelibus p̄sidentibusq; pastozib; a p̄dicijs
nō recedentib; qd ignam p̄mit mercedem in die iudicij ipsis reddendaz
Ecce quid clarius pleniusq; exp̄mi potuit p principem ap̄toz ad ponti
ficalem p̄tēs dignitate; q; quāti zc. piculi discrimis & laboris res sit
apud eos qui terfos habent oculos & digne eam admīstrare velint. aus
diamus **Augustinū** vnū ex ipis in ep̄la ad valerū dicentem. ante oīa
peto vt cogitet religiosa prudētia tua nihil esse ī hac vita & maxime
in hoc tempe facilius leuī? & homībus acceptabilius. ep̄i & p̄sbiteri &
diacom officio. sed si pfundozie & adulatorie res agat nihil apud deum
miserabilius & tristī? & damnabilius. **Et** nihil est in hac vita & maxie
in hoc tempe laborosius difficilīus & piculosī? p̄sbiteri dyacom & ep̄i
officio s; apud deū nil beacius si eo nō militeē quo impator noster iubet
Et subdit quis autem sit modus nec a puericia nec ab adolescēcia mea
didici & eo tempe quo discere ceperā vis mihi facta est merito peccatoz
meoz. nūquid aliud estime; nescio vt secundus locus tabernaculorum
mihi traderetur q; venenū tenere non nouerā. **Et** grez. ars ē arcū re
ginē animaz penset lectoz quicquid isti senserint de cura pastozali potē
ficali dignitate annexa putamus ne plures ī nostra etate posse regiri
qui dignitatem pontificalem onus & honore; estimāt magis prodesse qz
p̄esse eligentes. **Et** licet nō dubitent eis adesse laboram tamen hunc nō
vt prosint sed vt p̄esse pacantē libenter tolerant & p̄ nimietate amoris
ad p̄sidentiam & libidine dnandi non onus sentiunt sicut olīm de iacob
legitur qui septem annis pro nuptijs rachelis seruebat & videbant

et dies pauci p̄ amoris magnitudine. Quod certe euidentissima pbat
 experientia cum opulenciores ep̄atus & beneficia piguora plures & suē
 uerūt h̄re amatores. Etiam si populus esset magis n̄ d̄mitus & frō
 colus. & econuerso attenuataz eccliaz vix p̄sset passio iueni etiaz
 si populus esset simplex & disciplinatus. Non enim ab omnibz querē
 illud qd̄ p̄ omnibz est querendū in p̄latris. Que vero sint ista beat⁹
 Bern̄hardus in epla ad archiep̄m senonensem scribens. Sic dicit pu
 ritas cordis q̄ ad ep̄os i duobus p̄sistit. In querēda di ḡtia & p̄ximī
 vtilitate v̄m omnibus videlicet adibus & dicitis suis ml̄cuera sui m̄
 sed tantum aut dei honorem aut salutez p̄ximoz aut v̄rūq̄ nō p̄p̄riū
 comodū vel honore seculi vel aliud cui p̄iā p̄ter solum h̄ neplacitum
 dei & aīaz salutez. gaudeat p̄fecto iū? & scia sibi & sin̄ emū p̄beat q̄
 talis sit sed an putas taliū multitudine posse repiri plane non nego
 aliquos s; multop̄lures de p̄te opposita. Audiat sup̄ hoc Bern̄hardus
 sup̄ cantica sermone septuagesimoc̄dauo. Nō omnes sunt amici sp̄si
 quos hodie sponse hic m̄de assistere cernis & q̄ vt vulgo aiūt ad extra
 here eam vident. pauci admodum sunt qui nō que sua sunt querūt ex
 omnibz caris eius diligunt munera nec p̄sūt p̄ter diligere x̄m quia
 manus d̄d̄r̄t m̄amone. ituere quō m̄cedūt m̄tidi & ornati circūamidi
 varietate tanquam sponsa p̄cedens de thalamo suo. nōne cum repente
 quēpiam taliū p̄cedentem em̄p̄ p̄spexeris sp̄s̄lam putabis q̄; sponse
 custodem. vnde nemo hanc exuberare existimas rez a filuēcam v̄stīū
 splendo. ē mens̄az luxuriam p̄gerē v; soz argēteoz & aureoz nisi de
 bonis sponse. Inde ē q̄ illa pau p̄ iops & nuda relinquit facie miserāda
 Et subdit quem dabis mihi de numero preposito: unū qui non plus in
 uigilet subditoz vacuandis mai subijs q̄; viuis extr̄pandis. 20. Et
 ut aliquam sūmā in vnā massam colligamus de requisitis ad ir̄p̄hen
 sibilem possessorem hui⁹ pontificalis dignitate. tr̄m̄breim cōsp̄ido di
 uisionem ad hanc requisitam primo vt sit et canonicus n̄ gressus sc̄do
 vt sit et laudabilis p̄gressus. tercio vt sit et s̄sians & n̄ d̄f̄ribit egres
 sus h̄is tribus conditionibus stantibz p̄reus nauta nauem sibi omissā
 p̄sp̄ero euentu ad portum salute adducat vt et merito dicatur. Euge
 serue bone & fidelis quia sup̄ pau. fu. fi. Intra in gaudiū d̄ni cui. p̄mo
 sublato duo sequēda nihil p̄sunt imo nec p̄sunt haberi nec possid. ri
 quia error p̄uus in principijs maximus fit in fine. v̄r̄ de caut̄ssime pro
 tudendum de canonico ingressu quo ad omnia beneficia ecclesiastica de
 quo primo manuducimur ore diue. Qui nō intrat p̄ ostiū i cule cuiū
 ille fur ē & latro Jo. x. Et itez. Gratis accepistis gratis date primū p̄
 hibet ne aliunde ascendaē quo ad intrantes vt pat̄bit. sc̄dm̄ p̄hibet
 ne collatio beneficiorū quo ad p̄uidantes & instruētes corūp̄at primus

quo ad accipientes. scdm quo ad dantes vt omnia gratis fiant nulla
corruptione muneris interueniente Item ad hebreos. v. Nemo assu-
mit sibi honore s; qui vocat a deo tanq; aaron Et Aug. .xix. de ci. di.
locus supior sine quo populus non regit si ita teneat atq; admistret
vt decet et indecenter tamē appetit. q; obrem ocū sanctum quere caritas
veritatis negocium iustum suscipit necessitas caritatis q; sarcinam si
nemo imponit p̄cipiende atq; intuende vacādum est veritati. Si autē
īponitur suscipienda est p̄pter caritatis necessitatem ī qua pondē rāda
et subtili auctoritate docet quēlibet hominē vt quātum est in se eligat
quilibet ocium sanctum. i. deo et sibi soli vacare ī suauitate spūs et reuo-
catione interioris hominis nec appetendum est vt ab illa p̄ aliqd̄ negociū
seu p̄laturam aliquā abstrahat. Item docet q; si habent potestatem im-
ponēdi hanc sarcinam p̄lature hanc imponat p̄pter necessitatem carita-
tis. patienter et dolenter suscipiat onus impositum. idē electus in pre-
latum cū de consensu requirit̄ debet respondere nolo volens et volo nolēs
vt p; in glo. viij. q. 1. In scripturis hoc est quātū ē in me nolo s; quā-
tum est in īponēte volo et ecōuerso vt mixta sit auctoritas uolētis et
voluntas suscipientis. Ex quo colligere debemus q; omnis virtuosus
prelatus quātum est in eo salua cōbediēcia supior et utilitate cōmissorū
semper debet habere aīm ad hoc vt sarcinam hanc deponat et ad āplexū
dilecti sponsi in cubiculo secreta aspiraret dicēs illud. Oscule me osculo
oris sui qd̄ est querere ocium sanctū sed tamen p̄pter necessitates suire
non desistat. alioquin libido dñandi ipsum iudē tenere in p̄latura quod
est damnabile. alienū enim uidetur esse a fundamento humilitatis q;
aliquis se talem estimet q; nemo sibi similis est qui melius gregi dñico
p̄uidere possit q; ip̄a necessitas. igitur et patientia debent cōstringere
virtuosum p̄latum vt in cathedra sede it pontificatus non voluptas
aut honoz aut libido.

De canonico ingressu.

Et igitur canonicus sit ingressus ad aliquā p̄laturā aut etiā
ecclesiasticā qd̄cūq; beneficium cōsideranda est puritas siue
īcorruptio in intentione quo ad patronos p̄tētes. electōes
eligētes si ē electia dignitas et p̄uidētēs siue īstituētēs vt et q; ad īstitu-
endū vt sit etatis legitime cōpetēs scie et viti hōnesie Et hec intēto
que soli deo nota est quo ad ecclesiam. et eius iudicium non est obnoxia
p̄mis ecclesie que de manifestis iudicat licet non sit sine culpa etiā forte
mortalī sed hec culpa tollit̄ p̄ penitentiā in confessione etiā sine renū-
ciatione beneficii ad hoc facit capm̄ vltimū de symonia. Est et aliā pu-

ritas quę oculis humanis interluceat & hec excludit omnē corruptiōem
 munerū scz p̄cium a lingua a manu & ab obsequio non sic accipiendū q̄
 omnes p̄ces omnia munera oīa obsequia vidarent canonicū ingressū
Per hoc enim excludemus infinitam multitudinem ut non fieret salua
 omnis caro. **S**unt enī multa taliū mūerū genera que signū p̄ferunt
 gratitudinis captationem benivolentie amicitatis signa ad quorū
 oblationē nō p̄ncipaliter ferē intentio nec sunt p̄ncipalia motua p̄e
 sentandi eligendi aut offerendi dignitates & beneficia ecclesiastica sed
 accidentaliter adveniūt nō p̄pter hoc sed voluntarie. **Q**uis enim tam
 inops mentis esset ut p̄pter vnā collationem serotinā. prandium aut
 quōcūq; seruiciū aut simplicem p̄cedē sententiare p̄sumeret q̄ quis p̄
 ncipaliter motus esset ad offerendū aliqd̄ ecclesiasticū beneficium que p̄
 missa oīa etiam ex socialitate sine spe alic⁹ beneficij aliquis alteri esset
 exhibiturus. non recte desape sed desape mihi videt̄ qui sic sapit dūmō
 tū hec sine pacto & p̄uētiōe exhibent̄ & stante ydoneitate p̄sone ad quā
 habet̄ respectus & p̄pter qd̄ p̄ncipaliter conferat̄. quia plura restant
 p̄sideranda in talibz. scz qualitas p̄sone quātitas muneris locus temp⁹
 & p̄sona dantis & accipientis. **S**up̄ q̄ cercius volens informari vidat
 capitulum. **E**t si quociēs des. imo nec p̄ces p̄ ydoneo seu digno oblate
 dūmō offerens aut p̄sentans respectū p̄ncipaliter nō habeat ad p̄ces
 nec sunt p̄ces armate. s. potencia s; ad ydoneitate; eius p̄ quo fit p̄ctio
 aut p̄ se aut p̄ alium. non sunt oīno illicitę p̄ se tamen facē p̄ces pro be
 neficio curato aut pro p̄latura videt̄ p̄sumptuosū etiā p̄ aliū hoc ip̄m
 facē sciēt̄ sicut p̄ p̄ glo. ca. tuā. d. eta. & q̄li. ord. vñ tā i col. l. ordinū
 sacroz aut maiorū aut minorū dare sallarium p̄ formatis p̄ expensis pro
 lris cera laboribz scdm̄ exigentiā laboris &c. **S**cdm̄ dispositiōem iuris
 ē p̄cessum tū moderate scz y. aut. 3. gr. p̄ p̄curationibz etiā ordinatoz
 visitatoz &c. licitum est postulare moderatas expensas etiam a confir
 matoz in stallatoz scdm̄ exigentiā viay & p̄sonay ut; p̄ ca. **C**ū
 sit romana de con. & p̄cura. **N**on tū approbandū est in collationibz or
 dinū q̄ ad p̄sbiteriū ordinādus plus expōit̄ p̄ formata aut expensis q̄
 dyaconus & dyaconus plus q̄ subdyaconus cum omēs recipiant spiri
 tualia q̄ vnū est nō maioris p̄cij q̄ aliud & pares sunt expens & eq̄
 liter ad eas tenetur nisi esset respectus ad maiorem inopiam vnius q̄
 alterius sic q̄ recta ratio dicit̄ cū vno misericordius agere q̄ cum
 alio & hoc simili modo deberet fieri cū p̄sbitero paupe & dyacono locu
 p̄lete ut scdm̄ plus contribueret q̄ p̄m⁹ scz sacerdos. **Q**ua enim ra
 tiōe p̄sbr̄ apli⁹ deberet dare pro expensis q̄ dyacon⁹ cū par sit labor
 nō video nisi ratione altioris ordinis aut beneficij & hoc indignum videt̄
Quā hic dignitas nō attendit̄ sed p̄curatio & labor cū ordinatoz dignitatē

vendere non debet s; laborem & expensas postulare potest cum hec iura
 precedant unde etiam in pactum deduci potest qd a iure e processum i pre
 missis concordant decreta duoz generalium concilioz scz Constanciensis
 & Basiliensis que omnē receptionē & donationē damnāt tā in beneficijs
 qz i ordinib; exceptis solis salarijs notarioz scriptoz & registroz &
 expensaz moderataz. ideo etia; annatas minuta seruicia primos fructus
 & talia mltā quocūq; alio modo titulo seu colore vel nomie appellatur
 pro lris bullis & sigillis prohibent exigi aut donari aliqua decernencia
 Alter faciētes nullum ius seu titulum acquirere in beneficijs aut ordi
 nibus sic susceptis & insup penis symoniacoꝝ subiacere. ac de etiam q
 duob; pcedentib; pro aliquo beneficio aut dignitate dūmō vni eoz ius
 quisitum est in ea & alter nō vult cessare ab infestatione eius. prim⁹ li
 cite p̄ obstacula p pecuniā redimere scdm arbitriū p̄boꝝ viroz qd tñ
 non est licitū anteq; sibi ius est acquisitum quā esset symoniacū. **N**az
 sic p pecuniam paret sibi viam ad rem spūalem obtinēdam d̄ symonia
 c. dilectus filius concordat eho. **E**t similiter posset quis non irrationa
 biliter dicere. **S**i alicui esset p̄uisio facta de beneficio aut ecclesia modo
 licito & sine pacto sic q; haberet ius canonicū i ea & p̄uisor vel notari⁹
 nollent sibi sup hoc lras debitas p̄ p̄tenti salario decernētes sed ino
 deratam exigerent sūmā florenoz pensando beneficij valōrem p̄ut heu
 sepe ptingit & raro aliter quid huc p̄uiso esset faciendum posset res; o
 deri p̄obiliter q; talis protestationem facere deberet q; non ratione be
 neficij qd iam in manu sua existit tribueret flor. sed solum rōe lraz &
 iniuste sue vexationis redimende & impedimēta iniusta remouēdo. **A**
 ctum enim est scdm omnia iura illi cui ius acquisitū est iure uexatōez
 suam redimere. videat aut exigens quo iure tantā sūmā exigere p̄.
 Nam licet lre nō sint tanti valoris p̄ter p̄uū laborem p̄gamentū & ce
 ra; tamē quia p̄uisus eis carere nō p̄. licite potest emere lras que sūt
 p̄ui precij pro magno p̄cio quia pati iniuriam non est peccatum s; facere
 Nam licite possum vti alterius malicia in bonum meū. sicut dando vsu
 ram non ego sed accipiens peccat. nec p̄uisor seu notari⁹ sc̄. vendere
 possunt utilitatē lraz q̄a nō p̄tinet hoc ad eos nec i eoz potestate ē hec
 utilitas. unde qd meum non est vendere non possum s; laborem meū; li
 cite vendere possum. sic similiter forte dicendum est de lris indulgētia
 libus dimissionalibus inuestituris. **E**t forte etia; de annatis & vsupal
 lei dūmō non precedat pactum aut ouentio nec ratione consuetudinis
 aut statuti seu iuramenti prestiti ista dentur sed p̄scia quā sibi ius est
 in re acquisitum. pono q; aliquis canonicē electus si in episcopum aut
 prelatum & p̄firmatoꝝ eius siue sit papa siue alter ep̄us munus conse
 crationis & confirmationis ei noluerit impendere nisi annatas exoluat

aut cautionem debitam desolvendis preket & papa p se sit sfirmatoz
 quod ergo electus faciet. stet populus & ecclia sine pastore longo tēpe
 quis non videat quāta picula ecclesie imineāt viduatae papa non vult
 sfirmare sine annatis. Electus non potest administrare in ecclesia scdm
 iura ante sfirmationem sub pena amissionis iuris acquisiti p electione;
 nec potest haberi recursus ad supiozē cum null⁹ sit papa supioz. idēq;
 si quis viam pstatam amplecti videret cum pstatōe & alijs predictis
 forte posset habere colozē excusationis hoc tamē nō a pprobādo dico s;
 disputando cum sit spēs mala. Et p omnes episcopatus annate soluāt
 & integri fructus seu medij fructus vel byēnales. possēt tamē sub for
 ma meliori papa & epī in collationibus beneficiorū & dignitatum sibi p
 iusionē facē p impositionē scriptionū quo ad subiectas ecclesias & eoz
 pstatos cui nulla iura ptradunt tocies quociēs esset oportunū. toles
 rabilius enim ferret multitudo qd̄ quedam singulares psonae ferre non
 valerent qd̄ & decreta p alioz loco annataz pape sfuluerunt. aut igit
 certe vacantibus quibusdam ecclesijs de collatione spūaliū existentib;
 fructus earundem sibi ad tempus reseruare sine tamē diminutione di
 xine seruitutis aut institutis ad beneficia de nouo post finem pmi anni
 & secundi anni & tertiū moderatā taxam imponere scz tertiā vt i
 tribus annis se pstatue sequētib; sūmā vnius integri anni ptribuerēt &
 hoc fieri expediret de pstatu oīm quoz interesset. Et hoc decretum in
 synodo prouinciali pcluderet sic qd̄ tempe institutionis a nullo aliquis
 exigere nisi sallariū & expensas hoc oīno vidret expedire vt omnino
 pur⁹ esset igressus ad dignitates & beneficia ecclesiastica & qd̄ postea
 ptribueret & non cederet nisi p subuentione & sustentatione pzelatoz
 aut pro fabrica ecclesie ornamentis aut p aīa defuncti pdecessoris nō
 parciendo inter psonas aut p psonis. De statutis vero capituloz aut
 ecclesiaz que artare videntur beneficiādos etiā sub iuramento ad eoz
 pseruationem presertim in cōpstatationib; & ptributionib; etiā magne
 sūme pecunie & nisi se iuramento pstrinxerint ad soluendum mīme ad
 canonicatus & pendas admittunt p ut heu pene in omnib; cathedrali
 bus & collegiatis ecclesijs est statutū. etiam si p electionem aut p grāz
 assumi ptingat fateoz potius doceri velle quam docere ppter multozum
 doctoꝝ positiones varie de hoc opmāciū. Et ppter diuinas pserudies
 & statuta pene oīm ecclesiaz que nullū admittunt nisi solutiōe facta aut
 cautione pstita de soluendis. Et hos omnes tam dantes qz exigentes
 pcepitare in foueam damnationis videt esse mīme psumptionis pserti
 alte dignitatis & sciende viros qui nullas sibi sup hoc faciūt psciēdas
 Item pshero decreta duoz pscilioz scz pstantēns & Basiliēns que oēs
 tales pserudines & statuta damnare vidēt & contra facientes pnis

subiciunt symoniacorum & decernunt eos iure esse priuatos nec titulum
aliquem acquisiuisse. **E**xtendunt etiam penas istas ad ordinem collationem
sive confert sive accipit & ad ecclesiarum altarium capellarum consecrationem & to-
cius episcopalis officii administrationem que omnia gratis expendi debent ex-
ceptis expensis & salariis notariorum suorum portabilibus tamen & moderatis quae
vero sint opiniones doctorum de hac materia reperies in summa **J**oannis
ubi distinguit cautio aut promissio ab institucione petenda aut petitur
ante aut post electionem aut honesta aut inhonesta aut in iure expressa
aut non. **S**i honesta in iure expressa aut non & post electionem fauere vi-
dentur omnes doctores tali promissione si vero multipliciter variatur
De pecunijs vero soluendis ante electionem non caret nota suspitionis
sive implicite sive explicitae cautio presteat super quo ex prioribus iudicium
relinquo tamen enim debet quilibet tam exigentem quam prestantem sententia beati
petri ad symonem dicta **A**ctu. viij. **D**onum dei estimasti pecunia possi-
deri. **C**or enim tuum non est rectum coram deo tuo. **E**t dicit **A**ug. **H**ic
sacrificij qui per septuaginta annos vixerat extinctus est anthiocho ven-
dente sacerdotum iasom de quo habetur ij. **M**acha. iij. **D**onus etiam
ab obsequio. i. seruitia honesta & licita maxime spiritualia & sine pacto dum
modo persona sit idonea non inducunt symoniacam prauitatem dummodo non
habeatur respectus ad talia obsequia principaliter sed ad dignitatem per-
sone & hec sint sine preiudicio aliorum. de statutis tamen istis & oppositionibus
pecuniarum tempe collationis beneficiorum & ordinum ac sacramentorum aliorum
scripti clarius & extensius in quodam tractatu quem censui appellandum
speculum aureum de institutione ad beneficia ecclesiastica & incipit sic
improvidentia placuit quibusdam.

De laudabili vero progressu pontificali dignitatis & aliorum prelatorum. &c.

Notandum quod non sufficit ad salutem prelatorum canonicum
habere ingressum nisi & habeat laudabilem vite honeste pro-
gressum ad quem hortatur beatus paulus **A**ctu. xx. **A**ten-
dite inquit vobis & universo gregi in quo vos spiritus sanctus posuit episcopos re-
gere ecclesiam dei quam acquisiuit sanguine suo. **E**t de hac honesta con-
uersatione tota versatur intentio tertijs libri decretalium que est de vita
& honestate clericorum. **I**n quo primo occurrit speculandum de nimio ex-
cessu quem cernimus in famulis in equitaturis in uestibus in uasorum & fer-
culorum apparatu & ceteris expensis preter necessarios & quotidianis
sumptibus. **E**t quidem de hijs inuariabilem & uniformem regulam con-
stituere est impossibile cum quod uni multum est alteri est parum. **S**ed
damus rebus ecclesiasticarum non dominos sed dispensatores. sed reuera querit
dispensatores an fidelis quis inueniatur ne caro & sanguis & non pater

celestis nec paupes bursam ecclesiasticam exhaustant nisi cum pcuratoribus
 meritis condignis de quo rationem distictam deo reddere oportebit. de
 quo **H**eribardus ad fulconem scribit. dignum est ut qui altari suis
 de altari viuas non aut ut luxuriatis non supbias non de altari tibi frena
 aut calcaria aurea aut sellas dicitas opazes. quicquid preter necessa
 rium vidum et simplicem vestitum de altari retines tuum non est rapina
 est sacrilegius est. **E**t idem ad **H**enricum senonensem archiepiscopum scribens
 dicit. Clamant nudi clamant famelici querunt et dicunt dicite pontifices
 in freno quod facit aux. nobis fame et frigore miserabiliter laborantibus nostrum
 est quod effunditis. nobis crudeliter subtrahitur quod inanimiter expenditis.
Item idem li. iij. de consideratione multa talia in medium adducit in quibus
 heu nimirum excessus estimat licet sub colore necessitatis et ne dignitas
 pontificalis aut prelatore vilescat a multis excusatur. sed videat an iudex
 equissimus hec omnia approbabit non pari passu incedunt modernis tunc
 pontifices sicut olim. Dicit enim in canone **E**piscopus vilem suppellem
 dilem et mensam et vidum pauperem habeat et dignitati sue auctoritate
 fide et vite meritis querat. **S**ed dicit apostolus misterium meum honorificabo
 non dicit dominum sed misterium super quo **H**erib. in predicta epistola ad **S**enonensem
 ipsum itaque misterium honorificabitis. non cultu uestitum non equorum fastu non
 amplis edificijs sed ornatis moribus studiis spiritualibus opibus bonis. **P**rima
 quidem videntur honorifica. sed oculo qui non videt abscondita. **M**axime que
 videntur in abscondito nullis apparere fucata coloribus spectabilia. sunt tamen
 nullis condita saporibus preputa tamen nullis eleuata culmine excelsa tamen
 ut castitas caritas humilitas. nulli quidem coloris sunt sed non nulli
 decoris nec mediocri decoris qui diuinos que delectare possunt aspectus
 hec ille. non tamen sum nescius aliter et aliter tempora moderanda secundum lo
 corum et personarum exigenciam seruata qualicumque consuetudine et habitudine
 prouencium ut geramus eis morem suffereunda pro tempore non affectanda
 pro debito semper tendentes ad abstinentium potius quam ad augendum sic enim
 propiciationem dei facilius impetremus.

De diuino cultu secundum quod ad laudabilem processum requiritur.
Et dicitur cultus ut ecclesie suis non defraudetur ab obsequijs et ut
 numerus clericorum ritusque ecclesiasticus in debita forma secundum
 voluntatem docendum integer obseruetur. **H**ic pabulum ubi
 dei populo in ecclesijs debitis temporibus vna cum admistra
 tione sacramentorum non negligat aut pro pontifices pro se aut pro alios ad hoc
 idoneos. hec enim duo scilicet vita exemplaris et doctrina salutaris sunt de neces
 sitate cuiuslibet episcopi in sua dyocesi. teste **H**erib. in sermone lxxvij. super
 cantica. **H**omines solliciti pastores impinguare pecus non cessant bonis re
 ctis que exemplis et suis magis quam alienis. nam si alienis et non suis ignominia

Handwritten notes in brown ink, including a large initial 'H' and some illegible scribbles.

Fragmentary text from the left page, including words like 'capitulum', 'regis', 'nudo', 'multis', 'carere', 'suspensio', 'quod ex', 'positum', 'iudicium', 'sunt', 'seruata', 'bonis', 'primam', 'quidem', 'videntur', 'honorifica', 'sed oculo', 'qui non', 'videt', 'abscondita', 'maxime', 'que', 'videntur', 'in abscondito', 'nullis', 'apparere', 'fucata', 'coloribus', 'spectabilia', 'sunt tamen', 'nullis', 'condita', 'saporibus', 'preputa', 'tamen', 'nullis', 'eleuata', 'culmine', 'excelsa', 'tamen', 'ut castitas', 'caritas', 'humilitas', 'nulli', 'quidem', 'coloris', 'sunt', 'sed non', 'nulli', 'decoris', 'nec', 'mediocri', 'decoris', 'qui diuinos', 'que delectare', 'possunt', 'aspectus', 'hec ille', 'non tamen', 'sum nescius', 'aliter', 'et aliter', 'tempora', 'moderanda', 'secundum', 'locorum', 'et personarum', 'exigenciam', 'seruata', 'qualicumque', 'consuetudine', 'et habitudine', 'prouencium', 'ut geramus', 'eis morem', 'suffereunda', 'pro tempore', 'non affectanda', 'pro debito', 'semper', 'tendentes', 'ad abstinentium', 'potius', 'quam ad augendum', 'sic enim', 'propiciationem', 'dei', 'facilius', 'impetremus'.

ē illis & pecus ista nō proficit. Et post quomō aut in pascua diuinorū
eloquiorū educet greges dñicos pastoz ydeota. s; & si doctus fuerit qui
dem nō aut bonus. verendū est ne nō tam nutriat doctrina vberī q̄z no
ceat vita sterili. temere itaq; & in hac parte onus subit absq; scientia
piterq; vita laudabili hec ille. **A**ccedat etiam ad onus cure pastoralis
censure disciplina scdm q̄ tradit apostolica doctrina. pecantes inquit
coram omnib; argue vt ceteri metū habeāt sine qua omnis polida tenz
dit ad corruptionem que heu hodie non adhibet sceleratis. ideo sine tu
more currit ad vicia. dicit enim **Aug.** Dormitat disciplina seu ite im
punita nequicia. inde nutriunt i clero & i populo plurima vicia scilicet
ocubinat⁹ ebrietates omestationes. ludi taxilloz. vsure. adulteria. &c
Et inter cetera que sane fidei repugnāt maxime in laicis & precipue i
muliereulis. sortilegia. icantationes. diuinationes aruspicia supersticiosa
figmenta. benedictiones. auguria. obseruationes annoz. tempū dieruz
& mensū. que omnia & similia nimis pmissa sunt iualescere que omnia
a doctozib; decernūt esse spēs ydolatrie quoz noxa redundat i caput
pastoz si diligentiā nō fecerint ad extirpandū. non min⁹ incūbit cure
epali puidere solerē de religiosis in ipoz diocesib; vt status ipoz con
seruet scdm pfectiones ab ipis factas vt viuāt i obseruancia regulari
Et qui ab obseruācia collapsi sunt vt ad ipam reducant p reformatōz;
O quā deflenda mōstra cogimur videre in quibusdā religiosis imo irs
religiosis hoc in habitu indecenti i omestationib; i tabernis i curijs re
gum & principū. **D**e quib; tamē postea spēialis erit mentio facienda. s; vt
ait **Bernhardus** tam pastozes q̄z subditi graui obpressi somno ad
nullum dñice ominationis comitruū expgiscunt cum de eis sit scriptū
durissimū iudiciū hys qui p̄sunt fiet **Exiguo** aut scedit misericordia.
Et potentes potenter tormenta paciēt **Sapie. vj.** Reuera meli⁹ mul
tis esset si nati nō fuissent aut pastozes ouū irratiōaliū fuissent q̄z pa
stozes hoīm. quib; grauissime ominationes p̄ pphetaz oracula p̄dicāt
De inquit pastozib;. &c. **Iere. xxij.** & **Ezech. xxij.** & **xxxiij.** hoc tñ
de pestilentias qui neglecta ouū cura voluptatib; ocio & honorib; sunt
ptenti. **E**t tota ad ista eoz versaē intentio secus de diligentib; quoz
qualitates scribit **Paulus. j.** ad thij. ij & in alijs pluribus locis. **N**ecq;
enim dignitas pōtificialis legitime potest administrari nisi ab hys qui
hanc nō honorem sed onus putant. quib; venustissimū speculū beatus
Greg. in li^o. de cura pastoralī depmxit qd̄ frequēter ab omnib; ponti
fiabus deberet semp p̄oculis haberi. supessent multa p̄sideranda pasto
rib; ouū xp̄i sed quis ea enumerare sufficet q̄ magis in quotidiana
expiencia speculamur q̄z i codicib; legimus. **I**nter que sunt excessiue
extorsiones pecuniarum & exactiōes a subditis clericis & laicis tam in

iudicialibus actibus quibus extra iudicialibus nec mixtum multa milia florentinorum
 quibusdam non sufficienter ante compositionem ut praedictum est ita ut etiam
 latissimas possessiones habentes aut sepe aut semper ere alieno sunt
 oppressi civitatibus villis prediis et quod maius est ornamentis ecclesiasti-
 cis et pontificalibus insigniis pignori expositis. Adiciendum etiam hoc
 quod expedire et necessarium est ad legitimum progressum pontificis et aliorum
 prelatorum ut tam in iudicialibus negociis quam in aliis temporalibus iudiciis
 et gubernandis tales perversos deum timentes ac avaricia odio habentes in-
 stituant qui extra decreta evangelica doctrinam apostolicam et iura cano-
 nica nihil attemptent. In quibus sit iusticia et veritas quia alias hoc sci-
 enti imputaretur quia faciens et consentiens ac prohibere negligens pariter peccatum
 punietur. Distrahae pauperum clericorum secularium viduarum pupillarum et miserabilium
 personarum probare debent idoneos pontifices ostendat et eorum patere
 debent eisdem ut dicant cum **Job** Ostium meum omni viatori patuit ma-
 xima et preciosissima gemula in fronte et infula sacra pontificis est miser-
 ricordia et clemencia ampliusque ornatur aulam pontificis pauperes de mensa
 eius refecti quam nobiles quatuorcumque apice dignitatis insigniti. ipse enim Christus
 ait. **Quod vobis de minimis meis fecistis mihi fecistis** hoc non de regibus nobilibus
 aut divitibus loquitur sed de pauperibus. mediant ergo quem potius suavia
 secum habere velint aut Christum aut nobilem avarum. quiaque utrumque non oportet
 repellere sed hunc tolerari oportet illum vero scilicet pauperem tanquam Christum
 brachiis dilectionis amplecti. Persuaderi mihi video si pontificalis emi-
 nentia in premissis non impigra fuerit inuenta castitate iusticia veritateque
 vallata. nihil damnationis timere habebit. hec autem facile exequetur
 si non dedignatur stipari consilio vireorum prudentium et deum timentium qui
 tanquam oculi precedant omnes gressus eius. Sicque progressum laudabi-
 lem in suo statu censeat habere et si in hoc vivendi modo credit se non de sedibus
 sed semper profecturum. pculdubium egressum felicissimum sibi cumulabit.
 sciatque sibi divinum auxilium non de furtivis quo adiuvat omnia sibi prospera
 eventura sunt. **Ma** presentente scia Christi primam querite regnum dei et hec
 omnia adicient vobis. **Sed** lugemus plangimusque tales paucos respice
 in nostra etate cum videamus exaltari sanguineos nepotes et cognatos
 episcoporum qui de patrimonio crucifixi ditantem incrassantem et dilatantem pauper-
 ribus abiectis licet idoneis et sapientia preditis. sed non est noscitur de hys
 iudicare veniat profecto qui ratione districta; exiget quique dicit redde
 rationem villicationis tue. iam enim vltra non poteris villicare. **Regis**
 mus enim de sanctissimo **Leone** papa quo post longas et lacrimosas ora-
 tiones sollicitus et trepidus de salute sua responsum accepit ab angelo
 dimissa sibi fore peccata omnia excepto quod de impositione manuum cogita-
 ret. quo rationem de se redderet. **Ma** dicit **Paulus** ad **thymotheum**. **Quia** dico

neini imposueris neq; p̄nicaueris peccatis alienis. i. thp. v. Profecto ino
tescens ep̄m reum fore oim̄ peccatorū illoꝝ quib; min⁹ ydoneis scienter
manus imposuerit ordines aut beneficia p̄ferēdo p̄missa omnia bñ fiāt
si vigilant p̄ se aut p̄ ydoneos viros deum timentes singulas ecclesias
visitare satragit vicia corrigendo ⁊ salutarib; monitis subiectos secun-
dando sc̄dm iuris dispositionem.

De statu clericorū seculariū.

Narratione predicta habita de pontificib; in qua plura tacta
sunt que etiam clericos inferiores concernūt libet nūc aliq̄
p̄texere de statu clericorū qui totum orbem impleuerunt ci-
uitates opida fortalicia castra villa atq; curias pallacia atq;
aulas regum ⁊ ep̄orū. nec locus vacat quē ip̄i occupare nō reperiunt hic
ordo sacer clericorū successit in locum septuaginta duorū discipulorū
xp̄i. sicut ep̄atus in locum apostolorū hunc ordinem adinstar leuitici
sacerdotij xp̄us dignificauit ⁊ sibi assistere voluit. Et sup oues suas
scilicet p̄ticulares ex institutione ep̄orū manus ip̄is imponēdū locauit
distingūdo singulos singulis. Si tamē sint curati alias absente mafia
subiecta in q̄o agere possunt nō habent. Et ideo licet habeant om̄es cla-
ues ligandi ⁊ soluendi nō tamē omnes habēt earū vsum vt sunt nō cu-
rati. Nos clericos xp̄us sua mensa fecit dignos. nō solum sacramentali
sed ⁊ sustentatione corporali quia q̄d ad se p̄tinet tribuit eis scilicet decimas
primicias oblationes census ecclesiasticos sibi olim tribu leui nes
gaui dare possessiones hereditarias inter ceteras tribus. sed earum
possessio fuit domis. Nam qui altari deseruit ⁊ de altari iuste om̄um
care debet h̄j in quā sunt sal terze. i. speculum ⁊ condimentū hoim̄ secu-
larium in vita ⁊ doctrina ⁊ hos clericos sibi xp̄us cingulo castitatis
perpetue astringere voluit solemnī professione in sacrorū ordinū susce-
ptione p̄ manū pontificum vt quos quis hoc deifico officio scilicet con-
secrationi corporis sui mancipare voluit. Etiam ab omni concubito alijs li-
cito ip̄os voluit esse imunes ⁊ si a concubito alijs licito sc̄z matrimonio
quātomagis ab omni genere icontinēcie etiam illicito licet ī primitiua
ecclesia cui⁹ adhuc morem greci seruāt ad hoc nō instruebant nec hoc
sine sp̄ssandī inspiratione credimus factū. Tunc enim viri ecclesiastici
possessionib; non erant p̄diti sed in om̄um viuētes. Etiam vinculo
matrimoniali ligati maiori sanctitate pollebant q̄; hodie sine matrimo-
nio ⁊ cum possessionib;. Neq; tunc ad p̄p̄inos consanguines filios ⁊
nepotes poterant bona ecclesie deuolui que non habebant. sicut hodie
proculdubio filij sacerdotū ⁊ nepotes exhaurire vident oia ad ecclesias

ptinencia successoribus eorum scilicet ecclesiarum rectoribus nil relidis que
 tamen adhuc heu sepius fieri videmus ad decenciam clericalis ordinis.
Quedam sunt que respiciunt deum quedam que proximum quedam que per
 tinet ad seipsum. **Q**uo ad deum pertinent orationes et sacrificia quo ad orationes sunt
 horae canonicae studiose et devote persoluede studiose quantum ad integritatem
 devote quo ad attentionem. quarum horarum omissio scienter et voluntarie ob
 ligat ad mortale propter ecclesie statutum ut patet per capitula dolentes
 et presbiteri de cele. missa. ubi in ca. Dolentes. precipit sub pena suspen
 sionis facilliter omittens deo et proximo iniuriam facit quia beneficium datur
 propter officium et stipendia datur propter misericordiam. **E**tiam quia per temporalibus
 non refundit spiritualia et animas fundatorum defraudat eorum suffragiis. nec
 per alium potest quis facere horarum solutionem si est sanus. **E**tiam si nihil
 precipit de beneficio si titulum sibi retinet aut est in sacris. **R**atio est quia
 horae canonicae sunt annexae clericali dignitati ob memoriam dominice passionis
 cui obligatus est sacerdos aut in sacris constitutus. cum in sortem domini
 vocatus sit a quo et nomen recepit quia clericos sortem dicitur. **E**t quia horae
 canonicae cernunt propriam personam ideo non per alium solui possunt. **C**um etiam
 papa pluribus occupatus et in quo residet plenitudo potestatis per se sol
 vit easdem. **E**t licet solutio horarum per alium quo ad rem solutam idem
 esset tamen quo ad solventem et debitorem non est idem. **C**um deus acceptat
 rem solutam propter soluentem non econverso. quia minus curat debitum
 quam debitorem cuius contrarium fit in solutione hominibus faciendum. **Q**uia isti
 a quocumque fit solutio ratam eam habent quia plus attendunt rem solutam
 quam rem soluentem. **I**tem quia anime fundatorum fraudarentur eorum suffragiis
 et intentio eorum violaretur si non fieret solutio horarum. **Q**uo autem ad sacrifici
 um pertinet ad clericos presbiteros. **O**blatio hostie salutaris in celebrati
 onibus missarum tam per viuis quam per defunctis. ad hoc officium assumpti sunt
 in ecclesia ad representandum dominicam passionem. **A**li equum officium gra
 tis suscepissent quia et iniuriam facerent deo et ecclesie. **S**ed de frequen
 tatione aut raritate non est determinatio certa sed secundum dispositionem
 celebrantis et voluntatem beneficii instituentis et populi cui presidet
 exigentiam. hoc oportet limitari dummodo tamen digne accedat et salua
 reuerenda tanti sacramenti. **D**icitur enim ad hebreos. **O**mnis potestatem
 ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in hijs que sunt ad deum ut
 offerat dona et sacrificia pro peccatis. **S**i quo ad proximum pertinet ad ordinem
 clericalem si tamen sit presbiter aut curatus ut pabulum verbi dei populo
 sibi commisso aut pro se aut per alium admistret propter quod et stipendia per
 cipit. ne sit sicut mutus canis non valens latrare. in quorum reprehensione
 beatus Gregorius in omel. quadam loquitur. **Q**uid nos o passiones agimus
 qui et mercedem persequimur et tamen operari nequaquam sumus et fructum

qui ppe sancte ecclesie instipendio quotidiano p̄cipimus. Sed tamē p̄
eterna ecclesia mīme ī predicatione laboramus pensamus cui⁹ damna-
tionis sit sine labore hic p̄cipe mercedem laboris. Ecce ex oblatione fide-
lium viuimus sed nū quid p̄ aīabus fidelium laboramus illa in nostruz
stipendium sumim⁹ que p̄ redimendis peccatis suis fideles obtulerunt.
nec tamen contra peccata eadem vel oīom̄ studio vel p̄dicationis vt di-
gnum est insudamus. Et post pauca debemus pensare qđ nobis dicit
vos estis sal terz. Si igit̄ sal sumus condire mētes fidelīū debem⁹ qđ
p̄fecto p̄dimentū ille veraciter p̄ximo ip̄endit qui p̄dicationis ver-
bum non subtrahit. sed ne solis verbis p̄dicationis clerici sint p̄tenti
debent ⁊ verbis addere viuendi exempla vt quod docent verbis ope-
ribus ostendant. ⁊ qđ ore p̄dicāt factibile sint in ope. vnde dicit ibidem
Greg. Tunc vere alijs recte p̄dicamus si dicta rebus ostendim⁹ ne
dicatur nobis **Medice cura teipm̄** Et **Jero.** Ne p̄fundant opa tua
sermonem tuū. Admonet etiam idem **greg.** dicēs in eadem omel. Cū
clericum videmus admonēdus est quatinus sic viuat vt exemplū vite
secularib⁹ p̄beant. ne si quid in illo iuste deprehendit̄ ex eius vicio īp̄a
religionis n̄re estimatio graueē. ⁊ hec testari debent eius tonsura habi-
tus incessus loquela cibus lectio p̄pundio ⁊ cetera sancte p̄uersationis
exempla ad seculariū vitam p̄dēdū. De tercio quo ad seipm̄ vltra p̄e-
missa ⁊ sup̄ ea requirēt p̄tencia corp̄is sui in castitate. 2c.

De p̄tencia clericorū ⁊ remedijs p̄tra incōtinēciam. 2c.

Dignissimū est vt qui filius virginitatis tractare sumere ⁊ alijs
tradere debent sicut corde sic ⁊ ope p̄tenciā seruent p̄petue
castitatis. ne dum extraordinarie castitatis iura trāsgre-
diendo sed etiam ordinarie sc̄ legitimi matrimonij legales
sacerdotes. Et si ex lege dñi virginem ducere licitū habuissent tamē
instante eorū officio quoad in templo ministrare deberent toto illo tempe
ad vxores p̄hibebant̄ accedere. Et que p̄p̄atio sacramentorū veteris ⁊
nouī testamenti. mūdammū inquit qui fertis vasa dñi ⁊ si de panib⁹ p̄-
p̄ositionis in tēplo oblati n̄ erat licitū nisi mūdīs vesci vt p̄. i. i. i. e.
xxi. Quātomō licitum censet̄ sacerdotibus nouī testamenti sorde icō-
tinēcie fedatis sacra corp̄is ⁊ sanguinis sacramenta p̄p̄e ⁊ tradere.
Clericus laborans in inconemencia sacrilegij reus est quia aufert deo
qđ dei est ⁊ votum solemniter oblatum sc̄ corpus suū. Ne p̄ciosissimū
deo aufert sc̄ aīam suam quā ex sanguine suo redemit. Item quia de
dei familia est eo qđ viuū a eius est ⁊ abo dei vescitur quia stipendijs ec-
clesiasticis ⁊ deo magis grauaē hoc peccatum. Item ex sciēcia ⁊ doctrīa

eius grauaē culpa. Item dicitur populum ipse nāq̄ orōmibus suis pro
 culpis aliorum deberet delendis intercedere sed p̄ se auget culpam. ideo
 deo fit odiosus. Etiam quia sacerdos p̄ prophetam angelus nūcupatur.
Malab. xv. Unde quāto digniori nomie censeat si legitime & innocēter
 puerfetur tanto sediozi nomie bapt. sandus est si a vera vita se elōgat
 vnde talis merito dyabolus est noīandus scđm illud xpi. Vos ex p̄re
 diabolo estis & p̄ris v̄ri opa vultis facere. Et licet tantis sordidissimis
 crimibus heu multi inficiunt tamē nō nim̄ hec incōtinentia inter cle-
 ricos habet studicissimos cultores & pauocissimos penitentes. Nam ī
 quibusdam p̄uincijs ista labe mualuit vt etiam erubescenciam amisit
 & pene totum orbem infect vt pene ablata sit spes curacionis. nec corre-
 ctionem admittere volunt multitudīne s̄uetudīne & potētia se arma-
 tes quasi pro lege defendentes. **Canones** quidem & romani pontifices &
 sacra decreta generalium s̄alioz seuerissimas p̄nas & censuras etiam
 formidabiles angelis contra s̄cubimarios ediderunt maxime publicos
Etiam vsq̄ ad beneficiōz priuationem incarcerationem & inhabilitatōz
 oīm beneficiōz sed peccati tam p̄ne late & ipas ferentes pari v̄cto cons-
 temnūtur. hec enī damnabilia sunt etiam laicis scđm doctrinam ap̄osto-
 licam. **Fornicatio** autem & omnis imūdicia aut auaricia nec nemiētur
 in vobis. sicut decet sanctos aut turpido aut stultiloquiū aut scurilis
 tas que ad rem non p̄tinet. **Ad eph. v.** Ecclesia quidem p̄ sacra cōcilia
 ex consensu & pari voto oīm latinoz statuit in sacris certimibz s̄tī cōcīā
 exceptis grecis. Sed forte ptunc amplioz viguit feruoz castitatis ī cle-
 ricis q̄ n̄ris tempibz. Sed reuera op̄mabile mibi est si hodie a primo
 vellet aliq̄d s̄alium seu papa clericos artare ad votum cōtinentie cuz
 magna difficultate s̄ensum oīm obtineret maxime quia s̄tnercia nō ē
 de essencia sacroz ordinū. Et dubitare mibi videt si exp̄dīret nō p̄t
 dignitatem ordinū sed p̄pter multitudīnem transgressoz. **Clerabilis**
 forte videri posset aliquibz vt sacerdotēs licite vna legitima vterētur
 vxore q̄ pluribus illegitime & cum grandi scandalo secularū & graui
 peccato. Nam si m̄rimoniū esset eis p̄missum cessaret peccatū. Nam nō
 est peccatum nisi quia prohibitum est. ideo enī ecclesia tolerat meretrices.
 quia dicit **Aug.** Tolle meretrices de ecclesia & replebis oīa libidimibz
 & si tolerat illud q̄d de se est illicitum p̄pter maiora crimīa deuitanda
 quāto magis posset de illicito licitum facere phibitionem remouēdo. s̄
 forte diceret p̄pter aliquoz incōtinentiā nō expedit nec decet tollere de
 s̄nī ecclīa tam p̄osuz s̄tnercie coronā. **Ad hoc** forte alter posset respō-
 dere illud euāgeliū. qui potest cape capiat tamē de hoc nil loquoz asser-
 tiue s̄ disputatiue alioz sup̄ioz iudicio hoc relinquēs. Sed ex q̄ dicta
 doctoz ad hoc inclinari vident q̄ nullus missā notozij fornicatoris debz

audire quid facient ep̄us & archidiacon⁹ in quorū dyocefis aut dis-
trictu multitudo concubinariorū & situata i prochialib⁹ ecclesijs nec alijs ha-
bere possunt pro plebe ad sacramēta eadem ministranda & verbo dei pre-
dicando. nūquid popul⁹ iuri suo priuari debet ppter alterius peccatum
ut dicat regula iuris. Utile p inutile nō debet viciari aut p ep̄os d̄bent
tolerari in tali sacratissimo officio cū scandalo populi & grauissimo pe-
ccato & tamē nō puto me dubitare q̄ quilibet taliū ante celebrationem
faciat confessiōem. vnam salutarem haberet cōtentionem & penitentiā
sed meo iudicio etiā si decies cōfiterē cū lacrimis sine efficaciā proposito ex-
cludendi concubinā nō esset verus penitens qui occasiōem priorū facinorū
nō p̄mittit amputare presertim quia crebri⁹ surrexit & relapsus ē vno
verē s̄r credere debet se iterato relapsurū i p̄nti obiecto & se piculo pe-
ccati mortalis cōmitti sicut qui serpentē in lecto fouet sui ip̄ius homicida
censetur & vilipendit corpis sui salutem sicut ille aīe. ideo talis semp in
mortali peccato celebrat etiā cōfessus imo a confessore requisit⁹ an concu-
binam velit abicere eo respōdente n̄ non debet eū absolueret licet ei peni-
tentiam debet iniungere p vnā decretalem de pe. & re. qd̄ quidā. quid
ergo cum talib⁹ faciat ep̄us aut archidiaconus. Ad hoc saluo famiori
iudicio potest sic respondere q̄ primo suocanda est synodus in qua fiat
municio ut infra certum & breue tempus omnes relinquāt concubinas
ut ip̄e concubine sub pena obediēcie & excoicationis etiā late sentēcie
ut recedant a concubinarijs qd̄ si nō fecerint sciāt se excoicationis sen-
tēcijs subiacere & exōnti. Etiam ip̄i presbiteri cōmunicantes criminosis i
crimine ip̄o facto sunt exōnti de sen. exco. Si concubine in q̄ casu sic
exōnti se diuinis ingesserint sunt ip̄o facto scdm iura irregulares
nō nisi p papam absoluendi. sicq; si adhuc rebelles & incorrigibiles per-
stiterint successiue pcedat cum eis vsq; ad beneficiorū priuationē aut in-
carcerationē scdm decretū cōcilij Basiliē. sup hoc editū. Et si alijs p̄s-
biteri cōmūter viuētes possunt h̄ri cōmēdēt eis ecclie vna aut dua
simul ne popul⁹ fraudetur diuinis. Et si nec huic morbo poterit reme-
dium apponi qd̄ cū nō speratur. ex tunc ne populus debitis suis frau-
detur & ne innocens populus ppter aliorū scelera puniat iudicariē pa-
cienter tolerare posse cum dolore & gemitib⁹ ut tales concubinarij red-
dēt populo debita ip̄orū ex quo de stipēdijs & oblationibus ip̄orū sustē-
tarenē. ad hoc tolerandū mouet xp̄i exemplum qui mūdatus a lepra
misit ad sacerdotes cum sacrificijs legalibus qui tamen puerissimi &
symoniaci fuerunt nō p ostium sed aliūde ad ouile ouū ascēdentes fre-
quēter tamen eorū peccata a superiorib⁹ sunt ad memoriā reducenda. ut
aliqui respiscant sicut & xp̄s scribis & pharisais ac sacerdotib⁹ scelera
eorū ante oculos ip̄orū legi obiectasse. Et vero dictum est non d̄bere

missis interesse notozij fornicarij. Intelligendū puto ceteris pibus. n. qui nō tenent de iure prochiali ecclie interesse. & nō de curato celebrantibus nec ius ad inter essendum habentibus & quoz ipi nō sunt prohibiti & hoc est in criminis de tstationem quo ad celebrantem ut p talem dīfretum ad penitenciam quertant. nā ad sacramētū p̄ceptū seu i. reuerenciam. Cum etiam hereticus scismaticus depositus & degradatus celebrantes si sint rite consecrati conficiant p̄ter caraderem ind libilē eis imp̄ssum. Et notozius fornicator ille ē censendus qui p̄ p̄nam p̄fessionem aut euidentiam facti aut p̄ iudiciōem iuris sit talis. seu etiam qui mulierem suspectam de incontinēcia aut filios eius publice circa se fouē comprobatur. &c.

De remedijs incontinēcie sūt aliqua deo donāte speculanda.

EX quo morbum mortifex ostendimus. Equū videtur ut & antidotum quātum possumus afferamus & layci quidē cōiugati remediū suū habent scilicet sacramētū matrimonij q̄ non tam ī officium q̄ in remediū ē ab ecclia institutū. sed clerici eodem mo. bo laborantes hoc remedio uti nō possūt quia hoc remediū nō oburauerūt. sed sunt alia remedia multo salubriora q̄ bus vitam uti vellent efficaciter & secō curarentur. hez ipa remedia quādam videntē ingerere acerbicatem sicut p̄cio amara sed sana. nec mix q̄ iste morbus sit difficilioris curacōis & maioris ibestōis. **M**ā multiplicia habet fomenta scz a domestico hoste scz carne a diabolo ab alimentis corpis a p̄ximo a sensibus exterioribz & interioribz que oīa melināt carnem ad incontinēciam quia in exordio p̄p̄gationis a libidīe morboza p̄ fomitem peccati conceptus est. vnd non solū apostoli ant dotū sed etiam **H**aliēni huic ē necessariū ex quo natura infecta est p̄ maxie in causa & causat & augmentū sumit a rebz naturalibz & qualitatibus primis. **A**dde etiam q̄ aīa secum hostem domesticum p̄orat qui eum ī flāmat. **P**rimū ergo & principale remediū est oīo p̄ria & aliorum deuotoz ad d̄m p̄recta in sacre hostie oblatōe qd̄ multos a tali mo. bo legitur in vitis patz & tollationibz patz curasse hoc remedio ī oībz temptationibz. primo uti expedit ut ait plato in t̄ly. **I**n nimis inquit rebus diuinū p̄fidiū iplozari d̄bet. **I**nuocandū inquit **I**stocci⁹ rex oīm p̄rem quo p̄termisso nullum rite fundat̄ exordiu & heritat̄ x̄ps ad hoc petite & accipietis. **E**t alibi **Q**uecūq̄ orantes p̄tatis credite. q̄a accipietis. **E**t quāto hoc pestis piculiosoz quia mortal & carnī suauior apparet. tanto attentioz debet esse & importunioz p̄ctio. nec oīa alia remedia sine illo efficiaciā non habent. **S**cdm est ex quo heu in mult

Seneca lib. 5.

Lucius 1° 1320

*2. Lepo a val. gye
et speculanda*

tis est consuetudo & habitus requisitus p̄ frequētem actum necesse est
ut iste habitus corrūpat̄ p̄ cessationem ab actu. quia eadem sunt prin-
cipia generatiōis & corruptionis & omnis res p̄ quascūq; cās ḡnatur
& p̄ easdem dissoluē. **Ex** regula iuris licet enī cōsuetudo censeā quasi
altera natura. facilius tamen vincat̄ cōsuetudo q̄ natura. **Oportz** igit̄
cōsuetudinem p̄rariā p̄tra consuetudinem generare nec hoc credatur
impossibile dūmodo homo facit diligēciam ac deponit molliciem viri-
liter agens & in domo confidens dicente **Boetio**. Diligēcia cuiuslibz
opis obtusitas pmollitur. **Et** ut hec contraria cōsuetudo nō nimis im-
possibilis videat̄. **Alia** remedia & amīcula afferant̄. **Tercium** igit̄ est
ut hostis interficiat̄ in semine ne crescere pmittat̄. **Nullus** enī inconti-
nēcie actus est qui in instanti ad exteriora procedit nisi prius p̄ interiora
serpat p̄ delectationem & suggestionem quo p̄cepto mox hostis dum ad
huc debilis est ne viresumat capite truncandus est scilicet resistendo
ad alia se conuertendo aut orando legendo scribendo aut manibz aliq̄d
laborando scz ocum tollendo. **Nam** dicit poeta. **O**cia si tollas p̄ ire cu-
pidinis art̄. **Cui** recordat̄ **Iero**. **S**emp̄ aliquid opis facto ut te dia-
bolus occupatum inueniat. **Nam** & ocm̄ anumerant̄ causas iodos
mitari; & eorum peccatorz. **Ezech** xvi. **Quartū** remediū est fuga mul-
ierum quo ad aspectum auditum tactū odoratum inuestiū & etiam mu-
nusculez quozūcūq; ab eis aut ad eas directorz plena est scriptura tā
doctorz quā & phoz de hoc remedio & nisi quis hoc remediū apposu-
erit gratis in alijs laborabit. **Dicit** n. **Iero**. **a**bsencia mulieris castitatis
collocat arma. **Testes** sunt **Dauid** **Salomon** **Samson** nec quia p̄sant̄
guinee sūt. ideo non sunt timēde. quia dicit **Aug**. **Q**ue cum sorore mea
sunt sorores mee nō sunt significās visitātes sorores nec excidat a me-
morā q̄ **Amon** sorore suaz thamar deflorauit sic sepe exp̄cia docuit de
incestu p̄sanguineoz. **Et** filie loth imp̄gnate fuerunt p̄ patrem ipsozū
Iero. aut ait. **N**on terant ostiolum tuū pedes muliez **Aug**. i epla ad
circēsem archidiaconū grauē inimicū sortita ē castitas cui nō resistens
dum sed p̄ocus admissio ut dicit̄ equo ab eo longius fugiēduz. **Preuis**
sermo asper & rigidus cum huiusmodi habend⁹ est. nec minus ideo ca-
uēde sunt quia bone indolis & pie p̄uersationis cōprobāt̄. **Quāto** nāq;
melioris fame tanto citius alliciūt quia sub aspectu pietatis se sup̄p̄it
fiscus impie libidinis. expto crede frater expt⁹ loquoz corā deo nō mē
cēs cedros libani & gregum arietes sub hac peste cecidisse repi. **De** q̄
rum casu certe non nim⁹ suspectus erā q̄ de **Ieronimi** & **Ambrosij** im-
pudica turpitudine hec **Aug**. **M**ulier in scriptura igni scorpiōni leoni
serpenti & alijs nocius bestijs equipatur. **Et** sicut fuga muliez vtilis-
sima & necessaria ē cuiuslibet continere cupienti sic a corde & memoria &

3.
in raris actibz.

7.
fuga mulierum

a fantasia totaliter ē p̄ sp̄m abiciēda ut nullus patiatur de ea. etiam
 mētionē fieri. sicut in collationibus p̄m p̄res sancti volebant q̄ etiaz
 materie de mulieribus in biblia silencio p̄merent̄ p̄pter imperfectos audi
 entes. 2c. **Quintū** remediū ē sobrius abus exclusis delicatis supfluis
 & inflāmatiuis abis & potibz scilicet vino forti aut qui habent acutos
 sarpores aut qui sunt multi nuerimēti calidi & humidi s; qui declinant ad
 frigiditatem & siccitatem scdm̄ p̄siliū medicoꝝ quia isti nō multiplicāt
 materiā spermaticā que si multiplicat̄ auget incontinēciā vñd̄ ieiunia
 & abstinecie & vigilie sunt p̄motiua castitatis. Et dicit quidā. saphir⁹
 & smaragdus reddūt hoīem castum & p̄tinētem. ideo etiam fleubotomia
 & exercicia forata balnea multa venationes lapidum p̄iectiones ludozū
 sp̄es cure & solitudines graues belloꝝ exercicia studijs līāꝝ vehe
 menter opam dare scribere legere fortiter laborare exercitiū supiorū
 mēbroꝝ scz brachioꝝ & pectoraliū. p̄ talia em; exercicia supfluitates
 ī mēbris supioribz p̄sumū. mēbris vero inferioribz admīstrari debent
 vngenta vel amplastra que declināt ad frigiditatem & siccitatem. vñd̄
 dimmutio materie spermaticę & frigiditas & siccitas ualēt ad castitatis
 p̄seruationē. ideo dicit **Jerom⁹** Ama studia scripturaz & carnis vi
 dia nō amabis. **San⁹** q̄ nutrices infantū cum desistūt nutrire tūc ma
 teria lactis in ip̄is exiccat̄ nec plus p̄tunc nutrire sufficiunt. Sic cessa
 cio ab actu venereoz exiccationē facit sp̄matis. ideo senes & pueri sūt
 ad castitatem inclinati. in senibz exiccat̄. In pueris ad augmentum cor
 poris attrahitur & p̄sumit̄ materia. vsus agm̄ casti laudabilis. est absti
 nere a vino & a frequēationē feminaz multum prodest ad castitatem.
Venter enim mero estuans scdm̄ **Jerom⁹** facile spumat in libidinē. **Di
 c̄**
 n. sapiēs in eccl̄iastico. vinū & mulieres faciunt apostatate sapientes
Et Jerom⁹ Sine vino friget venus. i. luxuria **Et** idē itē **Tēpta** mēta
 clericoꝝ sunt frequētes accessus mulieꝝ. **Sextum** remediū est etiā na
 turale scilicet q̄ cum quis se sentit temptari mox ad aquā frigidam re
 currat & vsq; ad collum stet in ea vsq; ad totius corpis infrigidatōez
 ac saltem mēbra genitalia in aqua frigida teneat. **Eadem** de causa quia
 p̄traria contrarijs curant̄ ex quo ex calefactione causat̄ tunc econtra
 p̄ infrigidationem curat̄. **Septimū** est corpis penalitas adhibita tempe
 ptationis. sicut sanctus benedict⁹ fecisse legiē q̄ tempe sue grandis
 temptacionis vestibz exutis se nudum in medio vepriū vrticarum & spi
 naz iuoluit ita ut totus vulneratus exiret & sic voluptatem traxit
 in dolorem. **Et** quia hoc paucoꝝ ē ideo guilhelm⁹ p̄sienf̄ dicit de quo
 dam ep̄o qui in se & in alijs docebat fieri q̄dam instrumentum ferreū
 quū sed miro modo pungit̄ in cutis sine effusione sanguinis aut mutila
 tione quo ut docuit insurgente temptacione que pena non durat & post

5
 Sobrius abis

5
 7. P̄siliū

pulchra iocunda delectabilia videntur non ex natura sed errore opinandi
 sunt existimata. In futuro autem vera firma et perpetua existere dubium
 non est. Decimum remedium est consideratio diuine p[ro]uidencie qui iudex strictis
 finibus omnium ventur[us] est. Quis enim tam impudens ut adulterium audeat
 admittere in p[re]sencia sponsi mariti et iudicis vindicatus loquitur de hoc. **Ho-**
ecius in fine de solatio[n]e Magna inquit vobis indicata est si dissimulare
 non vultis necessitas p[ro]bitatis cum ante oculos agatis iudicis cuncta cer-
 nentis. Sunt et alia p[ro]videncie remedia. s. aspa vestis durus lectus. fuga
 omnis mollicie. assumptio vilitatum. Et quicquid corpori et carni blandiri
 potest repudiare. sic enim caro domat[ur] p[er] spiritum ut etiam quicquid contendit pe-
 rire ductore[m] suum nec p[ro]uo labore opus est longo tempe[re] infecta curare co-
 suetudinem. non ergo refugiat medicinam qui aspirat ad sanitatem. sed heu
 non omnes clerici regulas sibi p[re]fixas p[ro]servant. Dicit enim **Johannes Crisostomus**. multi
 sunt sacerdotes et pauci sacerdotum multi nomine pauci ope videte ergo quo
 sedeat[ur] super cathedram Quia cathedra non facit sacerdotem sed sacerdos
 cathedram. nec locus sanctificat hominem sed homo locum. Non omnis sacerdos
 sanctus sed omnis sanctus sacerdos. Et **Jeronimus** non est facile stare in loco
Petri et Pauli. nec tenere cathedram regnandum cum christo quia non
 sanctorum filii sunt qui tenent loca sanctorum sed qui exercent opera eorum. Olim
 erant lignei calices et aurei sacerdotes modo res versa in contrarium
 non inficiamur sacerdotes in obsequiis ecclesiarum deputatos frequentare
 sacrosancta mysteria passionis christi in quotidianis celebrationibus missarum.
 Sed non ideo aliquod est gloriosum quod fit sed qualiter fit. v[er]tamen multi tam
 solliciti essent in emendationibus morum sicut in frequentationibus missarum quam
 primum p[re]cedere deberet ut secundum dignum sequeretur. Quotidianarum
 celebrationem nullam certum sequi emendationem sed hodie malus cras
 peior et frigidior. Cum tamen in naturalibus si aliquid super nullum generatur au-
 gmentum in puero non esset bonum signum. unde est illud **Augustini** quoti-
 die sumere eucharistiam nec laudo nec vitupo quia et male et bene fieri
 potest. Et quidem in facie hominum secularium videtur p[re]tendere quamdam formam
 sanctitatis quotidiana celebratio sed longe aliter iudicat deus qui cor-
 dis inspector est. unde seculares dicere possunt de sacerdotibus continue
 celebrantibus. Illud quod rex **Cirus** dixit ad **Danielem** eiusdem. xiiij.
Nonne tibi videtur bel deus vivens an non vides quanta comedat et bibat
 quotidie. s. celebrans. Sed **Daniel**. s. vir spiritualis potest respondere ar-
 ridens. ne erres. Rex iste enim intrinsecus luteus est et forinsecus erubescit
 sed vicinis plenus licet exterius splendet neque comedit aliquid neque bibit
 sed spiritualiter manducando verendum heu ne sicut dicit **Heribardus** sa-
 crosancta passionis insignia christi transeant in mercatum sed quod ideo frequen-
 ter a multis sumantur ut inde non solum vivant sed et voluptatibus et deliciis

10
 confid. in p[ro]fite.

et. read.

in vobis fuerit.

N.

vacent ut ideo euangelisent ut manducet non eouerso qd damnable
esse nemo qui dubicat vtentes sacramētis aut pdicatiōibz eo sine quo
futo: vti cozeo & pānida lana & faber ferro qd certe expimur in mē
tis qā resignato officio vna cū stipēdio mox cessat celebratio & fit sicut
populus fit & sacerdos de quibz si quis scire desiderat qualis sit status
aliquoz clericoz legat sermonē **Berihardi** sup euangelio. **Ecce nos**
reliquimus oīa zc. & ibi repiet quozūdam vicia clericoz auaricia; am
bitonem voluptatem taceo de inocētia. **Et** quidem popul⁹ vulgaris
veneratiōem impendit clericis ppter officū hoc dignissimū & sacramē
tum diuinissimū sed si attendas mores aliqz pestilēticos merito patēat
derisiōm vulgariū. **Ne**o sicut recte pisces capit vnde nutriunt hoīes
ipm vero se corrūpit sic & seculares picipiūt grām deuotiōis ex cele
bratiōibus sed forte aliqui sacerdotes adu celebrantes iram dei sibi ac
cumulant & qd vni est cibus salutaris alteri existit venenū. vnde dicit
deus p **Jeremiā** Quid est qd dilectus meus in doma mea facit scelera
multa. **Nū**qd carnes sancte auferent a te malicias tuas in quibz gñata
es **Jere. xi.** **Que** verba dei magis admiranda sunt & metuenda qz ex
ponenda nec hec que dicta sunt de pueris reoz quenda esse volo ad
virtuosos quoz adhuc multa milia sibi deus reseruauit nec genua cu
ruata sūt ante baal sicut tempe **Elie** pphete. vnde dicit **Berihard⁹** si
sanctus ē & mīme sibi oscius hoz o gratulamur ei doleatqz ipē nobiscū
in pluribus paucos inueniri. nec enī reuelamus occulta dedecoris nec
parietem fodimus vt abhomiācio maior appareat. **Sed** orandū est vt
& qui boni sunt in bono pseuerent & amplius pficiāt. **Si** vero mali a
malo resipiscāt dicentes hāc oratiōem beati **Gregozij** i quadā **Omelia**
super illo euangelio designauit dñs deus qui nos pastores in populo
vocari voluisti presta quesumus vt hoc qd humano ore diamur i tuis
oculis esse valeamus. **Amen.**

Capitulum. ix. de religiosis.

Dost pdicta de clericoz ordīe **Nūc** stilus se reflectat ad sta
tum religiosoz vt que digna veneratione & que rephensio
one merito sunt videamus & tam cōmediā tam tragediam
eorum scripto depingamus. hī sunt filij pphaz circa iorda
nis fluenta habitantes heremi & solitudis cultores deo & sibi soli vi
uentes tumultus seculariū negocioz declinātes vt soli deo placere var
lerent. hī tribus vinculis sanctis se colligauerunt scilicet obediētia
castitate & voluntaria paupate que si p aliquem eorum soluta fierent
mox ad infernum ruerent si penitētia cōdigna nō subsequerēt **Quis**

illos dignis laudū p̄conijs nō p̄sequeretur. dūmodo ī limitibz paternis
 repaularent ⁊ quō non digm̄ pena dicerent qui relido azepto sancto
 p̄posito primā fidem irritant facientes. **Ad** vomitū reuertentē meli⁹
 reuera erat eis ad aratrū manū nō mittere q̄ postmodū retro querti
Nam ⁊ si primo peccatores postea merito p̄uacatores dicerēt habēt
 religiosi singuli metā eis p̄fixā quā semp̄ aspicientes suos actus dirigē
 valent scz sanctorū patrū regulas scdm̄ quas ī m̄cio p̄fessionū suarū
 vitā quersationēqz suā dirigere pollicent. **Sed** dixit xp̄pus scribis ⁊
 phariseis. **N**ōne moyses dedit vobis legē ⁊ nemo ex vobis custodiuit
 legē vide ne ⁊ hoc tempe hec verba pluribz ⁊ si nō oībus possent dici
Cōsidero nāqz hanc sanctā plātationē viuificaz religionū a q̄bus oriz
 ginem duxit sp̄s sancto irrigate illasqz p̄ vniuersum orbem sparsim col
 locauit. sicut olim leuite in vr̄ibz diuisi erant vt ⁊ doctrina essent cōs
 p̄piciu. **E**t in viūedi mō alijs secularibz lucernā p̄ferre possent. s; forte
 p̄spiciū est videre in multis lucernā hanc nō dicam obfuscata s; pene
 extinctā vt in multis vestigia sanctorū patrū cognosci valeant vt
 diā possit vox quidē vox **Jacob** est. manus aut̄ manus esau sūt illud
Iaac ⁊ **Jacob** plangēs filiū suū ioseph quasi mortuū dicebat. **T**ūica
 quidē filij mei est sed fera pessima deuorauit filiū meum. ⁊ habitus ⁊ tō
 sūra aliqua adhuc apparent sed filius ioseph. ⁊ viuacitas religionis ex
 tincta cernit. **Sed** vt hec veritas attestet dicat nobis testes veritatis
Bernhardus ad quid tendere debet intentio n̄ra si veri monachi esse cu
 piamus. **A**it. n. ad monachos **Alpen** in ep̄la inter cetera. ordo noster
 ē abiectio humilitas voluntaria paupertas obediencia pax gaudiū ī sp̄s
 sancto **O**rdo n̄r ē esse sub magistro sub abbate sub regula sub disciplina
Ordo n̄r ē studere silencio exerceri ieiunijs oīoibz ope manū. **E**t sup̄
 oīa excellēdorem viam tenere que ē caritas hec ille. **E**specule quilibz
 se in hoc speculo qui nomie monachi se insigniri gaudet talisqz iudicari
 debet coram deo si has p̄prietates sibi quērire putat. non se palpat nec
 blandiat nec verbis p̄ rebo vtat. **N**ō enī iudicabimur scdm̄ menciētē
 appellationē noīm apud seculares s; scdm̄ rez veritatē coram dō. mūdo
 enī mortu⁹ cenferi debet monachus. **S**i dignus tali nomie cupit iues
 mri quo ad cupiditates voluptates dignitates humanas laudes. **A**tte
 stante beato **Gregozio** qui ī quadā omel̄ sic dicit. **C**um monachum vi
 demus admonēdus ē vt reuerenciā sui habitus in actu in locutione ī co
 gitatione sua semp̄ circūspiciat vt ea que mūdi sūt p̄fecte deserat ⁊ qd̄
 ostēdit humanis oculis habitu hoc ante dei oculos moribz p̄tendat hec
 ille hoc nō solum de solis mōachis appellari solitis loquit. sed ⁊ de oībz
 religiosis qui p̄fessione ⁊ habitu se a mūdo ostendūt segregatos licet
 diuersis institutis militare p̄gnoscut. **Q**ue si in eis radicata essent nō

te non eccl̄ia...
 sicut p̄dicatores...
 quod certe...
 cessat celebrare...
 desiderat...
 non sup̄ euangelio...
 vna clericos...
 quidem populi...
 hoc dignissimi...
 p̄fessiones...
 capite vnde...
 in ḡm deuotionis...
 celebrant...
 vultu veni...
 in terra mea...
 bias tuas...
 a sicut ⁊...
 non quida...
 referunt...
 vnde dicit...
 n̄r a dicit...
 mus occulta...
 erant. **Sed**...
 phisat. **S**i...
 regosqz ī...
 nos p̄fessionem...
 mano que...

tot & tantas cernebant difformitates in ipſis in tabernis in curijs nobiliū
in nūdum in plateis in cōmeſſationibus in mollicie & p̄cioſitate veſtiū in
eq̄taturis & alijs innumerabilibus vauitatibus de quibus beatus **Iſperihars**
duſ in ſuo **Apologetico** pleni⁹ teſtaē. **Taceo** de vicio damnabili p̄prie
tatis q̄d heu in pluribus domiāē. **De humili obedientia** p̄ſtrata in multis
quē ē quaſi viculū oīm obſeruāciarū nō eſt iam niſi forte apud paucos
dicere. **Domie** quid me vis facere ſed magis verſum ē i oppoſita; qua
litatem ita vt oporteat p̄ſidentem dicere quid vis vt faciā; tibi ſicut
illi ceco dixit x̄p̄s. **Recenſeam⁹** p̄ſtorū pat̄rū obedientias etiam vſq̄
quaſi ad impoſſibilia & difficilima. **Et** lugeamus q̄ hec p̄cioſiſſima vir
tus ſic n̄ris etatibus elongata ē a terra & tamē neceſſaria eſt ſi ſalutis
viam apprehendere velimus. **Olim** ſteriles ſtipices a patribus iubebant
ſc̄z diſciplinis irrigari. **Etiam** aqua a remotis locis apportata & cū gau
dio mandatum ſuſceperunt. **Deſtie** etiam idomice p̄pter p̄ceptum obe
dientie paſſe ſunt adducā tāquā agnelli & aqua liquida ſe calcabile ſine
p̄iculo calcantū p̄buit p̄pter obedientie p̄ceptum ſubteſtatur **Grego
rius** de beati **Benedicti** diſcipulo. **Et** quidā pater filiū ſuū ad p̄ceptū
abbatis nō veritus eſt ad aquā & ad fornacē ignitam p̄icere. **Et** multa
alia legimus obedientie inſignia. **N̄ra** verō obedientia p̄mptiſſima eſt
in p̄ſperis pigra verō in leuiſſimis aut aliquāliter aduerſis. **Legimus**
in p̄tibus egipti cum adhuc floruit virtus obedientie cum impabatur
diſcipulis a ſanctis p̄tibus aliq̄d etiā grauiffimū mox omnes certatim
ſe offerebant vnus p̄ alio veſtimādo ad op⁹ & alter alteri p̄ripe ſtudiuit
laborem. **Cū** vere pua leuiq̄ fuerant impata ſegni⁹ accurzebat. **Si**
mix maiorē mercedem & gr̄am ſe merituos p̄ grandibus nō dubitan
tes. ſed hec & alia miranda & imitatione ac memoria digna legimus.
in codicibus ſed nō videm⁹ in hoīb⁹. ibi tunc cernebant in homibus non
legebant in codicibus. **Regie** in reuelationibus brigitte q̄ x̄p̄s adē dixit
quō p̄ duo offenderet in eccleſia. **Primo** p̄pter irreuerentiā ſacramen
torum. **Secundo** p̄pter impfectionem religioſorū. **Expedie** p̄inde ſpecu
lari que ſint cauſe tante mercedis n̄ris tempore. **Si** dixerim⁹ q̄ abſencia
gr̄e diuine vix quidem fateri poſſumus. ſed vltorius p̄grediendū que
ſit cauſa abſencie diuine gr̄e. **Nūquid** iualida eſt aut abbreviata mā⁹
dñi deſipit qui ſic ſapit diuineq̄ pietati blaſphemiā irrogat. **Simile** ē
ſi queratur cur oculus clauſus radium ſolare non videt qui ſol oīb⁹
capacibus ſui lumis ſplēdozem non ſubtrahit. **Eſt** ergo proculdubio i
nobis hui⁹ mercedis cauſa querēda. **Hanc** ego merito baptiſo p̄prium &
p̄riuatū cuiusq̄ amorē quo homo ſeiſm̄ nimis caripendit & dignificat
in oculis ſuis p̄prijis ſe eſſe alicui⁹ momēti eſtimās ſe uilipendi nō ſinēs
de quo amore x̄p̄s. **Joh. xij.** dicit **Qui** amat aīam ſuam p̄det eam & qui

odit animam suam in hoc mūdo in vitam eternam custodit eam. **Per**
 aīam suam intelligit vitam aīalem voluptuosam sibi soli accedā hō
 amoris odiū ē salutifer de quo amore symon de cassya sic dicit. **Amor**
 improbos sui oēni bonitatē extenuat uelut oīni malefāciōi et corrupcor
 virtutum vīta diuidit. diuisa vey nō sinit. f. dem nemī seruat. hic ty
 rannos facit in ciuitatibz seditionē excitat ī vrbibz ptnacias ī regnis
 scandala semiat in sanctis cenobijs et monasticis vīris. **Regulares** ir
 regulat nescit ferre iniuriam facere eam optime nouit. denegat peten
 tibus indulgēciā qđ ē pūe vult esse pprum. qđ ē pprum nūqz in pūe
 deducit. nō nisi pprys vtilitatibz gaudet. omnes nihilipendit sibi tenēs
 omnia. alijs nescit imptri. **In** iudicijs puerit iusticiam non causat ho
 nestum otentionibus deseruit vt appareat singularis sibi placens non
 curat alijs displicere pcul pellit paciēciā humilitatem oīonem abstine
 ciam vigiliat execrat. omnes odit labores pter illos qui suū pagūt finē
 subici nescit regulari nō vult qui p eo dicit pprus quia omnia sibi ap
 propriat grē nihil erubuit. **Ipe** sibi dñs seruus et prelatus subdit⁹ di
 scipulus et magister. **Ad** nihil aliud nisi ad seipm et ad suū pprū como
 dum vacat et oīa sue pprie voluntati aptat aduersa crucem reputat et
 tormenta consilijs acquiescere non nouit nisi sibi placitis nō placita im
 pugnas in crimibz. **In** crimibus sibi abieciōis ad velamīa executionis
 recurres. iustus se in oibus arbierans. se laudas alias iculpās. 2c. hec
 ille. **Ecce** quā venenosa herba ē iste amor pprus. **Ideo paul⁹**. v. eby. iij
 inter vicia ibi enumerata que ī nouissimis diebz dicit futura. **Hoc** vi
 cium primo tanquaz reginam vicioz in fronte plocavit dicens. **Hoc**
 aut scito qđ in nouissimis diebus instabunt tempa piculosa. **Et** erunt
 homies seipos amātes cupidi elati supbi 2c. **Et** enumerat quatuordecz
 vicia que tanqz venenata proles ex illa mīre vipera generant. **Et** nisi
 studiosissime hec radix fuerit extirpata de corde religiosi nūqz fructus
 pfectionis ex eo sunt sperandi. **Vnde** duo video esse necessaria cuilibet
 religioso festinanti ad tronū salomonis scz in quo verus pacificus rex
 scz xps sibi sedem collocare delectabit que describunt cāteoz. iij. scilicet
Ascensum purpureū et reclinatiū aureū. **Per** ascensum purpureū
 intelligo remotionem ab amore pprio. cui⁹ ppretus est semp ad trēa
 festinare. quia enim dñs ihs in purpura illusus est ac vilipensus quaz
 ipe etiam vilipendit sui ottemptum ampledēs et quasi seipm despiciens
 pprum amorem abiecit. ideo ascensus dicitē purpureus quia a terra ele
 uatus et ideo illusus. **Sz** tamen purpura quasi preciosus amor sui vul
 gari estimatione est reputatus. **Vel** etiam ideo quia in oculis diuinis
 muleū nobilis est odiū se ottemptus illius ppry amoris. **Nā** innumerabi
 les inducit et est radix oīm bonoz. sicut oppositum ei⁹ ē radix oīm ma

lorum **S**ecundum necessarium ē religioso ad pfectionē tendenti reclina-
toriu aureum scz conculcatis oibus terrenis imo & seipō. Quomiaz ab
negare seipm est illius qui vult uenire post xpm ē iocunditas & iugis
mentis suauitas qua cor homis vngento deuotionis pungitur semper
fruens gaudio spūali. **E**tiam in pegrinatione hui⁹ seculi dicens. **I**llud
cor meū & caro exultauerunt in deum vnum & hoc merito dicē reclina-
toriu. nā quis quasi fatigatus ē seu nauseat labores abstinentiam uel
quecūq; dura & afflictiua quasi destitutus omni solatio humano tūc re-
currat ad hoc aureū reclinatoriu & mox repausabit & rfocllabit ī mēte
& omnino reflorescere incipit. **D**emūt enī in mente eius meditatioēs ce-
lestiū gaudioꝝ de dei pulcritudine sapiēcia bonitate de pulcritudine ce-
lestis ciuitatis. **E**t de redundancia oīm bonoꝝ ita vt potēt de torrente
voluptatis & dicat. **Q**nā magna multitudo dulcedinis tue quā abscon-
disti timentibus te. nec veniat alicui ī dubiū quī si quis renūciat amori
pprio qđ dabit sibi hoc aureū reclinatoriu iuxta illud pphete. **R**enuit
consolari aīa mea memor fui dei & delectatus sum **U**nde talis hylaris
semp est in mente sua & cum delectatione pūolat ad omnia iniūcta & oīa
suauia sibi videntē. **D**icit etiā ecclīastic⁹. **S**ecura mens quasi iuge con-
uiuū & veritas dictoꝝ magis expiēdo qđ docendo sentatur hoc reclina-
toriu est illud centuplum qđ dñs omnia relinquētibz ppter se pmis-
sit hic in presenti scz delice caritatis grā oīcie regnū dei qđ intra nos ē
scz gaudium ī spūsancto & supat omnē sensum & huic quicquid ī mūdo
pcepiscitur nō potest compari. **N**ec vndio docēs nos de omnibus quā
exptus nouit. inexptus ignorat. hec virtus ex alto prodit que & an-
dream fecit amplecti cruceim laurenū videre carnificem. stephanum
in morte pro lapidantibz flectere genua & orare. hec **H**eribard⁹. **E**t
quia hec taz sublimia & rara sūt ī religiosis. ideo ad vanitates & inania
colloquia & mūdi solacia fit recursus & spūalia sūt odiosa & obediēcia
onerosa. **I**nde tepidas in psalmodya chorus horret tedet laboris tibi cō-
uētualis insipidi uidēt spūalia qđ egress⁹ extra claustra petūt ad of-
ficia aspiraēt cū seclariis colloqā dlectat hri ī colloqis raro aliqđ spūali-
bus tractāt s; nuge rūozes seclares d rīgibz pncipibz ags vias & tōc⁹
mūdi negocia citius ad monasteria qđ ad aulas regum pferunt **U**nd
sequūtur deformationes religionū & ipa labunt obseruancia regulari
qđ heu qđ verum sit plangendum magis est qđ pferendum. licet nuper
ex diuina inspiratione multa monasteria ordinis sancti **B**enedicti & ca-
nonicarum regularium & speratur etiam ordinū mendicantiū in qbus
dam puincijs se reformationi submiserunt & ad semitas sanctorū pōꝝ
sunt regressi pro quo trinitas sit in eterna benedicta. nec maniter hāc
obseruanciam amplexati sunt cum vt experientia docet pspēriora eis

arriident tempa. deo eis coopante & incrementa tam in temporalibus quā in
 spūalibus dietim assumūt & tamē ante reformationis assumptionē pas
 sibiliter in omnibus defecerunt sicut adhuc nō reformati paciuntē. sicut &
 in augmento personarū tam merito quā numero legimus duplicē apostasiā
 in religiosis. **Unā** corporis pfugam a loco. aliā cordis p auersionē mētis
 a regularibus statutis. etiam corpore non translato. **Prima** semp̄ p̄suppo
 nit scđam & prima rarioz ē quā scđa qui a prima habet verecundiā & pe
 nam publice annexam quas secunda nō habet. ideo scđa crebrior & piculo
 sior quā prima quia p penā reducē prima sed nō scđa que latet hōm̄ in
 sed non deum. **Nam** homo videt in facie. deus autē in corde. ambe tamē
 sunt damnabiles. absit enī ut qui locum mutat nō aīn ingrediēs clau
 strum habitu exteriori solo translatus viuēs in claustrō eisdem cupidi
 tatibus quibus vixit in seculo quā talis iudicio diuino monach⁹ deputē
 sicut didum fuit **Terentio** p̄ter lras seculares **Ciceronian⁹** es non
 xpianus. **Ileguntē** filij israhel corde reuersi in egiptuz. & **Heribard⁹**
 plures auertuntē ab apostasia corporis p̄pter pudorem sed tempore fiunt
 apostate cordis. **Unde** fit eis claustrū sicut viuio sepultura. hec autem
 laxatio mentis dissolutio & auersio i religiosis ut mihi p̄sueri videoz
 ex duobus causari solet. **Primo** ex admissione rudium & discipulorū ad re
 ligiones qui male sūt nati male habituati aut male educati. hī grauiē
 sunt ad bonā psuetudinem inducendi. dicit enī p̄lus vi. pollut. cor. **Ex**
 optima materia bene disposita optimū fit. competitū siue a natura siue
 ab arte. **Unde** caute psiderandum quales sunt admittendi. hec certe do
 cet crebra expiēcia. **Secundo** etiam si bene dispositi sunt tamen ex
 admixtione puerorum viciant. **Videmus** enī ut dicit **Moeci⁹** **Conū**
 liquorem i vase fetido infusū corrumpi. **Un̄** versus. **Principiū morbi**
est sedis sana misceri. **Et** dicit p̄pheta. **Mouate** vobis neuale & nolite
 serere sup sp̄ias vnd̄ eradicandi. **Primo** sūt imp̄obine vta cuius mor
 bida totum gregem ptammet. **Adde** & tertium scilicet negligēcia cor
 redionis. p̄mittuntē enī in igr̄essu ad libitum viuere & sic habitū malū
 acq̄rūt quā qd noua testa capit mueterata sapit. **Ad** dicit sapiēs. **Qui**
 parat virge odit filium suū. **Ne** sūt potissime cause corruptionis rei
 gularis discipline in claustris. **Unde** legimus quēdam fuisse in seculo
 qui ob remediū anime sue p̄ponebat se ad heremū transferre quē mat̄
 sua p̄hibere intendebat. **Cui** ille respondit. **Volo** saluare animā meam.
 ingressus heremū negligenter vixit tādē mater mortua fuit & ducta
 ad infirm̄ loca postea filius languere cepit & sicut mortu⁹ deduc⁹ fuit
 ad locum supplicij quē mater videns & cognoscēs ait. **O** fili quid huc
 venisti ad locum infirm̄ ubi sunt verba tua volo saluare aīam meā tan
 dem deo mi fante anima redijt ad corpus et recordatus confusionis &

verecundie ex verbis matris et penarum visax asperitā et oibus in
audiam elegit penitenciam cunctis mirantibz. **Q**ui ei dixerunt qd cor
pori suo pceret. ille respondit. **O** si tantum pudorem et erubescenciam
concepi ex uerbis matris mee quid fier cum coraz deo et angelis et toto
mundo confusionem passurus sum sicq; in artissima penitencia vita; fi
niuit. **N**ō enim semp ad heremū seu claustrū venisse laudabile est sed
in claustro regulariter vixisse. tepida enī vita ī mōasterijs quersancū
deo solet vomitum puocare sensus ē **Bernhardi**. Ego illā religionez
puto excellenciozem in qua hec signa repiunt. **P**rimo maior abdicatio
tempaliū et minor sollicitudo. **S**ecūdo vbi frequēciozes et efficaciozes
visitationes fiūt. **T**ercio vbi excessus ipune nō sinūt et succrescēcia
vicia statim in ortu suo ne dilatenē sollicitate succidunē. **Q**uarto vbi cre
brioz habet collatio de spūalibz in colloquijs. **Q**uinto vbi emulatozes spi
ritualiū magis fouent et pueri magis repudianē et odiunē. **S**exto
vbi in cura aīaz quo ad electionem p̄latoz habet oculus magis ad lit
teratos et spūales q̄ ad expienciā tempaliū habentes. **S**eptimo vbi a
secularium conuersione et frequēcia se magis elongare student et dō
et sibi soli vacare magis aspirant. **I**deo audiam⁹ beatū **Bernharduz**
in sermone de quersione sc; **Pauli** **C**auete inquit ne quilibet parua re
putet quālibet pua scienter delinquētibz quiccare. **N**emo dicat in corde
suo leuia sūt ista. nō curo corrigere ista. non est magnū si ī hīs maneā
venialibus misq; peccatis. hoc est enī dilectissimi in penitencia hec blas
phemia iremissibilis blasphemia in spūsanctum. hic **Bernhardus**.
vere memorie emendanda auctoritas et nulla obliuione delenda quia ē
vnu genus peccandi ex contemptu sc; nolle penitere et ē deum ihonorare
Et vt ego arbitroz si sancta religio vbiq; in ecclā esset refozmata om̄s
seculares et tota ecclesia in melius pficeret et multe plage diuine indi
gnationis ab ecclesia tollerent. **O**nes enī sanctorū et exempla viuēdi
semp vniuersum orbem diffunderent et quasi flumīa paradisi vniuersam
terram irrigarent. ideo consulendū esse oibus principibus nobilibz et
prelatis consulibus cōmunicatibus vt opa darent ad refozmatione; re
ligiosozum quilibet in sua ditione .

De abbatibus prepositis prioribus et alijs et in religionē p̄sidentibus.

Nos inquā quemo quos deus suos colfecit et constituit re
dores et magistros oues suas sp̄ales et dilectissimas vobis
emendando a quibus etiam ip̄e easdem requisiturus est tē
pore suo qd si vna ex eis p̄ vestram negligenciā perierit erit
aīa vestra p̄ illa. vos inquā vt v̄bis venerabilis iudith vtatur **Estis**

p̄sbiteri in populo dei & ex vobis tendet aīa illoꝝ. **A**d eloquiū vestruz
 in corda illoꝝ erigite pensate p̄ciositatem thesauri vobis a deo p̄missi.
Nō enī deo cura est de auro aut aīnis. s; de aīabus. **P**asce iquit oves
 meas ne exiget a vobis ratio p̄ncipaliter nisi de aīabus. **S**anguinez
 inquit eaz de manu vestra req̄rāt. **D**etur fides vni abbati celeberrimo
 imitationeq; dignissimo scz. **H**eribardo qui ī sermone de aduentu dñi
 pene lacrimosis vocibus curam sibi impositam deploꝝat dicens. **I**longe
 inquit grauiori & piculosoꝝi debito tenēē asiridi qui p̄ multas aīabus
 rationem sunt reddituri. **Q**uid ego infelix quo me vertam si tantam
 thesaurū si p̄ciosū depositū illud qđ sibi xp̄s sanguine p̄prio can⁹ ra
 dicauit. contigerit negligenc⁹ custodire. **S**i stillantem in cruce de mī
 sanguinē colligissem esset qđ repositus coram me in vase vitreo quem
 & portare sepius oporteret. **Q**uid animi habiturus essem in disci
 mine tanto & certe id seruādum accepi pro quo mercatoꝝ nō ip̄rudēs
 ip̄a vtiq; sapiencia sanguinem suū dedit. **S**ed habeo thesaurum ī vasis
 fictilibus & quibus multa plura q̄ vitreis inimere picula vident. per
 thesaurum intelligens curā aīaz. **E**t addit. **A**ccedit sane ad sollicitudi
 nis pondus & timor qđ cum & meam & pximi sciaz seruare recesse sit
 neutra mihi satis est nota vbiq; abissus ē inscrutabilis. **H**ec ille. **S**ed
 heu pauca sunt paris sensus cum **H**eribardo **N**ihil facilius nil uilius
 estimat a multis q̄ cura aīaz qđ certe p̄bare possunt ex q̄tdiana
 exp̄iencia. **V**idemus enī totum diem occupari circa curam tempaliuz
 raro aut nūq; temp⁹ patere de salute animaz. **A**ccedat ad p̄posui n̄ri
 p̄bationem **B**eatus prim⁹ regule institutoꝝ benedictus qui inter cetera
 de abbatum onere dicit. **O**missis semp debet abbas quid cū. memisse
 quid dicit & scire debet. q̄a cui plus p̄mittat ab eo pl⁹ exigit. **S**ciatq;
 q̄z difficilem & arduam rem suscepit regere animas & multoꝝ seruire
 moribus. **E**t post pauca ante omnia ne dissimulans aut p̄pendēs sa
 lutem animaz sibi p̄missaz non plus gerat sollicitudinē de reb; trans
 fitoꝝis & terrenis atq; caducis. **S**ed sen p̄ cogitet q̄a animas suscepit
 regēdas de quibus & rationē redditurus est post consolationem & con
 silium annectit formidoloso passioꝝne anxietas rei familiaris eum op̄ri
 mat. **D**imnū querite regnum dei. &c. **E**t post quātum sub cura sua hab
 bere fratru se scierit numez. **A**gnoscat p̄ certo q̄a in die iudicij ip̄az
 oīm domino redditurus est rationē sine dubio addita & sue aīe. nescio
 quid clarius terribilius qđ dici potest. **H**oc timore **H**eribardus vnus
 ex seis pauefactus sup cantica se indignum estians hoc titulo ait & si ad
 meā multa confusionem & si ad grande periculum mihi sup cathedram
 moysi sedes. cui⁹ tamen mihi non vendico vitam. nec expioꝝ graciaz
Quid tamē nō cathedre non defertur quomā occupata est ab indigno.

ecce si iste colūne p̄tue miscūt p̄f̄ sarcinā cure pastorat̄ q̄d faciūt v̄gul
ta tenera. si gigātes gemūt sub aq̄s q̄d locuste faciēs. reuera loc⁹ scūs
ē vt dicit deus ad moysen. ideo tollendū est calciamentum pedum idest
exuenda affectio omnis temporalium ⁊ nudanda est mens ad speculanda
celestia nec dubit. idū q̄d dicit de abbate pari modo sciendū est ⁊. de
ceteris prelatis religiosoz. licet enī nomē mutātū sit par tamen est of
ficiū. Considero igit̄ quatuoz reprehensibilia in presidentibus. nō tamē
spero omnib⁹ sed heu pluribus. **Prīmū** ignorācia sandarū scripturarū
quibus greges dñi essent pascendi. **Vnde benedictus ait.** Oportet abba
tem doctum esse lege diuina vt sciat vnde p̄ferat noua ⁊ vetera. Et p
osee p̄phetam. quia repulisti scienciam repellam te ne sacerdotio funga
ris mihi oblita es legis dei tui obliuiscar filiozū tuoz ⁊ ego eius dem
iij. **Que** ignorācia quāta sit in multis presidentib⁹ clarius sole patet.
Secundum est q̄ ex ignorācia oritur ⁊ nimia occupatio ⁊ sollicitudo
circa terrena. mens enī diuinis lectiōibus figurata temporalibus se cu
ris inmergit. **Tercium** est negligēcia circa curā animarū que heu nihil
curant. **Dicit s̄perihard⁹.** Aina perit ⁊ est qui querit eam aīa perit
ne est qui recogitet. **Quartum** est dissimulatio correptionis in subditis
beniuoli enī omnes volumus videri a subditis. ido vicia ⁊ negligēcie
nō reprehenduntur. ideo verendum ne pena p̄similis multos apprehen
dat in futura vita que heli sūmū sacerdotē ad inferni claustra d̄traxit
Cui dictum est magis honorasti filios tuos q̄ me. i. **Re. ij.** Adde ⁊ qui
tum q̄d mai⁹ est hīs omnib⁹ scz exemplum vite regularis cōtra illud
in oībus tēp̄m prebe exēplū bonoz i doctrina integritate in grauitate
nec mixt̄ p̄be q̄ vbi d̄ficiat uita q̄ etiā d̄sit correctō. nā dicit **bilhard⁹.** nō
fidēter reprehendit i q̄ irrephensibilem nō esse confidit. **Habent** ipsi p̄
fidentes metam eis prefixam regulas sandozū patrum secundū quas
se suosq̄ dirigere polliciti sunt. **Etiam** solēni professione ne errare va
leant ⁊ ne suas ad libitum extendant sup subiectos voluntates prout
s̄perihardus tradidit limitibus obediēcie dicente benedictō. **Cuilibet**
abbati precipue vt hāc regulam in omnib⁹ conseruet de cui⁹ obser
uancia etiā sine dubitatione deo redditurus est ratiōem. **Cominatiōes**
etiā angelis formidandas deus facit p̄ ezechielem p̄phetam. **De** spe
culatione qui viderit gladiū venientem ⁊ non cednerit buccina nec au
nūciauerit populo sanguis inquit eius sup eo erit ⁊ sanguinem ei⁹ scz
populi de manu speculatozis requiram eiusdem. **xxxiij.** **Decreuit** emz
deus veritatem hui⁹ didi ioseph ad fratres suos. non videbitis faciem
meā nisi adduxeritis fratrem v̄r̄m mīmū vobiscū. **Gen. xxxxiij.** quos
hec comitrua a somno nō excitant nō dormiūt sed mortui sunt. **In** p̄is
euigilaturi quos ambitio mortali somno depressit nec peribunt greges

dñici ppter mercedem pastorum salte; illi quos p̄sciuit & p̄destinavit ip̄o
 pollicente. **E**cce ego ipse pascam greges meas & nemo rapiat eas de
 manu mea. **E**t ut mihi sentire uideoz inter omnes mūdi status non est
 repibilis aliquis minus tutus ad consequēdā salutem q̄z status specul
 atorū & curatoz. **C**um tamē ut clare liquere potest pene tot⁹ mūd⁹
 in hunc statum aspiret. ideo patet cecitas hoīm qui uoluntarie se peris
 culo offerunt cum salus multo leuius acquiri potest ī statu subiectōis
 q̄z prelacionis. **A**tendenda essent abicōsis patibula ad q̄ iussi sūt suspē
 di principes filioz israhel contra solem ppter peccata subiectōz que nō
 cohibuerunt. **U**nde legitur de quodā abbate qui moriturus p̄curauit
 sibi substitui auūculum suū mortuo abbate auūculus quodā temp̄e ad
 fontem quendā pfundum accedens audiuit uocem ymua lacrimabilez
 plangentem. **R**equisitus quis esset. **R**espondit animā abbatis d̄fūdi
 se esse. ibiqz grauissime torqueri in ignibus eo q̄ carnaliter motus pro
 curauerat eum sibi substituere in abbatem. **Q**ui nepos dixit que modo
 posset hoc fieri q̄ in fonte ardorem posset suscipere. **A**nima respōdit
 petens ut afferret candlebrū cuprēū stans retro altare & p̄iceret in
 fōtē qd̄ cū factū eēt. mox ita p̄a doē liq̄factū ē ad istar cere ī camīo ar
 dētī & sic butyā ī olla feruētī. q̄ uiso nepos inū d̄auit dignitati abbaci
 ali & penitentiā suscepit. nec āplī⁹ uox fuit de fonte audita. **E**cce mer
 ces ambitionis merces iōrdinate p̄motionis & negligentis p̄uozis.
Tales utiqz sunt qui p̄ mīmo damno tempali declinādo aut pro lucro
 p̄uo acquirendo fratres suos non uerent̄ exponere ad picula animaz
 scz ad monasteria monialium pro cura aīaz ad villas ad alodia ibi cō
 morando ubi sunt puelle. mulieres cum quibus sub ecclēz t̄do q̄qz cō
 tingit dormire. qd̄ **J**erolim⁹ dissuadet. **U**nde contingit aliquñ qd̄ si. b. eoz
 dem lecto quod dictū nephas est quēmant. maxime iuuenes & adulescē
 tes fratres. mencioz si non expiēcia p̄bauit ueritatem. **U**nd̄ guilbel
 mus p̄sienſis doctoz conclusiue determinat in tractatu de uirtutibus. si q̄s
 abbas siue maior in religione mādaret alicui fratri qui sciret se carne
 lubricum & mollē sibiqz imminere piculum anime si conuersarēt cū sexu
 femino ut officium sumat extra claustrum ubi uersimiliter t̄met se nō
 posse p̄tinere a peccato talis frater nō tenet̄ nec debz obedire ī hoc p̄lato
 suo. sed debet humiliter exponere suam infirmitatem & petere prelatus
 ut reuocet mandatum & significet hoc suo p̄ ep̄o. aut uisitatoz & mis
 nuat appellatione. aut pot̄⁹ debet pati sententiā exōnicationis aut aliaz
 penam corpalem q̄z anime sue decrementum pati. nec potestas prelati
 ad hoc preceptum se extendit quā recepit in edificationem & modo ī des
 tructionem. nec ille frater facit contra obediēciam a se emissam quia
 oportet magis deo obedire q̄z homibus. **E**t licet prelatus a p̄te nō p̄r

capit ut peccet tñ scandali causam seu occasionem precipit atq; pstat.
vnde talis discrimini se omittit. & si forte diceretur confidat i dei ad:
iutoriu & confidenter obediat. Sed respondet xps. Non temptabis do:
minu deum tuu. nec p tantillo tempali & caduco lucro debet aliquis sub:
ire anime piculu. maxime cu per alium scz secularem potest hoc expes:
diri. Nec hoc pcepit platus vt fidelis pastor ouu sed magis oue tra:
dit demombus deuozandum. Promisit enim plato suo obedienciam ad
anime sue salutem qz hic verisimiliter amittere timet. Et si obiceretur
Petrus obeduit xpo transies sup aquas. Et **maurus** obeduit sancto
Benedicto sistr in piculo aquaz. Ad hoc merito respondeat priuilegia
paucoz legem non faciunt: nec simile est de xpo & benedictoz. Benedi:
ctus hodie forte no reperitur tam efficax in oibz & i meritis sanctus &
ibi necessitas immebat. quia puer placidus iam mergebatur in aquis
xpo reuelante. & hoc ideo fit vt dicit **Bernhardus**. quia tollerabilius
ferimus iacturam dei qz nostram & de mimis magna gerimus curaz; de
maximis mimā ppter defectu timoris diuini & ampli⁹ fiducialiter dico
talis prelatus qui sciēter infirmā ouiculā moribus lupoz exponit. etiā
si ouis nō perit. nihilomin⁹ pastor sine culpa non existit quia quantum
in eo ē oue occidit cū ipam piculo exposuit & p eum non stetit quous
ouis periret. vnde iam mortis reus erit de oue licet illa viuatis. Teste
beato **Augustino** libro de pastoribus. Vbi sic ait. Non ergo sibi malus
prepositus blandiat qd ouis nō sit mortua quia ipse homicida est quo
cū lasciuus homo attendit mulierem concupiscendū eā. Ecce ista casta
est & mechus iste est. dñi enī vera & apperta sententia est. Qui viderit
mulierem ad concupiscendū eā iā mechatus est in corde suo. Et idem in
eodem subdit. Omnis qui male viuit in conspectu eoz quibus pposit⁹
ē quātū in ipō ē occidit oues. etiā fortes viuētes qui ergo ymitatē pro
positū malū moriē qui nō ymitatē viuūt tamē quantū ad illum ppositū
p̄tinet ambos occidit & pro ambobus reus tenet. hec **Aug.** Similiter ē
de eo qui duobus furiosis gladios tribuit quozū vnus se gladio occidit
alter non ille ambobz corpoz deo reus in consciencia tenet. licet in foro
ecclesie mim⁹ pro vno qz p alio puniret. Vnā omēs pastores nō soluz
religiosi sed etiā saculares aures patulas pberent huic doctrīne fidem
et accomodando non tot anime precipitarētur in infernum quot aīe ex in
discreta obediencia tā supioz qz subiectoz a via salutis precipitant per
errorem p̄tam nouit hic qui hec scripsit qui testimoniu phibet de hīs &
scim⁹ qā vez ē testimoniu ei⁹. Sed vereor ne hmo iste locum inueniet
in cordibus paucoz p̄sertim illoz qui aīales sunt qui non p̄cipunt ea
que spūs sunt. sed forte stulticia ē illis dicentes cum recedentibz a xpo
durus est hic sermo. S; sperandum est a deo non paucos futuros q̄bz

hic sermo grauat
ne ruz de paupibz
non vult audire
fuerit scilicet
quos totus populus
ad annaz saluam
rely qui ruz
episcopi dicit
nem fulgere
felle impetus
focis vorantia
postius scribit
mendoliba p̄na

De la
D Aranda
regibus
his sunt
p̄cipit
vires vniuers
ab. Nō vulgare
libe. Hoc autē
ad ea gubernand
nulla nobilitate
consoles auerant
les ne. Illud ve
De quibus omnibus
suzm vel hanc
obitum tūc
reges scdm quos
fide est h. aīe
Et hanc nobilitate
tralis nobilitate
nobilitate est. Et
egit scz p̄
nobilitate certam
quā virtus & m
vni omnis nobilitate
fuit alius nobilitate

hic sermo gratus erit deo sapiente eis intellectum et infundente gustum
nec mix de periculo cum et deus ad Ezechielem loquitur populus tuus
non vult audire te quia non vult audire me. Ecce sub compendio per
strinxit stilus incultus deo aspirante statum magnatorum in ecclesia per
quos totus populus regi gubernari et manu teneri debet. In his qui
ad animarum salutem pertinere videntur quibus tradite sunt claves regni
celorum qui etiam lux mundi a christo sunt appellati sed papa cum curia sua
episcopi clerici et religiosi cum pastores eorum qui tanquam splendor firma
menti fulgere debent vita et ad iusticiam multos erudire doctrina sicut
stelle impetuas eternitatis Danielis. xij. Nunc eodem spiritu ducente et
facies vertenda est ad inferiores status scilicet seculares in illum finem ut
possimus scrutari aliqua que in eis sunt reprehensibilia. Et que com
mendabilia prima declinanda secunda amplectenda et augenda etc.

De statu secularium. et primo de regibus et nobilibus.

Distingendus est iste status in duas partes. quidam enim sunt qui
regendis populis profunt et hoc in estimatione dicuntur nobi
les licet reuera multi a nobilitate degenerent ut sunt impe
ratores reges principes duces marchiones lantgravi ba
rones comites milites et alij aut a parentibus nati aut a si piozibus sic cre
ati. Alij vulgariter ignobiles aut non aliqua nobilitate insigniti. Et qui
libet illozum aut sunt salariati et recipientes penna supendia a subiectis
ad eos gubernandum aut propria industria sibi vidum acquirunt sunt non
nulla nobilitate fulgentes et tamen salariata de penna recipiunt et iudices
consules civitatum et alij administratores rei publice. Et sunt nec nobi
les nec salariati ut negatiatores mechanici. quos agricole piscatores
De quibus omnibus et eorum quolibet quo ad licita seu illicita vel mas
liciam vel bonitatem aliqua sunt dicenda. habet enim quilibet aliquod
obiectum circa quod secundum habitudinem suam versatur. Et quolibet huius
regulas secundum quas dirigi et regi debeat quas regulas si servat laudas
bile est. si autem ab ea deviat iam in vicium trahitur et iure reprehenditur
Et si etiam nobilitate vulgi estimatione et naturali sanguine insignitur
titulus nobilitatis mentis. et e converso licet natura quidem aliquis non
nobilis est. Et tamen si virtute animi eque ea que ad nobilem spectant
agit scilicet per fortitudinem magnanimitatem potentiam prudentiam vere
nobilis censeri meretur. Nam secundum philosophum. iij. politicorum. Nihil aliud
quam virtus et malicia determinat liberos et servum nobilem et ignobilem. huius
enim omnis nobilitas principia ortus sui a virtute qua aliquis bene uti
sunt actus notabiles exercendo propter quos actus meruerunt prelia populi

Qua vera nobilitas

13

origo nobilitatis

et primus actus

stanti sunt obsequia

*primus amittit illorum
fimeant iudicium*

discant sapiam

et eos gubernare propter quod et populus ei stipendia deputavit ut pacificam vitam ducere possent ab hostibus. Et post hoc filii eorum heredes facti sunt penitus successores et sic continuando semper usque ad tempora nostra et usque ad finem mundi. Nullus enim a seipso natus est nobilis sed a nobilibus penitus qui ignobiliter quidem nati sunt. sed propter actus penitentie nobilitati sunt una cum heredibus. quia natura omnes equales genuit sed virtus unum alteri preposuit. Ideo nemroth primo subiecit populum propter quod dicebat venator robustus. et bellator fortissimus qui non vere nobilis fuit sed propter victorias nobilitatis sibi nomen acquisiuit ut primus imperator dominari in regno assideret. De quo habet Genes. c. x. Sic ergo originaliter stipendia regum et aliorum nobilium habent ortum a populis ad eos prestandum. Ideo Io. baptista consilia prebens militibus se requirentibus et dicentibus. quid faciemus et nos. Respondit Iohes. Memine concudatis. et violenter aliquid extorqueatis neque calumias factas sed contenti estote stipendiis vestris. Luca. ij. Et quod istis dixit omnibus regibus et principibus dixit qui stipendiis populorum sustentantur. Exinde iam progrediamur speculando que sunt reprehensibilia in illa specie. An forte dicere velimus quod hee regule apud omnes nobiles fuerint. Requiritur sanctitates pueri monasteria mercatores agricole et omnes viatores et testificabunt quia multa dona per principes acceptant unde spolia unde icedia unde rapine incarcerationi captivati omnibus bonis eorum defraudati. Nisi qui a secundum ysaiam principes tui infideles socii furum magis raptores quam protectores provinciarum. nec legibus ducti volunt sed ipsi sibi leges esse volunt a nullo regi omne quodlibet licere putant eis. ideo possumus iter cetera aliqua reprehensibilia in ipsis speculari. Et ut ista limpidius videre valeamus aciem mentis intendamus ad veteres reges principes ac nobiles manu ducente nos sacra scriptura. solitum est enim et regulare quod cuilibet speciet tam in naturalibus quam in moralibus annexe sunt aliquae proprietates tam virtuosae quam viciose magis tamen viciose quibus naturam corrupta solet inclinare secundum habitudinem status sui in finem penitentium. horum tamen et res sublimes seculares personas ad proprietates virtuosas sacra scriptura. attendas hoc quod generaliter ad opposita solite sunt inclinari. Scribitur enim sapientia. vj. Audite reges et intelligite et discite iudices finem terre prebete aures vos qui continetis multitudines et placetis vobis in tribus nationum. quoniam data est vobis a deo potestas et virtus ab altissimo qui in terrogabit opera vestra et cogitationes scrutabitur. 2c. In q. c. Salomon reprehendit nobiles et reges iudices negligentes dicens. Neque custoditis legem iusticie neque secundum voluntatem dei ambulastis terret etiam de districto dei iudicio dicens. est durissimum iudicium hijs qui presunt fieri. Etiam hortatur ut discant sapiam. Ad vos inquit. O reges sunt hijs

omnes ma ve die
 amilibus et super
 regens oblog p
 mie concupiscit
 auro horum alio
 don De qua dicit
 facere Sed dicit
 ore a malo cultu
 honon potere tu
 piam que dicit
 effusa ad hunc
 No enim ambo n
 locum i potest
 ver a alia in potest
 no nocet q om
 impet. Moxus p
 scod fecit ut hui
 tem romanum in qua
 conpau nulli e
 valere. Genarum
 speciatione ut mox
 distimus quanta
 no populus cum
 nus q potest
 venter vultu
 quod in Alexandro
 finem respiciendi
 sibi libugari no
 et Janet. q
 dicit ad modum
 no conatus et
 ppar hinc sibi vult
 et lu polletit q
 achab et alij inuener
 maxie duritia
 Macha regi et pat
 bu elatione vultu
 hodie dandus vult
 et huius cu fere et
 cognoscere q

sermiones mei ut discatis sapienciam et non excedatis. et postea si delecta
 mini sedibus et septis. **O** reges populi diligite sapienciam ut impetuum
 regnetis. diligite lumen sapiencie omnes qui preestis populis. Et pre-
 misit concupiscencia sapiencie deducit ad regnum perpetuum hec illi. **N**on
 autem hortatur ad sapienciam huius mundi que secundum apostolum est stulticia apud
 deum. De qua dicitur. Sapiences sunt ut faciant mala bene autem nesciunt
 facere. Sed de qua dicitur. **I**ncitium sapiencie timor domini. Et hec est rece-
 dere a malo cuius dilectio custodia legum est. Et reuera non posset Sa-
 lomom potentes huius seculi ad aliquid excellenciam hortari quam ad sa-
 pienciam que est principale dorum si uis sancti in qua includunt omnia ne-
 cessaria ad statum bene regendi imo que ad salutem sunt necessaria.
Non enim ambicio non avaricia non iniusticia non pompa uedicarent sibi
 locum in potentibus si solum sapiencie possiderent uirtutem. hec enim uicia
 ultra alia in potentibus sibi uindicare locum consueuerunt. **T**este ipsissi-
 mo nerone qui omnium stultissimus quanta mala egerit tempore sui in felicitissimi
 imperij. **H**oecius li. de solatione phie narrat. **N**iam per riaz gemenciam
 secundi fecit ut locum ceptionis sue in quo iacuerat posset speculari. **O**r-
 tem romanam in quatuor partibus incendi fecit et per septem dies incendium
 continuari iussit ut qualis ignis troyane ciuitatis fuisset cognoscere
 ualeret. **S**enatum urbis rome occidi fecit **M**agistrum suum **S**enecam et
 preceptorem ut mortem quam uellet eligeret fecit et occidit. **E**cce nephan-
 dissimus quanta mala fecit propter sapiencie defectum. **G**emit ergo me-
 rito populus cum iniquus datur potestas. **E**t si clarius speculari uelis
 mus quod periticia uicia in potentibus locum habere consueuerunt recenseamus
 ueteres uerissimas hystorias et liquide hec comprobabimus. **P**rimo
 quid in **A**lexandro magno rege macedonum in nabochodonosor rege as-
 sirioum reprehendimus nisi inuicissimam ambitionem cui etiam totum mundum
 sibi subungere non erubuerunt ut ueteres prestant hystorie. **1**. mach. **1**.
 et **D**amek. **1**. **S**i de avaricia et inuicissima inuicibili cupiditate scire dele-
 ctant ad medium ueniat **I**mpyissimus achas rex israel qui toto suo regno
 non contentus etiam uicem vineam fidelis sui famuli. **N**aboth situit et
 propter hanc sibi usurpandam ipsam ad consilium impyissime ierabel occidit
 et sic possedit. **1**. **R**e. **xx**. **S**i de iniusticia queremus testimonium idem
 achas et alij innumerabiles reges assirioum egipcioum medoum et persarum
 maxime damnate memorie anthiochus nobilis sunt testes de quibus libri
Oacha. regum et palipp. copiosissime testantur. **S**imiliter de pompa super-
 bia elatione testes sunt nabachodonosor balthasar reges assirioum ut hy-
 storia danielis testatur. **Q**uarto et quinto **I**ncantur quod primus a regno suo
 exclusus cum feris et bestiis in siluis femi abo per septem annos utebatur donec
 cognosceret quod excelsus dominaret in regno hominum. **E**t quid dicam de gen-

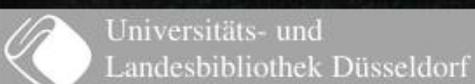
uicia potentium.
exple Menonij regis.
sine lege omni libet.

ambicio Alexandri. Naboch.

auaricia Achaz.

inuidia anthiochi.

Pompa Nabuch. Balthas.

qui regnat et transfert atque constituit diuersa in diuersas personas parte
 ne vnus solus supbiat sicut patet est dona sua in diuersis puincijs illi
 de vno alteri de frumento alteri de speciebus diuersis auro argento .2c.
 vt caritas et comunicatio inter hoies seruetur et vnus alterius misterio
 indigens sibi inuicem studeant subministrare propter caritatis obseruationem
 nulli dubium qui reges principes et nobiles habentes sub se temporalia
 dominia a quibus stipendia sumunt et tributa iure nature tenent eos de
 fendere et manu tenere ab hostibus vt pacificam et quietam vitam agant
 videamus ne forte ipsi pro se qui debent esse defensores ipsorum suorum effi
 ciantur grauios raptos que illi a quibus eos debent defendere hoc
 sine dubio subditi sepius expiunt. **Vnde dicit Anselm. li. de similitudinis**
mbus deus sic se habet in ecclesia sicut pater familias in domo in qua tri
plex genus existit. quidam nutriendes vt oues scilicet laborantes vt boues
tercij defendentes vt canes vigilantes. sic deus quosdam habet orantes
vt clericos et religiosos. scilicet laborantes populum laicalem mecha
nicos et agriculos. tercio defendentes scilicet reges et principes ac prelatos
sicut si canes oues deuorarent et boues lacerarent nonne puerfus esset
ordo. Sic si reges populum quem defendere tenent spoliarent officium suum
per se exequerentur et digni essent morte sicut canes. In simili casu mu
tati in lupos merito morte essent digni inter pollicias quatuor descrip
tas a pho in libro polliciorum. Dicit tyrannum pessimum et regnum optimum.
Sed secundum eundem ubi vnus virtuosus principem verendum ne regna
versa sint in tyrannos qui non querunt nisi que sua sunt non omnium vt
licitatem subiectorum. vnde Aug. dicit regna remota iusticia quod sunt nisi
vera latrocinia. Gemitus enim pauperum pupillorum monasteriorum cuius
et ceterorum laicorum testantur quate sunt oppressiones exactiones inditiones
inuirosas seuuaciones quotdiane precipue ecclesiasticarum personarum et claustralium vt vix eis sit licitum respirare et ex
tensi redditus monasteriorum cedunt in utilitatem principum non religio
sozum. Nam dicit ezechiel. xxij. Principes eius in medio illius quasi
lupi rapientes predam ad effundendum sanguinem et ad perdendas animas
et auare sedanda lucra. Olim pietas principum dotauit largissime mona
steria in diuinum cultum hodie filij exhauriunt fundatas paternas pietates
vtque principibus et regibus gentium qui sacerdotibus ydolorum d'chelau
nis regalibus prouisiones fecerunt eos de omnium puentu sustentantes
vt habet Gen. xlvij. et daniel. xiiij. Hodie vero non solum nihil datur
sed et data prius auferunt ita vt vix ligumina et vilioza claustralibus
sufficere possint precosioribus in fiscum nobilium deputatis. Nec de
fendere hodie est claustrales et clerum sed spoliare quoniam vnquam fit restitu
tio ipsis necessaria ad salutem. nec dubitare debent principes et alij tem

N. Dignitas regna
 in hoc continetur.

N

tenentur quosdam seruare
 et in quiete reos rebus suis

B

portalia domina habentes qui equissimo iudicio redditori sunt rationem
de omnibus iuste acquisitis rapinis ex actionibus oppressiombus iniquis
necnon et de damnis subditis ipsorum per alios illatis quos ipsi tenebatur de
fensare si neglexerunt eos pro posse ab iniurijs tueri. Si enim David rex
aquam allatam sub piculo militum suorum de medio castrorum hostilium metu
erat bibere in grandi sua siti sed libabat eam domino. **1. Re. xxiij.** **Ab**
raham de iustissimo bello nulla spolia percipere decreuit. **Gen. xiiij.** Quid
estimandum est de ceteris iniustis oppressiombus per nobiles multos nostris
temporibus tyrannice attemptatis olim ysaias pueritatem principum israel
aspere reprehendens dixit **Audite** verbum domini principes iudomorum
percipite aures legem dei vestri populi gomorre ysaias .i. **Et** per cam
subiungit. **Omnes** diligunt munera sequuntur retributiones pupillo non
iudicant. **Et** causa vidue non ingreditur ad eos. **Deinde** penam adiungit
heu consolabor in hostibus meis et vindicabor de inimicis meis. scilicet
cum dolore iustam penam infligendo. **Et** si hodie iste propheta viveret
fortassis non dissimilia gemiturum odium veritatis propendendo et aliud
regibus et nobilibus tam filiorum israelque ceterorum non defuisse quod tunc ho
die satis reprehensibile iudicatur. scilicet odire veritatem nec posse pati
quod veritas per viros prudentes ipsis dicatur sed magis placencia adula
toria et leuia huius testes sunt pene omnes reges filiorum israel paucis
exceptis quorum temporibus prophete sancti vigerunt qui oraculis suis cona
bantur erudire reges et eos corripuerunt ideo multos ex eis occiderunt
scilicet **Jeremiam ysaiam ezechielem** et ceteros incarcerauerunt et de regno
ipsorum expulerunt ut regum et palam testatur hystoria. **Cuius** etiam me
minit **christus** **Matth. xxiij.** **Ecce** ego mitto ad vos prophetas et sapientes et
scribas. **Et** quod vobis sic nostris temporibus. scilicet quis sapientum uelit ex
piri induat spiritum **Elie** et **elizer** at fine et se recipiat ad aulam alicuius
regis seu principis ut ait zelo dei et veritatem quam corde sentit. ore non ta
ceat. **Et** expectetur quod non omedat modicum salis in aula regali sed dicetur
sibi. recede a nobis scientiam uiarum tuarum nolumus. sed si quis spiritum
ezabel induerit que dixit ad **Achab**. et grandis auctoritatis es et bene
iregis regni israel. **1. Re. xxi.** hic alie nobiliter et amabilis estimatur.
Alter vero palpare nesciens. audit quod sanctus. **Micheas** propheta au
diuit ab **Achab**. ego odi eum quia non prophetat mihi bona sed semper
mala. **1. Re. xxij.** **Unde** legitur quod quidam talis palpatore cuiusdam pho
lera vescenti dixit si regi adulari velles talibus oleribus non visceris
cui phus dixit si tu hijs oleribus vesci velles regi non adulareris. unde
quidam legitur dixisse. **In** nullo deficiunt potentes preterquam in vno
ut cum requireretur **In** quo respondit non habent qui eis veritatem
dicant. omni ergo criminum sunt participes qui arguere possent et non faciunt

reges o volunt sibi
dici veritatem sic
sunt alia et nota.

N.

de laudant et corripunt
solum est in quibus
em parit as res dignas
dicitur vobis est parit
reus mosecum reformar
et alium qui res mosecum
obnoxij. **Deo** non mosecum
bonis fructu et spem que
sunt. **Deo** tamem dicitur
seruare ad quos tunc sunt
solum mosecum parit
gras tunc reditus im
reformationem parit. **Ca**

Capitulum

Sicut mihi videtur
de veritate
obis mosecum
reformationem
reformationem parit
cognat mosecum que
xviij. parit in omni
veritas et que obit
tunc mosecum tunc omnia
parit que ad compe
mosecum veritatem et auct
parit de veritate mosecum
tunc reformationem que sunt
li. v. q. tunc est parit
parit ad veritatem que
veritas mosecum mosecum
bonum est mosecum
sunt acceptione parit
parit mosecum mosecum
parit mosecum a mosecum
parit mosecum mosecum
tunc. **Gen. xxv.** **De**
sunt mosecum mosecum
Quam tunc in talis q.

sed laudant & consulunt aut certe tacendo consentiunt. hinc ergo pen-
 sandum est in quibus piculis hi sunt qui sunt in sublimitate constituti. neque
 enim potestas eos dignos facit sed magis ostendit indignos ut dicit
 Boetius unde elia potest quae rara avis sit que in arce dignitatis consti-
 tuta innocentiam conseruat & consequens paucorum salus speranda.
 est & alium qui nec medicinam admittere dignantur tunc & talibus piculis
 obnoxii. **H**oc non immerito Paulus ad thymo. hortatur ut pro oibus ora-
 tiones fiant & specialiter pro regibus & omnibus qui in sublimitate sunt con-
 stituti. **N**on tamen desperandum est quin deus sibi aliquos de multis re-
 seruauit ad quos hunc sermonem extendi nolo qui pro defensione suorum
 fideliter militant pacem & utilitatem communem procurare satagentes qui &
 certis causis redditus tributa & procuraciones postulare possunt causa
 defensionis dumtaxat. **C**um omnes non sufficere videntur.

*potentia et veritas
 blunandosa etc.*

Non de bonis boni dicuntur

Capitulum de iudiciis.

Sentire mihi videtur redum ordinem. presequi post predicta
 de iudiciis annexere materiam cum omnibus predictis sta-
 tibus iudiciali potestas quomodo videatur. **E**t utnam in ex-
 ecutione iustitiae omnes essent tam prompti quae iudici sunt in af-
 fectione potestatis pro quorum iudicium directione audiatur consilium iethro
 cognati moysi quia iste eius consilio audito atque iuravit. unde dicitur **Ex** di-
 xvij. **p**rode de omni plebe viros potentes & timentes in quibus sit
 veritas & qui oderint auariciam. **E**t postea subditur quibus au-
 ditus moyses fecit omnia que ille suggererat in quo consilio indultio se
 tangit quatuor ad competentem iudicem requisita. scilicet potentiam dei ter-
 morem veritatem & auariciam odio habentem. **E**t si aliqua harum con-
 ditionum defuerit minus redum procedere videtur iudicium. **T**anguntur
 etiam conditiones que sunt iusti iudicis in causa. **C**um etiam de sen. & re-
 li. vi. s. q. desit eis fauor odium timor preces & precium. **P**rimo potentia re-
 quiritur ad iudicem quia virtus coactiua pueros arceat & malos quos
 verba sapientum compescere non valent alias si non esset vis coactiua iudicis
 brutum esset iudicium. **T**imor dei dirigit iudicem ut iustas ferat sententiam
 sine acceptione personarum. veritas iudiciis necessaria est ne in pre-
 labatur inquam vni parti plus fauor quam alteri. odium auaricia ne pro munera
 corruptus a iusticia declinet fauor uxoris istigauit principem exercituum
 pharaonis ut iniquam feret sententiam contra ioseph ut eum in carceres
 raret. **Gen.** xxxix. **N**ra impulit dauid ut contra misibosech ad instantiam
 sybe iniustam feret sententiam bonis suis eum spoliando. **ij. Reg.** xvi.
Odium fuit in causa quae ahab rex israel prohetam micheam iussit in car-

Quatuor requiruntur ad bonos

1° potentia

*2° timor dei
 3° veritas
 4° vitio auaricia*

*passiones male prestantes
 fauor iudicium
 ira
 odium*

*... ad iudicium...
 ... potestas...
 ... iustitia...
 ... timor...
 ... veritas...
 ... odium...
 ... auaricia...*

erat in illa ciuitate. s. q. munera dare non habuit iudici et ueniebat ad eum
 dicens. **V**indica me de aduersario meo et nolebat per multum tempus.
Post hec autem dixit intra se. et si deum non timeo nec homines reueor
 tamen quia molesta est mihi hec uidua uindicabo illam ne in nouissimo ue
 mens suggillet me. **E**t ille erat iudex iniquitatis qui propter periculi te
 morem ob iusticie amore; iusticia fecit uidue paupercule etiam suum muerib;
Pena in quorum iudicium.

Pena etiam grauissima terrere debet iudices tam seculares quam ecclesi
 asticos ut iustum habeant modum procedendi in iudicijs que pena ec
 clesiastico est. **S**i per gratiam aut per sorde. i. per iram odium timorem fauore
 iniustam ferant sententiam in grauamine peccatis ipso facto suspensi sunt ab
 officio per annum. **E**t nihilominus peccati lese ad interesse teneantur s. dan na
 omnia restituendo quo ad ecclesiam. nec penitere possunt nisi lesis per
 eos satis fecerint cum effectu. **E**t nihilominus si durante suspensione se di
 uinis ingesserint sunt irregulares non nisi per summum pontificem at soluendi
 ut disposuit caplm. **C**um eterni et de sen. et re. li. vi. **Q**uo ad deum mor
 taliter peccantes iura ciuilia habent penas suas aut abscisionem lingue
 aut infiscationem omnium rerum suarum aut etiam extremam mortis supplicium
Unde legitur de quodam rege qui iudicem a se constitutum et iniuste iu
 dicantem excoziari precepit et cutem istam supduxit cuidam selle. **I**n qua
 sella quilibet iudicem a se constitutum primo iussit sedere ob memoriam scelerati
 illius iudicis et ut quilibet sibi a simili pena caueret. **S**icte repimus de quo
 dam rege qui legem statuerat de stupratore ut abobus oculis priuari
 deberet. **I**n quo stupro cum filius regis esset dephelus precepit ut fieret
 executio legis etiam in filio suo petentibus omnibus ne hoc fieret suc
 cesuro sibi in regno filio. ne sua sententia effectu careret ipse sibi unum
 oculum et filio etiam unum iussit erui ut sic duo oculi licet in duabus per
 sonis eruerent. **E**cce quanta iusticia etiam in ydolatriis repta legitur quato
 magis in christiano. **D**ebet enim iudices secundum psalm. v. et h. se habere ad mo
 dum plumbree regule que mollis est quo ad mansuetudinem et pietatem
 tamen inflexibilis quo ad iusticie equitatem que semp recto ordine res
 licita nature sue proprie tendit deorsum. nec iudici licet ferre sententiam se
 cundum priuatam suam. s. noticiam quam quicquid habet de re quia in actu iudicandi
 iudex gerit personam publicam non priuatam quia dicit **Aug.** sup psalm. **P**o
 nus iudex nisi arbitrio suo facit. s. secundum leges et iura pronunciat. nec tunc
 facit contra conscientiam si aliter pronunciat publice secundum allegata coram
 se quam ipse priuatim nouit quia debet sibi formare conscientiam non ex p
 pria priuata conscientia sed secundum ea que in publico iudicio sciri possunt
 quia hoc ad publicam auctoritatem pertinet ut iudex que sibi innotescunt ut
 publice persone. vnde dicit christus. **S**icut audio iudico **Gen.** est beati tho.

exple

zelus loqueris

N. ste

scdm allegata iudicanda
 i. scdm qm suam

scda scde .q. lxviij . arti . ij . Sed an iudex penam a iure aut lege decre-
tam potest licite relaxare . **R**espōdet idē eadem . q . arti . iij . **Q** duo sūt
consideranda circa iudicem . vñū q̄ ip̄e est iudex inter adozem ⁊ reum .
aliud q̄ ip̄e nō fert sententiā iudicij quasi ex ppria sed quasi ex publica
potestate . duplici autem ratione impeditur iudex ne reum a pena absol-
uere possit . p̄mo ex pte act̄ accūsatoris ad cui⁹ ius q̄nq̄ p̄tinet vt re⁹
punit̄ . s . p̄pter aliquā iniuriā in ip̄m cōmissam cui⁹ relaxatio non est
in arbitrio alic⁹ iudicis quia quilibet iudex tenet ius suū reddere vñi
cuiq̄ . **A**lio mō impedit̄ ratione rei publice cui⁹ potestate fungitur ad
cuius bonū p̄tinet q̄ malefactores puniunt̄ . **S**ed tamen quantū ad hoc
differt inter inferiores iudices ⁊ sup̄mū iudicem . s . principem . **C**ui est
plenarie potestas publice concessa iudex enim inferior non habet po-
testatem absolnendi a pena contra leges a supioze sibi impositas . vnde
sup̄ illud **Jo . xix .** Non haberes in me potestatem nisi tibi data esset des-
sup̄ dicit **Aug .** Talem deus dederat pilato potestatem vt esset sub ces-
saris potestate . ne ei oīno liberum esset accusatum absoluere . s . p̄nceps
qui habet plenariam potestatem in re publica . **S**i ille qui passus est in-
iuriam velit eaz remittere potest reū licite absoluere . **S**i hoc publice
vtilitati viderit non esse nociuū . ideo nō expedit ḡnitati vt malefacta pu-
niuntur ad hoc q̄ peccatum vitet̄ vnde deu . xij . **P**ost penaz seductozis
subditur vt omnis israel audiens timeat ⁊ nequaq̄z ultra faciat quisq̄z
hui⁹ rei simile . **E**t paul⁹ dicit peccātes coram omnibus corripere vt ceteri
metū habeant nocet etiā relaxatio pene psone cui illata est iniuria que
recōpensatiōnē accipit p̄ quā adā restitutionē honoris in pena iniuriātis
hec ille debent etiā in humano iudicio in foro contencioso scurrere per-
sone distmte . s . actor vel fama loco actoris re⁹ testis vel alia p̄batōnū
ḡnā ⁊ iudex nō suspectus p̄tibus alias mīme sufficiens esset iudicium
⁊ cū hoc p̄spicax testiu v̄l instrum̄toz p̄batō s̄m īterrogatoriā data p̄
altaz p̄tē . **Q**ue q̄a in ḡdemnatione susanne defecerunt . ideo iniusta fuit
sententia . **E**t p̄ **D**amielem reformata quo ad debitā testiu examinatiōe
quia senes falsum tulerunt testimoniu sine examinatione . **E**tiam q̄a ibi
idē erant accusatores ⁊ testes qd̄ est illicitum ⁊ erant testes inferendo
testimoniu singulares . **S**ed de expensis ⁊ penis in iudicij an iudices
possunt expensas a p̄tibus exigere ⁊ penas indidas pro se reseruare
Michae . ij . dicit p̄ncipes ei⁹ i muneribz iudicabant ⁊ sacerdotes in
mercede docebant ⁊ p̄phete ei⁹ in pecuniā diuinabant . **S**up̄ quo dicit
Iero . si q̄s de p̄ncipibz iudicabat iudicare qd̄ erat rectū v̄debat in iaz ⁊
i mueribz iudicabat . **S**acerdotes q̄ non docebant populū nisi accepto
precio . **C**um dicitur gratis accepistis gratis date . **N**llū vero pecuniaz
preferentes deo vendebant grām domini **E**t hoc non licet s̄m heinricū

bene examinare rem
et testes

de gaudauo. s. mun^o accipe rōe iudicij. s. q^o mun^o ponat merces p^oter
 quā vel principaliter uel secundario exerceat iudiciū. q̄a hec ē potestas
 spūalis & nō cadit sub p̄cio & omittit symonia. sicut nec licz emere nec
 vendere iudiciariam potestatem. Deo symon damnat a petro Act. viij
 Et Jason sūmū sacerdotū ab anthiocho rege pro pecunia sibi vsurpa
 uit. ij. Mach. iij. Alio modo contingit mun^o in iudicando accipere tanq̄
 laboris sui premiū ad vite sustentationem & hoc nō reputat illicituz cū
 dign^o sit opari^o mercede sua. Et qui altari deseruiūt de altare licite vi
 uere habent sed hoc differenter. Quibusdam enim iudicibus p^o consti
 tuentes supiores sufficienter est pro officio exequēdo p̄sum. Et isti
 min^o licite recipiunt duplicatas expensas. s. a si priorib^o & a partib^o. Et
 ut videtur tenent ad restitutionem quia ratio hoc non patet ut quis p^o
 eodem labore binū recipiat salarium. Et tales sunt iudices ordinarij q̄
 bus p̄sum extitit vel etiam iudices seculares quibus de summo po
 pulo sunt redditus deputati Alij sunt quibus non est p̄sum aut mi
 nus sufficienter ut sunt iudices d^o leg^oti ad certū tempus & inter cer
 tas p̄sonas si eguerint aut extra loca sua p̄ fiscali contingit possunt a
 p̄tib^o moderatas & sub portabiles expensas exigere equales tamen
 ab utroq̄ tanq̄ p^o sportulis. nisi ratio sua fert ab vno plus q̄ ab alio
 p̄pter mopiā potulandū imo etiā penas impositas pecuniaras iustas
 tamen si indiguerint possunt pro se imburse licet mala sit sp̄s p̄ter
 suspicionem. honestius tamen facerent si eas paupibus aut ad vsuz ecc
 lesiasticuz deputarent. Et dicit Henricus de gaudauo q^o etiam si iu
 dex non sic indigens & accipit pecuniam ratione p̄ne a delinquentibus
 p̄pter emendationem & vertat eam in vsus p̄rios non tamē p̄ter ne
 cessarios seu ad fastum putat hoc esse licitum. Sollaria tamen notari
 orum pro lris laborib^o cera & gameno nulla iura p̄p̄e prohibent sic q̄d
 sine moderata sc̄dm exigenciāz p̄dictoz. Et licet auctoritas iudiciaria
 vendi vel emi aut conueniri non potest p̄ pecunia ānua p̄ter vicū sym
 omie tamē supior potest alicui cōmittere officium iudicandi vice sui
 & deputare sibi certam annuā pensionem pro sustentatione in isto offi
 cio Et de hac ānua pensione possunt conuenire inter se & pascisci sc̄dm
 laborem quātitatem & familie sustentatiōem. Et si quid sup esset de red
 ditibus ad dictum officium spectantibus principalis instituens posset li
 cite sibi retinere nō mixtis inter se contractibus ut patet p̄ capitulū ad
 questiones de rerum p̄mutatione. ¶ Unuscula tamen in esculentis aut
 poculentis non animo corripendi iudicibus que nō credunt posse mu
 tare mentē iudicis a iusticia non p̄hibent dari & accipi tamē sine pacto
¶ Quā circūspectos oportet esse iudices in exāminatione causaz in rece
 ptione munerū in excludendis fauoribus sanguineoz aut potentium

q^o salij recipere p̄t

*esculentis suscipere p̄t
 q^o t^o p̄t p̄terire sc̄dm*

plonaz. Et quicūq; sentiret se quis fauoratū aut mentem suam nimis
inclinatam alicui pti cōsulte ageret vt pro illa vice p aliey iudicaret.
quia nimis difficile ē sententiam contrariam ferre contra inclinationes;
Unde Heribardus loquē in li. de consideratione de quodam legato
noīe Martinus. Cui quidē epus florentinus etiam indigenti equū do
nauit. postea legatus pcepit eū epm cām habitū tractandum corā le
gato mox reddidit epō equū suū dicens. Decepisti me inquit nesciebā
tibi iminere negotium tolle equū tuū ecce in stabulo est & eade; hora re
signauit ei equū amputans a se omnē suspicionem fauoris. Et de alijs
duobus similibus casibus statim ī sequēti anēdit qui similiter munera
oblata tanquā venena respuerunt. 2c.

De aduocatis & procuratoribus & medicis.

Oportune vt arbiter post materiaz de iudicib; se offert ma
teria de aduocatis & procuratoribus qui iudicibus causis
& ptiibus litigantibus assistere & patrocinare solent. In qu
bus etiam non pauca reprehensibilia concurrere solent nōnulla etiam
cōmēdabilia de quibus aliqua sunt speculanda non quidā scdm materiā
iuristarum que in iure canonico sub certis titulis videri habent. Sed
quo ad sculam theologoz que de moribus iuriosis aut uiciosis uide
re habent & iudicare. Inter que uiciosa sunt calumnie suppressio veritat
is suggestio falsitatis piuria mendacia causaz neglectio collusio infide
litas fraudis iniuria cupiditas ad exhauriendum bursas clientū suoz
dispendiosa causarum progiatio in grauamen ptiū ppter ppiū lucrū
florenozum instrumētorum voluntaria productio & earūdem falsificatio
& alie innumerabiles machinatioēs que quotidie ofingūē ita vt noua
iura vix talibus mederi possint. Et sup hoc causarum iniustaz volun
taria assumptio & defensio in alterius ptiū grauamē & iacturam in sup
& friuolarum appellationū interpositio cōiuciationes discordie mentiū
exultatio de iniuriosa victoria ptiū sue inter q̄ multa sunt peccata mor
talia & pene omnia si scienter & voluntarie admittant. ideo nisi valde
caute tales ī officijs suis se reuerint non dubiū ē eos multis periculis
quo ad oficiam subiacere non tamen diffidendū; quī si pura eoz
fuerit intentio. Et secundum regulas iuris & eaz dispositionem se cō
formauerint licetum eoz officiū; existit. Que vero sunt iste regule re
mitto tles ad dños canonistas tamē scdm theologos sūt dilectio dei &
pximi iuris naturalis dictamen. Qd tibi non vis fieri. 2c. Dictamen
rede rationis & put sapiēs determinabit vbi alia regula non potest co
gnosci subuēto & ofētio paupēz & iusticie executio ne iusticia piclitrē

Regula

*Catena vitiōzū
aduocatorum.*

See regulā ipsy sequēte

et quis de iudicio aut malis
principales causas dicitur
patis fallam iure erigere
pugibus in dicitibus cau
in terra opibus infensioe
vixere necessitatem nec abrit
hic enim tunc quibus scdm
necessitatem tunc dicitur vi
libi. Si autem in ptiū app
aliam plonam iure quidam
necur ex necessitate subuēto
labore est hanc illam cum
tum est de moris. Nōquā
tre & solē casus ptiū &
est de necessitate solū temp
tore. Unde Aug. li. 1. de dicit
dele non possit hōs possit
ri vobis quibus vobis vobis
gunt. Symonā ē hōs scdm
plone ab ofētijs aduocatoe
tioā vt furius furi. hō ip
bim qui volentibus sunt
inānes. Nōm tū dicit vt al
iustiam cōmēto ofētijs
ofētijs aduocato. Sic motu
im ignorantia vobis are
q̄ ptiū ofētijs dicitur nec h
multa quā dicit q̄ ptiū
mōtū. Sic nec hōm et
cōsiliū aduocatoe hō
sunt hōm. Et dicitur hō
hōm hō & cōsiliū hōm
non mōtū hōm dicit q̄ hō
uocant. Si autem ignorant
tum est vltim exculcatur a
exculcatur dicitur hōm
quā dicitur cōsiliū exculcatur
sōdus hōm q̄ ptiū hōm
est vltim & ptiū hōm
dicit vt. Si aliam ptiū hōm

et ne quis de iniusticia aut malicia comoduz reportet. **H**ec debent esse
 principales cause aduocancium et procuratorum licet secundario com-
 petens salarium iuste exigere potest. **E**t quidam secundum thomam patrociniū
 pauperibus in defensionibus causarum non semper tenent aduocati sicut nec
 in ceteris opibus misericordie semper quilibet tenet occurrere. **S**ed cum
 vident necessitatem nec alterū super esse qui velit aut possit succurrere
Sic enim tenet quilibet secundum illud. i. **Jo. ij.** Qui vident fratrem suū
 necessitatem habere et clauerit viscera sua ab eo quō caritas dei manet in
 illo. **S**i autem in prompto appareat quō et aliter subueniri possit per
 aliam personam magis diuitiam aut maiorem facultatem habentem non te-
 netur ex necessitate subuenire indigenti. ita quod non faciendo peccet quous
 laudabile est si faciat salua tamen propria necessitate. **E**t hoc etiam dicitur
 dum est de medicis. **A**lioquin oportet tales omnia alia negocia premit-
 tere et solis causis pauperum et infirmorum iuuandis intendere. **N**on enim
 est de necessitate salutis semper cum proprio damno aliorum in contumacia suc-
 currere. **U**nde **Aug. li. i. de doctrina christiana** sic dicit. **C**um omnibus pro-
 desse non possis hijs potissime consulendum est qui pro loco et tempo-
 rē velud quarūlibet rerum oportunitate bene considerat tibi quadam sorte iū-
 gantur. **S**ententia est thomae secunda secunde. q. lxxi. arti. i. **A**rcent tamē multe
 persone ab officijs aduocacie et procuratorie ut patet. q. vj. c. dā. propter ipso-
 ritiam ut surdi muti furci et imbeciles. **A**lij propter indignitatem ut inordinati et
 biteri quia utilioribus sunt obligati et clerici in iudicio seculari etiam etiam
 infames. **N**on enim decet ut alterius iusticie patronus existat qui in seipso
 iusticiam contempnit. possunt tamē pro se ipsis vel personis diuitis ut
 officio aduocati. **S**ic monachus in causa monasterij si abbas iusserit.
Item ignorantia iuris arcere debet aliquem a patrocinando in causis.
 quia prestat impedimentum. nec liceat alicui alteri cooperari in causa sciēter
 iniusta. quia dicitur. **ij. pal. p. xix.** **I**mpio factus auxilius et iterum ira dñi
 merzbars. **S**ic nec licetum est alicui cooperari ad aliqd malū faciendū
 consulendum adiuuandum seu consensendum quia consilians et cooperans
 sunt facientes. **E**t **Paulus** dicit ad **ro. i.** **D**igni sunt morte non solū qui
 faciunt sed et consensientes facientibus. **N**ec omnes tales ad restitutio-
 nem tenentur eius damni quod contra iusticiam per eius auxilium altera pars
 incurrit. **S**i autem ignoranter quis iniustam causam defendit putans
 eam esse iustam excusatur a peccato secundum modum quo ignorantia
 excusare dicitur sed si est inuincibilis nec scire potuit faciens diligenciam
 quā debuit totaliter excusatur. si crassa aut supbia non excusetur. **E**t dicit
 sanctus **tho. q. predicta arti. iij.** **S**i aduocatus in principio credidit causam
 esse iustam et postea in processu appareat iniusta non debet causam pro-
 dere ut si aliam partem iuuat vel secreta sue cause alteri parti reuelet. pē

M. p. d. tenentur in breuibus
 p. p. p.

tamen & debet causam deserere & illum cui⁹ causam agit ad cedendum
inducere siue ad componendum sine aduersarij damno. Et sicut licitum e
insidijs uti in bello iusto ut patet in Josue & ex insidijs agere ea que fa
cere debet prudenter occultando non tamen licet militi falsitatem frau
dulenter facere quia hosti etiam est fides seruanda sicut tullius dicit li.
1. de offi. Sic etiam aduocato defendente causam iustam licet prudenter
occultare ea quibus impediri posset ei⁹ processus n̄ aut h̄ aliq̄ flicitate uti

De salarijs aduocatorum. 2c.

Sed de precio aduocatorum & procuratorum & eius quantitate dicit
Aug. ad macedoniu^m Aduocatus vendit licite iustum patro
nium & iurispitus verum consilium licet iudex nō debet v̄
dere iustum iudicium nec testis verum testimoniu^m. Et poit
beatus thomas rationem quia ea que quis nō tenet alteri exhibere iuste
potest eorum exhibitione recōpensationem accipere & talis est aduocat⁹
Et similis ratio est de medico opem ferente infirmo ad sanandum & de
alijs similibus p̄sonis. nec hoc est contra iusticiam dū moderate accipiāt
considerata p̄sonarum conditione & negotiorum laboris & consuetudine patrie
Si tamē imoderate aliquid extorquerēt peccant contra iusticiam. vnde
Aug. dicit ad macedoniu^m qui ab h̄is extorta p̄ imoderatā improbitatem
reperi solent data p̄ tollerabilem consuetudinem non solent. Ideo ī h̄is
regula generalis a nullo dari potest s; recta ratio informata ex p̄dicta
consideratione debet esse regula. & prout sapiens determinabit exclusā
effrenata cupiditate nisi pacto aut conventionione voluntaria interueniente
qua pacta sunt seruanda & volenti non fit iniuria. Non enim ī omnes
euentum iurispito aut medico licet exigere quantum vult quia forte
p̄ labor necessarius est p̄pter nature fortitudinē que optima medica
est. aut p̄pter cause tractande manifestam iusticiam que velociorem finē
ei imponit. vnde maior consideratio debet esse in labore & consuetudine
patrie quā utilitate illius cui⁹ causa vel sanitas p̄curat quia utilitas
illa⁹ non forte dependet solum ab aduocato vel medico sed a bene utente
vnde sicut dans vsuram si multū lucrat de pecunia quā accepit ab usu
rario n̄ tenet plus vsurario q̄ pecuniā capitalē sic hic in p̄nti vnd̄ nō
potest vendere illud qd suū non est sed labores p̄rios bene potest quis
vendere & non reprehendendum puto. Si etiam considerata medici habi
tudine si sit doctoz aut expertus q̄ p̄pter iusticiam distributiūā amplius
sibi debet q̄ simplici bacculario aut min⁹ experto. sicut videm⁹ in q̄libet
architectonico op⁹ artis dirigente qui p̄ferē in mercede alijs plus labor
rantibus manualiter & minus doctis. Sic etiā de aduocato doctore qui

totū dirigit negotium pradicās in studio et speculatione per fortes yma-
 ginationes et occultas cogitationes. etiam si sit sublimis persona per qua
 fit sollicitudo expedit statui suo et magnificentie ut se non conformet
 statui inferiori. Et aduocatus siue medicus in pradicis suis rō ponūt
 aliqđ spūale pro precio licet sciēcia sit spūalis tamen vsus ei nō ē spi-
 rituale sed opus corpale qđ licite cadit sub p̄cio. Alioquī nulli artfici
 liceret de arte sua lucrari. Ut aut aduocatus imūnis sit a peccato. Pri-
 mo requiritur sciēcia iuris per quā causam dirigat. secundo qđ utatur
 hac sciā opās scđm eā. t̄cio ut diligēciā sibi possibile nō omittat. et tūc se
 curus erit etiam si causa ruat dūmodo scđm testimoniuū consciencie cre-
 didit se fouisse iustā causā qā piclitatio cause ex multis cau salijs eue-
 nire potest tam ex pte iudicis quā ex pte testium seu instrumentoz q
 aduocato iputari non debent nec possūt. De medico vero similiter iste
 condiciones requirunt ut sit imūnis ab homicidio si infirmus moriat̄.
 Et addit̄ quarta ne sit irregularis ut sciēcia cum non remordeat d
 aliquibus istis tribus vel alijs quia si contra conscienciam ageret cele-
 brando edificaret ad iehennam. Ponūtur hec in decretali ad aures de
 etate et qualitate ordinā. ex p̄tos scio nō latere qđ insatiabilis sitis vigi-
 in quibusdam aduocati officio fungentibus pcuratoribz atq; medicis.
 Ideo enī omne studium impendit̄ facultati iudicis. Ideo frequētatur
 curie pallacia consistoria gñalia cōcilia ut thesaurus confortet̄. Ideo
 progant̄ cause exceptiones impetnētes pponuntur cause desperatē et
 iniquissime defendunt̄ et innumerabiles dolositates excogitant̄ emūcur
 lites moucunt̄ etiā litigare nolent̄. De quaz machinationibus berni-
 hardus de p̄sideratione plura ponit. Nō inquit sunt q̄ linguas suas do-
 cuerunt loqui mendacium largissime p̄missiones possimi exhibitozes
 blandissimi aduatozes mordacissimi detractozes simplicissimi sitatozes
 et malignissimi proditozes. Siciunt lites ac insligant ad eas nec p̄ce-
 curant imo lites pacem estimāt. Unde dicit Aug. li. de operibus mo-
 nachozum. Deum testem inuoco qđ mallem per singulos dies manibz alijs
 quid opari qđ tumultuosaz causaz pplexitates pati. Et abro. dispē-
 dijs litum carerenon mediocre lucrum ē. Ideo diuino iudicio tales sepe
 puniuntur per destitutionem loquele aut etiam rationis ante finem vite et
 merito ut per que peccauerunt per hec et torquent̄. De alio legit̄ qđ lingua
 eius intumuit in infirmitate et amonicus ut confiteret̄ et sacramēta per-
 cipet ppter mortis piculum instans. Ille appellans a manifesto graua-
 mine expirauit. Et quidam aduocatus moriens enormiter linguā p̄rā
 extraxit. Item alter aduocat̄ egrotans admonit̄ ut eucharistiam p̄ci-
 peret ait. Iudicemus prius utrū rectum est astantes dixerunt rectum
 quibus ip̄e ait non est rectum quia cōpares mihi estis non potestis me

Qua regna et
 duales et nō
 immanis sit in
 fici.

Exple

judicare & sic expirauit. **N**eo vix inuenitur aliq̄ causa tam iusta quā
inuenit defensozem pro pecunia cum tamen medici considerantes alic̄
incurabilem infirmitatem nolunt se inuoluerē pro pecunia de ei⁹ cu
ratione. **N**em alter aduocatus dixit quidam paup̄i patrociniū postus
lāti causa tua siue iusta siue iniusta sit est in manu mea dūmodo tanta
sūma pecunie ponat̄ in bursa mea. **N**egimus in vita sanctorū **C**osme &
Damiani qui piissimi in arte medicine erant q̄ omnes gratis sine pec
cunia curabant. **A**d sanctum damianū quedam egra mulier palladia no
mme ueniens que omnia que habebat in medicos exposuit petiuit eum
ut eaz sanaret mox sc̄; damianus eā sanauit. **M**ulier quedā munuscula
obtulit sc̄; damiano qui noluit recipere tandem mulier aduocauit eum sa
cramentis fortissimis ut reciperet victus importunitate mulieris r̄cepit
cum comperisset scilicet **C**osmas frater ei⁹ indignat⁹ precepit ne cor
pus eius cum suo corpore sepeliret̄. **M**oxt sequenti dñs apens cosme ex
culauit fratres; suū q̄ p̄pter reuerēciam iuramenti & deuotionem mu
lieris recepisset. ideo sibi indulsit sed tales media hodie rari sūt q̄ pau
perum sicut diuitum curam habent. **S**ed ubi locupletiores sciunt dilis
gencius accedere q̄sueuerunt non p̄pter ihesum tantum sed p̄pter deū
hui⁹ seculi. s. māmonā. r. pecuniā lege decretalem tua nos de homicidio
de quodā monacho chirurgico qui quādā mulierez a tumore gutturis
curauit consulens eidemne aduēctum iret ne moreret̄ que neglecto cō
silio eius mortua est papa requisit⁹ dixit non eū esse sine culpa alienū
officiū usurpando. **S**i tamē perit⁹ erat & diligentiam fecit post p̄ adā
p̄itenciam misericorditer potuit cum eo dispensare ut diuina celebra
ret alias non. 2c.

De consulibus & rectoribz cōmunitatum.

Nunc p̄grediendo ulterius speculādū est aliquid de hīs qui
sunt q̄munitatibus in ciuitatibz opidis castris atq; uillis que
in talibz sunt lugenda tanquā offensa oculorum diuine maiē
statis. **E**t certe non pauca se offerunt subtilibz speculanti h
non omnibz videntur. **E**t multa crimina ī talibz uetustissimis temp̄ibz
sic sunt continuata & a p̄decessoribz ad posteros propagata ut etiam p
lege defendunt̄ nec r̄phēsores admittāt. **S**icut olim de sc̄ domitis tra
dit sacra scriptura **Gen. xix.** **U**nde **Aug.** in ench. **D**e peccatis hoīm q̄
sola in uisitata exhorrescimus. uisitata uero pro quibus diluendis san
guis xp̄i effusus est quāuis tam magna sint ut omnino p̄tra se claudi
faciūt regnū sepe dei uident̄ iam tolerare sepe tolerando nō nllā facē
cogimur atq; utinam **O** domine non omnia que poterimus prohibere
faciam⁹ & pax ante hūc t̄tendit. peccata quāuis magna & horrēda

cū in consuetudinē venerint aut pua aut nulla esse credant vsq̄ a deo
 q̄ non solum occultanda s̄ & predicanda aut diffamāda videātur qm̄
 sicut scriptum est laudatur peccator in desiderijs anime sue talis ī d̄ms
 libris clamor vocatur. Clamor inquit sodomoz & gomorreozum multi
 plicatus est coraz me quia non solum non puniebantur apud eos vlla
 flagicia veruz etiaz vt publice leges frequētabāt hec ille. Et quidem
 scdm̄ plm̄ p̄mo politicoz. **Excellentissimus modus viuēdi est in cōis**
ratibus in qua repunt omnia ad vitam humanā necessaria oēs artes.
 & q̄ bene viuunt scdm̄ uirtutes iter se pacifici & ab hostibus securi mu
 nti intus & extra. Et ideo ciuitas est omunitas p̄fecta scdm̄ naturā ha
 bens oīa sibi ad finem suū necessaria hoc vtz si scz rectores bñ regūt
 bene impant bene consulunt bene iudicant tanquā prudentes potentes
 & gūebonū amantes. hec enim tria. s. prudentia potencia & amor s̄m
 plm̄ in politicis requirunt ad bonos omunitatū rectores. Et ad ciues
 requirunt q̄ bene obediāt obdruerit bene cū obtinent recte in p̄t b̄
 sed putas ne hec omnia in aliqua omunitate repiri posse nisi forte ī illa
 felicissima ciuitate dñi uirtutū ciuitate dei nostri ad quā quotidie suspi
 ram⁹ dicentes. **Adueniat regnum tuū.** Et si in aliqua multitudine sū
 cōitate. peccata p̄ consuetudinē iualuerint ad correctionem illius multu
 tudinis seruandus est modus quē **Aug.** ponit ī ep̄la ad aureliū dicēs
Non asperere quātum existimo non duriter. non mō impio illa tollunt
magis docendo q̄ iubendo magis monendo q̄ mirando. Sic enī agēdū
 est cum multitudine. **Seueritas** autem exercenda est in peccata pauco
 rum. Et siquid mimamur cum dolore fiat de scripturis ommando vint
 dictā futuram. ne nos ipi in nostra potestate sed deus in nostro sermōe
 timeat. ita prius mouebunt spūales vel spūalibus pximi quozum aus
 toritate v̄ leuissimis quidē sed instantissimis amonitōibz cetera multi
 tudo frangatur hec ille. Et hoc ideo debet fieri ne seditio aut turbatio
 grandis in multitudine oriatur. cui seditioni cedere debet quelibet spiri
 tualis culpa. Descendendo igitur ad spūales abusiones in omunitatibz
 primo accipitur omunitate violatio saluati siue sacraz festiuitatū p̄tra
 mandatū dei. **Memento vt diem sabbati sanctifices Exodi. xx.** Quā
 publice offert hui⁹ mandati transgressio hoc in veduris hoc ī mer
 cancijs hoc in mechamis artibus hoc in placitis negocioz secularium
 que p̄ totam septimanā cessent excepto die dñico aut festiuitatibz sans
 doz. nec diffidendū q̄ pro pace r̄formāda & litibz sopiēdis vbi graue
 scandalū immet licita a iure censetur placitaq̄. Sed cessantibus h̄ijs
 causis mīme sunt licita q̄a alio die ferato possunt hec expediri. & sciāt
 se non leuiter peccare qui opam dant istis placitationibus sine dāno dif
 ferabilius. **Maxime** quia multū distrahunt mētem hoīs ne diuinis

Qua bona ciuitas

*tria requirunt ad bonos
 rectores
 et obedia in seibz.*

*1. reprehensibile abufio
 sabbati.*

intendere possit. Ob qd sp̄aliter sanctificatio sabbati est instituta eueti
ones cū curribus ad molēdina ad foza ad nūdimas ad nuptias ad loca
etiā remota ad placata & ad alia p̄ta negocia fieri uidemus idifferenter
Et forte amplius tunc q̄ alia die que nullatenus licite valēt excusari
a graui excessu nisi necessitate excusante aut pietate suadente pri^o in
diuinis auditis venditiōes etiā si iudem^o publice cū expositionibz rerū
mercancialium sicut alia die siue in nūdimis siue in alijs diebz forensibz
quis audbit illos excusare exceptis tamen esculentis & poculentis q̄bz
humana fragilitas illa die carere non valet sicut i emptiōibz carnū
ouoz auū aut ceteroz que breui tempe consumi possūt & non requi
rūt lōgā morā in ipoz opatiōe & que alia die forte inueniri n̄ possent
dinis tñ p̄p̄ ista non neglectis legim^o. .ij. **E**sdras xij. q̄ esdras. iussit
claudi portas iherusalem & neminē de negociatozibz pmisit intrare pro
emendis aut vendendis rebus nisi transacto die sabbati nec permisit
alios onerare vino uuis ficubz neq̄ aliquibz oneribz ut intro ferrent
in iherusalē i die sabbati neq̄ pisces neq̄ aliqua venalia pmisit iferre
aut vendere i iherusalē. **C**ontraria facientes grauiter oburgati sunt
ab eo. **T**ñ non puto existentibz & omozātibz in ciuitatibz tantā factōā
azitudinē in quozānīs necessarijs breuiter emēdis & consumendis.
Deductozes vero ad ciuitates venalia ligna stramina mercancialia p̄a
nos piper fenū & alia talia non audeo excusare a violatione sabbati car
nifices vero & pastozes p̄ncernas thabe narios vna & pot^o & victu
alia transeūtibz vēdentes nō puto iuoluēdos damnationi qui nō ex aua
ricia sed ad gūe; valitatē releuādā hec agūt & ad necessitatē sic etiam
de panibz vēdeadis. **T**ñ p̄ elemosinas redimendo eoz negligenciā. **D**e
modo vero seruamō festiuitates & que licet & que nō licet alias recolo
me scripsisse & de micijs festiuitatū & de desitione earūde; plangenduz
est ac lacrimis deflendū q̄ nōo curat de diuine legis transgressione q̄
ad sc̄ificationē sabbati s; heu q̄ p̄mi d̄berēt eē i correctōe sūt p̄mi i trā
gressiōe sic or. i. **E**sore. ix. mā^o p̄ncipū & magistratuū p̄a fuit i trā
gressiōe. **H**ec autē cura p̄ ipuz m̄cūberet conulibz & redōibz omu
nitatū qui sub certis penis facile haberent remediū apponere oportuū
Ita materia posset dilatari sc̄dm sp̄em & formaz cuiuslibet ciuitatis.
Secundū rep̄hensibile i cōsulibz ciuitatū est q̄ ipsi viros sp̄uales & ec
clesiasticos tam religiosos q̄ clericos seculares subicere conant talijs
exactionibz tributis laboribz & seruicijs euetiōibz expeditionibz etiaz
in fossatis & liguis portandis p̄ se aut p̄ ipsoz familiam. **E**t qñ q̄ n̄ p̄
necessitate cogente aut imminente. **E**t quidam p̄ munienda ciuitate im
minente obsidione ciuitatis excusabiles possēt videri quo cessante gra
uissime culpabiles sunt & peccant mortaliter sic ecclesiasticaz libertatē

2 reprehensibile
in sp̄alibz
oppressionē ecclesiasticaz

suppressentes more pharaonis qui filios israhel seruire cogebat i luto
 & latere. Attamē sacerdotēs & ydoloz cultores liberos esse decernebat
Gen. xlvij. 7. Eldre vij. Et qđ omnibus talibus formidabile debet
 esse. Tales consules & redores gnumratū si gūitati nō desiterint taz
 ipsi qđ fautores ipoz excōicatiōm se nouerint subiacere & scđm Inno.
 est sententia lata pmissa monitione. sed si tanta foret necessitas ad eam
 releuādam si laicoz non superant facultates ep̄i possūt & debent req̄ri
 p̄ consules qui considerata necessitate aut gnum utilitate possunt cler
 nicis subsidia moderata & honesta iudicare. Si tamen ep̄oz ad hoc nō
 sufficeret discretio Roman⁹ pontifex sup hoc cōsuletur. Cui⁹ interest
 gnum utilitatibz prouidere. nec tales consules sic clerum grauantes
 pri⁹ gnum iōm restituātur donec satisfacionem fecerint ḡp̄tētem. Fas
 dunt ad hoc duo generalia concilia p̄ duos decretales scilicet nō mī⁹
 & c. aduersus de emunitate ecclesiaruz que bene sunt notāda & ad exes
 cutionem ponēda. Si tamen clerici essent negotatores tunc sicut laici
 ad exactiones uiderent qđ ad hoc obligari utz p̄ capitulū vlt mū de vi
 & ho. clericoz. De imobilibz vero. De quibz antiquā ad ecclesiam dūe
 mrent tributa sunt soluta & erant tributaria tenent soluere sicut pri⁹
 quia res transit cum onere. Sunt canones sup hoc quos silencio per
 transeo nisi de nouo essent priuilegiata. Et licet grauer laici p̄tra cle
 rum & religiosos in hoc peccant & clerici se cueri non valcant. Nō tñ
 putandum est qđ laici ip̄sue id agant dīo p̄ se aut p̄ alios illos seueri⁹
 pumēte aut pestilētiāz aut caristia scz fame aut gladio aut incendijs
 que sepe in ciuitatibus fieri uidemus quas tres penas p̄ hēte crebrius
 gmiati sunt peccātibz saluo diuino iudicio qđ p̄ssuri sūt qđ mīstros
 dei inuiose molestant. Dicit emm xp̄s qđ vni de hys mīmis meis fe
 cistis mihi fecistis. Et si damnatione c̄noxij iudicandi sunt qui sua p̄
 priā mīstros dei non dederint. **Matth. xxv.** Quanta damnatione digni
 sunt qui etiam ip̄s sua tulerunt habē de hoc sapie v. Strabunt iusti in
 magna constancia aduersus eos qui se angustiauerūt & qui abstulerūt
 labores illoz. **Et sicut vox martiz clamat ad deū p̄ vindicta. sic vox**
inuste oppressozum. Tertium rephensibile est acceptio p̄sonarum i cō
 munitatibz contra illud legis diuine. **Non accipies cuiusquā p̄sonam**
ita paupem ut diuitem iudicabis. Ideo differētia est inter acceptiōz
 cause & acceptionem p̄sone. Nam cum quis considerat illā p̄p̄tatem
 p̄sone p̄pter quā id qđ ei conferē est ei debitum tunc non est acceptio p̄
 sone s; cause. **Vnde glo. sup illud eph. vi.** Non est p̄sonarum acceptio
 apud deum. **Dicit iudex iustus.** Causas discernit non p̄sonas. Sicut si
 aliquis promouet ad magistrū p̄pter sciētiā. Etiam si sit frater p̄
 mouentis. Si aut aliquis considerat in eo cui aliquid conferetur non id

3 tunc reprehensibile
 acceptio p̄sonarum

propter quod illud ei tribuitur esse ei proportionatum vel debitum sed solum quod est iste homo petrus vel iohannes. Nam est personarum acceptio non cause ut si quis promoueret aliquem quia frater filius aut consanguineus. Ad personam autem refertur quecumque condicio non faciens ad causam propter quam fit dignus hoc dono. Concurrent tamen quecumque simul causa et persona ut si frater dignus sit beneficio aut magisterio tunc respectus est solum habendus ad causam non ad personam tunc non dicitur acceptio persone sed cause hec vero persone acceptio in iudicijs plurimum solet sibi locum vindicare ratione munerum consanguinitatis promotionis fauoris timoris odij vel amoris aut spe alicuius retributionis. Quocumque talem exprimo personarum acceptio nem in regibus episcopis prelatibus iudicibus consulis rectoribus et vniuersis. Iam quilibet fingit sibi colorem executionis sed deus qui intuetur corda aliter iudicabit. Si pauper non habens dare munera aut amicos postulat quod iuste deberet sibi ministrari non datur sibi audientia. Diues vero potens aut munera apportans mox meretur ingressum et optata obtinebit. etiam si forte iudeus aut puerus fuerit. Et ideo in ciuitatibus fiunt sepius seditiones murmuraciones et quecumque sanguinis effusiones propter iniquitatem administrationum. Quidam etiam per indirectum extorquere solent munera et seruicia preteritantes difficultates excusaciones querentes ut istum cogant ad munera offerenda. Aliter preces non exaudiuntur nec iusticias facturi quod facis appetit ex eo quia mox datis muneribus consequuntur quod erat prius denegatum quasi dicerent. Alud exodi. Non apparebis in conspectu meo vacuus pretendentes sibi illud non miserearis in iudicio pauperis. Exodi. xxij. Sed hoc intelligitur scilicet ut iusticia deues pro est paupertatem non ut a paupe extorqueas aliqua ut sibi iusticiam facies. In istis vero et in alijs muneribus aut seruicijs sic per occultas machinationes extortis quilibet accipiens iusto dei iudicio tenetur ad restituciones omnium acceptorum. etiam a iudeis qui nihil habent nisi de usura nisi iusta sibi ista deberentur pro expensis aut libera voluntate sine aliqua extorsione tribuerentur. Ideo Aristo. in politicis dicit. Omnis policia est bona in qua plures uirtuosi diuantur. pessima in qua plures mali. Prima est aristocraciam. secunda democraciam. primi querunt bonum omnium. scilicet proprium. Vbi vero unus solus et bonus principatus dicitur regnum. Et est optima policia pessima vero ubi tyrannus. aliud vero impossibile in ciuitatibus est de iniquitate reum venalium et vendibilium. Interesset enim consilium cuiuslibet manerere rerum vendibilium certum statuere precium secundum proportionem temporum locorum reum et personarum ut ciuitas non grauaretur et pauperes etiam sibi de hijs prudere possent et vendentes non minus lucrarentur et alij grauarentur. Et hoc heu raro vel nunquam debite fieri uidemus siue clara sunt non clara venduntur pistozes vero nec minuunt nec augent de precio panum

quod reprehensibile si non attendant pau. emp. foris

magis tamen agent & hoc vt multi putat. Et ideo sic sicut vulgarter
dicit. Si canibus porciones carniū ad os piciunt mox latrare desinūt
quod intelligentibus satis patet de muneribus consulibus donatis extra illud
propheticum. De qui iustificatus impiū p muneribus & iusticiam iusti au
feris ab eo ysa. x. Item aliud nimis est abusu suū i cōitatibus scz imia
preciositas vestium & ornatu tam viroz quā mulierū vltra statum eoz
Nam & cernūtur tante pompe in quozūda; vestibus q nec militares
aut principes talibus vt consueuerunt & vxores regum & principum
starent ostente imo nec tales regunt vte. Contra id petri. non i veste
preciosa. sicut enim in ecclesia deus diuersos gradus instituit scdm sub
& supra. sic vnicui q gradu sibi conueniencia coaptare voluit hoc est i
locis cibus vestibus & ceteris ne confusio esset in ecclesia. sic etiam cas
rimata sua scz dona spualia diuisit pnt voluit scdm pauli sententiam.
alios apostolos alios euāgelistas. 2c. Alios pastores alios dōdores ad
epb. iij. Cernūtur puerlo ordine quedam mechanicæ vxores futozum
tanta preciositate vestiu incedere sicut consulum vxores. & penesice si
militer. Et vna aliā considerans mox sibi cupit adequari in auro mar
gartis sericeis vestibus subductis mardurimis sc bolinis contra illud.
pmi petri. iij. Quarum non sit extrinsecus capillatura aut circūdatio
auri aut indumētū vestimētoz cultus. In quo prohibitoria exheretatioe
quilibet se speculari deberet. Ex illa enim supflua cultura multa mala
oriuntē opa misericordie inmutur auaricia & cupiditas accurrendi di
uidias augetur sic q vni vix sibi & vxoribus procurare possunt ad
satiandum eozum desiderium. De prouocatione & irritatione ad inconti
nenciam non licet mihi aliqua dicere sed testificetur cuilibet consciēcia
sua & cor suū scdm illud puer. vij. Ecce mulier occurrat ei ornatu me
reticio prepata ad decipiendas animas. Vrde dicit sanctus Thomas
mulier coniugata licite potest opā dare ad hoc vt viro suo placeat ne p
ctus gremptū in adulteriu; labatur. ideo dicit. i. Cor. vij. Mulier que
nupta est cogitat que mūdi sunt quō placeat viro. Ille autem mulie
res que viros non habent nec volunt habere & sunt in statu non hōdi
non possunt absq; peccato appetere placere viroz aspectibus ad concu
piscendum quia hoc est dare incentiuū peccandi. Et si aliquæ hac intē
tione se ornent vt aliquos puocent ad cōcupiscendū mortaliter peccāt
Si autē ex quadam animi leuitate vel etiam vanitate ppter quandam
animi iactanciam non est semp mortale si quē delectat nosse qd nocumētū
attulerit speciositas mulierum respiciat herodyadem que caput Johis
baptiste abstulit bethsabee que dauid homicidam & adulterū fecit Tha
mor que fratri suo amon occasionem incestus prebuit. que troyana; ci
uitatem destruxit. que salomonem sapientissimū ifatuauit. Mulieres

† hęc vestib. p muneribus
habent vestium

banza speciosarum
vestitum mulierū

etiam nullo superueniente ornatu ex fomite peccati multoꝝ corda ificiunt
quãtomagis si oleum igni apponatur vt ardeat. **Q**uid aut de adulterio
incestu & incontinecia veteru dicam cum etiam nostris temporibus nescio
an aliqua cõitas libera sit ab hys vicijs palpare & videre quilibet potest
nec expedit mihi fodere parietem nec necesse est eum fodere. Cũ etiã
ianue apte satis indicant quid de hoc vicio sit sentiendũ. Expediret igit̃
vt p̃ rectores ciuitatum ponereẽ modõ hys ornatus scõm habitudis
nem cuiuslibet status. Et pena pecuniaria apponereẽ transgressoribus
irremissibiliter psoluenda vt audio in quibusdã ciuitatibus praticari
Et si ulterius velimus oculos mentis atollere indubitanter repimus
sacrascriptura testante quõ totius mudi inuentus causam sumpsit ex
pulcritudine mulieru. Scribit̃. n. Gen. vi. q̃ ante diluuiũ viderũt filij
dei scz Hech filias hoim scz Cain q̃ essent pulcre acceperunt sibi vx
ores ex omnibus quas elegerant. Et expost diluuiũ factum est p̃pter i
contineciam hoim in quo totus mundus perijt. exceptis octo hoibz vt
patet in eodem capitulo & sequẽtibz. Scimus p̃pter quẽ finem vestes
homini deputate sunt scz ad tegendam turpitudinem vt in paradiso ade
& eue ad frigoꝝa ppellenda & ad calozẽ seruãdũ. Sed ad ornatum de
p se nisi vxozibus maritoꝝ non repimus in scriptura sancta nisi falloꝝ
esse institutas. Vnde Jacob petiuit ad eo vestimentũ quo opiri posset
& Paulus ait. habentes alimenta & quibus tegamur hys contenti simus
.i. thym. vi. Est tamen excellẽtibz psonis vestis p̃ciosior non prohibita
ne vilescat eozum status dũmodo sit moderata prefate ueritati testis e
iste. damnate memorie diues epulo qui purpura & bisso fuit vestitus
& p̃pter hoc sepultus e st in inferno Auce. xvi. Vbi soluti sũt doctozes di
latare materiaz de vestiũ habitudine. Testis est nihilominõ memoria di
gna Susanna de qua scriptura refert q̃ erat delicata nimis & pulcra
valde Danielis. xij. Quo p̃ eius pulcritudinẽ ipa remittente duo senes
puerũ captũ sũt laqueo oculoꝝ suoꝝ. Insup & holofernes princeps mi
licie nabuchodonosoz regis & assuerus rex tempore hesdre regine de
quibus hystozie autentice late patent.

De alijs reprehensibilibus.

Et si velimus ad eam mentis intendere ad ortũ diuinã scri
pturã multas enormitates ipse nobis apunt olim fuisse
& nũc forte nõ mmõ adhuc existere in gũitatu. Dicẽ emz
osee. iij. Non est veritas. nõ e misericordia & nõ e sciẽcia
dei in terra. male dictum & mendaciũ & homicidiũ furtum & adulteriu
mundauerunt & sanguis sanguinẽ tetigit & p̃pter hoc lugebit terra &
infirmitur omnis qui habitat in ea vtmã p̃pheta veritatis qd̃ dictũ

ob q̃m facia vultu

impossibile est verum non dixisset an forte tēp̄a nostra felicioza sunt
 tempib⁹ illoꝝ qđ ego nīme credo. **A**ccedat ⁊ alter testis veritatis da-
 uid regius p̄pheta qui contemplatoꝝ veritatis existens longe post fus-
 cūra se est fatiōnatus ait vidi iniquitatem ⁊ contradictionez in ciuitate
 die ac nocte circūdabat eā sup̄ muros eius iniquitas ⁊ labor in medio
 eius ⁊ iniusticia ⁊ nō defect de plateis vsura ⁊ dol⁹. **E**cce nouissima
 vicia sūitatum septem ore p̄phético cognouim⁹ ⁊ vtiā uidere ea cuncti
 die non cogere mur. **E**t si sanctus p̄pheta talia non p̄phetasset quilibet
 sapiens ⁊ emulatoꝝ diuine legis rerum expiēcia docēte compelleretur
 sup̄ tēta p̄dicare. **P**rimū ponit iniquitatem ⁊ inequalitatem nō qđ oībo
 paria sunt in sūitatis mīstranda sed qđ scđm diuersoꝝ statuū ciuū
 p̄porcionabilia cuiuslibet oportet p̄uideri scđm iusticiam nō semp̄ omu-
 tatiuam que consistit in quāttate rerum s; scđm iusticiam distribuā
 que consistit in p̄porcione p̄sonaz habito respectu ad superioritatem ⁊ in-
 ferioritatem. **S**ed queso in qua p̄hca hec equitates seruātur hoc quo
 ad p̄motionem dignoꝝ sapieñcioꝝ ⁊ uiruoꝝ ad regendum sūita-
 tes sed heu crebrius expimur qđ scđm fauorē muneꝝ consanguinitatū
 libram vadunt tales p̄motiones ut sicut olim quicūq; voluerit implere
 manū potestatem habentis optimū principatum. **S**imiliter ⁊ in distri-
 butionibus officioꝝ mediocꝝ ⁊ inferioꝝ talia vsurpanē. **S**imiliter ⁊ in
 contributionibus ⁊ exactionibus laborib⁹ seruicij⁹ libertatibus ⁊ alijs
 sūitatis administrationibus quoz uolunt miserentē ⁊ quos uolunt ag-
 grauare non verent. **S**ed deus qui facit iudicium iuriam patientib⁹.
Secundum viciū ponit dauid qđ ex priorī merito sequē est s̄dictio
 in ciuib⁹ videntes enim inequalitatem p̄ferri equitati quō non murmu-
 rarent contradicerent ⁊ rebellārent p̄sidentibus. **S**icut qui in vinea
 a prima hora vsq; ad vesp̄am laborabant murmurabant contra pa-
 trē familias de inequalitate mercedis causantes sed aliud erat ibi aliud
 hic. non. n. possunt consules dicere an n̄ licet nobis qđ volumus facere
 sicut heu plures faciunt hoc. nō rationē sed placitum sedantes oportet
 hāc pauli docēnā sectari. reddite oībo d̄bita cui ebtū ebtū cui uectigal
 uectigal. **R**o. xij. **S**cđm. n. p̄s̄m in politias. **O**is enī p̄hca corūpiē
 scđm inequalitatem. vnde dicit. vij. pol. qđ seditiones fiunt in ciuitatib⁹
 p̄pter inequalitatem aut scđm quantitatem aut scđm p̄porcionem. **T**eo
 estimantes se habere equale ⁊ non hūt mouent seditiones vnde muta-
 tiones fiunt policiarum. **T**ercū viciū ponit **D**avid in sūitatis. s. inis-
 quitatem vident enim ciues a p̄sidentib⁹ non seruari equalitatem inter
 eos audacioꝝ fiūt ad plura vicia sicut dicit p̄phus p̄mo p̄phicoꝝ vno in
 conuenienti dato sequētur plura efficiunt inobedientes effrenes rebe-
 les ⁊ p̄tempnentes supioꝝes. **Q**ue oīa eis audaciam prestant ad vicia

vicia ciuitatum

13

Iniquitas seu iniquitas

2. Obcuratio.

Iniquitates et p̄p̄ta

amicus hoc vicium quantum abundat in ciuitatibus. nescio si est explicabile lo-
quitur pacem cum proximo suo et occulte ei ponit insidias. **Tantum** hec
fraudulencia et dolositas per experientiam inualuit pene apud omnes hoies
ut vix inueniatur cui fidem accomodare quis debeat. Nam dicit **Iere.**
vnu quisque a proximo suo se custodiat et in omni fratre suo non habeat
fiduciam quia omnis frater supplantans supplantabit et omnis amicus
fraudulenter meedet et iur fratre suum deridebit et veritatem non loquetur
Iere. ix. O quam vera sunt ista iam non discimus per heretice oraculo sed
cotidiano experimeto. Et ne predictis vicijis a dauid enumeratis eem
contenti audiamus et altere prophetam **Ezechielem** posterozem dauid. quod
sentiat de quibusdam que causam prebent multis et enormibus peccatis. In
omnibus. n. ponit quatuor que sodomitas peccare fecerunt. hec sunt in
iquitas sodomie sororis tue. supbia. saturitas panis. abundantia. et ocium
Ezech. xvi. Hec. n. quatuor abundantie consueuerunt in magnis ciui-
tatibus que ex firmitate abundantia et ocio solite sunt supbire. et dicitur
vacare ad que sequitur secundum **Iero.** Obluio dei quia putant precia bona
esse perpetua et nullis alijs indigere. Ex quibus sequuntur alia innumera-
bilis et horrenda uicia scilicet oppressio pauperum eleuatio contra deum negli-
gencia timoris domini qui prope qui dum sibi non putant necessarium tanquam
omnia in copia habentes. Insup et incontnencia que voluptates sequi
solet sicut in sodomitis patuit. Castitas enim piclitate in dicitur secundum
Herihardum. Unde deus sepius permittit plagas enormes sup ciuita-
tes scilicet gladios hostiles. Incendia pestilencias odia nobiliu scilicet
regum et principum qui eos per penam ducant in cognitionem sui. Et que
se firmissimas estimauerunt ad humilitatem reuocant per penas sic ihe-
rusalez supba et firmissima nabuchodonosor vastata est. Sic nimue la-
tissima. Sic babilonia aqvs vndiq; et muris firmissimis exaltata tempe-
balthasar regis in vna nocte per **Cirum** et **darum** reges perfarra expu-
gnata. Et rex cum suis principibus ocafus **Daniel. v.** Et dicit **plis. ij.**
politicoz quod babilonia tam grandis et latissima fuit ciuitas quod vna parte
capta et rege ocafio. Alia pars ciuitatis vix tercio die hoc cognouit quod
ciuitates ditissimas et latissimas deus humiliavit propter eorum vicia sicut
et **Tirum** maritima de eorum pulcritudine et opulencia quanta fuerit scribitur
in **ezech. xvi. xxvij. xxvij. capitulis.**

Cause viciorum. 2c.

Ad cognoscendum causas viciorum. Cur sic inualuerunt in omnibus
omnibus et populis Incipiendo et a curia pape et impato-
ris descendendo vsque ad vicium minutissimum per omnes totum or-
bis etiam religiosorum episcoporum et aliarum ecclesiasticarum secularium

*propter hoc alia et
vicia et orbis
sequantia.*

gnitas. **P**rimo sciendum qd scdm phm. x. est. In qualibet. n. gnitate mixta sunt boni & mali probi & reprobi. Inter quos sunt quidam bene nati & bene educati a puericia & p naturalia bene dispositi ad uirtutes quidam vero e contrario de mala complexionem & nec bene educati nec bene nati. **P**rimi facilliter sunt ducibiles p leges bonas & iustas & p sermones sapientum ad uias uirtutum & consuetudine harum legum fiut uirtuosi. **A**lij uero non tales sunt. nec sufficit eis sermo sapientum ad bene moraliter uiuendum sed oportet eos timore penarum arcere a prauis actibus & necessitati magis obediunt qz sermonem iactare qz sono. idē oportet legislatores non solum p̄scribere sermones de opibus uirtutū & p eos prouocare ad bonum sed etiam oportet eos penas iponere trasgressoribus ut quē sermo non erudit erudiat flagellum. **E**t sic transgressores qui nolunt obseruācijs legalibus obtemperare amore iusticie saltem assuescere cogant timore pene. **U**nde dicit. **O**bedientes oportet uenerari ut angelos. rebelles flagellare ut asinos. **S**i quis tamē est insanabilis. **D**e eorum societate extirpare. **I**n principio tamen qlibet ante malum habitum acquisitum. stantibus etiam non bonis naturalibus p leges p quaz opationem consuetudo & habitus acquiritur potest de facili natura mala in bonam emutari dūmodo leges non intērupā. qd post malum habitum acquisitum pcurante mala natura difficile ē fieri. **U**nde p obseruanciam legum boni fiunt. **Q**uibus cessantibus natura infeda ppter delectabile exterius statim incorporat sibi morbidas passiones. **D**eo in omni policia & omnitute negligencia legum ē causa uiciorum. **E**tiam scdm phm in policia. legum uero negligencia ideo fit quia p supiores non puniunt legum transgressores sed unusquisqz permittit uiuere scdm appetitū sensualitatis qui est uiciosus. **D**eo uero feda correctionis a supioribus est causa maloz que fiut ī toto orbe & ī omni gnitate. **N**am neqz presidentes qui corrigere deberent p se legum sunt obseruatores. **N**ō nulla policia bene regitur ubi leges non custodiunt nec excessus corriguntur. & **A**ug. dicit ut prius est allegatū dormit at disciplina sicut ipunita nequicia. **D**e alijs rephensibilibus ī ciuitatibus silencio ptransire decreui. ut nā pmissa ab eis exularent.

De statu virginū & uiduarum

Dost p̄dicta libet aliqua tangere de hīs que in ecclesia nō infimū statū gerere scriptura sancta declarat scilicet fructū centesimū quo ad uirgines sexagesimū quo ad uiduas que duo genera frequēter legunt sibi sociata. **D**icit. n. paulus i. cor. vii. **M**ulier que inupta est. & uidua & uirgo cogitat que domini

sunt ut sic sancta & corpe & spū. **I**n qua auctoritate paulus t̄git finalē
 intentionem & regulam quā hec duo genera speculari debent scilicet co:
 gitare que dñi sunt & mundi ac pure esse corpe & anima. **N**on solum
 ab incontinentia corpis sed & mentis. **E**t non solum mentis sed & se se:
 gregare a strepitu secularum turbarum & adionū mūdānarū quantū
 corporis necessitas permittit. **H**ic enim possunt & non alias speculari
 que dñi sunt. mens. n. inherens tumultibus secularibus impediē i spe:
 culatione domini sicut aqua mota non suscipit nec remittit clare faces
 meuentis. **H**abent uirgines speculum uirginitatis xpi matrem mariam
Habent uidue speculum purissimā annam uiduam que interesse meruit
 presentatiōi xpi in templo a pentibus die purificationis eius luce .ij.
Ubi describitur stat⁹ sanctarū uiduarū que & meruit dici & hecissa ha:
 bens inuiditate octogintaquatuor annos obsecrationibus seruiens die
 ac nocte n̄ discedens de templo simul & ieiunys vacans. **D**e q̄bo uiduis
 & earū statu sup eodem euāgelio tractant doctores magras uirtutes vi:
 duarum. **I**bi potest qui uelit requirere & inuenire hic p me n̄ iserēda
Alio etiam loco paulus habitudinem uiduarum describit uidua inquit
 eligat non min⁹ sexaginta annorū que fuerit unū viri vxor in opibus
 bonis testimoniū habens si filios educauerit si hospicio r̄cepit si p̄des san:
 ctorum lauit si tribulationem patientibus submisit si omne opus
 bonū subsecuta est. i. ad thym. v. **H**ec omnes conditiones debent esse in
 uiduis que iuiduitate uoluerint aut uouerint p̄manere. **S**ec⁹ de ado:
 lescencioribus uiduis. **D**e quibus mox in sequētib⁹ d̄terminat eas d̄s
 docens ut ibidem sequē. **Q**uibus sanctis uiduis omnis curiositas an:
 nulozum uestium calciamentorū anguloꝝ pepuloꝝ cum amore contempla:
 cendi secularibus debet damnosa uideri nulli nisi deo placere cupientes
 & decorē mūdiale m̄ quē prius uiris exterus p̄tendebat sponso suo xpo
 interius debent exhibere cui soli desiderant placere si saltem uere uidue
 cupiūt esse & n̄ fide. **Q**uas paulus distinguit **I**ubens eas honorari p
 ethimothēū ep̄m dicentem. **U**iduas honora que uere uidue sunt. **E**cce
 quāta dignitas earū que uident ab apostolo honorari p ep̄os. **D**einde di:
 stinguit iterum inter eas **Q**uedā enim sunt que filios & nepotes ha:
 bent discant inquit primū domū suam bene regere & mutuā viceꝝ red:
 dere pentibus. hoc enim acceptū est coram deo. **Q**ue aut uere uidua ē
 dissolata. i. nō habens domū familiam aut filios speret in domio & istet
 obsecrationibus & oꝛoibus & phibens eā a delicijs corporalib⁹ scz ciboꝝ
 & uestiū dicit. **Q**ue aut in delicijs uiuit mortua est. i. occasione mortis
 habet scz gr̄e de faali ruutura in peccatum p̄pter fragilitatem sexus fe:
 minis ubi supra. **Q**ue doctrina tam clara est ut expositione non egeat
 vtnā haberet executores aut executrices. **S**ed heu plures uidemus

Deo ipsi attendenda

Specula uirg. et uiduar.

uirtutes uiduarū

si quilibet...
 ar quos sunt...
 bene dispositio...
 nec bene educat...
 pro bonas & iustas...
 utudine harum legum...
 de eis sermo...
 amore penap...
 sermone iudice...
 rmones de opibus...
 uti eos penas...
 ue flagellum...
 obtempare amore...
 dicit. **O**becurans oportet...
 alios. **H**ic quis tamē...
 in principio...
 cum non dōmō...
 reus acquiritur...
 leges non metū...
 mala natura...
 iudicia...
 uisitat...
 quae hūi...
 re debere...
 ubi leges...
 prius est...
 rephendibilibus...
 exalare.

re de hīs que...
 a lūda...
 raximū...
 e libi locata...
 a virgo cognat...

de alio genere viduarum de quibus in eodem capitulo scribit quas iuxta
paulus deuterium dicens. **A**dolefcentes vero viduas deuterium. **C**um enim lux
uritate fuerint scilicet frangendo continentiam vidualem in christo nubere
volunt licitum putant habere habentes damnationem sed pro violatōe
voti qua primam fidem de continentia irritam fecerunt luxurando. siml
autem et otiose discunt arcuire domus scilicet spectacula secularia et non
solum otiose sed et verbose et curiose loquentes que non oportet hic ponunt
tria reprehensibilia in adolescentioribus viduis scilicet otiositas uerbositas et cu
riositas que in sacra scriptura arguuntur. **P**rimam multam malitiam docuit
otiositas. **N**am ut dictum est fuit unum de quatuor in domibus. **E**t dicit
poeta res age tutus eris. **S**ecundum in multiloquio non deerit peccatum ma
xime de mulieribus cuius eloquium quasi ignis exardescit et exardescere
facit in viris. **T**ertium curiositas que fuit in illo qui ad cenam uocatus
qui iuga bonum emit et curiositas vicio insistebat que in quibus sensibus
exerceat. **P**ro cenam neglexit non potuit impedimentum quod a tali beneficio re
tardat. hijs viduis consilium datur saltem si non se voto castitatis obseruare
erunt ut nubant et filios procreent ut matres familias fiant ne occasione
dictam ullam dent aduersario maledicti gratia ne alios scandaliscent aut
occasionem maledicendi prebeant. **A**dde etiam id quod idem dicit in cor.
vij. **D**ico autem non nuptis et uirginibus et viduis. bonum est illis si sic
permanserint sed in continentia ponentes se pro exemplo sicut et ego quod si se
non continent et non continere proponant aut non valent nubant. melius
est enim nubere quam uiri scilicet in libidine extra matrimonium quasi dicat.
melius est quod homo minus bonum habeat quam quod malum incurrat propterea dicta
de viduis super se uerum habentibus castitatis magis conueniunt. **D**e alijs autem
siue uirginibus siue viduis adhuc nubere cupientibus non est necessaria
tanta arctitudo uiuendi sicut paulus distinguit sed ornare se possunt mo
derate non causa concupiscendi sed ne sint odiose nuptices possunt in
licite si quid in corpore est difforme tegere sed supducere alienam pulcri
tudinem ut in criminibus alarum aut fucatis coloribus et unguentis nime licitum
sciunt eis dem. **N**ec enim iezabel legit fecisse que precipitata legit et pedibus
equorum conculcata et a canibus deuorata. **iiij. Re. ix.** **M**ax de hijs ui
diuis atque uirginibus potestatem sui corporis habentibus dicit paulus. **i. cor.**
vij. **D**e uirginibus preceptum domini non habeo sed ad continentiam castitatis
seruandam sed consilium deo scilicet continendi. **E**xistimo autem hoc bonum
esse sed continenter uiuere propter instantem necessitatem sed ad euitandum
occupatiōem circa necessaria presentis uite et post. **D**olo autem uos sine sol
licitudine esse que est in hijs que sunt matrimonio iuncti per quam impes
diuntur a spiritualibus exercitijs que sunt excellentiora.

*tria in uidijs
uirtutum*

De uirginibus autem
Sicut in libro
de uirginitate. **E**t in
etiam in uirginibus
femine castitas. **C**oncoru
tuo concupiscentis sunt tamqu
lunde digna est collicitas
cubitus et delectatione uentris
Primo qui propter in pa
pablo non motus sunt casti
pablo pmanerent ut quater
pagoone gualiter tam in
mentio fuisse delecto sine
dicitur sicut in uia. ut ratio h
carni. **D**o femine castitas le
negras carnis fuisse solara
na ardebit boni tam in
obsequio non errant in de
uolentiam carnis et nature au
uolentiam. **I**tem nat a que in p
Con parit et hoc quod in filijs
signe in marie elegi. **D**icitur q
et ne negrebus thalamum uir
uirtutis uoluit matrem. **C**on
equis sicut ipse ait in in
no excellentiora sunt angust
uig. nate p gratiam et egre
et in inuig. le uirginibus app
fuit. **P**o uirginitate. **P**o uirginitate
olentis meruit honorem in com
uig. uolentiam sicut merent tam
pous in de uero inuolentia
et inuig. futura filij dei gunt
fuit sicut inuig. et pro in
et inuig. mo inuig. tam habu
terme dandem angelo a deo
tot emilo siue uirginitate
habitas ad matrem in filij cu gunt

De virginibus.

De virginibus autem que se voto castitatis astrinxerunt. Sciendum quod secundum thomam quarto secundarie di. xxiiij. Sic diffinitur **virginitas**. Est in carne corruptibili in corruptionis perpetua et firma et immobilis meditatio. In meditatio potest tanquam formale castitatis. In corruptio autem tanquam obiectum siue materia sed caro corruptibilis potest tanquam subiectum de terminatum. Quanta autem laude digna est hec castitas deo premissa et perpetua voluntas ab omni concubitu et delectatione venerea abstinendi possumus elicere ex multis.

Primo quia primi pentes in paradiso uirgines permanserunt. sed eieci de paradiso mox in cuncta sunt passi. Et si non peccassent semper ut creditur in paradiso permansissent usque ad translationem in patriam. Et licet propter peccationem genuissent tamen sine peccati delectatione sicut et in alio opere merito fuissent delectati sine erubescencia ac si cibo usi fuissent ut tractari solet secundo secundarie. nec ratio fuisset absorpta in tali actu sicut post peccatum. Ideo formale castitatis semper mansisset licet materiale scilicet integritas carnis fuisset ablata. Item patet dignitas castitatis ex hoc quod natura dedit homini eam scilicet integritatem. Et opus nature est opus intelligentie non errantis sed dei secundum philosophos hoc constat quia non nisi per violentiam carnis et nature auferitur virginitas per claustrum pudoris apertionem. Item natura que semper tendit ad bonum indidit homini virginitatem.

Item patet ex hoc quod dei filius ingressus per humanitatem in hunc mundum uirginem in matrem elegit. Hoc est pro hoc deo castitatis sibi fore gratissimum et nec ingrediens thalamum uirginalem nec egrediens florem auferre uirginitatis voluit matri. Item quia uirgines angelis quo ad hoc sunt equales sicut christus ait qui non rubent nec in bonum erunt sicut angeli in celo imo excellentiores sunt angelis quia quod angelus habet ex natura hoc uirgo mere est per gratiam. et cognata est angelis uirginitas. Item excellentissimi sanctorum se uirginitati applicuerunt ut **Jeremias** in utero sanctificatus. **Io. baptista** **Io. euangelista** qui ob meritum castitatis a deo excellentius meruit honorari in cena super pedes eius et re cibando. In cruce christi commendatam sibi matrem dominum accipiendo. In figura acquile limpidius de dei verbo speculari. Et quod hijs excellentior est tanto ardore efferebatur futura filij dei genitrix in amore castitatis ut per angelum nuntiato sibi conceptu et pro dei filij. tacito tamen adhuc modo scripti et pariendi mox suspectam habuit sue castitatis piclitatione nec sensum decreuit dandum angelo a deo missio nisi apuisset sibi modum pariendi non amisso flore uirginitatis ut clare per in angelica salutatione plane hesitans an mater dei filij cum piclitatione castitatis uellet fieri. An care

semper diuina gracia. Oportet concedi quod spiritualis partus in mente sacerdotum
 sit prestancior carnali prescripto spirituali propter quod enim unumquodque tale et
 ipsum magis tale exprimo postero. possit multa adhuc adduci de pre
 eminencia virginis super sacramento matrimonij que hic silencio peraleo
 Dicit hennricus de grandauro a principio seculi semper castitas virginum
 preferenda fuit castitate conjugali licet tempore necessitatis propter propaga
 tionem generis humani quo ad actum fuit oppositum seruatum etiam
 a sanctis. ideo preses veteris testamenti castitatem celeberrimam habebant in
 habitu et affectu. Castitatem vero nuptialem in usu ut dicit Aug. de
 bono conjugali. Vbi dicit mihi inquit videtur hoc tempore solos eos qui se
 non continent. qui continent viuere non valent conjugari oportere quod
 et apostolus sentit. Et si se non continent nubant. Sed inquit noui quod
 homines murrunt si ad bonum continentie admonent. Et dicunt si quidem
 omnes velint ab omni concubitu continere. unde subsisteret genus hu
 manum. Et respondet Aug. vnam omnes hoc velint de corde puro et
 conscientia bona et fide non fida multo citius ciuitas dei completeretur et
 acceleraretur terminus seculi. Et numerus predestinatorum haberet fi
 nem modo. n. matrimonium magis est in reuerencia quam in officium christo
 nato et multiplicatis fidelibus. quod olim fuit in officium et in remedium usque
 ad christi aduentum in carne.

Sequitur de coniugatis.

Dicit materiam de hijs qui celebem ducunt vitam ut sint vir
 gines et vidue liber aliqua interserere de inferiori statu scilicet
 coniugatorum licet. n. iste status absolute consideratus sit in
 ferior tamen quo ad singulares personas non est impossibile
 quod aliqui coniugate multo perfectiores esse possunt quo ad deum quam aliqui
 virgines propter amplitudinem caritatis. In qua consistit perfectio vite
 humane. In comparatione enim personarum non oportet unum solum considerare
 sed multa. Nam secundum Aug. inter abraham et ysaac quis dubitat primum
 preferri secundo et tamen abraham tres habuisse legitur uxores ysaac vero
 unam solam. igitur de excellentiori est sumenda ratio comparationis.
 Coniugati legem habent ab apostolo prefixam honorabilem nubium et thro
 rus immaculatus ad ebre. xij. Primum quo ad ingressum matrimonij. se
 cundum quo ad progressum usque in finem. Tria vero sunt que honestant
 matrimonium scilicet fides facta inter duas personas legitimas. ples. i. solum de
 siderium ad prolificandum ad diuinum honorem. Sacramentum scilicet inse
 parabilitatis durante vita alterius coniugum. In quibus coniugatis aliqua
 sunt consideranda. primo quomodo se adiuucent habeant. secundo quo ad dome
 sticam curam. tertio quo ad familiam et domum suam. hec tria scilicet sunt

*ob charitatem singularem
 sepe preferunt virginibus*

eas contemnētes. **D**eo in veteri lege divorciū fuit pmissū a moysē ad
 vitandum vxozicidiū interueniente odio inter eos quod hodie censeē
 illicitum vt patet deut̄ xxiiij. **H**ec duo sunt rephensibilia inter coniu
 gatos. **H**ue duo hortat̄ sanctus paulus dicēs. **M**ulieres subdite estote
 vris sicut oportet ī domo. quo ad primū. vris diligite vxozes vestras
 & nolite amari esse ad illas. **Q**uo ad scdm ad collocē. ij. **N**on sic **A**b
 raham & sara fuerunt. quia abraham eam sorozē. & sara appellauit eū
 dnm̄ suū. **Gen̄. xvij. Et. i. pe. ij.** Sic enim aliqui inquit sancte muliēs
 ornabant se subiecte p̄rijs vris sicut sara obediebat abrahe dnm̄
 eū vocans. **D**eo p̄mittit̄ vt se ornent decenter ne sint vris odiose. **S**z
 quantum ad scdm & tercium scz quo ad curaz domesticā & familiam &
 domū regendū dicit paulus. i. thymo. v. **S**i quis suozum & maxie do
 mesticoz curam non habet fidem negauit & est infideli deterior. primo
 igitur cura debita & diligens est filijs a p̄tibus ip̄denda sicut tho
 bias & ioachim fecerunt quos ab infancā deum timere docuerunt. **E**t
 secundū legem viuere. nec desit eis disciplina. quia dicit scrip̄ta. **Q**ui
 p̄cit virge odit filium suū. **M**am p̄ hoc p̄ntes dō sunt rationem reddi
 turi & iucia filioz p̄tibus merito imputāē vt patz de heli. sūmo sacer
 dote scdm enī p̄sm̄ in. viij. et̄h. **F**ilij a p̄tibus tria popiūt scz esse nu
 trimentū & doctrinā. **D**einde etiā sit cura coniugatis de domestica fami
 lia vt sint honesti bonis moribus iformati & imaculatā tam domū q̄z fa
 miliam seruent. **E**t si aliq̄s secus facere de familia agnouerit mox eos
 a se excludant quia sicut de^o p̄pter bonoz p̄nciam p̄speritatem cōcedit
 & ī fortuna aufert. ita p̄pter maloz p̄nciam suā grām aufere p̄sueuit. **D**e
 primo habet̄ **Gen̄. xxxix.** **D**e ioseph vbi dicit̄. **B**enedixitq̄ dominus
 domui egiptij p̄pter ioseph & multiplicauit tā in edibz q̄z in agris cun
 ctam substantiam eius. **legit̄ in dyalogo gregoriij q̄ p̄pter negligēciam**
correctionis pentum filius quīq̄ annoz a demonibz raptus fuit & dam
natus iudens in sinu patris in aures venientes & ip̄m rapientes. **Nec**
legimus q̄ Iosaphat rex in se bonus. tamen quia iūxit se p̄uerso regi
scz. **Noram p̄ amicitā. **D**e deo voce p̄phetica grauter fuit correptus. ij.**
p̄alipon̄. xix. **M**odo post hoc non incōsulte mihi suaderi videar vt etiā
 de actu matrimoniali aliqua interseram ad cognoscendum an ille actus
 aliqui mortale sit peccatum & hoc scire expedit quia multos notum est
 errare in hoc actu. **E**t si aliqui de hoc actu publice coram populo loqui
 necesse sit aut in confessione causa iformationis consulo vt p̄ v̄ba de
 cencia & honesta que ex sacra scriptura fundamentum hnt̄ exprimant̄
 scz actus matrimonialis redditio debiti peticio debiti que sic in vulgari
 consueuerunt exprimi eliche begattūge. eliche vuerck bezalunge der
 schulds forderungē der schulds peticio. vel ex actio debiti. begerung. der

2
nutriment filios

4
tri. a filij a parent. Sab.

3
curat familiam in domo

*bonesta p̄ncias
matrimonialina*

schuld. Et si aliquñ necesse sit fieri mēdōz mēbroz genitaliū dñ raro & non nisi occulte ppter fedicitatem & cordis puritatem exprimentur sicut scriptura dicit mēbra genitalia dñe geberliche glider oder gelidmasse Sic n. peritissimi predicatorēs & confessores ea vulgarisare p̄sueuerūt Doctrīne de debiti redditione.

De actu igitur isto pponam aliquas sūmarias p̄pōes scdm cōmunē doctrinam doctoz sup quarto snia p̄ de hoc trāncium. Quarum prima est redditiō debiti vere vel int̄p̄tatiue scz p̄ signa aliq̄ verbo vel facto tempe congruenti postulata siue a uiro siue a muliere. non credit̄ esse peccatum nec veniale nec mortale p̄bat̄. quia ille est actus iusticie que; tenetur alter coniugū reddere ex obligatione imo est p̄cepti dicente paulo vxori uir debitu; reddat. Similiter & vxor uiro. i. corinth. vij. imo potest esse meritorius debitis conditionibus seruatis. Etiam si fit a petente non causa plis sed causa uitande fornicatiōis ī alio. Hoc dico quantū ad reddentem. sed petentem causa fornicatiōis uitande non excusant doctores a veniali licet a mortali excusari potest vt post dicit̄. Et dicit̄ tempe congruenti ppter vnā p̄pōem sequentē. Secūda p̄pōitō Actus m̄rimomalis tā quo ad erigē. ē q̄z quo ad reddentē dūmodo fit causa prolis generande nullū credit̄ esse peccatū p̄bat̄ p̄ pe. d. tba. quia ille actus tali int̄tione fit recta ratione sup debitam materiā & honestatur p̄ bonū coniugi ut ē sacramentū igit̄ est etiā meritorius patet p̄ p̄ceptū dei in abraham & saram in zacharia & elizabet̄ & ī osee p̄p̄ba eiusdem. i. Tercia p̄pō petitiō reddendi debitū causa fornicatiōis uitāde in se non est sine veniali peccato p̄bat̄ p̄ sanctū Tho. & bo. ven. & pe. de tba. in scripto. iij. di. xxxi. Et ratio est quia ibi est aliqua supfluitas & indecencia carnis. nec ad hoc ē matrimonū institutū nisi scdm indulgenciā que ē de peccatis uenialibus. Ideo dicit̄ paul. i. corinth. vij. p̄p̄ fornicationem scz uitandam non omittere vnūquisq; vxorem suam habeat & vnaqueq; uirum suū habeat. Et postea addit̄. hoc autem dico scdm indulgenciā non scdm impiū. Quarta p̄pō cognoscens uxorem suam aut econuerso uxor uirū suū p̄pter solā delectationē aliqñ peccat mortaliter aliqñ venialiter p̄bat̄ p̄ sanctū Tho. di. predicta. Quia si delectatio queratur ultra honestatē matrimonij & ultra limites eiusdem scilicet non attendens qd uxor eius sit sed solū qd mulier est. Post pat̄ facere cū alia si non esset uxor non cognoscens eam ut coniugem s; ut mulierē peccat mortaliter cū legitima & tal̄ dicit̄ ardent̄ amator vxoris & talis ē adulter. vñd dicit̄ Iero. Ardent̄ amator uxoris ē adulter & hoc quidē exterius non iudicat̄ nisi per signa meretricalia. ido dicit̄ Iero. & allegatur p̄ magistrū ī textu uoluptates que de meretrīcū amplexib; capiunt̄ ī uxore damnande sunt. Quinta p̄pō Act̄ m̄rimomali

ppter solam delectationem habens consistendam in limitibus m̄rimoni
 vt scz talis delectatio non quereſ in alia q̄ in conuige sub certa tamen
 honestate potest esse veniale. Dicit tamen vlc̄ de argentina cui con
 ſenciēdū puto etiā ad ille si intra limites matrimonij manserit si ex mi
 noretate libidinis exercetur p̄ciua ē mortale peccatū. Cū aliqui hoīes
 notabilr iurā abbreviant ⁊ iures corumpāt vt i palisim ⁊ epilenſpā
 ⁊ cecitatem oculoꝝ cadāt aut lepra; ⁊ attemptāt i naturales ad iuēt:
 ones que turpes sunt ⁊ enozmes vt a mortali culpa excusari non p̄nt
 Sexta p̄posito reddere debitum diebus festiuis ex actus nō ē semp
 mortale secundum doctores licet grauius peccat ipse p̄tens illa die q̄
 alia si sola delectatione petat. Si non petat timens de lubrico carnis mi
 nus peccat non tamen abs q̄ veniali peccato q̄a illis diebus festiuis spi
 ritualibus vacandum est ⁊ mens deprimitur. Reddere tamen cum do
 lore ⁊ exhortatione alterius ad continēciam nullum putant doctores pe
 catum. Sic etiam petere die festo. Doctores dicunt non esse mortale s;
 graue veniale nisi fieret contra conscienciā vel ex contemptu diei festi
 quo ad petentem put nazrat Grego. in dyalogo de q̄dā muliere nocte
 a viro suo cogitata que ad processionem sequētis diei se igesserat que
 fuit arrepta a dyabolo. quia diuinitas se ingesserat contra conscienciā
 vt dicit sanctus tho. ⁊ bonaven. Septima p̄o. Oēstruozum nāfaliū
 nec licet petere nec reddere debitum ex leuitico. xx. Qui copert cū mu
 liere influxu menstruo. ⁊c Ambo interficiē. C̄o ratio ē maxima cor
 ruptio mulieris que etiam speculum aspiciendo ipm inficit ⁊ semē viri
 inficitur ⁊ proles defectuosa generatur scz leprosa aut alias defectuosa.
 vt dicit Iero. sup illud ysa. quasi p̄anus menstruate omnes iusticie n̄re
 ideo est contra bonum prolis. Si vero est fluxus menstruoꝝ continu⁹
 ⁊ inaturalis tunc ⁊ reddendum est ⁊ petendum quia vt dicūt nāfales
 Non fit tunc conceptus. ⁊ ideo tunc est in remediū n̄ in officiū. ⁊ dicit
 sanctus thomas. non semp est mortale quādo uir accedit ad uxorem im
 pregnatam siue grauidam. nisi forte esset piculum prolis in abozsu.
 Si vero timetur piculum prolis non potest exigi neq; reddi sine moz
 tali Quia sc̄m p̄. de t̄ba. Si m̄rimoniū ē est magis institutū i officiū
 prolis generande q̄ in remediū. post ptum vero ante ingressum scilic; p̄
 purificatione si mulier purificata est a corruptionib; ⁊ smotionib;
 que sunt in mulieribus aliquāto tempe post ptum reddendum ē debituz
 si petē ppter fornicatione; iutandam uiri. Si autē nondū est purificata
 ab illis non debet exigi. Sed de infirmis dicendum exigere aut reddē
 nemo cogit neq; debet nisi st̄ate corpis p̄prij sanitate aut prolis. nec etiā
 mulier tenetur reddere debitū viro infirmo postulante si credit ex hoc
 virum infirmari quia non debet ei consentire contra suū bonū; ⁊ qd. cō

tra se petit. Ideo non debet sibi gladium dari ut se interficiet. **Agre** sicut
debet inspicere bona consistentia proprii corporis vel uiri vel prolis quia ibi non
est petio debita sed iniusta exactio hec tho. in scripto. iij. **Idem** dicit agere
contra naturam coniugis scilicet dimittere proprium vas in redditione debita
est mortale sed in vase naturali agere. et dimittere debitum modum a na-
tura institutum quantum ad sicut non semper est mortale sed aliquando est etiam
sine peccato quia dispositio corporis alium modum non patitur ut propter ven-
erositatem et ne faciat abortum aut infirmitatem scilicet tumorem aut aliunde
dum tamen non extra debitum vas hec tho. et ioh. in summa confessorum. hec
curavi silencio non pertransire propter cautelam multorum qui erubescunt con-
ditiones illas et casus inquirere et sepe in grauius mortalibus labuntur
et sordescunt in eis nunquam audent confiteri propter verecundiam. **Idem** legitur
quod sancta katherina de Semis quodam tempore in raptu existens vidit
multos coniugatos. **In** grauius penis propter actum matrimonij. **Inter**
rogans cur hoc. cum ille actus esset licitus. **Responsum** accepit quod
abusio illius actus esset in causa tamen damnationis quam alterius grauis pun-
itionis in igne purgatorij. **Ideo** etiam vita coniugalis bono regimine
indiget propter multa pericula eadem adherencia. **Ideo** paulus dicit tribus
lationem carnis habebant huiusmodi. **Hoc** etiam expedire non ignorare quod
omnis actus per quem impeditur redditio debita est illicitus ut nimium ieiunium
et abstinentia prout testatur **Aug.** Et si occasione horum actuum per alterum con-
iugum aliquid peccatum admittere aliter imputaretur. **Vnde** nec peregrinatio
longa fieri potest per virum sine consensu coniugis si timeat de periculo incō-
tinencie neque votum castitatis quo ad alterum sine consensu eius. **Item** ea
que necessitatis sunt non sunt dimittenda propter ea que sunt superoga-
tionis. **Ideo** nec crucem potest accipere secundum **Hemricum** de gaudauo. nec
romam aut alias longe peregrinari uir non potest licite sine consensu uxoris
si timeat de eius incontinentia. **Et** hoc totum voluit paulus significare. i.
corinthios. vij. **Dicens.** Nolite fraudare adinuicem scilicet subtrahendo debi-
tum nisi forte ex consensu sanctorum amboꝝ ad tempus breue ut vacetis ora-
tioni que exigit spiritum in carne sepatum et impeditur per actum carnis et
iterum reuertitur in idipsum post finem orationis ad actum et usum naturalem ne
temptet uos sathanas scilicet adulterio aut fornicatione alterius propter incō-
tinenciam uestram scilicet quia abstinere non potestis ab actu matrimoniali
Et addit. hoc autem dico secundum indulgentiam indulgens sic fieri non secundum
impium. id est non impando. quia actus ille est in remedium uobis infirmis.
Ex hoc intelligimus talem actum quando fit in remedium quo ad perentem
semper esse peccatum veniale. **Sed** non quo ad reddentem. ex hoc idem in-
telligitur quod si alter coniugum continentiam uouerit non consensiente al-
tero secundum **Tho.** peccat quia votum est de hijs que subiacent nostre

voluntas. Et dicitur non
illius uoti sed si uotum
eorum uoluntatem
per de cho. aut non debet
uotum et tunc non potest
votum licite quod non
contingit non potest de
impeditur sed in tibi potest
grauissime uoluntate quod po-
tens. **Idem** quod in tibi
quod multo et debet
sicut in tibi uoluntate
de uota magis tibi in
modo uota facere cum al-
ter uota non potest in tibi
quod in tibi uota non potest
in tibi uota non potest in
uota in tibi uota non potest
in tibi uota non potest in
in tibi uota non potest in

Et quia coniugium a
dum dicitur non potest
in tibi uota non potest in
in tibi uota non potest in

voluntati. Et ideo non debet seruare votum sed agere penitentiam de illicito voto sed si vxor cōsenserit viro de voto emittendo et dederit licenciam vouendi continētia an potest reuocare illā licenciam. **R**espō. pe. de tba. aut vxor dedit licenciam continendi in facie ecclesie quasi in iudicio et tunc non potest reuocare aut dedit priuatim et tunc ante vsum licencie potest reuocare postea non. Et dicit sanctus tho. **A**lter coniugum non peccat dissentiens voto quia nō dissentit vt bonū illi⁹ impediatur sed ne sibi preiudicium genere. Tamen si p̄tinere potest sine grauamine videtur q̄ peccet alterius bonū impediens sine rationabili causa. Sed quid sciendū est de osculis aspectu tactu amplexibus cōiugum mutuo ex delectatione an illa sint mortalia aut venialia. **A**d hoc saluo saniori iudicio videtur respondendum eodem modo quo dictum ē de actu matrimoniali scz si talia sunt intra fines matrimonij vt si nullo modo talia faceret cum alia. Sed vt vxor est et si non fuerit nimis ardor concupiscencie scdm q̄ dictum est in duabus auctoritatibus **J**eromimi i quarta pp̄oe. Tunc non trahunt in aliud genus peccati et credunt vbi alia. **S**im vero alias sūt mortalia nā et ysaac legit iocasse cum rebecca vxore sua **Gen. xxvi.** Deo xps dicit **Matth. v.** Qui viderit mulierem scz extraneā ad concupiscendum eam. 2c. iā mechatus est eam in corde suo non dicit vxorem. Timendum tamen ē q̄ hec auctoritas **J**eromimi locum habet in pluribus scz voluptatibus que de meretricum amplexibus capiuntur in vxore damnande sunt quia sunt inflāmatue et irritatue et prebent incentiua carni. Nam talia in alijs ex libidine facta sunt mortalia sicut dicit thomas.

De diuitijs et diuitibus.

Quia iugati ardentius insistere solite sunt ad thesaurizandum diuitias pro se et heredibus suis. **N**o recto ordine filius se dirigit ad tractandum de diuitijs et diuitibus. Que sint reprehensibilia aut que tollerabilia in eis et hoc p̄ presu p̄posito habere volo q̄ nomie diuitiarum abundantiam et sup̄fluitatem significare volo. **N**on n̄ reputandi sunt diuites reprehensibiliter qui scdm exigenciam sui status in rerum temporalium substantia habent p̄uisionē competentem etiam si vltra quicq̄ extranea necessitas postulat possidere videantur in cautelam futurorum p̄pter tpm̄ inegalitatem. nec hoc consistit in aliquo inuisibili sed in quadam latitudine graduū dū modo recte racōm nō fiat p̄udicium p̄ excellencie cupiditatem et put sapiens determinauerit. **I**n hys sicut in alijs moralibus vbi non potest certum mediū inueniri nisi scdm prudencie virtutem. **A**c eundem igit̄

q̄ sacrascriptura diuersis locis recensita multum videt̄ terrere diuites hui⁹ seculi. Nam dicit̄ Math. xix. Amen dico vobis. quia diues difficile intrabit regnum celorum. Item dico vobis. Facilius est cameluz p̄ foramen acus transire q̄ diuitem intrare regnum celoz. Item ante hoc predixerat de adolescente qui multas possessiones habens audiens a domino de via p̄fectionis ⁊ sequela x̄pi. Tristis abiit ⁊ non ualens x̄pm sequi. Et ve vobis diuitibus qui habetis consolationem vestram. Et Iaco. v. Non innumerabiles homines retardant non solum a via p̄fectionis p̄ diuidias sed etiam a via salutis. sicut claret de diuite epuloe qui voluptatibus vestium ⁊ epulaz resolutū sepultus fuit in inferno. Iuce. xvi. Non vix aut raro diuice possunt possideri sine peccato dicente sapiente. Si fueris diues non eris in muinis a peccato ecclesiastica. xi. Et Seneca Impossibile aut difficile est diuicias otubino non corrumpi. ideo in faloz solū in vno loco legit̄. Beat⁹ diues scz ecclesiastica. xxxi. Beatus diues qui inuentus est sine macula qui post aux non abiit nec sperauit in pecunie thesauris ⁊ quia paucus est numerus taliū. Ideo subiungit. Quis est hic ⁊ laudabimus eum. ⁊ licet legamus aliquos veteris testamenti diuites fuisse in possessione argenti ⁊ auri vt abraham sed hij terrena acceperant in p̄missionibz. Secus in noua lege. tamē si bene tractant̄ scdm̄ Ambrosiū etiam sunt instrumenta virtutis ⁊ p̄ saluatore diuicie cōpanē. Iuce. viij. Quia non sine labore companē nō sine sollicitudine possidentur non sine magno dolore amittunt̄. Non salomon puer. iij. ait. Diuicias ne dederis mihi. tribue tātum vidui meo necessaria. Et causam subiūgit. ne forte faciatus illiciar ad neganduz ⁊ dicam quis est dñs p̄ hoc insinuans q̄ diuicie obliuisci faciunt deum ⁊ p̄fidenciā tribuūt in se testat̄ hoc dauid. Ecce homo qui nō posuit deū adiutorem suū sed sperauit in multitudine diuiciaz suaz ⁊ p̄ualuit in vanitate sua. hoc familiare esse diuitibus sciens apostolus amonuit tibi motheū dicens. diuitibus hui⁹ seculi p̄cipe ne scz alta sape q̄ ad supbiā que solet esse comes diuiciaz. Nec sperare in ī certo diuiciarū quasi spem in illis ponens sed in dño. i. ad thymo. vlt. Et in eodem capitulo premisit dicens. Qui volunt diuites fieri madunt in temptationē ⁊ in laqueū diaboli ⁊ in desideria multa inutilia ⁊ nociua que mergūt hoīes in iteritū ⁊ p̄ditionem. Ecce picula diuiciaz. Quibus non obstantibz pene totus mundus instat p̄ aggregādis diuicijs. ne dum laici sed heu ⁊ clerici. De quibus dicit Sapiens. vnus est ⁊ secundum non habz ⁊ tamen laborare non cessat p̄ diuicijs. ideo considerāda sunt aliqua rep̄hensibilia circa diuicias. Primo qm̄ inuiste acquirunt̄ scz p̄ rapias mēdacia usurā puurie dolositates. ⁊c. put̄ fecit ille villic⁹ iniquitatis qui domino suo infidelis fecit sibi amicos de māmona iniquitatis. Iuce. xvi

Scdm reprehensibile est qd cum nimio amore possidentur put dictum e
 de adolescente qui tristis a domino abscessit **M**ath. xix. & **Luce.** xvij.
 & de diuite auaro **Luce.** xij. Tercio inutiliter expendendo vt patet de
 filio prodigo qui substantiam suam cum meretricibus consumpsit **Luce**
xv. De istis tribus generibus diuitum plenus est mundus. Item res
 reprehensibile est qd nimia sollicitudo adhibetur ad diuitias na p illam sol
 licitudinem suffocatur semē verbi dei **Luce.** vij. Et prohibetur a xpo
Math. vi. Nolite solliciti esse dicētes. Quid manducabimus aut quid
 bibemus. vnde talis sollicitudo circa rerum temporalium pusionem fm
 sanctum tho. scda scde. q. lv. articulo vi. Potest esse illicita tripliciter
Primo si temporalia tanquā finem queramus. Vnde **Aug.** li. de opibus
 monachorū. Cum dñs dicit Nolite solliciti esse &c. Hoc dicit vt nō ita
 moueant & ppter ista faciant quicqd in euangelyi predicatione facē ui
 bentur. Secundo modo potest esse illicita ppter superfluū studium quod
 apponitur ad temporalia acquirenda. Et ppter hoc a spūalibus retrahā
 saltem alias debitis. Deo dicit **Luce.** vij. sollicitudo suffocat verbū dei.
 Tercio est illicita ppter timorē deficiendi in temporalibus Et quia nimio
 confidentia habetur de diuina prouidencia cum tamen deus hoī maiora
 pstitit scz animā & corpus qz temporalia. Item qd animalibus & plantis sine
 eorum sollicitudine puidet. Etiam quia gentiles de hīs sollicitant quibz
 xpiani similes esse non debent. **M**ath. vi. Item reprehensibile est in diui
 tibus mentis elatio que cōcomitari solet diuites. vnde. i. eth. Omnis pe
 cuniosus superbus. Faciunt enim diuitie confidentiam in corde possidētis
 quasi nullius egeat. Inde sequē tumor mentis. Vnde in **Apocali.** p. iij.
 dicit angelo laodicie ecclesie. Tu dicis quia diues sum & loci pletatus
 & nullius egeo & nescis quia tu miser es & miserabilis paup & cecus &
 nudus **Apo.** iij. Hoc cernim⁹ cottidie. Si hodie quis paup ē humili
 videtur quia scdm **Leonem** papam. familiaris solet esse pauprati hu
 militas. Si cras dicatur statim nec dignatē loqui illis cum quibz hodie
 familiariter est cōuersatus. Vnde dicit metrista dū quid putoz solenni
 voce salutor. Sed re cessante fit vox ferialis vt ante Sic fit de hoibz
 tam de diuitibus qz de eorum honoribz. Item reprehensibile ē in diuitibz
 tenacitas & i misericordia in paupes. Ideo in die iudicij diuitibus talibz
 bus in pperaturus est dñs Esuriui & nō dedistis mihi manducaē. &c.
Illa .n. principalis causa damnationis illi⁹ diuitis epulonis fuit quia
 paupi lazaro fuit imisericors. **luce.** xvi. ut postea ab eo spulsius fuit
 mendicare guttam aque licet frustra. Cui in vita noluit vnā micaz
 de mensa diuitis cadentem gnumcare. Scdm .n. **Ambrosiū** copia rerū
 temporalium data est a deo diuitibus non ppter seipos sed ppter paupes
 Et **Jeromim⁹** aliena rape conuicitur qui supflua retinere conat. Et

talis certe sine caritate esse per **J**oannem comprobatur. Dicit enim qui habu-
erit substantiam huius mundi et viderit fratrem suum necesse habere et clau-
serit viscera sua ab eo quoniam caritas dei manet in illo. i. ioh. ij. **N**em res
prehensibile est in diuitibus vestium pompositas corporis voluptas in ci-
bis et alijs corporalibus delectationibus. Nam hec solent sequi pluralitates
diuitiarum ut patet in illo diuite de quo sepe mentio est facta qui induebat
purpura et bisso et epulabatur cotidie splendide. **N**isi enim superfluitas
diuitias habuisset. **N**estas voluptates sibi non adhibuisset quod hodie plu-
cerm noster per experientiam quam discimus per scientiam ut patet in nuptijs in con-
uiujs in superflua familia diuitum in preciosis vestibus et in delicatis epus-
lationibus. **N**em reprehensibile est in eis contemptus informationis et fra-
terne ammonitionis. **Q**uis enim audeat talem diuitem secure corripere aut
caritate ammonere de suis defectibus. **H**abent enim pene omnes morbum
quem greca appellat. **N**oli me tangere et iste est maximus defectus cum
infirmus dedignatur medicum admittere imo abicit eum et ostendit.
Dicunt enim tales sicut in **J**ob habetur. **R**ecede a nobis sciam uiam tuam
nolumus. **S**ic olim sanctus **A**mos propheta repulsus fuit ne prophetam suam
a deo commissam ministraret **J**eroboam regi israel ut patet per amos. vij. **E**t di-
cit **J**ero. super eodem propheta. **G**rande est peccatum odisse corripientem ma-
xime si te non odio sed amore corripiat. uident enim omnes blandiri diuitibus
et potentibus et loquuntur eis placencia ut etiam eorum malefacta beatificet
sera in ysai. ij. **P**opule meus qui te beatificant ipsi te decipiunt et uiam
gressuum tuorum dissipant. **N**em reprehensibile est in diuitibus nimia auaricia
et cupiditas que est radix omnium malorum secundum paulum. **S**olet autem
auaricia sic describi. **E**st immoderatus amor habendi. **E**t per paulum sepius
annumeratur auaricia inter peccata mortalia ut patet per **R**om. i. **U**bi dicitur re-
pletos omnium iniquitate malicia fornicatione auaricia. etc. **E**t alias notat
eam per dolorem seruitutem. **U**nde dicit sanctus **tho**. **S**i amor diuitiarum
intantum crescit quod preferatur caritati aut deo scilicet plus amans pecunias
quam deum et finem constituens in diuitijs. **E**t propter amorem pecuniarum
non vereatur facere contra caritatem dei et proximi sic est mortale. **S**i
vero immoderatio amoris infra hoc sistit ut scilicet homo quantum diuitias su-
perflue amet non tamen preferat earum amorem diuino amori ut scilicet propter di-
uitias non uelit aliquid facere contra amorem dei et proximi sic est ueniale.
Et primo modo accipiendo annumeratur auaricia inter mortalia per
apostolum. **S**ed pauca hoc discernunt de excellencia illius vel istius amoris
circa diuitias. **P**ro omniter auaricia dicitur ex suo genere esse mortale
propter nimiam mentis adhesionem ad amorem pecunie quo ad acquisitionem
et quo ad amissionem si nimis audax est in acquirendo propter perhas et ne-
perhas decipiendo fraudando mendacando peiorando et etiam nimis striscando

in amissione vsq̄ ad furorem animi aut insaniē mentis & infirmitatem
Hec n. & similia sunt signa imoderati amoris etiam si ppter eius acqui-
 sitionem aut pditionem nō timet homo pecare mortaliter vt p̄senciēdo
 malide alterus aut laudando iniquitatem aut adulando alicui mustie
 aut consilium puersum alicui dando ppter diuicias adquirendas aut al-
 terz calumniando. & mustie accusando ppter diuicias. **Et** hec auaricia p̄
 apue patet i vsurarijs furbus latrombus & rex iniquaz possessoribz
Apue etiam clarissime in iuda traditore xpi qui ppter triginta argen-
 teos xpm tradidit postponēs xpi amorem amori triginta argenteoz
Qui etiam ante traditionem actuale i suo pectore sibi soli p̄scio fuit pec-
 cator mortalis licet homies latuit. **Sic** timendū hodie mille sunt ho-
 mines mortaliter peccantes occulte in sola volūate licet non possūt p̄-
 bari p̄ exteriora signa. **Et** hoc est in genere auaricie luxurie & sūbie
Unde expedit vt homo seipm exploret pensans quātum quod amet &
 in quibus simbus sua voluntas consistat non se palpano nec blandis-
 endo sibi de ope non impleto q̄a nullū est op̄ peccati mortalis qui etiā
 ante opis p̄fectionem potest esse mortale i sola plena & p̄fecta volūate
 quia prius sunt mortalia in corde q̄z i ope sicut i radice xpo dicēte. **De**
 corde exeūt cogitationes male homicidia adulteria. 2c. **Mat̄. xv.** &
 si inde exeūt tunc prius intra fuerunt quā prius concipiunt in volun-
 tate p̄ sensum q̄z exeūt p̄ opus. **Sed** heu homies iux̄ confitent̄ de ope
De cogitationibus & voluntatibz nihil pensant. **Et** non debet credi
 impossibile q̄ aliquñ decies fit plenū peccatum mortale in corde sola volū-
 tate antequā semel procedit ad op̄ vt in luxuria qui viderit mulierē
 ad occupandam. 2c. qd̄ centies fieri potest in corde & forte nūq̄ potest
 procedere ad opus exterius & tamen qd̄libet illoz est peccatum mortale
Deo diuites solent multas occasiones peccatorum imo & multa peccata
 sequi. **Primo** luxuria. **Deo** **Iero.** dicit venter mero est uanis facile spu-
 mar in libidinem. **Item** ocium qd̄ est sentina multoz peccatoz. **Item** am-
 bicio uidemus eni; sepius diuites pmoueri ad altitudines etiā aliquid
 dantes munera vt pmoueanē. **Item** corrupe solent iudices p̄ munera
 vt iniqua sententia pro eis feratur. **Item** crapula vt patet i diuite epu-
 lone. **Item** accidia & obliuio dei ppter spem & confidentiam in diuicijs.
Deo etiam verbum dei & sacerdotalis dignitas p̄ eos frequenter con-
 tempti. rarius enī diuites verbū dei audiunt q̄z paupes. quia scriptū
 est paupes euangelizanē. **Et** p̄ ysaiā euangelizare paupibus misit me
Item difficile est aīm non in fixu h̄re ad diuicias habenti eas. **Deo** da-
 uid monet dicens diuicie si affluant nolite cor a pponere. **Quod** patet i
 amissione eaz quō homies grauiter contristant. **Et** non bonū signū
 salutis putat̄ continue in diuicijs p̄speritatem habere. **Et** nullas infeli-

citates expiri vt patet in legenda beati Ambrosij. De quodam diuitē & uoluptuoso qui post recessum ambrosij cum omni domo sua precipitatus fuit in infernum. Vnde non est cautum magnis diuitijs mori. Et viri quāto pfectiores esse cupiunt tanto se elongare a diuitijs student vtz in primitiua ecclesia & hodie in bene reformatis religiōis. 2c.

Sequē de negotatoribz & mercatoribz.

Dist materiā de diuitibus oportune se offert materia de hijs qui vt frequēter insistant diuitijs cumulandis vt sunt negotatores mercatores insitiores penestici & ceteri tales opā dantes emptiōibus & venditiōibus rez quoz quanta sit diligētia & fraudes arcūuentiōes dolositates infimite cottidie cogimur audire & uidere & cottidie noue astucie iuēiunt ppter insatiabilem sitim pecuniarū qui scdm pbm crescit in infinitū. De fraude igitur quid sit prius paz speculandū & illa tria scz astucia dolus & fraus sepe pcurere solent & p vno accipiunt. S; ppre scdm sanctū Thomā astucia dicitur quādo aliquis ad finē aliquē consequēdū vel bonū vel malū vtē non veris vijs sed simulatis & appētibus & non existētibz. Vnd dicit apłus. ij. cor. iij. Abdicamus occulta de decoris non ambulantes i astucia neq; adulterantes verbū dei. & talis est peccatū & p̄tinet ad prudentiam carnis. Dolus etiā p̄tinet ad astuciā sed differēter quia astucia ad excogitandū simlitas uias ad aliquē finē. Dolus vero ad exequendū istas uias. Et ideo dolus est quedā executio astucie. & ista aliqui contingunt in verbis aliqui in factis ad decipiēdū p̄mū. Fraus vero p̄tinet ad executionē astucie scdm q̄ deceptio sit pfecta. Vnde Job. xij. nūq; decipiet homo vestris fraudulencijs. & talia sunt contra veritates aut uite aut doctrine aut iusticie. **N**eō cōputat̄ in ter grauiā p̄c̄a. enumerant̄ quedā negocia p. c. j. Ne clerici vel mo. nego. secula. 2c. Que clericis & monachis oīno sunt prohibita & illiata. Primo quicquid plus iusto. homo appetit turpe lucz est. munera iniusta accipe vel etiā dare pro aliquo seculari questu precio aliquē conducere stentiones lites vlrixas amare. i placitis secularibus disputare. excepta defensiōe orphanoz aut iuduaz gductozes aut pcuratores esse secularium rerum turpibus verbis vel factis eē ioculatozē vel iocū secularē diligere. alias amare. Ornatū inconuenientē p posse suo querere i delicijs viuē velle gulam & ebrietatē sequi pondera iniusta vel mensuras habere negociū iniustū exercere canes vel aues sequi ad venādum quibuslibet causis supfluis interesse talia & similia mīstris altaris dñi & monachis oīno interdiciunt. Ex concilio magūano. & hoc est q̄ **Paulus** dicit. **N**emo

militās deo implicat se negocijs secularibus. ij. t. hy. ij. Innumerabilia
 peccata sequi solent negociatores et mercatores. Unde dicit ecclesiastici
 .xxvi. Difficile exiit negocians a negligencia et non iustificatur caupo
 a peccatis labiorum. Et licet negotiatio in se aliquando licita esse potest propter
 subuentionem necessarios in diuersis terris cum vna deficit in hijs in
 quibus alia abuuat. Sed ab usuro et fraudibus impleuerunt tales merca-
 tores ut hodie multi peiores sunt quam raptores et usurarij. Deo im-
 malū est in eis vendere carius et uilius emere quam res iusto precio valet.
In hoc faciūt conera legem nature. Quid tibi non uis fieri. etc. Et contra
 caritatem proximi. Et hoc vere est in omnibus mercatoribus qui emunt ut
 econuerso vendant. Secus de hijs qui pro suo esu emunt. **Idem Aug.**
 li. de trinitate recitat de quodam mpmo qui quocata multitudine hoim
 pollicitus est eis dicere que quod haberent in cordibus suis. Dices uilius
 emere et carius vendere. Iustum uero precium est quoniam merx et res ven-
 denda equatur pro ut uenit in usum hoim scz omniū estimatione scdm
 locorum et personarum estimationem. ita ut non repiat notabilis inequalitas
 inter illa. Et aliquis qui non indigeret re illa uel pecunia indifferenter
 se haberet ad acceptandum alteri illo modo sine fraude et dolo fiant
 potest tamen res aliquando vendi carius quam est empta. Primo modo si precium
 rei mutatum est in vno tempore magis quam in alio. Secundo modo quoniam ex-
 res meliorant. Tercio modo si sumptus fecit pro se aut familiam suam in eodem
 loco aut transferendo de loco ad locum sub periculo. Quarto modo si alius
 fecit sibi rem uenalem quam tunc non intendebat vendere sed ad tempus
 conseruare ut carius tunc venderet. et sic pro interesse suo potest carius
 vendere quam tunc etiam in eodem loco emi solet. Non tamen potest quis
 vendere rem carius quam valet. ex illa causa potest emptor multum lucrari si
 venditor in nullo ledit. et si alias esset venditurus rem illam. **Scia** quod ille lu-
 cratur hoc est ex industria lucrantis non ex industria uendentis. **Unde**
 quod suum non est nemo vendere potest. **Senia** est sancte tho. scda scde
 .q. lx. xvij. arti. i. Secundum malum in mercatoribus est frequentatio menda-
 ciorum. Unde dicit sapiens. potior est fur quam assiduitas uiri mendacis.
 quam frequenter fiant mendacia in talibus testes sunt consciencie emencium
 et uidentium. assertue dicit uendens tanta pecunia mihi a pretereuntibus
 est oblata si accipe uoluissem ego met carius emi quam tu uis emere. Et
 forte utriusque mentis. Tercium malum est purrare contra illud non assu-
 mens nomen dei in uanum. Et non solum nomen dei in uanum assumit sine pur-
 rario sed et deum in testem inuocat ad suum mendacium. Et uix aliquis
 contractus notabilis fieri potest sine mendacio et iuramento. Quartum
 reprehensibile est pro iniustitia; et hoc equipatur uero furto scz diuersa et
 iniusta pondera et mensuras habere tam in rebus ponderabilibus quam mensur-

tabilibus ut in pipe vno scz vendē ad. minora & emere ad maiora aut
qn̄ non plenas mensuras & pondera tribuit ut caupones in vim mēsur
ris & ceruſiam cum spuma aut ī mensuratione pām trahere cū vlnis
& pducere pannū aut qui res ponderabiles madefaciūt cū aqua aut in
loas humidis locant ut lanaz & crocū in cellarijs aut miscēt bona cū
malis sponte ut ī pipe & zmbere ut oculi emētis obfuscati clare vas
lozem rex conspiciere non valeant aut in primo tactu panm bonā spēm
panm tribuūt. in medio vero uliozem aut etiam ut ī conmis aut sacas
aliqua vendentes sub & supra melioza locant. **I**n medio aut ulioza ut
in allecibus & piscibz fieri solet. **E**t tamen de p̄cio ppter hoc nihil sub
trahunt. **N**icet enim rei uicium vendende de necessitate non est dicen
dum emptori tamē de p̄cio defalcandū est ut fiat eq̄litas ut dicit sand⁹
thomas. **I**tem grauter peccant qui equos aut asinos iueteratos aut
alia huiusmodi sophisticant p̄ in piguationem aut ornatū aliquē in fre
nis aut alias apponūt aut claudicantes p̄ nō claudicantibz uendunt ut
dicit puer. xj. **S**tatera dolosa abhominabilis ē apud deū & pondus
equū uoluntas eius & **N**eum. xix. **E**go dommus deus uester. **S**olite
īquū aliqd̄ facē in iudicio & iusticia & p̄dere & statera & mēsurā iusta
& equa sint pondera. **I**ustus modus equusq̄ sextarius & **D**eut. xxv.
Non habebis in sacculo diuersa pondera maius & min⁹ nō erit ī domo
tua maior & minor modius pondus habebis iustum & modus equalis
erit & verus inter uos ut multo uiuas tempe sup̄ terram. **E**t h̄j om̄s
quicquid contra iusticiam taliter adquisierint tenētur ad restitutionē
nec poterunt absolui in foro consciencie nisi p̄mittant iustam restituti
onem. **Q**uintū malum ē q̄ ppter termini progationē carius uendunt
quā p̄tunc currit iustū p̄cium qd̄ ē vna inter spēs usure uere licet pal
leatur diuersis coloribus. **D**e h̄js tamē spēsibus in alio tractatulo de re
stitutionibus recolo me laus scripsisse hoc verum nisi quis pro ī def
mnao p̄cio uenderet ad futurū tempus solutionis dūmō ratione dubij
excusaretur. **N**ec constare posset an plus uel minus tempe solutionis
esset ualiturū put̄ disponūt plura capitula de usuris scz squestus in ci
uitate & nauigant. neq̄ h̄j se excusare ualent sicut gūiter sunt ḡsueti.
Ego sic rem iustificatam emi putans eam esse meliozem nec damificari
debeo. igit̄ etiam alteri sic uendere uolo. **N**ec excusatio miq̄uissima est
Non enim ideo debeo p̄ximū meū innocentem damificare. licz ego ab
alio iniquo sum dāmicatus. sicut non debeo alteri furari si alter me spo
liauit. sed debeo damnū meum retorquere in delinquentē & negligēcie
mee imputandum est q̄ in prouisus feci & intentare causam cōtra deas
p̄tētem ut restituat de p̄cio iniuste p̄cepto. **I**tem aliud malū est cum
uendens aliq̄ rem ostendit emētū meliozē & tempe solutionis peiozem

reddic sicut scriptores faciunt bonam scripturam ostēdentes & peiorē
 scribentes. Sicut p̄m̄c̄erne tabernarij de vino optimo in principio pos-
 nūt. deinde qđ d̄terius est & tamen sub eodem precio homines fallētes.
Item soliti sunt ementes vitupare rem venalem & eam vilipendere ut
 vendens diminuāt de precio. & hoc faciunt contra p̄p̄riam conscienciam
 scientes esse bonam. Unde sapiens malū ē malū ē dicit oīs emēs & cuz
 emerit postea glatur. **I**tem contractus sepe fieri solent p̄ sophisticata
 verba aut signa varijs modis. Et res etiam sophisticatas vendūt ali-
 ter exterius qđ interius apparentes. **I**tem p̄cipuū malū est qđ mer-
 catores raro festa celebrant tam intinere qđ ex nudimis suas mercans
 cyas exercentes. Etiam si non exponūt eas venales. nihilom̄o emūt
 & vendunt. Ex quibus mentes eoz occupant que diebus festiuis des-
 berent intente esse diuina obsequijs. Et ecclesiaz uisitacionibz & audi-
 tione uerbi dei. Et dicit **H**emricus de Gandauo. Cū pauci sint mers-
 catores qui cum tanto studio equitatis seruande vendant & emant sū-
 me piculosa est emptiois & venditionis negociatio. Et inter alia pes-
 riculosa que solent quiqz allegari. **N**egociatio ē vna q̄ uix absqz graui
 culpa exerceri scz cura rei familiaris milicia mercatio procuratio admi-
 nistratio. Et **I**deo papa dicit difficile ē inter vendentis & ementis qđ cōs-
 mercium non interuenire peccatum. oīstz. addit aduocationem. Sed &
 septimū nō omittas scz ep̄i officium si p̄fundozie agat. **I**deo dicit **J**oh.
Cris. sup̄ illo **M**ath. xxi. Eiciebat ementes & vendentes de templo si-
 gnificans inquit qđ homo mercator nūquā potest deo placere. Et ideo
 nullus xp̄ian⁹ debet esse mercator aut si voluerit esse mercator p̄ciat
 de ecclesia. Sed hoc scđm̄ sanctū thomā intelligit. Si finem vltimū con-
 stituat in amore pecunie qđ vt p̄ximū solet esse in mercatoribz vel fm̄
Hemricum de gaudauo ratione imie cupiditatis multiplicande pecus-
 niam. Si vero lucrum ordinet ad necessarios vsus seruato medio eq̄-
 litatis inter rem emptam & precium sine fraude potest esse sine peccato
 Unde scđm̄ **C**ris. Qui compat rem vt illam omnino imutatam carius
 vendat qđ emat. **N**on etiendus ē de ecclesia. **N**ulla autem mutatio potest
 fieri ratione substance sue. ratione loci. ratione tempis. & rōe ementis
 quocūqz horz modoz fit potest aliter vendi quā ē emptā sine peccato.
 vt si res est meliorata. si trāslata est de loco ad locum. si sumptus fecit
 aut labores. si tempus mutatuū est. **I**tem. Ex hoc p̄cium variari p̄t etiam
 breui tempe. sicut **C**ris. ponit. exemplū de fabro ferrū emente & ex eo
 facit babatum aut securim & illa carius vedit qđ emit ferrum. Sic filii
 modo re aliquo modo mutata p̄ dictas conditiones carius vendi potest
 etiam si estimationē humana precū rei mutatuū est re nō mutata vt si i-
 dustriosus emit aliquē equū cari⁹ aut vedit qđ primo emit & alter m̄i⁹

pitus in equis etiā habet equos venales. Ille scōs pro eodem p̄cio p̄
vendere equos suos sicut ille exptus quia vere estimare potest equos
iam factos esse p̄ciosos. et ante omnia put mouet paulus dicens neq̄
arcūemiat in negotio quis fratrem suū qm̄ vindex est de hys domin^o
sed solum habeat respectus ad mutationē factā. etiā si emptor aut vēdi
tor ignorat. ideo multū esse piculosam negotiationē om̄s sapientes cla
mant. licet regule possent dari de quibus posset stare negociacio sine
peccato sed eas seruare pauci valēt. Ideo magis dissuadenda esset hys
qui ea carere possēt q̄z suadenda maxie penitentib^o. **T**este Leone papa
Vtilius inquit est dispendia reruz pati q̄z piculis negotiationis astrigi
Vnde si sanctorū hystozias et scripturas authenticas recensere velim^o
paucos repimus inter sanctos istis negotiationibus intēdisse aut opā
deuisse. Sed retractos fuisse vt **M**atheū zacheum. contra vero legis
mus gentiles instēdisse talibus vt patz de ysmabelitis quoz cameli por
tabāt aromata resinā et stactē ī egiptū **G**en. xxvij. et d̄ thpro et sy
done ciuitatibus maritimis maximis negotiationibus itentis quibus p̄
pheta ezechiel predicabat iteritū et subuersionē vt patz ezechiel. xxvi
et duobus sequētibus capitulis. et dicit psal. Quomā non cognouit litte
raturam glōsā. et negotiationē. **H**ierobo in potencias dñi. vnde vbiq̄ vi
detur dissuadere Sed sanctorū patrū occupationes legimus fuisse circa
oues nutriendas agros colēdos et vineas plantandas pisces capiēdos
Vbi expectabatur fructus a deo sine deceptione proximi vt patet in ab
raham ysaac et iacob. et aplos que requirunt laborē et post ponūt oculos
ideo hec regula prima a deo data ade p̄thoplasto debet semp ante oculos
reuolui In sudore vultus tui vesceris pane tuo. **G**en. ij. et puer.
ultimo. Dicē panē ociosam nō comedit. **I**da suspectus debet uideri cui
libet panis ociosus qui caruit labore in atquirēdo. et aplos rephendit a:
ues thessalonicenses ponēs se in exemplum et dicēs Ipsi scitis quē ad
modum opteat imitari non quomā in quiete fuim^o iter vos neq̄ gra
tis manducauim^o panē ab aliquo sed in labore ac vaticatiōe nocte ac
die opantes ne quē vestz grauarem^o. Et excusat se ne forte dicerēt
eū non habuisse potestatem gratis apud eos manducasse p̄pter opus
predicationis. vnde dicit non quasi non habuerimus potestatem sed vt
nos metiplos formā darem^o vobis ad imitandum nos. **M**am et cum
essemus apud vos. hoc denūciabamus vobis quomiam si quis nō vult
opari nec manducet. **A**udiuim^o enī inter vos quosdā ambulare ī q̄ete
nihil opantes sed curiose agentes scz et ociose. **H**ys autē qui eius mōi
sunt denūciam^o et obsecramus in dño ihu xp̄o cum silencio opātes pa
nem suū scz p̄prio labore adquisituz manducēt de laborib^o manuū suaz
vuentes. ij. ad thes. vlt. **D**er hoc nō excludunt filij aut heredes q̄ de

patrimonio suorum penum licite vivere possunt. sed moderate et sobrie
Contra quod multos attemptare videmus dilapidantes bona paterna in luxu-
 rijs et giuuijs admittar prodiga illius adolescentis. luce. xv. **N**on consu-
 lendum est penibus ut non supercedentem hereditatem transmittant
 ad posterum sed moderatam ut etiam filij cogantur laborare. **A**lioquin etiam
 penes rei existunt in peccatis filiorum occasiones eis prebentis ocij et
 voluptatibus quibus multis se inuoluunt criminibus quod sepius exprimur pu-
 tantes se bene facturos hereditibus sed gladium furiosis prebent quo se in-
 ficiant. **E**x quibus colligitur multum piculosa esse negotiatio. **P**rimo ex
 hoc quod ignorat valor rerum et quanti estimandi sint labores cure et picula.
In quorum estimatione quilibet sibi merito debet esse suspectus ut puta
 iudex in propria causa. **E**t in hoc magis piculose stant qui vendunt res apud
 multos inuenibiles uenales quia talium facilius est estimatio et homines
 non sunt artati ad unum. **S**i quis vero haberet rem venalem aut offi-
 cium aut laborem non inuenibilem apud alios ut sunt medici aduocati no-
 tarij apotecarij. **H**ic debet esse cautus ne propter necessitatem hominum
 indigentium exigat vendat aut recipiat ultra rei aut laboris valorem.
Sed forte diceret quis. **Q**uomodo se talis gerere debet ne excedat. **A**d
 hoc in omnium potest responderi de omni precio aut labore quantum valet
 ut respectus habeat ad consuetudinem loci istius aut loci uicinis aut
 proprii laboris aut sumptuum habitum aut tempus et maxime iurorum pru-
 dencium aut sapientum qui hec habent estimare secundum rectam rationem ne in me-
 sam suam cupiditatem extendat propter alterius indigentiam. **N**am uti-
 litatem exinde secuturam uendere non potest cum illa non sit sua ut etiam
 prius tactum est. **S**ecundo piculosa est negotiatio propter diffidentiam de
 proximis que surgit ex cautelis et fraudibus omni die contingentibus propter
 quod vendentes multo carius rem exhibent quam valet et ementes minus offe-
 runt iuxta medietatem. **T**ercio mendacia multa falsa interueniunt. **T**ercio
 propter inordinatum timorem damni et lucrum et desiderium excessiuum ac affe-
 ctiuum cito res vendendi. **E**x quibus oritur consuetudo laudandi uendenda
 et uitu pandi emenda que sic occupat mentem contrahentium tempore
 contractus ut nullus respectus habeat ad deum aut ad iustitiam seu pro-
 ximi damnum. **Q**uarto est inania sollicitudo que sic mentem angustat ut
 raro potest haberi recollectio ad deum aut ad ea que propriam respiciunt
 anime salutem. **I**nde multa necessaria salutis omittuntur. **N**on varia et con-
 tinua occupatio circa temporalia bona et circa auariciam et etiam auaros cum
 quibus homo querelatur a quibus homo discit auariciam astucias fraudes
 sicut conuersari cum mulieribus ornatis de facili discit luxuriam et per-
 dit continentiam. **I**tem raritas pure intentionis est in negotiatoribus quia
 pauci sunt qui recte intendunt utilitatem proximorum que tamen intentio

ē de necessitate merendi siue actualis siue habitualis. Om̄s enī que sua
sunt querunt in hoc non que dei & proximi. Sum̄ emm omnes mēbra
vnius corp̄is sc̄; ecclesie sc̄dm ap̄lm. Ideo necesse est si mereri aliqd̄ ve
lim̄ ut intendam̄ ad alioꝝ vtilitatem sc̄dm illud Pauli Non querēs
qd̄ mihi vtile est sed magis aliꝝ. forte quereret quis. ex quo tam pictosa
est ars mercationis cur homīes sic auide eam amplectent̄. Et q̄s esset
modus se regendi in ip̄a homī eā innocenter seruare volēt̄. Ad p̄mū
dico quia auaricia maxime hodie uiget in homīb̄ sc̄dm illud **Jeremie**
a maximo vsq̄ ad mīmū omnes auariciam sequūtur. Et hec ars solet
multos in breui ditare. Item quia timor dñi heu recessit a pl̄ib̄ hoīb̄
sic q̄ non timent peccare. Item quia cōsuetudo & m̄ltitudo hoīm faciūt
non horrere peccata. Item voluptates & amor p̄ciositatis tam ī cibis
q̄ in vestibus in familia & in sup̄pelledili & ī omni abūdancia reꝝ. Cuz
enī vna penestica aut institrix pua aut uilia habens v̄dere vult equari
in cibis vestib̄ angulis deauratis varijs subduozijs. Etā sericeis pe
pulis p̄ciosis vxori vni⁹ militis aut vxor consulis vnius vult equari
uxori vni⁹ comitis aut baronis aut quod maius est vni regine vt sepe
cernē ē in magnis ciuitatib̄. Quomodo non oportet fraudari m̄t̄ri
peiorare in emptionib̄ & ī venditionib̄ ut talia possit lucrari & mari
tus etiā cōquisitis laboribus uix potest vxoris cupiditatib̄ satisfacē
Et hinc est q̄ pene om̄es sup̄bie auaricie & voluptatis morbo laborāt
& intantū excecant̄ q̄ credunt ita esse debere & quasi pro lege obfuāc
ex inlicita consuetudine. Cū tamē nulla consuetudo possit excusare in
hīs que sunt contra rectāz rationē sed solū indifferētib̄ neq̄ iudicio
meo & alioꝝ recte scienciā vnquā potest recta ratio hec docē q̄ tāta
p̄ciositas margaritarū ī crinalibus & iā p̄noiat̄ potest esse licita ī infi
mis que uix repib̄ilis est in sup̄mis. Excusant qui velint & reddunt dō
de hoc rationē. In talib̄ multa dissimulant̄. nec r̄putant̄ tā mala sicut
reuera sunt. Ideo sp̄s sanctus in eccl̄ia in sp̄ualib̄ & secularib̄ varios
status ordinauit ut quilibet statū suū conseruet sc̄dm decenciā. sic in ce
lesti **H**erarchia inter ordines angelozum diuersos status instituit queꝝ
quia prim⁹ angelus excedere cupiēs abiectus fuit. Sic ī corp̄e hūano
diuersa mēbra vnum alio nobilius natura ordinauit ut unū se non sup
ponat alijs. Si sic seruaret̄ inter homīes multa uicia & lites āputaret̄
Item quia raro ad populū fit de hoc rephensio seu informatio p̄ p̄redi
catores quia forte non esset audiencia & irritarent̄ consuetudinar̄ in
talibus aut quia palpanē hodie uicia non rephendunt̄. Et si vnus zes
latoꝝ uirtuteꝝ cupet de hoc loqui. Aliꝝ adulatoꝝ populoz ac diuicū
tenderent sibi oppositum & fieret scisma qd̄ crebrius exptum est cū tñ
veritas non vult poni sub modio sed sup̄ candelabrū. Et si tales nolūt

sub spe venie consequēde audire veritatem audituri sunt eam cū tūore
 pene subsecuturē. vnde quedam penestica audita est dixisse ad os p̄riū
Tu os libenter vteris delicatis cibis et potibus. Oportet q̄ et mēaris
 scz mēcēdo fraudando et iurando. si etiā addidisset. sed oportet te gra
 uiter et eternaliter in igne puniri nisi condignā egeris penitentiā. **H**
 tunc huius fuit oblita. **Ex isto eliciē q̄** hī qui mercantias suas afferunt
 vel has portant de loco ad locum sub piculo et expensis ac laboribus in
 immoti sunt piculo q̄ illi qui cotidie resident in vno loco in quo emūt
 vendunt licet tamen frustratim carius successiue vendere possunt q̄
 in cumulo emerūt p̄ter labores sumptus et opas quas impendunt con
 seruando sedendo et temptando de emptorū aduentu alia sua negligēdo
Sed ad scdm scilicet quō posset mercator se regere vt salutem cōsequi
 posset ex quo non legit̄ eā oīno phibitā sed a doctoribz pmissam res
 sponderi possit. primo q̄ talis intentionē firmā debet habere nūquā sci
 enter plus obito recipe aut min⁹ dare et semp̄ patum aīm habere ut
 restituat aut suppleat qd̄ maius aut min⁹ fuit. **S**i fuerit debite m̄fors
 marus de inequalitate precij aut mercis. **I**tem diligēciam sibi possibilē
 semp̄ faciat vt sollicite p̄quirat verā et omniū rerū estimatiōem a prus
 dentibus et q̄ non sit primus emens vel vendens sed alios p̄mittat et
 auctulet quātum et pro quanto vendiderint vel emerint. **E**t exinde iu
 stum potest cape fundamētū estimatiōis rerū. **I**tem q̄ cum timore lu
 crum recipiat suam rem vendendo scdm nobilitatem grauitatem et vti
 litatem cure et laboris industrie sumptuū quos et quas contingit eū ha
 bere vel habuisse nec non scdm magnitudinem multitudinem et p̄ciosi
 tatem rerum in quibz seruit aut m̄strat hoībz. **I**tem q̄ non mtantum
 negociatiōis sue intendat vt negligat ea que salutis sue sunt et que sūt
 de preceptis dei aut statutis ecclie. **I**tem q̄ p̄osse maneat circa veris
 tatem verborū et dolum fraudem dicitur ponēs rem vendendā in ocul
 emptoris dicens si placet emat aut non emat sicut rem videt nil filas
 torie agēs. **I**tem q̄ nō icendat caristiā iducē s; sue et aliorū vtilitati des
 seruire. **I**tem q̄ victum statui suo p̄porcionatum querat et eo sit cons
 tencus et semp̄ quātum in eo ē aliquid de precio omniū minuat p̄ter se
 curitatem consciencie quia securius est puū damnū i temporalibus susti
 nere q̄ in aīa et sciencia ali qd̄ peccatū ommittere hec et hīs similia sunt
 signa boni mercatoris. **E**t si quis iniūnis velit esse ab omni iniusticia.
Et conscienciā suā pure seruare disponat q̄ fiat in publica audiencia
 populi p̄clamatio. **S**i quis esset in omni populo qui putaret se lesum
 in puo vel magno p̄ eum ratione sue mercationis veniat et doceat de
 hoc p̄ certas p̄bationes et habebit restitutionem plenā scdm iusticiam
 hoc remediū docet **Jo. an.** et ceteri doctores iuris canonici de usurarijs

Et hoc documentum sumptū ē ex euāgelio de zacheo qui quadruplus se pmiserat restituere si quē defraudasset **Luc. xix.** **Audarem?** tales si multos tales inuirem? s; forte terra nostra non multos tales solet pturire aues cozuos uidelicet albos ut cignos apud deū tamē nihil est impossibile. vnde metuendū est illud didū oziemis sup libz numeri. **Ti** mendū est inquit xpianis ne eo mō intrent in regnū celoz q̄ filij israel intrauerunt in terram pmissionis quia de sex centis tribus milibz quibz gentis & quinquaginta solum duo intrauerūt in terram pmissionis ut patet numeri. ij. **Et** eadem. xiiij. **Dicat** etiam spūs scz p os dauid **De** intraturis regnū quales esse debeant. innocens inquit manibus & mūdo corde. **Qui** non accepit in vano aīam suā nec iurauit in dolo pxio suo. **Et** alibi qui ingreditur sine macula & opat iusticiam. **Qui** loquit veritatem in corde suo qui non egit dolū in lingua scz nec fecit proximo scz malū & obprobriū non accepit aduersus pximos suos. ad nihilum deductus est in conspectu eius malignus. timentes autem dñm glificant **Qui** iurat pximo suo & non decepit qui pecuniā suā non dedit ad usuram & munera sup innocentem non accepit. **Ecce** si dabis mihi multos tales vere pnūciabo multos ciues iherusalem celestis futuros.

De dominis & seruis.

Sim^o ex doctrina aristotilis q̄ domi^o & seru^o correlatiua sunt que posita se ponūt & pempta se piment habent enim mutuā inter se condependenciam **Vnde** necesse ē aliqua esse que ad dñm respectu serui & aliqua que ad seruū respectu dñi ptinent tria in quā sunt quo ad primū. tria quo ad scdm **Quo** ad primū pceptū precū & disciplina **Quo** ad scdm obediencia fidelitas & prudentia. fundamentū primi trahim^o ex auctoritate scrip̄e eccl̄iastici xxxij. **Cibaria** virga & onus asino. panis disciplina & opus seruo p pcepto pomē on^o scilicet mundū p pcepto cibaria p uirga disciplina hec sunt que dñs seruo tenet ministrare s; alio nomie pro disciplina erudicio siue mformacio. **Quoz** triū si aliqd defuerit nō pfecte impat dñs suo. habet enim tria dñs ut suus ei offidū debitū impleat. **Primo** on^o ne vacet ocio & inutilis fiat dño. **Scdo** ut in onere subsistere valeat. **Et** hoc est p̄cium siue alimentum. **Tercio** ut prudenter se i officio gerat. et hoc est disciplina siue eruditio. tenet enim quilibet legitim^o domin^o seruos suos a malis cohercere & rationem reddere de vicijis serui. **Dicente** scriptura vnicuiqz mandauit domin^o de pxio suo eccl̄iasticū xvij. **Seru^o** vero scdm aristotilem primo politicoz est organū aīatū actiuū sepatum alterius homo existēs scz pprius dñi quia sicut organū

corporis humani obedit ad iussionem rationis. Sic seruus a corpore dñi
 sepatus obtemperet domino. **Deo** sicut idem dicit dñs principat suo
 principatu dispotico. Sicut mēbra hominis rationi non habentia autoris
 tatem resistendi. Ad istos ista etiam tria p̄tinēt respectu dñi vt dictum
 est. scz obediencia fidelitas et prudencia quoz triū si aliqd defuerit immo
 legitime officū suū exequet. **De primo** dicit x̄ps. **Quid** vocatis me dñe
 domine. et non facitis que dico scz iussionibus non obediēdo. **De duobz**
 alijs dicit x̄pus **Matth. xxiiij.** **Quis** putas ē fidel seruus et prudēs etc.
Primo facit seruū promptū ad opus scz obediencia **Secundum** q̄ hoc
 opus sit vtile dño scz fidelitas. **Cuius** contrarium fecit ullicus ille miq̄
 tatis in euangelio. **Tertium** dirigit p̄missa duo scz prudencia. **Si** n.
 fidelis non est dño fallit dñm. **Si** prudens non est fallit et damnū infert
 domino. quozum amboz scz dñi et serui officū paulus declarat dicens.
Serui obedite dñis carnalibus cū timore et tremore in simplicitate cor
 dis vestri sicut x̄po non ad oculum seruientes quasi hominibz placentes
 sed vt serui x̄pi facientes volūtatem dei ex animo cū bona volūtate sci
 entes etiam q̄ vnusquisq̄ q̄dcūq̄ fecerit bonum hoc percipiet a dño siue
 seruus siue domus. et vos dñi eadē facite illis remittentes iniurias. **Sci**
 tes quia et illoz et vester dñs est in celis et p̄sonaz acceptio non ē ap̄
 deum ad eph. vi. **In** quo dicto pauli magna relucet de dñna p̄tinens
 ad vtrūq̄. ex fidei seruicio seruus sibi duplex premium debetur scz a deo
 eternū et dño suo tempale quia qui fideliter dño suo terreno seruit dño
 x̄po seruit. ideo dicit vt serui x̄pi facientes volūtatez dei ex animo. **Itē**
 excludit quedam uicia seruoz. primo simulationē aut simulatā scrūtutē
 i p̄senciam dominoz. **Cum** dicit non ad oculū seruientes. i. i absēda
 sicut in p̄sencia eis seruientes. **Item** coactam seruitutem excludit p̄
 hoc q̄ dicit cum bona volūtate. **Item** excludit fraudem et dolum in ser
 uicio cum dicit in simplicitate cordis vestri. **Item** excludit pigriciam
 et inerciam cū dicit sicut domus et non hominibus domino deo seruendū
 est cū a lacritate. **Reprimit** etiam tumozē dominoz quem sup seruos
 habere consueuerunt vilipendentes eos. **Cum** dicit illoz et vester dñs
 est in celis. quasi diceret. vos omnes habetis vnū dominū. ideo cōserui
 estis et non debetis alterutrū supponere quia non est acceptio p̄sonarū
 apud deum. **Sed** scdm merita cuiuslibet ip̄e iudicabit siue sit seruus suū
 dominus. **Si** n. non discernit seruus a domo nisi scdm merita que q̄nc̄
 plus abundant in seruo q̄ in domo et erūt ibi primi forte nouissimi et
 econuerso. **Vindictam** etiā reprimit dominoz quā seruus reddere cons
 ueuerunt si aliquas negligēdas omittēre cōtingit. **Cum** dicit remie
 tentes iniurias scz vobis a seruis factas. talis vtrq̄ seruus fuit **Ioseph**
 filius iacob quē fratres sui uendiderūt ex inuidia i egyptum. **De** quo

scribit **Gen. xxxix.** Emit eū putiphar enueh⁹ pharaōis princeps ex
eratus vir egipcius de manu hysmelitaz a qbus puctus erat fuitq
dominus cum eo & erat vir in cunctis pspere agens. **2c.** Et postea ut
pzepositus gubernabat creditam sibi domū & vniuersa que tradita ei
fuerant. **Benedixitq** domui egipcyace ppter ioseph **2c.** **Nec** quidquā
aliud nouerat nisi panem quo vescebat. **Ecce** pspertas totus domus
ppter fidelem seruū. **Et** fiducia dommi ad seruū & fidelitas serui ad do:
mmū suū. hic nō frustra queri potest ad quantū se extendere posset au
toritas impandi dommi ad seruū & voluntas obtempani serui ad do:
mmū. **Ad** hoc forte responderi potest. **Si** est hu⁹ limitat⁹ ad aliquam
certam curam & laborem tempe conuentioms ad placitū dommi sub de
terminato pzeo stabitur conuentiom. **Si** vero ad quecūq seruicia &
labores itez stabit forme. **Sic** tamē q nec dominus nec hu⁹ faciunt p
iudicium mandatis supzemi domini scilicet xpi. **Alio** quī recuerant ad
sententiā pncipis apostolorū. **Obedire** oportet deo magis q̄ hominib
Actū. v. **Und** sequit⁹ q̄ quo ad sanctificationē sabbati ambo sint ascripti
Aliter tamē & aliter scdm distinctionem vtriusq. **Ma**z si opa pure ser
uilia i agriculturalura vedura fossione terraz sordidis negocijs & ceēis
similib⁹ pperenē seruo nime se ad hoc dare deberet. **Si** aut cogereē
ad hoc p violenciam tam minoris culpe esset aut nulli⁹ hu⁹ fundamē
tum habet. **Exodi. xx.** **Memento** ut diem sabbati sanctifices. sex dieb
opaberis & facies omnia opa tua. septimo autē die sabbati domi dei tui
non facies omē opus tuū & filius tuus & filia tua seruus tuus & ancilla
tua. iumentū tuū & aduena que intra portas tuas est. **In** hys tamen
que domestica cura requirit non puto tantā vim faciēdā ut tibi lecti
sternijs & ceteris vsibus que requirunt ad vsū viuendi ista die. nec
quo ad legē matrimonij seruus est subiectus domio quo nim⁹ possz cō
trahere matrimonū. **Etiā** nesciente aut contradicente dommo quia
matrimonū est de lege naturali. fuit⁹ aut de lege positua que nō p̄
p̄iudicare legi naturali. sicut omādere & bibere nō sunt phibenda suo
Sentencia est elhome in scripto quarta distmctiōe. **xxxvi.** **Sed** an ad sa
eros potest pmoueri seru⁹. respondetur scdm sanctū thomā q̄ nō. **Nō**
quia in susceptione ordinum mancipat quis diuinis seruicijs. **Et** quia
nullus potest dare alteri qd suū non est. **Suus** aut sui potestatem nō h
igie non potest pmoueri. **Ma** scdm bonauenturā. **Ordo** ē sacramentus
honestatis & dignitatis cui contraria ē seruitus ratione ignobilitatis. si
tamen pmoueretur suscipet ordinem sed actū impedit. **Sicut** etiam de
hys qui sunt ratiocinijs obligati. **Et** si sciente dommo & non reclamāte
pmoueretur eo ipse ingenu⁹ efficeretur & esset liber a seruitute. **Si**
aut dommo nesciente tunc epi scopus & presentans & ordmans tenenē

domino pro seruo in duplum p precio serui si sciunt ipsum esse seruū
 Alias si seruus habet peculeū debet seipm redimere. alias si redigitur
 in seruitutem honestam domini sui non obstante q̄ ordinez exequi non
 posset. ne domino fieret iniuria. **Hec Tho. in. iij. di. xxv.** Non i me
 rito hic queri potest an domi^o seruū habens culpabilis sit de malefactis
 serui sui vt culpa sui redundet in culpam domini. **Et an teneatur dñs**
 reus siue quo ad p̄scienciam siue quo ad restitutionē d̄ iniquitatibz sui
Hic responderi potest q̄ culpa quelibet suos solū tenet adores. nisi in
 quātum culpa vnius p̄nexionem habet ad alium vel quo ad p̄ceptum
 seu quo ad consensum ante factum vel post scdm illud pauli. **Hicq̄ ḡuis**
 caueritis peccatis alienis cuius fundamentum ponē i lege diuina. aīa
 que peccauerit ip̄a moriet̄. filius non portabit iniquitatem patris nec
 pater filij. **Ezechielis. xvij.** Potest ergo primo domi^o culpā serui i
 se retorquere si ex p̄cepto dñi fu^o op^o culpabile facit ⁊ tūc maioris
 culpe est domi^o. quia cām p̄stitit culpe q̄z seruus. ⁊ teneē ad omnia
 tam quo ad se q̄z quo ad seruū quo ad conscienciā q̄z ⁊ ad restitutionez
 si tamen domi^o certaz noticiā habuit de iniquitate op̄is antequā illud
 fieret. **Si vero ignorabat opus iniur dū suo esse contra deum ⁊ p̄tra**
 iusticiam tunc excusatur eo mō quo ignorantia solet excusare. scilicet
 si est inuincibilis tūc ex toto excusat vt adhibita om̄i possibili diligēcia
 ⁊ non potuit scire iā non ip̄urā sed excusat **Si vero ignorantia fuit**
 crassa ⁊ sup̄ina non facta diligēcia ad sciendū iam culpa euz iuoluit
 Seru^o tamen plus excusat̄ in tale esset opus criminiosuz q̄ prima fac
 cie se ostendēt non faciendū. **Et tunc seruus deberet memisse huius sen**
 tencie petri. **Obedire oportet deo magis q̄z hominibz.** In dubijs tñ seru^o
 p̄pter obediēciam iudicē excusari. nec forte teneē ad tam subtilem dili
 gēciam in iquirendo sicut tñs dūmodo intento serui fundata sit in ti
 more dei sic q̄ nullo modo facere vellet si sciret esse contra voluntatez
 dei nec amoze nec timore dñi sui. **Si vero domi^o non p̄cepit seruo**
 opus iniquū seu criminiosum s; tamen postq̄z factū fuit ratū habuit ⁊ cō
 sensit. **Tam quo ad conscienciā reus teneē quia faciens ⁊ consentiens**
 pari pena puniuntur **Et dicit Paulus ad Ro. i.** digni sunt morte nō so
 lum qui ea agunt s; ⁊ qui consentiunt facientibz. **Et hoc p̄ter p̄placen**
 diam iniqui op̄is qd̄ quilibet odio debet habere. **Non tamē p̄to q̄ te**
 neatur ad aliquā restitutionem faciendā nisi quātum venerat ad ipsuz
 aut si p̄cipauit aliquid de bonis iniuste acquisitis. **Et concordat reḡla**
 iuris li. vi. rathabitio retrahitur ⁊ mandato debet compari hcc veruz
 si nomie tuo sit factum. **Nā dicit de sen. excō. li. vi. ca.** cum quis ratuz
 quis habere non potest q̄ nomie suo non sit factū hoc forte verum quo
 ad penas posituas s; quo ad p̄scienciam ⁊ forum dei om̄is iniquitas

debet cuiuslibet displicere. Nam dicit spūssand⁹. Qui diligit iniquitatē
odit animā suam. ideo redarguendum est omne opus p̄rauū scđm doctri
nam pauli autem magis redarguite hic apicitur nobis ostiū ad tractā
dum aliquid de peccatis alienis.

De peccatis alienis.

Ideo dicuntur aliena nō quia nō imputant̄ alicui tanquā p̄
pria. Sed quia exordiū sumūt ab alio & duoluūtur ab alio
in alium p̄ cōcomitanciā. Et continē in hīs metris Iussio
consiliū consensus palpo recursus. participans mutus non
obstans non manifestans. Et sunt numero nouē quoz expositio & no
ticia & differentia ac gradus multū est vtilis & necessaria confessoribz
& animaz pastoribz & cuiuslibet pure consciencie uiro. Et expositio eoz
est scđm sanctū tho. albertū & gualbert. talis. Primo iussio. i. qui p̄cipit
peccatum fieri ille peccat mortaliter si tale ē op⁹ qđ sit de genere peccati
mortalis vt adulteriū furtum rapina verberatio clerici vel alter⁹ salu
tem iniuriosa. Et intellige quādo ex sua iussione secutū est opus scilicet
ablatio rei vel nomie suo factum scz quia amicus dñs. &c. Et post factū
ratiū habuit etiam si prius non iussit alias non scz si non ex sua iussioe
vel non nomine suo. Sed alias etiam iste fuisse. facturus absqz iussioe
scilicet p̄prio motu tunc non tantum reputat̄ licet quo ad cōsensum nō
sit sine culpa. Ratio hui⁹ dicti est quia ista iussio est causa principalis
ex quo procedit hoc opus. Ideo magis imputat̄ p̄cipiēti qz exequēti
licet & exequēs etiam peccat vt dictū est nisi excuset̄ p̄ ignorantiam.
Et talis iubens tenet̄ ad restitutionem & satisfactionem integram si ex
equēs non satisfacit. Si vero exequēs satisfacit mandans non tenetur
restituere quia iniuriam passus non potest idem debitum bis exigere.
& plus tenetur mandans restituere qz exigens quia est principalis cā
peccati. Tenet̄ tamē in foro consciencie grauiorē penitentiam subire qz
exequēs. & si exequēs non satisfacit iniuriā passo scz restituendo & ve
niam ab eo petendo. Ad qđ oīno tenet̄ scđm legem euangelij si offers
munus tuū. &c. vade prius reconciliari fratri tuo. Tunc mandans tes
netur ad utrūqz quia in duobus peccauit. scilicet auferendo rem alci⁹
& caritatem fraternam uiolando igitur etiam ad ista duo tenet̄ si vere
vult penitere. hoc tamē intelligo si ille qui passus est iniuriā scit illuz
iussisse & esse causam sui damni. Alioquin si ignorat hoc tunc credo qđ
non tenetur veniam petere s; solum in corde suo sibi reconciliare. Cui⁹
ratio est quia nullus tenet̄ culpam suam occultam alteri patefacere nisi
in confessione p̄pter scandalum vitandum. Nam alterius culpā. null⁹

debet publicare occultam quātomim? p̄p̄iam ex fundamento caritatis
 Sicut dicimus ex fundamento doctorū q̄ mulier adultera sed occulta
 accusata a viro suo de adulterio q̄d non potest p̄ testes probare coram
 iudice non tenetur adulterium nec etiam debet confiteri publice. Etia
 si sibi p̄ iudicem est indidum iuramentum & p̄stitū p̄ eā q̄ velit fateri
 veritatem. Cui⁹ ratio est quia iudex peccat cogendo eam dicere veri
 tatem de occultis quia non spectat ad publicum iudicium nec ad ecclesis
 am de occultis iudicare vel scrutinium facere. Deo excedit talis iudex
 metas iudicij sui. Nam ecclia cui⁹ ip̄e gerit vices solū iudicat de ma
 nifestis. excepto si publica fama laboraret contra mulierem de adulterio
 & esset suspecta. de hoc crimine hec est sententia sancti thome. Et sicut
 dico de isto crimine sic de omnibus alijs. Secundum peccatum est maluz
 consilium dare alteri ad aliquod viciosum opus tunc ille cōsulens tene
 tam ad restitutionem q̄ ad reatum peccati tam quo ad forum cōsciēcie
 quo ad forū ecclie. Si est publicum vt dictū est de primo hoc tamen ve
 rum q̄n ex hoc est vel p̄babiliter credit̄ damnu secutum tunc enim te
 netur in solidum. Si vero alias non p̄pter consilium illius processum ē
 ad opus sed etiam p̄prio motu factū fuisset opus quo ad consciēciā te
 netur reus coram deo quia quantū in se fuit fecit & amplius facere nō
 potuit sed quo ad ecclesiā ad alia non tene. In istis duobus casibus si
 p̄cipiens & cōsulens re existente integra & adhuc in nullo processuz ē
 ad opus reuocauerint tam iussione q̄ consilium apud illum qui esset
 facturuz opus iussum aut cōsultum sic q̄ ad noticiam eius d̄uenta
 fuit reuocatio. Et iste non minus procedit ad opus iam non imputat̄
 factum illi qui prius iussit seu cōsultuit & iam ille ex p̄prio motu fact.
 quia eadem sunt principia resolutionis & compositionis scz voluntas
 & reuocatio voluntatis. Tum quo ad forum cōsciēcie ille reuocans est
 reus si prius iussit aut cōsultuit plena voluntate licet opus nō fuerit
 subsecutum sicut dicimus de quolibet alio peccato mortali vel veniali in
 sola voluntate interius commisso teste xp̄o qui inquit viderit mulierem
 ad concupiscendum iam eam mechatus est in corde suo scz plena volun
 tate etiam sine ope subsecuto. Math. v. Tercium peccatum est cōsensus
 in opus viciosum. & intelligit̄ consensus copationis. Si n̄ tantum co
 oparet̄ q̄ sine eo opus illud fieri non potest si sic damnu teneō oīno in
 solidum sicut principalis. Si aut̄ sine eo fuisset factum restituat q̄tuz
 nocuit p̄ se aut p̄ suos aut quātum de rebus illis habuit vel expendit
 hoc verum quātū ad forū iudiciale nihilomi⁹ si non fuit cōsensus co
 opationis sed approbationis & delectationis occulte etiā ignorāte actore
 vtiq̄ non est sine culpa quo ad cōsciēciam cum placuit sibi illud op⁹ vi
 ciosum & deo contrariū. Nam quilibet fidelis teneō voluntatem suā cō:

formare diuine voluntati que semper est contraria peccato put determinat
doctores in fine primi sententiarum. Et hec confirmatio deficit in con
fessione etiam occulto et nil coopante ad opus. Et ut prius didum est
facientem et consentientem par pena pstringit. Et ista tria peccata sacra
scriptura nobis prefert in impiissimo rege israel achab. iij. **Re. xxi.**
Hic enim rex concupiuit vineam naboth israelite qui eas sibi denegauit
tamquam hereditatem patris sui siue quo ad gratis dandum aut vedan
dum. Et intantum appetiuit eam ut propter carenciam eius egrotare ui
deretur. Accessit iezabel uxor eius maledicta promisit sibi eam procuran
dam et consilio pessimo nico procurauit lapidationem Naboth innocens
quo occiso Achab possedit seu magis occupauit vineam. Ecce hic mul
tiplices persone omnes ree in occisione vnius et in rapina scilicet lapidat
res manibus sententiam ferentes iniquam consilium prestantes et post
factum suo nomine ratum habentes. **D**eo dixit helpas ad achab. **O**disti in
sup et possedisti. iij. **Re. xxi.** Nam secundum dispositionem iuris quatuor
modis committitur homicidium scilicet facto precepto consilio et defensione
i. defendendo homicidam suis verbis ab illis qui volebant ipsum retrahere
vel impedire. l. di. **S**i quis viduam **Q**uis dubitat saulum fuisse reum
in lapidatione stephani licet non manu tamen cooperatione in custodia ve
stimentorum et consensu. **Q**uartum est palpo. i. adulator laudans raptor
rem vel alium maleficum quasi strennuum et si ex hac adulatione damnum
secutum est tamen in solidum. **S**i vero non ex hoc sed alias post factum vi
ciosum opus laudauit sciens esse viciosum mortaliter peccauit pro con
sensu et fortificationem peccatoris ad similia facienda. **Q** quot tales repe
riendi essent in curijs principum prelatorum et aliorum potentum scilicet solus
diuitum iudicum. **D**ucamus ne multi reperiendi essent in aulis eorum qui ve
ricitatem quam sentiuunt sine timore exprimere auderent. **D**ucit enim diu aula
eos contineret ut patet in **J**ohanne baptista qui decollatus fuit propter veritatem
annunciatam herodi unde consulendum esset cuilibet vitam innocentem du
cere cupienti ut pedes suos ab aulis retraheret nisi sciret se sic con
stantem quam nullis fauoribus timoribus a veritate posset deflecti. unde secundum
sanctum **T**homas. scilicet a sede **A**dulatio tripliciter potest esse peccatum mortale
Uno modo ratione materie ut cum quis laudat peccatum alicuius quia
hoc est contra deum et contra iusticiam ac dilectionem. **A**tem contra di
lectionem proximi quem in peccato fouet. **S**ecundo ratione intentionis cum
quis adulatur alicui ut fraudulentem et noceat corporaliter vel spiritualiter
Tertio pro occasione sicut cuius laus adulatores fit alteri occasio peccandi
Si tamen preter intentionem adulantis et tunc considerandum est utrum
sit occasio data vel accepta vel qualis ruina sequatur scilicet venialis vel
mortalis et secundum hoc iudicandum. **S**i autem quis ex sola auaritia

delectandi vel ad euitandū aliqd malū vt psequendū aliqd necessitatis
alicui adulari non est contra caritatem nec mortale sed veniale velle
tamen placere hominibus ppter caritatem nutriendam vel vt eis pficē
spūaliter possit laudabile ē sicut **Paulus** ait. i. cor. iij. p omnia oibz
placeo sed ppter manem gloriā vel ppter lucz vel etiam in mal' esset
peccatum quia dicit **psal'** **Deus** dissipauit ossa eoz qui hominibz placēt
Quintum viciū est recursus. i. receptator. **Ma;** qui receptat latrōes
aut fures & eos tuetur vel rem raptam celat dolose vel excusat ita
q̄ impeditur restitutio in solidū; tenere ē quia talis prestat patrociniū
peccatori & fouet eum ī delictis suis scdm illud. **Tu** si videbas furē cur
rebas cum eo & cum adulteris portionem tuam ponebas. **Et** in illo pe
cato & precedenti sunt omnes qui excusant māifesta peccata laudando
ea nec corripiendo fouēdo res inique acquisite & celando eas. **Sextū**
est pccipans scz qui in re aut lucro iniquo & damno alteri se pccipē
reddit. **Et** tantum tenet quātum pccipauit si n̄ fuit causa toci⁹ rapt⁹
& non dubiū quim peccauit mortaliter. **Etiam** si puū quid pcepit ptra
voluntatem cni istius rei. **Si** scienter hoc fecit secus si ignorāter. **Septi-**
timū est mutus. i. qui furum videt fieri & dolose tacet cum posset im
pedire. **Hic** aut nō tenet restituere nisi ex officio ad hoc tenere ē. **Hic**
videtur locū habere correctio fraterna cū talis mutus videns aliu; pe
care & posset eum a peccato retrahere tacet aut timore aut amore. vñ
correctio fraterna scdm sanctum tho. in quarto. **Est** amonitio fratris
de emendatiōe delictoz ex fraterna caritate procedens. **Et** scdm aug⁹
& sanctum thomam cadit sub precepto in certis casibz scdm illud eccl.
xvij. vnicuiqz mandauit deus de proximo suo & pmuticē sollicita debent
esse mēbra tam corpis mistici scz ecclie qz etiā corpis humāi. **Et** quia
hoc est pceptum affirmatiuū. ideo nō p semp sed p certo tempe & loco
obligat scz quādo delinquēs occurrit & comode corripi potest & sperat
emendatio & non est alter cui emendatio incūbit ex officio. **Vide** igit
q̄ in quibz casibus excusatur quis a correctioe fraterna. **Prim⁹** si q̄s
est & credit incorrigibilis. vnde **Jerō.** frustra mti & nihil aliud qz odiū
querere extreme demencie est. i. si non est spes emendationis. **Secundo**
qñ est defectus pbationis dū criminaliter agitur. **Tercio** quādo prelato
ut iudicā iā nocum est crimen. **Quarto** quando quis meliori aut eque
opi bono occupatus est vt religiosi in claustro quibus pro correctioe
facienda exire nō licet. **Quinto** quādo potestas aut multitudo ī culpa
ē ne scisma in plebe fiat & ne in peius labant quia difficile corriguntur
Vnde qñqz meritoze omittitur correctio fraterna vt scdm sanctū aug.
p̄mo de ciuitate dei. quādo timetur pbabiliter ne alter in peius labatur
& tunc est officium caritatis omittere. **Secundo** omittitur cum peccato

mortalis qui credit probabiliter fratrem suum posse a peccato retrahere et hoc omittit propter commodum temporale aut amorem carnalem aut timorem offensionis humane postponens salutem anime terrenis rebus quia perit ordo caritatis. tertio peccat veniale omittens quando homo fit tardior ad corrigendum propter vitandum incommodum et assequendum aliquid temporale commodum. non tamen sic quin si constaret sibi quod posset eum retrahere a mortali hoc non omitteret propter commodum temporale ut patet per Augustinum. i. de ciuitate dei. Secus vero est de correptione puta est actus iusticie que pertinet ad prelatos. de quibus dicit Paulus peccantes scilicet publice coram omnibus argue ut ceteri metum habeant. Quartum est non obstans. id est quod posset obistere et non facit et maxime si pertinet ad officium suum. unde reges principes et alij habentes temporale dominium ab inferioribus tributa et stipendia exigentes obligati sunt ad restituendum damna subditis que per negligentiam temporum prelatorum eis inferunt si saltem eis fuerit nuccatum et dummodo resistere possunt. Sed enim tributa eis prestant ut subditos defendant et si tributa non sufficiunt teneantur subditis contribuere. Sic tamen quod non superflue in pompis expendant stipendia eis assignata. Sententia est beati thome. Primum tamen puto intelligendum quando casus oportuno occurrit quod posset obistere. Non enim teneat quis per plateas currere et obistere velle omnibus peccatis. Et quando potest sine suo damno obistere et non obistere non enim teneat cum damno proprio resistere damno alieno nisi damnum esset anime. scilicet ut anima alterius saluaretur. damnum temporale proprium debere philipendere. hoc enim exigeret ordo caritatis ut ponit exemplum Augustinus de iuramento ne alter fieret piurus si vellet iniustum prestare iuramentum ego potius deberem damnum temporale sustinere et ab eo non exigere iuramentum si ego scirem eum iniustum prestare iuramentum. Nonum est non manifestare. id est quando quis scit ubi res rapta sit vel furtiva et de hoc interrogatur et non indicat. Et hoc potest multas habere conditiones quia vitandum ibi est scandalum et maius periculum quam immerere possit si indicaret scilicet homicidium vel irregularitas seditio et alia multa sunt discretionem. Sed si nullum est periculum aliud et ipse malivole celaret nec indicaret tunc esset alienum peccatum. non tamen teneat talis ad restitutionem nisi ex officio hoc teneatur. sicut de principibus dictum et de custodiis rerum et de depositariis. Et si ille pro latrocinio celat quia cupit princeps esse lucri vel aliquid precium inde percipit tamen credendum est omnes esse pares in culpa qui in predictis generibus delinquant. Nam diverse sunt conditiones in excessibus que aliquando grauant aliquando minuunt excessus. sicut de adulatoribus aut celantibus vel non obstantibus prudens et discretus confessor cognoscere debet huiusmodi veritas patet ex capitulo sicut dignum de homicidio in quo ponuntur consideranda quantitas reat

qualitas etas scia sexus conditio locus tempus. Et scdm hoc culpa & penitencia est inuigenda et intentio facti. In isto capitulo ponit distinctio p crimine homicidij perpetrati in ecclesia canthuariensi p eos qui occiderunt sanctum thomā canthuariensem archiep̄m. Et in eodem capitulo ponit fundamentalis distinctio homicidij quot modis contingit & de penis & cēsuris & dispēsationibus eius in glosa ibidez. **Bernhardi** que hic omitto causa breuitatis & ip̄tinencie ad materiam presentem. Ex hoc sequit̄ qd domini tenētur seruos suos cohercē a crimibus i seruitio eorum & p̄ntes filios. ne penam hely sacerdotis incurant scilicet se & illos damnando vt patet. i. **Re. iiij.** **Mā** dicit p̄pheta dauid. **Nō** habitabit in medio domus mee qui facit supbiam. 2c. **Sup̄** oculo & insatiabili corde cum hoc nō edebam imo omnia peccata seruoz & filioz que sciendo smittunt̄. **Scientibus** domis & p̄ntibus ip̄is imputatur quia dicitur in prescripto capitulo sicut dignum non caret scrupulo societatis occulte qui manifesto factoz non desinit obuare. **Et d̄r p̄uer. xxij.** **Qui** potuit hominē liberare a morte & non liberauit eū occidit & dicit̄ defensione cōmitti aliqd̄ crimen quādo q̄s p̄cussoribz opem ferrz si p̄ aliozū violentiā impediretur vt patet ibidem.

De hospitibus actiuis & passiuis.

Inter innumerabiles modos quibus hoīes vite necessaria acquirūt est quidem utiqz necessarius & utilis si fm iustas regulas exercēt scilicet recipe ad hospiciū homines extraneos aut etiam intraneos & eis vite necessaria ministrat̄. Et hoc potest contingere dupliciter scilicet aut oīno gratuito p̄p̄t̄ deū pure sine refusione sumptū aut p̄cioz. De quibz scriptura sancta laudabilē predicat de multis sandoz exemplis mericum taliū & premiuz multiphater extollendo. **Mā** & inter hec opa misericordie a xp̄o i iudicio smemorando scriptura non tacuit. **Mat̄. xxv.** **Hospes** eram & collegistis me se reputans in suis mīmis mēbris susceptum eterna gl̄a remunerandos de quibus scriptura exempla multiplicata ponit de **Abraham** & **Noch.** **Qui** p̄pter amorem hospitalitatis etiam in foribus sedisse leguntur captantes horam ne aliquis hospirandus preteriret. vñ & ambo angelos hospicio suscipere meruerunt. sicut patet **Gen. xvij.** & **xix.** capitulis. **Cuius** etiā memit paulus ad hebreos. **xij.** **Dicens** caritas fraternitatis maneat in uobis & hospitalitatem nolite obliuisci. p̄ hanc enim placuerunt quidam angelis hospicio receptis p̄ter quozū etiā tuitionem pacem & comodum loth maluit duas filias stupro exponere dūmodo illi illesi fuissent conseruati a sodomitis culmibus. **Gr̄.**

gressi inquit sūt sub vmbra culmīs mei. **Gen. xix.** In q̄ vt dicit **Aug.**
Non elegit culpam sed mente turbatus dixit. **O**b zelum hospitū dās
exemplum omnibz vt sciremus quāto studio insistere debeamus in ho-
spitibus colligendis & eos a noxijs p̄seruandis. **A**lij vero sunt hospi-
tes adiu. i. hospicio recipientes. **N**on quidem omnino gratuito eis ne-
cessaria vice ministrando sed victum in istis querendo. **N**ō enī ē semp
de necessitate salutis quoslibet etiam diuites gratis colligere & nihil ab
eis recipere. **P**auces & pegrinos in certo casu esset de necessitate salutis
eos recipiendo scz dum uull^o alter occurreret qui eos recipere uellz aut
posset & ipse abūdaret. **E**t in casu extreme necessitatis vt dicit **Amb.**
paſce fame moriētē si non pauisti occidisti. **E**t si tales scz repiuntur
non indigentes licitum est ab eis competens & iustum precū postulare
nec hoc opus vacat ab ope pietatis dūmodo non principaliter itendat
precium seu merces ab homibus sed p̄pter caritatem fraternam & cuz
hoc non gratis opas suas impendant in familia iu uensilibus laboribus
& fatigijs & negligētia aliorum quibus necessaria acquirere possent
Sicut dicimus de seruentibus altaribz & ecclesiasticis misterijs depu-
tatis non inquit alligabis os boui trituranti licet alia ratio est de spiri-
tualibus & alia de temporalibus. **A**ttamen etiam si principalē finem sta-
tueret p̄pter uice necessaria adquirenda adhuc talem hospitalitatē ser-
uare non iudicare n̄ esse peccatum ceteris rebus sed opus iusticie sicut
aliud genus mercandi. **N**on enim tenetur quis habentibus sua impen-
dere cum damno p̄prio. locupletari enim nemo debet cum iactura alē^o
secundum canonicas. **A**d uidendum autem de modo licito in hac hospi-
talitate cum plures timentur excedere regulas possibiles in huiusmōi
negotio minus excessi uos sūptus & preda postulando tam de cibo potu
pabulo & alijs requisitis. **E**t quidem seorsum computando & estimādo
quālibet rem uideri possit excedere precium postulatum ipis ministratis
Sed simul omnia computando scz familiā requisitā suppellectilia uasa
lectisteria curas labores fatigationes cōseruationes rerum opa & im-
pensas. talia multa que concurrūt ligna d̄coctiones imundicie &c forte
non aut uie equarentur precium & ministerium impensum. **R**egulas
igitur ponere sup hijs determinatas non puto arde; aliquā sufficere p̄p̄
sui variabilitatem secundum tempoz & locozum ac p̄sonaz qualitātē
quia in vno loco minoris precij sunt que requirunt in alio v̄o maioris
Et puto etiam propter hoc in vniuerso pene orbe. nullum super hoc
fore statutum certum. quia uidemus nullam fieri conuentionē hospitū
adiuoz ad passiuos ante ingressum hospitalitatis. **S**ed ponit̄ tota ex
actio & precium in arbitrio recipientis nō recepti. **S**ed tamē magna;
inequalitatem exprimur sepius in talibus vt aliquis pro duobus ouis

compellitur solue tatum quatum alter pro quatuor ferculis. s. carmū
 seu piscium quod qui vidit testimonium phibet. Et scimus verum esse
 testimonium eius. Etiam denūcians hoc prius hospiti ne causare haberet
 de cibis amissis quos utiq; ipse pro se et familia et alijs reseruauit. Et
 aliter hospes duplum precium postulat pro simplicia aut potu aut dno
 comparato. Ideo parum videmus eos de tali hospitalitate dicari et
 pompisari in vidu vestib; tam ppris q; filiorum. Et si tales in agris
 aut vineis seu alijs exeracijs laborarent vix mediam aut terciā ptem
 diuidaz sibi adquirere possēt. Et hij memoriter retinēt sententiā illi⁹
 archienclanij. No. ij. Omnis homo primo bonū vinū pomit deinde quod
 deterius est precio tamen mime mutato et ideo inequaliter. Et quis ta
 les auderet excusare de auaricia de iniusticia de dolo fraude ac iniuria.
 quomodo isti complent hoc preceptū Diliges proximum tuū sicut teipm
 et qd tibi nō vis fieri alteri ne feceris et quicquid vultis qd faciet vob;

hoies hoc facite eis. Videant igitē tales ne qd hoies nō audeant iudicāe
 deus occulto iudicio iudicabit. **N**unc videmus aliqui tales mala morte
 pire aut p grandia incendia aut captiuationes aut alijs modis aut in
 rebus aut in corpe picitari aut p furta qd seipus exptum existit. **E**t
 diceret que esset regula dirigens in hys hominez ne peccaret. **A**d hoc
 forte nec ego nec alter possem regulam iuauabilem dare sed p̄suetudo
 ciuitatis aut patre. Sed nec ista est vsq; quaq; sectanda quia cōtra iu
 sticiam nulla consuetudo habet locum. Sed magis censerī debet corrup
 tela nisi esset rationalis et prescripta. **P**uto tamen hanc regulam re
 fidere in discretionē viroz prudencū qui adus morales habent modis
 care et in p̄pria discretionē dicente sibi. **N**e qd nimis pensando singula
 que et quatum constane et vt sibi et familie pro vidu cotidiano sufficē
 posset sine damno vtensiliuz rez vestium et habitationis. Et vt sapiēs
 determinabit et maxime de consilio discreti sui prelati et confessoris. Et
 quicquid illi de consilio dēterminauerint ex discretionē rationis hoc ipse
 sibi licitum putare debet. **N**on existendo iudex in p̄pris causis tāquā
 sibi suspectus. quia fauor p̄prius et comodū subuertere consuevit iudi
 cium. **P**arsiciant tales hospites imoderate exigentes ab hospitib; pas
 sius supra condignum furbus raptorib; et quasi latronibus qui aliēa
 sibi vsurpant et tenet ad restitutionē imo ampli⁹ q; fures quia timeēt
 qd raro de hoc confiteatur nec habent conscienciā de restitutione et a fu
 ribus exigitur restitutio cogito furto et puniuntur. hij vero nec pun
 iuntur publice nec aliquis audeat petere restitutionem. **I**deo tales picu
 losius peccant. **O**bligant etiam dicti hospites ad iui ipis passiuis dē
 tione a violencia p̄posse suo vt patuit de iusto loth ac de mura p̄puls
 landa. **Gen. xix. vbi dixit Ingressi sunt sub vmbra culminis mei. et. ij.**

Matth. ij. Non sanū consiliū est petere hospicia potentioꝝ in ciuitatibꝫ
Item de rebus hospitem apud eos depositis obligantē iure depositi
sicut de proprijs sine fraude atqꝫ dolo. Et tenent de damnis reruꝝ si que
apud eos deponuntur enuclata sunt iura sup hys de deposito. **I**tem nō
credendi sunt esse imunes a criminū participatione si que sciēter p̄mittūt
apud eos in hospicio perpetrari scz ludo aleaz & taxilloꝝ aut icōtinēcia
& ludis alijs illicitis & ab ecclesia prohibitis torneamentis duellationibꝫ
hastiludijs & choꝝis saltem moꝝdinatis gestulationibꝫ spectaculis io
culacionibꝫ exercicijs in nigromācia alchimija saltem deceptoria In can
tationibꝫ carminationibꝫ diuinationibꝫ & alijs p̄stigijs ac demonū
fallacijs veneficis phycōmica arte. Et alijs quocūqꝫ noīe appellare p̄nt
que recte & sane doctrine aduersantē. Et que bonis moꝝibus & fidei xp̄i
ane non sunt conformes. & non solum isti hospites abstinere ab hys ne
cessē habent si velint saluari. **S**ed etiam quilibet bonus catholicus taz
abstinere in se debet q̄ etiam domū suam & familiā tenetur ab hys pre
seruare imaculatam alias censetur reus & consciens. **I**gitur pari p̄ca
debet puniri sicut faciens. vnde nec adulteria furta aut aliqua alia cri
mina scienter quis debet fouere vt publicaz meretricū ingressus aut
cohabitationes earundem. si hec & talia multa p̄scnderent ab habitato
ribꝫ xp̄ianoz multa crimina prohiberentur. **S**ed heu auaricia hoim
multa talia admittit quasi deus nō esset potens p̄ licita media suos nu
trire fideles. q̄t vero habitationes domus & regna flagellata sunt p̄
crimina inhabitanciuꝝ peccatoꝝ. **T**estis pharao est. **Gen. xij.** vbi dicit
flagellauit autem de nm̄ pharaonem & domū eius plagis magnis p̄
saray uxorem abraham. quia eam adulterari voluit. **S**imiliter & abi
melech rege **Jerare.** cui a deo dictum est. **En moneris p̄pter mulierē**
quā tulisti. ecce p̄pter peccatum inhabitancium peccatoꝝ qui sola volun
tate pecauerunt deus plagas est cōminatus docemur ī scriptura sacra
quomodo crebris deus indignatus est toti congregationi p̄pter pecca
tum vnius donec ipse fuit punitus vt patet in achioꝝ. **Josue. vij.** **S**ic
ecōtra deus p̄pter penitentiam alicuiꝫ vel aliquoꝝ bonoꝝ peccat & p̄
speritatem dedit multis cohabitancibus vt p̄; **Gen. xxxix.** **D**e ioseph
vbi scribitur. **B**enedixitqꝫ deus domui egipcie p̄pter ioseph & multipli
cauit eam in edibus q̄ in agris cūctamqꝫ substantiam eius. vnd saluber
rimū consiliū est scđm dictum dei. maleficos non paciariis viuere s; ex
cludendo peccatoꝝ de medio bonoꝝ & auferes maluz de medio tui. naz
dixit ad filios israhel de achioꝝ qui tulerat de anathemate **Josue. vij.** non
ero vltra vobiscum donec coneratis eum qui huiꝫ sceleris reꝫ est.
Unde notandum depositeꝝ est qui rem depōit ad alium depositarius
est apud quem res depōit ad fideles manus p̄mus est hospes passiuꝫ

secundus hospes actiuus. tenetur autem de culpa depositarius si se ob-
tulit deposito. secundo si mercedem recepit pro custodia. tertio si conuē-
cōe faciāt iter se. Itē si cā dpositarij res pēs ipm dposita sit. Itē si morā
fecit in restituyendo. Item de dolo tenet. s. qui psumit qd nō fecit diligē-
ciam circa depositum sicut in suis. sicut si res sue salue sint dpositae nō
apparent. Item si scienter accepit res depositas in hys locum habz re-
stitutio. totum habetur de deposito capitulo. ij. in textu et i glo. ij. 2c.

Sequitur de officio et adu predicationis.

Quoniam supfluum iudicauit post predicta subiungere aliqua de offi-
cio et adu predicationis quod quidem officium sanctum esse quis
negare potest. Si suis quibus debet sic stipatum circumstan-
cijs. Omne enim officium in ecclesia militante siue ecclesiastica
ierrarchia licet in se consideratum sit inter carismata diuina sputandum
que numerantur ab apostolo ad eph. iij. Si tamē non recto ordine ad-
ministrantur iam quanto insignius fuisse si ordinem suum seruasset tātō igno-
bilis erit si ordinem suum amisit ut patet de lucifero. Hoc autē officium
multum necessarium est in ecclesiastica ierrarchia sicut sal in cibo et pās
ad nutriendum. Olim deus legem suā cordibus sanctorum inspirauit ante
aduentum suum. Deinde scripsit in codicibus tempe moysi et prophetarum.
Post hoc uia uoce predicauit et post hoc iterum libris apostolorum
et euangelistarum est in scripta que usque hodie manent et plurificata est per
epositiones doctorum. Nam uero frangit et distribuit fidelibus mā bō
predicatorum hz tā pēs frāgentes qz pipientes abiuuēt hz abo saluari
Nō uidemus sepius fructuum huius sancti seminis non plurificari et raro
tantum quantum deberent. Cuius ratio est quia debitus ordo seminandi
non seruatur. Ad quem ordinem primo requiritur qui debent et possunt
esse seminatores. Secundo quid debent seminare. tertio quibus. quarto
ubi. quinto quando. sexto quomodo. Que sunt circumstantie actionū mora-
lium ipsas actiones vestientes ut fiant fructuose. Et quoniam uidemus
hunc ordinem sepe confundi. Ideo et illud quod sequitur confundit. Cur-
ritur ad cathedras ab impitis elinguiibus nō uocatis uita et moribus
corruptis infamibus docentes quod non didicerunt. fabule ueniūt ad me-
dium magis risus quā plandus queritur rumores nouitatum pclamaci-
ones ad aures fatuorum produciūt ut i tabernis et diuinijs dissolutiones
et tachmationes frequentare ualeant inde uilescit status clericalis et
nisi hoc diuissimum officium sacre misse. et agnus iste sanctissimus pa-
scalis qui manibus conficit et tradatur sacerdotum uulgo reuerentiaz
incuteret parumquid aduertere dignitas sacerdotalis. Cum fere ho-

die impleta est propheta sicut populus sic et sacerdos hoc apparet in ludis
spectaculis quibus utinam et non in choreis. In nuptiis in vestibus cle-
ricali dignitati non aptis. Et quid necesse est me singula percurrere cum
dicere possim cuilibet scire volenti palpa et vide quia caro et sanguis
in clericali dignitate pene spiritum absorbit ut cum spiritu ceperint
nunc carne consumantur. Et tanta horum carnaliter viuendum est mul-
tudo ut si quis sacerdotum extra hanc legem bestialem sobrie pie et de-
uote se regere voluerit mox derisioni patrat et extra synagogam etiam
quali legi omnium repugnans. sed non ad insipientiam sibi qui quicquid audi-
turus est cum alijs innocenter viuerebus illud sapienter. **¶** Nos insensati
vitam illorum estimabamus in sana et finem illorum sine honore. Ecce quomodo
computati sunt inter filios dei hijs sunt quos aliquando habuimus in derisu
et in similitudinem in properij. **¶** Primo sciendum quod quantum spectat
ad salutem hominis cuiuslibet singularis principaliter ad hoc tendere debet
et necesse est ut propriam suam salutem procuret mores suos et conuersationes
in via dei secundum diuina precepta instituens hoc exigit rectus ordo cari-
tatis que a seipso incipit dicente scriptura Misereere anime tue placens
deo ecclesiastici. **¶** Et christo dicente. Quid proficit homo si lucretur totum
mundum seipsum perdat et anime sue detrimentum faciat. sed forte et alios se
vult lucrificare bene si potest. sed nihilominus sibi prius prouideat quam alijs alio-
quin dicetur sibi. medice cura teipsum. Et illud Pauli. Qui alium doces
teipsum non doces. **¶** Aug. etiam. xix. de ci. dei. Hunc ordinem esse docet di-
cens. Oculum sanctum querit caritas ueritatis. scilicet quo sibi quisque vacare et
deo desiderat negocium iustum suscipere. scilicet si imponit a superiore necessitatis
caritas quam sarcinam seque prelatore aut predicationis si nullus imponat per-
cipiente acque intuende vacandum est ueritati. Si autem imponit a superiore su-
scipienda est propter caritatis necessitatem. Et idem ostendit Aug. super
psalm. Vir linguosus non dirigetur in terram. Qualis debet esse homo dei
ut optet magis audire quam dicere sicut scriptum est. Sic autem omnis homo
velox ad audiendum tardus ad loquendum. Et si fieri potest hoc optet
non habere necessitatem loquendi et dicendi et docendi loquimur nos ho-
die ad vos ut aliquid doceamus vos. quanto melius si omnes scirent et
nemo doceret alterum sed omnes audirent unum illum cui dicitur. Au-
ditui meo dabis gaudium et leticiam. et postea gaudium taciturnitatis unum
quisque in voluntate habeat uocem doctrine in necessitate. Quomodo enim
opus est uoce doctrine quando pateris indoctum quando pateris impium
si semper te delectat docere semper uis habere impium quem doceas. Si autem
beniuolus es et uis omnes doctos esse non uis semper habere quos doceas
non erit in voluntate exercitium uel probatio doctrine tue sed in necessitate
gaudendum tibi sit in auditione dei necessitas tibi sit in locutione tua et

non eris uir linguosus ne ñ dirigaris i Era quare loqui vis audire ñ vis
 hec **Aug.** Ex quibus omnibus luce clarius constat qd op^o p^odicatōis
 debet miugi ex necessitate non queri ex voluntate qui ex voluntate p^o
 querit op^o predicatōis aut p^osumptuosus iudicatur quia reputat se
 iam talem qui ope prius impleuit qd predicare intendit. Nam pri^o ē
 implendum ope & post predicandum iuxta illud. **Cepit Iesus facere**
 & docere aut aliquid querit in p^odicatōe scz mulcere aures hoīm aut
 fauores aut famā aut laudem hoīm seu lucrum tempale. **O**ime enī cre
 dendum est qd ille querat alioz salutem recta intentione p^o p^odicatōem
 qui p^onam suā negligit querē in opatione. sicut naturaliter quis aliēa
 damna postponit p^oris & p^ona lucra prius querit recto ordine qz ali
 ena. **E**t ē snia **Johis Cris.** **P**rimo igitur opus & officiu p^odicatōis
 requirit auctoritatem **J**uxta illud **Ro. x.** **Q**uomodo uero predicabūe
 nisi mittant scdm lram vel a deo vel ab alio vice eius. **S**up quo dicit
 glo. **Q**ui predicat non missus non predicator sed p^osumptor est & ip^o.
Unde a xpo apostoli sunt missi dicente. **E**untes docete omnes gen
 tes & illi ulterius alios & sic demceps vsqz ad nra tempa p^o romāos pō
 tifices ad archiepos & ab istis ad epos & ab istis vsqz ad ifimū pleba^o
 & a plebans ad presbiteros nō curatos qui etiā p^o eos assūmi possunt
 si sunt pdonei. **N**am dignitati sacerdotali saltem sine cura nō est anexa
 potestas predicandi ad libitum ipsorum ex quo non sunt curati. lic; bo
 hemoz error sanxit oppositū neqz religiosis ut sit p^ona auctoritate pub
 lice p^o seculum aut ciuitates discuzrendo licere iudico predicare nisi de
 licentia romani pontificis sicut indultum est fratribus mendicantibus
 cum conditombus in p^ouilegijs eoz expressis. **S**ecus in priuatis eoz
 locis p^o uerba exhortationis accedente populo. **D**e consuetudine alieñ
 scienti loci ordinario & p^o hoc ratum habente nec prohibente. sicut sancti
 heremite ad uentantibus ad eos populis uerbum exhortationis offe
 rebant nisi aliud ex necessitate aut pmissione epoz aut eozundem uica
 riorum consuetudo obtineret. & hoc clare inuit hystoria aduū ap^okoz
 ubi de **Paulo** & de **Barnaba** dicit qd uementes antiochiā synagogā
 die sabbatoz sederūt. s. non p^odicantes donec miserunt princeps syna
 goge ad eos dicentes uiri fratres si quis est in uobis sermo exhorta
 tionis ad plebem dicite quasi sine auctoritate nolentes predicare **A**duū
 xij. **E**t qui asserit se missū doceat de mittente ut disponit. c. **C**um ex i
 uundo d^o hereticis. **A**liud tñ est ex officio sibi inuando predicare aliud
 superogatoie. **E**x inuando sūt quibz dant stipendia & capiunt solaria
 quotidiana aut quibus cura incūbit aiaz qui pabuluz diuini uerbi te
 nentur ministrare aut p se aut p alios pdoneos quia non est de natū oibz
 donū predicatōis. sufficit enim qd p alios facit nisi mercia & pigricia

accusaret quos & ego non auderem excusare. cum beneficia dantur propter officia non econuerso. & frustra accepta beneficia ubi non sequitur executio officij. In quibus utique voce prophetica damna est cecitas & mutitas psalms. lvi. Speculatores eius ceci omnes nescientes vniuersi canes muti non valentes latrare. Excusari tamen aliquantulum possunt propter impedimenta ratione executionis suorum officiorum dummodo alias diligentes sint & suppleant in alijs quod ipsis deest in verbo dei. Unde hec vox predicatorum in iudicio sumpta a christo deinde deriuata ad apostolos a quibus successiue ad alios episcopos etc. Et in medio terre scilicet ierosolimis primo optuit euangelij veritate declarari ut patet luc. vl. & Actuum. i. Deinde ad alias mundi partes. scilicet orientem meridiem & post hoc ad occidentes. scilicet Petro ad arcem romanam ipsi vocato ut lira testatur discipulum suum sanctum Gaumianum ad franciam misit. scilicet ad senonensem ciuitatem & alios discipulos usque ad finem terre habitabilis Et Paulus se facit ad hispanias velo profici sci Ro. xv. Cur autem in iherusalem lux veritatis cepit primo predicare. Ratio quia est in medio terre habitabilis ut a medio ad extrema vniuersum fieret progressus Item ut daretur fiducia penitentie gentibus cum istis qui christum crucifixerunt predicata est penitencia si uellent de tanta execrabili facinore ut nullus hesitaret de enormitate suorum excessuum. Item ut misericordia christi claresceret toti orbi Item ut iudei nimis essent excusabiles si penitere nollent. Item ut ibi primo benignitas dei ostenderetur ubi postea eius rigorosa iusticia in die iudicij superuentura esset. predicatores vero habeant vltimum officium in ecclesiastica ierarchia secundum ordinem enumeratum a Paulo ad eph. iij. ubi ait. Dedit quosdam quidem apostolos quosdam autem prophetas alios euangelistas. alios vero pastores & doctores. Item predicatores ad illuminationem sanctorum. Cognitio qui debent predicare restat iudicare qua intentione hoc faciant. Debet enim oculus simplex esse in quolibet opere meritorio alias totum tenebrosum erit secundum christi doctrinam hec autem intentio debet esse caritas dei & proximi ut honor dei & edificatio proximi principaliter querantur exclusis omnibus alijs. sed fauore fama lucro temporalis ne secundum apostolum adulteretur verbum dei sed in sinceritate & manifestatione veritatis loquendo. Scimus enim quod fetida & corrupta retia odiosa sunt piscibus nec libenter in ea intrant pisces sic & in presenti. Unde timendum quod ideo sepe pius fructus adquiritur tam quo ad predicantes quam ad audientes propter impuram intentionem quia non omnes querunt que dei sunt in predicatione. non tamen ideo a fidelibus aspernandum est bonum semen si admisteretur ab imundo satore quia colligitur rosa de spina. Et christus phariseorum & scribarum doctrinam super cathedram moysi sedentium approbat & ad audiendum & exequendum inuitat dicens. Que dicunt facite que autem faciunt facere nolite. ne

Paulus prohibere decreuit illos qui uerbum ueritatis de xpo predi-
 cauerunt non sincere. Nam dicit ad philipen. 1°. **Q**uidam ppter inuis-
 diam & contentionem. quidam ex contentione xpm annunciant non sin-
 cere estimantes se pressuram suscitare uiculis meis. **Q**uid. n. du oimod
 siue per occasionem siue per ueritatem xps annuncietur in hoc gaudio
 & gaudebo. **E**t si p puerlos etia sinistra semen iacet. est tamen dei semen
 non ipsoz licet p ipsoz semiatutur sicut non spernendus est salubris cibus
 licet in uasis uilibus & contemptibilibus offerat. **E**x pmissis sequitur
 qd quantum est in beniuolo predicatore semp debet optare ut p alium ma-
 gis ydoneum predicari debet uerbum dei qm ipse est. **S**i talis potest ad
 manu haberi ubi maior laus dei & utilitas proximi potest adqri si recta
 eius fuerit intentio & non recurua fuerit ad ppriam utilitatem. vnd &
Moses sanctus aliquociens se excusare uidebat a missione dei ad phar-
 raonem p lingue impedimentum & p alia ut patet **E**xodi. vii. **S**imile
 & optauit ut omnibz daret deus spm suum & omnes pphetare possent utz
 numer. xi. **E**x quo patet qd beniuolus debet esse uerus pdicato: humilis
 & mansuetus exclusa inuidia & appetitu pprie laudis. ideo & sanctus **V**a-
 lerius epus yponens pcesso: sancti **Aug**ustini considerans se forte mi-
 pium esse in uerbo dei & facienda cessit epatu & pmouit beatu **Aug**
 magis ydoneuz. **C**erte hoc rarum hodie cernit. ideo timendum qd in plu-
 ribus desit recta intentio. **D**icit. n. **P**aulus omnes que sua sunt queert
 non que ihu xpi. ideo in figura oim predicatoru dicit **J**. vl. **E**x post
 resurrectionem xpi septem discipuli piscabant & nihil prebiderunt do-
 nec xps in litore eis apparuit. **E**t quesuit an pulmentarium scz pisces
 haberent. **R**esponderunt non tunc dixit eis ihu mittite in dexteram nauigij
 rethe & iu emetis & obediens ceperunt pisces & traxerunt rethe ad
 terram plenum magnis piscibus scz centum quinquaginta tribus. piscas-
 tores sunt predicatorum qui sine xpi uirtute nihil prebunt nec pficere
 possunt. pisces sunt fideles. rethe est uerbu dei. dextera est recta inten-
 tio predicatoru. **S**inistra uero est puerua intentio. **N**am dicit i puer-
 uias que a dexteris sunt nouit dominus. puerse aut sunt que a sinistris
 unde mmus pficiunt qui ppter lucrum & uanam glam predicant. ideo etia
 alibi dicit xps. **C**uz facis elemosinam nescias sinistra tua qd faciat dexte-
 tua scdm **Aug**. & alienetur intentio cupiditatis ab ope caritatis. p tñ
 etiam sanctis euenire qd licet opus inchoauerint p rectam intentionem
 tamen in opis executione se ingerat uana gloria aut sinistra intentio. sic
 & aplos hoc non fuit impossibile ut dicit sanctus thomas. **E**t de sancto
Merit. legi contigisse qui dixit cogitationi sue ppter te non incepi pre-
 dicare nec ppter te dimittam ideo abstimenda est in talibus cogitatio.
 non euangelij predicatio mtearu penda qa aliud est inchoare & pnuare

sinistra intentio ē aliud a latere aduenire & abstinere. Sed forte dicere
quis si alteri magis ydoneo cedere & locum dare debeo quid ego actus
sum. Nam unde alias viua nō habeo. Ad hoc forte responsum est p̄us
quia oculū sanctum querē & gustare quā suavis est dñs deo & sibi vacat
aut alijs iustis opibus intendere ne utilitas pximoz p̄ eum impediat
que p̄ magis ydoneū adquiret. Non. n. dixit moyses. Si om̄s p̄phet̄
mea fama & potentia d̄crescit min⁹ reputabor a filijs israel & princi pa
tum amittam. ideo etiam petit sibi associari alios qui onus populi secuz
portarent & ipse non solus grauerē vtz in eodem ca. Et dicit greg.
sup eodem dicto quis det vt om̄s p̄phetent & de exoneratōe pia mēs pa
storum quia nō p̄p̄tam gloriā sed autoris querit ab om̄ibz vult ut
uarit in eo qđ agit. Fidelis. n. predicator optat si fieri potest vt v̄tatem
quā solus loqui non sufficit cunctozum ora sonēt. Potest tñ Clemēti⁹
r̄ndri ut si ē necessaria v̄tatis i fide & moribus p̄dicanda illo tpe qđ forte
alio tpe n̄ habet locū. Et magis ydone⁹ postulat ut ei cedat p̄ inferozē &
locus decur. teneē et in ferioz cedere alijs credo qđ offere se et nō teneē
Vltterius videndum est de vita bona que requirit ad bonū predicatorē
Nam qui tali priuatus ē plus destruit moribz & exēplis q̄z cōstruit
sermōibus. Nam dicit Jero. non confundant opa tua sermonem tuū
Et Gregorius cui⁹ uita dēpicatur restat vt sermo contemnat. Quo
p̄cto docet xp̄i humilitatem. qui p̄ se sequē sup̄biam. Quo pacto docet
xp̄i in m̄uetudinē qui sequē inuidiam. vt legitur qđ quidam frater p̄s
dicans de asello in quo xp̄s intraus ierusalem insidebat. post ambonem
& post sermonem visus est solemnē equū sibi preparare ad equitandum.
Cui quedā matrona dixit talis ne frater fuit asellus de quo predicasti
qualis ē tuus iste caballus. Et reuera estimo qđ p̄pter nullam aliā cām
hodie sic vilipenditur dei verbum quā p̄pter pueria exēpla sacerdotum.
Aliter. n. docetur. & aliter in uita multozum cernitur. Vnde Boeci⁹ i
de disciplina scolarium. Nulla res magis p̄uicosa discipulo q̄z uita ma
gistri contumeliosa. m̄fusa. n. sepissime confundi uidem⁹ ex fetido vase
quia vas fetidum liquorē m̄fusum confundit. vnde exhortat paulus. fi
delem discipulum chymothēū ep̄m dicēs. sollicitē cura teip̄m p̄babilem
exhibendo oparum m̄confusibilem recte tractantem verbum v̄tatis.
Sal. n. debet esse uita predicatoris populo sicut aliud sal materiale cui
bus vt factū doceant quod verbo p̄dicant & factibile fiat ope qđ docēt
sermone. uidemus multos libros pro sciencia adquirēdos reuoluere vt
lingua sit habilis sermo splendidus & rethoricis ornatus coloribus. sed
paucos putamus insistere vt mores p̄p̄ij in melius refozmenē & vita
p̄p̄ta corrigatur contra illud Pauli. In oibz exhibeamus nos met
ip̄os sicut dei m̄istros i multa paciencia in tribulationibz i necessitatibz

in angustijs i laboribus vigilijs in ieiunijs .ij. cor. vi. Et idcirco in sancta
 nascentis ecclesie qua sancti apłi et eius discipuli vitam moribus et sermo
 nibus predicabant. ideo totum mundum post se traxerunt quod quam rarum
 sit hodie nemo est qui ambigat. Deinde videndum quid sit predicandum et
 certum est quod euangelium secundum christi doctrinam predicat inquit euange
 lium. Et per hoc intelliguntur omnia que ad fidem spem et caritatem
 pertinent ad virtutes et ad vitia vitanda et quecumque aliquam reductionem
 possunt habere ad bonos mores instruendos siue fuerint naturalia mo
 ralia et artificialia. Nam et hoc fecisse christum et apostolos legimus. posuit
 enim similitudines de naturalibus ut de semine et eius fructu de piscati
 one de laborantibus in vinea de emptione margaritarum de maturacione
 arborum de aubus. etc. **O**ltra que ponitur in serie euangelistarum.
 et **P**aulus de stellis. Sicut stella a stella differt claritate ita de resurre
 ctione mortuorum et de semine mortificato in terra et postea viuificato
 unde proportionate similitudines non sunt alienande a predicatione sed
 fabule mendose ludicra puerilia gestus non honesti et alia figurata ridi
 culosa extranea debent esse aliena a predicatione euangelij. quia deus me
 daco nostro non indiget. **T**hytum enim beatus **P**aulus dicens Tu
 autem loquere que decent sanam doctrinam. Et alibi .ij. thimo. .iiij. ca.
Erit tempus cum sanam doctrinam non suscipiebunt homines sed ad sua
 desideria coaceruabunt sibi magistros prurientes auribus et a veritate
 quidem auditum auertent ad fabulas autem conuertentur. Debet esse
 in doctrina pietas ex parte docentis. ex parte doctrine veritas. ex parte
 modi docendi oportunitas. ex parte finis utilitas. pietas facit doctorem
 affici in docendo. et per consequens documentum eius magis infigi. **G**ra
 dius enim auditur cum doctor afficit in docendo. tunc enim auditor affi
 citur in audiendo ut dicit **A**ugustinus. Et ad tria debet attendere predi
 cator secundum **A**ugustinum ut doceat quo ad ignoantes delectet quo ad
 fastidiosos et flectat quo ad pertinaces et duos. **H**ecio hilaritas vultus
 affabilitas sermone et mater oportunitas secundum audiendum con
 ditione ornant predicationem. et rescindenda sunt superflua et ad compen
 dum omnia restringenda secundum quod in vitibus videmus psalmista in
 fructuosos nimios et superfluos abscindi ut fructuosus amplior spaciosi
 tas relinquatur. paucorum enim fecunditas sterili multitudi auferet.
Sicut longe vtilius est iuxta apostolum pauca scilicet verba docere quam
 multa in breui confusa proferre ut sitis audiendi refidat in audientibus
 et non usque ad saturitatem aut fastidium proponatur. sicut in sumptione
 cibi corporalis solet a medicis vitis persuaderi. **T**unc enim melius diriget
 et avidius desiderat urbanitati studere et curiositati aut eloquij ves

Inuultati plus mulcere solet aures: quā cor edificare. Quibus autem debet
fieri predicatio exemplo xpi docemur et sanctorum. scilicet omnibus in
differentes se offerentibus pauperibus diuitibus potentibus etiam iudis
si occurrant non est sermo dei negandus. Nam xps vni soli legitur ps
dicasse scilicet mulieri samaritane **Johis. iij.** Item duobus discipulis eu
tibus a iherusalem in emaus **Luce ultimo.** Quibus et exposuit ea que
de ipso scripta erant in lege **Moyfi** et prophetis et psalmis. et sic de singulis
quotquot se offerentibus. In quo reprehensibiles sunt qui pauperibus aut pau
cis dedignantur predicare sed diuitibus potentibus multitudini. Cuius
tamen dicat ysaias pauperibus euangelizare misit me et certe hi magis
capaces iudicantur quia sunt exempti a magnis passionibus et passionum
secutores secundum phm non sunt abiles ad moralem philosophiam. nec time
dum est defraudari mercede si non datur lata audientia hominum quia mer
ces computatur secundum laborem docentis et secundum latitudinem ca
ritatis. non secundum multitudinem aut fructum audientium saltem e
dialis: licet accidentaliter possit commensurari secundum audientes. Item ui
dendum quando est sermo exponendus et uidetur magis oportuno tempe
diebus festiuis cum populus quietatur est a curis secularibus et magis
capacior ad precipiendum. unde lex moyfi et prophetarum dicta diebus sabba
torum recitabatur. sicut patet **Luce. ij.** Quando xps mansit in ierusa
lem in medio doctorum audiens et interrogans illos hoc tamen non semp
est de necessitate: si alia causa interuenerit predicandi. Sicut et de loco
dicendum magis in templo et in ecclesiis propter reuerentiam loci et pre
senciam sacramentorum et reliquiarum. nec forte uidetur multum expedire
ut supra modum frequenter verbum dei. propter assiduitatem enim solet
sequi contemptus et vilificatio nisi alia causa se obtulerit ut solitum est
fieri in ciuitatibus per quadragesimam et aduentum propter diuotionem cap
tandam. Et ad sacramenti eucharistie preparationem si tamen uidere ex
frequentatione crescere deo et mores in melius reformari ex
tunc utique non esset reprehensibilis assiduitas. Sicut dicimus de accessu
rario aut crebriori ad eucharistie sacramentum. Nam de pronuntiatione
verbi dei aliqua sunt videnda preueniunt hanc pronuntiationem seu publicam
traditionem tria necessaria secundum artem rethorice facultatis scilicet in
uentio materie dispositio. i. ordinatio eius deinde impressio in memoria deinde
enunciatio. Inter que vltimum decorat omnia precedentia que nisi fuerit. s.
facundia et eloquentia parum quo ad audientium utilitatem valet cetera
unde tullius questus quid excellit inter precepta eloquentie. Respon
dit pronuntiatione sunt enim quinque necessaria doctori benignitas vita scien
tia fama et eloquentia. Beniuolentia ut affectuose dulciter leniter hyla

riter loquatur compassiue. Sic enim sedem sibi vendicat verbum in
 corde audientis sicut procedit de ore docētis. Est enim p̄nūciatio quedā
 modulatio & melodia que sc̄dm ph̄m. viij politicoꝝ multū mentem aus
 dientis afficit atq; a passionibus retrahit secundum conditōem modu
 lantis vnde in ecclesiastico. Musica in luctu importuna narratio. Fama
 etiaz necessaria est p̄pter audientes que attrahit & auctorizat dicta docto
 ris. Deo Paulus in epistola ad hebreos. Non premisit nomen suum
 sicut in ceteris fecit. quia erat in famis apud hebreos quasi destructor
 legis. Et ne nomen pauli in fronte epistole p̄rolatur vtilitatē legentis
 excluderet vt dicit Jeronim⁹. Infamia enim quasi fetor malus alios
 a se expellit. Deo maturitas morum & grauitas cum suauitate solent
 famam p̄turre. Deinde etiam non nimia familiaritas & frequentia
 que uilipensionem solent generare & famā minuere. quia dicit Jeroni⁹.
 R̄d raritate dulce est assiduitate in amaritudine; vertitur. Deo x̄ps
 legitur solum tribus annis predicasse sicut Ioannes baptista. Et ap̄li
 ne eorum predicatio uilis efficeretur de vno loco in alium frequenter
 personas suas transfulerunt dicentes. oportet & nos alijs predicare.
 Sic docet Poedius rectorem scoliarum. q̄ amplius q̄ per tres aut
 quatuor annos non debet in vno loco residere vt eius doctrina non vi
 lescat. sic forte & predicatori expediret facere nisi alia causa specialis
 p̄ductiozem doceret facere moram. primo anno nō plene cognoscitur
 secundo anno amatur. tercio anno vilescere incipit. quarto contemnit.
 Sicut de x̄po qui post tercium annū sue predicationis fuit occisus sic
 & Ioannes baptista. hoc autem dico non semp sit p̄tingere sed nō fore
 impossibile apud plures inueniri. Deo aut̄ a postolorum sanctorum col
 legium paulo tanquam eloquentissimo scribendarū epistolarum p̄cessit
 auctoritatem ad omnes gentes & semmandi uerbū dei in diuersis mūdi
 ptibus quia precellebat alios sciencia & eloquētia & paciencia ac suau
 tate sermonis vt patet in epistolis suis. Filioli inquit mei quos iterum
 p̄turio donec x̄ps formetur in uobis ad Galt. Et alias quō cum lacri
 mis scribebat epistolas. Nunc inquit & flens dicoꝝc. ip̄a enim eloquē
 tia dulcis īcorpat & etiam materiam rudem magis q̄ alter sine eloquē
 tia materiam subtiliozem. Vnde dicit Terent⁹ nihil ē quin male nar
 rando possit deprauari. Et euli⁹ nihil aliud est tam incredibile qd non
 in dicendo fiat probabile. Nihil tam horridum & occultū q̄ nō oratiōe
 splendet. Perapimus quosdam predicatorēs in suis sermonibus
 nihil habere suauitatis humilitatis seu compassionis sed quasi in colle
 gis lectōes legerent in phisicoꝝ aut metheroꝝ lingua sicca frigida &
 arente. Cum sit alter modus legendi in scolis q̄ sermo p̄nunciand⁹

In ecclesijs. Unde eloquētia debet habere maturitatem suauitatem res:
diocritatem & capacitatem. Primū quo ad doctorem. secundum quo ad
vbu p qd doceat. tertiu ex pte doctrine. quartū quo ad docēdos. De pmo
dicit Valer^o maxim^o ornamenta eloquēcie in pnuātionē apta & cō
uenienti corpis motu consistunt. quibz cum se instruxerint tribus mor
dis agrediuntur homines scilicet aures eoz penetrando oculos demul
cendo animos inuadendo. Suauitas verbi requiritur ad renouandum
desiderium & ad tollendum fastidium. Unde tula^o maxime varietas de
lectat auditorem. Et quantaliā^o i optimis cemis hoc sepe nobis accidit
vt cū optimis saciat sumus varietas tamē nobis ex viliozibus grata
fit. Et. j. Machab. vltimo. Sicut vinū semp bibere aut aquā pcranuz
ē. alterus aut uti delectabile ē ita legentibus si semp sermo exactus sit
non erit gratus. Et oracius. aut prodesse volūt aut delectari poetā. Me
diocritas etiā necessaria est in verbo nec nimis tardū & nimis citū nec
nimis prolixus aut sermo breuis. Unde Seneca Inopia verborū & ex
ilitas nim^o mētū auditorem facit. tarditas vero tediosum. Et apulus
dicit volo quinqz verba sensu meo loqui vt alios instruā qz iiooo. ver
borum in lingua. Per quinqz verba itelligūtur quinqz fines. ppter qz
fieri debet omnis doctrina spūalis scilicet verbū instructionis quo ad in
scios & ignaros exortationis quo ad pigros consolationis q ad mestos
& desolatos cōmationis quo ad duos exhortationis q ad bonos. vno
versus. Exortoz consuloz & minor exortoz doceoqz. Vt quinqz verba
scilicet quid credendum. quid faciendum. quid fugiendum. quid appetē
dum. quid timendum. Unde versus. Quid credā faciā fugiā spes
rabo timebo. Et dicit. iiooo. ppter multiplicatē verborum moduz ex
cedenciuz. Vbi. n. plurima verba ibi frequēter egestas puer. xiiij. Et
puer. x. In multiloquio non de erit peccatum. Capacitas etiā necessa
ria est secundum conditionem auditorum. Nam dicit Paulus Non po
tū vobis loqui tāquam spūalibz sed quasi carnalibus tanqz puulis
in xpō lac vobis potum dari non escam. Et alias sapiēciam loquimur
inter perfectos. Et ad thes. j. Facti sumus puuli in medio vestri. sicut
si nutrix foueat filios suos. Unde ex istis modus predicandi pē haberi
ideo spūssād^o apostolis per gratiam linguarum cōtulit que tamē grā
in omnibus non eundem modū seruaui sed scdm capacitatem recipiē
ciū. Vnicuiqz enim de^o sua talenta tradidit scdm ppriam uirtutem scz
recipiendū ut clare cernere ē in quatuor euangelistis & quatuor docto
ribz. Et presertim in epistolis pauli quia ad hebreos eloquētorū stilo
vsus ē quā ad gentes i alijs epistolis. quia spūssād^o p gratias gratis
datis non semp tollit mobilitatem naturalium donozum. nec dimittit

bonitatem naturalium sed sinit naturam agere motus proprios addendo
 quod non fuit non immuens quod fuit. **Ideo Aug. v. libro confessionum.**
 fastidium inanehēu rēcomendat vltra **Ambro.** de eloquentia dicēs **Ex**
perius sum hoīem gratum et iocundum in verbis non tamen ideo sapi
ens quia vultus congruus et decorum eloquiū. Sed si de veritate eius.
et ambrosij queritur nulla est comparatio ideo hereticos in suis sermōni
 bus exprimitur dulces suavesq; vnde gnumiter attrahere sibi populū cō
 suenerunt iuxta illud **Pauli** p̄ dulces sermones corda seducūt innocēs
 cum. **Nam** aquē furtiue dulciores sunt et panis absconditus suauor.
Non tamen ideo verax predicator vitare debet suauitatem sermonis li
 cet ea etiam pueris vti consuevit. **Timoris** etiam passio excludenda ē
 a predicante: et audacia et libertas animi induenda. **Nam** timor hūcōs
 excitare consuevit qui fantasiaz memoriā et ymaginatuam turbare so
 lent et totum corpus meus extra imutatu per timorem et tristitiam ut
 patet in vultu et mambi. **Sunt** etiam quatuor vitu pabilia in sermōibz
Primo si sermo est nimis inordinatus nimis ornatus nimis concitatus
De primo dictum est de inimitate p̄ter fastidium. **Solent** enim scōm
Gregorium ubi qui nimis sufficiunt cum auditate sumi et magis di
 gent. **Inordinatus** quādo de vna facultate que est ad p̄positum ad aliaz
 recursus fit vt de theologia ad splogismos aut dyalectica ad casuales i
 flexiones. **Nimis ornatus** quādo nimie fiunt distindōes que memoriā
 confundunt. **Et** intelligenciā exigunt vnde faciū quod exigit et phiam
 in pres non in frustra diuidam. **Nimis ornatus** quādo magis in fine
 verborz salens q̄ sentencijs rex. **Sicut** si turpes mulieres colores ad
 vltimos sibi adhibent vt appareāt pulchrores. **Concitatus** nimis est
 qui est nimis velox et p̄ceps et p̄consequēs vitu pabilis quia est in com
 positō. **Nam** scōm senecam p̄nūcato sicut et vita debet esse composita
 inordinatum autem est i natura quod precipitatur et p̄perat. **Nē**
 quia non est impressus nec eruditus nec p̄scisi s. verba enim p̄hye
 debent poni non p̄oici et p̄detēci procedere. **Ideo** de x̄po legitur didū
Nūq̄ sic locut⁹ est homio sicut hic loquitur **Seneca** sūma sūmaz hec
 erit tarde eloquēcie te esse iubeo. **Hanc** materiam de modo predican
 di non frustra dixi extendendam licet adhuc multa essent amedenda
Et hoc p̄pter excessiuū errozē multoz qui mox accepto ordine sacer
 dotali conuolare cupiunt ad cathedras volentes esse doctores et m̄gri
 qui nūquā fuerunt discipuli minime attendentes conditiones boni pre
 dicatoz qui vtiq; sibiipsis predicare debent pri⁹ q̄ alijs. **Sicut** null⁹
 fons effluē nisi in se prius plenus fuerit. **Et** moyses ad monzē pri⁹
 ascendit a deo p̄cepta p̄cepturus q̄ homines doceret. **Et** hoc ideo est i

Sequitur de bono Regimie p̄dicatoꝝ.

Dost predictozum decursum libet aliquid speculari de modo regendi cuiuslibet pastoris ammarum sicut rectorum ecclesiarum. Quibus modis obseruatis possit se aliquo modo confidere fore vnum de illis quibus dominus dicit in singulari. Euge serue bone et fidelis quia supra pauca fuisti fidelis supra multa te constituam intra in gaudium domini tui ad hanc viam ostendendam licet multa occurrerent dicenda tamen compendiose me credidi expediens dum cum in alijs locis extensus illa reperiuntur. locato igitur fundamentum de canonico ingressu postquam in ouile ouum quod ante omnia necessarium non dubito per viam resolutionis procedendo p̄sento tria ad que specialiter est adies mentis intendenda ut illa debito modo regulentur per curatum vnum quod ad seipsum et ad suos collaterales pertinet. secundum quod et ad deum et ad eius sacramenta spectat. tertium quod ad sibi commissos quorum curam gerere pertinet iudetur. Primum est quod curati qui exemplar aliorum esse debent dicant illud gedeonis. Quod me videntis facere hoc et vos facite. **Iudicū. vij. et modesta casta sobria et irreprehensibilis sic vita et floridus conuersandi modus ut cum Ambrosio veraciter valeat dicere. Nō sic inter vos vixi ut me pudeat viuere et mori non timeo hoc est in cottidiano victu abo potu vestre familia et cottidianis collateralibus que omnia debent redolere honestatem et bonam famam ut nullus habeat malū dicere de ipso. Oportet enim sanctos habere testimonium ab hijs etiam qui foris sunt ut non vituperent misterium nostrum. Et seruandam puto hanc doctrinam Jeronimi Ad talem vnum non terat ostium tuū pedes mulierum. Etiam honestatem saltem frequenter sed magis depute locus earum extra habitationem plebam hoc est in ecclesia quia aliqua alia necesse illud deponerit et hec sententia est Augustini. Que cum sorore mea sunt sorores mee non sunt. Facile enim presenciam frequens mulierum maculam infligit. Rectio saltem breuis aut spiritualia colloquia mensam fulciant ut et menses et venter epulentur. Aliena sint verba detractionis scdm quod dicit Augustinū habuisse in capite sue mensule scripta hec metra. Quisquis amat dictis aliorum rodere vitam. Hanc mensam indignā nouerit esse sibi. Iudicra spectacula ioculatores fistulatores et alie vanitates longe sint ab eo audiat et mortalem raro conuua. bene trita sic via a domo curati ad ecclesiam et econuerso. nouerit hanc ecclesiam sponsam sibi sociatam quā quāto crebrius colit et osculatur tanto amplius illum diligit qui eam sibi desponsauit scilicet xpm. paupum egenozum. miseris**

biliumque personarum nouerit se esse puilozem cum omnia bona clericorum
in canones censent esse egenorum canonicarum decantatio aut horarum
persolutio si fieri potest. Semper fiat in presencia sacramenti in ecclesia
ut fiat deuote et studiose secundum uirtu dispositiones et secundum ritum illius
ecclesie cui deo vacante preest honoret ecclesiam. Ipse primo per se in ea
se presentando in exemplum aliorum quod est signum dilectionis. **Quia** et
sanctus **Nicolaus** ad pontificalem dignitatem ideo electus nutu diuino
legitur quia primus ante ecclesiam mueniri consueuit. Sic in eo matu-
ritas et grauitas morum que affabilitatem non excludat. uerbum uerax
et ponderosum non garrulum repiatur in eo. ideo sic multificus et paucus
loquus. id est multa faciens et pauca loquens. hec enim amicitia fides et fama
bona perire consueuerunt personas infames nouerit sibi esse excludendas
qui enim talium contubernio delectatur contra hec similem infamiam cum
pueris enim non pueris. Sic procuret sibi associare personas bone fame
sapientes mudas que speculum alijs uiuendi prebere possunt. hec est
sententia apostolica. nec tamen huiusmodi cibum sumere debet ne centa-
mimet fama eius. sobrio ritum utatur non curans thesaurizare post mor-
tem uiua enim hostia ante mortem eius per se data preponderat de cupla
post mortem testamenta. tunc enim dat que sua non sunt sed thesaurum
suum reponat uiuum in celo premittens ibi ubi fures non furabuntur
nec uermes corrodere ualent secundum illud. dispersit dedit pauperibus iusticia
eius non auri manet in seculum seculi. Sicut sanctus **Aug.** et alij legunt
fecisse nullum testamentum post mortem. addidisse sed christum heredem bonorum
suorum dimisisse. id est pauperes. sed hoc rarum esse uidemus. gaudeat plus
auiculis decodis dum ad mensam portantur palatum reficientibus quam de
uiuis icauca cantantibus aures de mulcibus canticos nobilibus cu-
nos reassignet. plus enim auferunt quam conferunt. non enim decem est sa-
cerdotem dei in talibus delectari uanis cuius peccatoris inhabitator solus
est deus. agnum pascalem sacramentum uidelicet eucharistie sepius gaudeat
manducare purisque manibus illum contractare dicens illud canticum. **O**scu-
letur me osculo oris sui. omne studium suum ad hoc intendat ut opera et ex-
ercitia eius dei honorem et proximorum redolent utilitatem. abluat crebris
cor suum per puram cordis gratiam et salubrem confessionem memorans illud
psalme. **Q**uidam qui fertis uasa domini sepiat domum suam ueritate iusti-
cia pietate et castitate et regat illas amplitudine caritatis. hec sint reco-
gnata quo ad seipsum. **Q**uod quo ad ecclesiam et ad bonam consistenciam
uidentur ista requiri ex quo est domus dei quam decet sanctitudo. **I**n qua
sacramenta et sanctorum reliquie continentur necesse est ut nihil desit eorum que
decorem domus dei redolent scilicet horis competentibus campanarum

pullatio tanquā que sunt signa magni regis vasa sacramētorum pura
 atq; mūda scilic; eukaristie baptis mi & sacre vndionis libroꝝ missaliū
 pallarium ornatuū vestium sacraꝝ calicū & omniū requisitorū copia
 pura honesta per omnia & munda que tāto regi digna sunt i misterio
 exhibenda. **N**is enim sordidis & maculosis existentibus deprehendit
 negligētia pastoris lampades quoq; & lumina ad orādum dei tēplū
 laudes quoq; diuine secundum decenciam status & fundatiōem primor
 diales; nīme negligantur sermonesq; diuini temporibus statutis fiat co
 ram populo copiosa ppositio. **M**inistri quoq; ecclesie competentes & di
 ligentes qui omnem suppleant defectum prouideantur. **C**ustodia quoq;
 eorum que in ecclesia conseruantur non negligatur primosq; & vltios
 in ecclesia decet esse pastores & ministros eiusdem. **Q**uātoq; pductiore
 moram in ecclesia fecerint ac orauerint pluresq; missarum solemnia
 in ea celebrata fuerint atq; hore de cātate tanto gaudium angelis dei
 amplius cumulat merces ministris & presertim pastor nō est dubiū
 retribuenda. hec oīa in figura tabernaculi testimoniū & in templo dñi i
 iherusalem olim in umbra pcesserunt. nūc in emimēaori templo vbi v^o
 templi dñi personaliter & pscencialiter & essentialiter continē n: sacras
 mento in veritate exhibetur. **Q**uibus sic dispositis puto bonā habitu di
 nem posse argu in templo vt vere dici possit. **D**omine dilexi decoreꝝ do
 mus tue. 2c. placitationibus fabulis discursibus & illicitis ritibus peni
 tus exclusis. **N**am dicē oratoriū ppre quia dcmus mea dcm^o orōnis
 vocabit vt dicit xps. emptioibus. veditioibus negociationibus emmo
 remotis ne fiat sicut spelunca latronū. **C**lamoribus etiam secularū pe
 nitus ex ea resecatis. **S**itq; decēte ornata passionis xpi insignijs yma
 gibus atq; picturis autenticas dei & s. nctorum que sunt libri laycorū
 ingressus porcorum canū & aliarum bestiarū & aīaliū imurdx tam ab
 ecclesia q̄ a amiterijs arceant mūdaq; & ornata oīa pseruēt. **A**lia q; hic
 non expressa rationi tñ psona ac scripturis sanctis & sanctorū exemplis
 pformia a templo dei non sint aliena. **A**d terciū vō. s. ad bonā p̄sistenciaz
 populi pmissi & aīaz salutē pmissaz acueud^o ē oculus p̄sistenciaz que
 tam care xpo estimate sūt vt aīa; suā pro hīs ponē nō formidaret q̄
 aīaz curā oēs sancti p̄posse refugē decreuerūt & hūeros suos submittē
 nō nisi p̄puli voluerūt. res vō hodie versa est in oppositā qualitātē cū
 cumulatim hodie tā a dcdis q̄ ab idoāis cathedra q̄rē dignitatis. **R**e
 uera euident signū ē qd nō pensat piculū sed diligitur emolumentum lac
 & lana ouū non tñ fruct^o subditoꝝ s; lucꝝ p̄ nū & hoc dico a pluribus
 p̄ illud ap̄li. **N**ō quero v̄ra s; vos. nō quero datū s; fructū. **Q**uid aut
 postea sequit in redditione rōis de thalents pmissis hoc exp̄iētia pro

habuit cū diceē cūlibz reddere rōz utilitacionis tue. hoc sic breuif tractuz
ad cautelā negligēciā n̄ ad r̄phēsiōz uigilāciū pastoz. q̄z ut sp̄o n̄dū
ē numer⁹ finit⁹ q̄ si sollicitate uigilauerit mercede p̄digna n̄ fraudabunt
dicēte paulo ad th̄y. q̄ bñ mīstrare ualeat bo⁹ gradū sibi acq̄rit. Ad hoc at̄
uidendū quō bñ q̄s mīstrare ualeat aliq̄d ē b̄uiter speculandū h̄ be. gre.
li. de cura pastorali tāq̄z spec̄m clarissim⁹ ocul⁹ calū adouert q̄ per
t̄pes esset frequēter ituenndū & ad q̄d mitto lectozē. **P**riō igit̄ sollicit⁹
pastoz curā h̄eat de sanctificatiōe sabbati s̄m dei & sacroz canonū p̄cepta
q̄d heu a multis negligenter custodiē dicente deo. memēto. s. nō obliui:
scendo ut diē sabbati sanctifices. auaricia & cupiditas humana s̄ria sūt
frequenter huic p̄cepto & uarias p̄singunt excusatōes que si om̄s a dō
exceptabūē nō ē mee puritatis explicare. **N**ō tñ infirmari ualeo qm̄ diuē
sas secū patē fieri aut relaxationes declaratiōes seu dispensatiōes neces:
sitate aut ualitate p̄suadente. de c⁹ p̄cepti obuatōe alias stilū extensio
rem d̄p̄mxi. & si forte pastor uiderit pplm̄ sibi subiectū mī⁹ itendē huic
p̄cepto faciat diligentiā sibi possibilē monēdo hortādo p̄mōdō & etiā
cū auctoritate superioris si necesse sit p̄ cēsura eccl̄iasticā p̄p̄cē a d̄m̄is
& sac̄ris excludendo nisi scissurā i pplō timeri & seotionē tūc recursus
ē habēdus ad superiorē ut de remedio p̄uidat oportūo. sc̄do q̄ ic̄tatōs
uenefica b̄ndictiones auguria d̄matōes somnioz it̄p̄ratōes p̄nostica
tiōes & talia p̄stigia & quecūq̄ alia maleficia ioculatiōes taxilloz & ali
az ludoz saltē excessiuos p̄ p̄cunjs seriose p̄hibemē sibi pena caren
cie d̄inoz usurarios etiā & adulteros incestuosos bigamoz legitimoz
diuortōs cohibitiōes illegitima p̄p̄onaz comerca cū iudeis nisi in nes
cessitate aut ualitate & alia q̄ sane doctr̄ine aduersantē. s̄lt̄ eradiceē mes
hozi mō q̄ possit hec. n. oīa sub certis p̄ditōibz decernūē fore crim̄ialia
p̄c̄ta. tercio q̄ semē d̄imi vbi ep̄ibz statutus fructuose & utliē pplō admi
nistreē p̄cipue s̄ uia. p̄suetudina ut r̄media p̄gruēca s̄m exigen
ciā morboz apponamē ut fidelis pastor secura p̄sc̄ia ualeat dicē. mūd⁹
ego sū a sanguie oīm ueloz. nō. n. subter ē fugi q̄ mī⁹ anūciarē oē cō:
filium dei uobis **A**ctuum. xx. **I**te q̄ tam sanis q̄ infirmis infantibz & se
nibus fiat sacramentoz quozcūq̄ necessarioz administratio oīm post po
sita tardatione hoc in penitēcia eucharistia baptis̄mo sacra uñctiōe. &
si hec per se non faciunt p̄curent ut fiant p̄ alios diligentes quia om̄ia
pastozibz imputantē que p̄ negligentes mīstros deliciose adimplentur.
Nam non est pastor excusatus si lup⁹ gregem iuadit & pastor igno
rat. **D**eo cauus est ut per se quam per alium faciat. **N**em̄ admo:
neatur populus ut diebus dominias & festiuis ad audiendū v̄bū dei &

ad diuinorum celebracionem scilicet missarum et vesperezum concurret ad eccle-
 siam prochialem quia ad hoc secundum iura et ecclesiasticam tradicionem sunt
 astricti maxime ad missas audiendas et debitam reuerenciam ecclesiis et
 earum ministris intendat. **C**onfessiones suas non negligat et sacramenta
 ecclesiastica tunc ab ecclesia statuto scilicet ad minus semel in anno recipiat. res
 iunia secundum canones et doctores preseruet. scilicet in quadragesima et in vigiliis
 sanctarum sollempnitatum exceptis pregnatibus. pueris. iuuenibus. in firmis
 debilibus. itinerantibus. et alijs qui secundum saniam doctorum merito preter excusa-
 ri. dies celebres nudare pro non postponat penitencias salutares et cura-
 tuas viciorum confitentibus imponat clauibus sibi commissis discrete et pru-
 dentem vtaem in absoluendo et ligando. **C**aveat ne incausibus reuocatis absol-
 uat nisi potestas ei sit processa a superioribus discretis et prudentibus. habeat confes-
 sores confidere possit quod clauibus sibi commissis debite vtaent ne incidant ce-
 suras aut latas aut commatas a iure. **E**xcommunicatos interdictos suspē-
 sos sciens a sacramentis et ab ingressu ecclesie prohibeat tam viuos quam
 defunctos secundum iuris disposicionem. submarios fornicatores duriter arguat
 saltim publicos et eorum contubernia declinet. penite[n]tes nolentes nec desistere a
 vicijis proponentes minime absoluat licet penitenciam inungere eis possit secundum
 iura. pietatis tamen visceribus reuerti volentibus minime denegabit. mitis. benignus
 sit in confessionibus audiendis et semper contritis quo ad penitencias in-
 iugendas. **A**d humaniorem partem se inclinare studeat quia facilius est des-
 nimia misericordia quam demerita seueritate vel ferocitate reddere rationem
 nichil ducat negligendum. semper indubijis et scrupulosis periciorum
 consilia requirat et ipsa exequatur. de sensu suo proprio non confidens nisi
 de quibus non estimat dubitandum. **M**ediocri opera frequenter imperdat secum quod pru-
 dentes habeat quantum preter qui quasi oculi sui erunt in agendis. **S**emper
 quod ad deum preces suas dirigat ut ipse qui est principalis omnium pastorem cum
 sunt oues proprie intellectum illuminare et affectum inflamare suum digne
 ut curam sibi sollicitam sibi commissis impedit ut non mercenarius sed miser-
 alis pastorem veniatur de ipsis quod in die iudicij securam rationem valeat red-
 dere dicens. **E**cce quos dedisti non perdidisti ex eis quemquam scilicet quan-
 tum in me fuit ut mercedem inde esse sperare valeat dicens domine duo tale
 ta tradidisti michi ecce alia duo lucratus sum. **E**cce mi dilecte pastorem
 sub spendio verborum descripsi tibi sarcinam tuam tripliciter scilicet
 quo ad deum quo ad te et quo ad tibi commissos. **E**t hic funiculus triplex non
 facile rumpatur. **N**olo tamen te hijs meis pauculis fore contentum sed ad salu-
 bres cibos scilicet doctores te remitto volens hec reputari tanquam quedam
 rudimenta primordialia et quasi elementa inducenda ad altiora ut dum in hijs

exercitat⁹ tāquā ī nauitula parua ppe ripam fluminis fueris. postea
in uigilia in alēū ducere ualebis et maiorū pisciū fruct⁹ ad portū salutis
nō tibi sed dño tuo piscari merearis zc sequetur nūc aliud.

De senibz et iuuenibz.

Sicut in vno quoq; hoie diuersa membra sūt ipa quoq;
nō eūdem actū habent. Sic nō oīa eiusdē passionibz sub
meda sūt ideo nec eisdem remedijs curari hnt vnde vas
electōnis paulus in Apotheca suaz eplaz mltiplica.
studuit hēre et applicare antidota diuersis statib⁹ et mor
bis ogruēcia videlicet epīs p̄spiteris dyacomibz ouigatis viduis uirgi
nibus dñis seruis zc et sic de alijs inserere suarū eplaz cōportatis Et
inter cetera etiā nō p̄terijt antidota senoz atq; iuuenū. De quibus in
p̄nti opusculo adhuc restat aliquid tractandū. expiēcia em̄ docēte et
phica sciēcia tradente alijs et alijs passionibz subiactē et fore inclinatos
expimur iuuenes atq; senes quaz passionū quedā tendūt ad vtutes
quedā ad vicia repim⁹ quedā in sacra scriptura in senibus exemplaria
virtutū sic et vicioz. Senē dūcē sanctā p̄mo legim⁹ i abrahā sollicito
custode diuinorū p̄ceptoz Gen. xxiii. et isaac filij Gen. xxvij. i iacob
quoz tanta p̄cesserunt merita qd et diuina responsa a deo et promissa
de nascituro filio dei de ipoz p̄genie accipe meruerūt legimus de senec
tute sancta dauid qui omēs posteris suis exempla viuendi verbis et
moribus tradiderunt. legimus et de cōmendabili diuite berzellai galaa
dite qui liberalissimus extitit in necessitate dauid cū esset ifuga filij
sui absolon Cui cum post mortem absolon dauid obtulisset vt relicta
p̄ria secum iret in iherusalem ibidem pausatūrus et quietūrus. Ne
recusauit mallens in p̄ria sua mori quā delicijs in aliēna affligi. Dicēs
ad dauid. Quot sunt dies ānoz vite mee octogenari⁹ sū hodie nunqd
vigē: sensus mei ad discernendū suaue aut amarū. delectare p̄ seruū.
tuū dñi aut pot⁹. v̄ audire possū vocē cātoz aut cātatricum 1j. R.
xix. Per hoc tribuēs senibz nūquā obliuioni tradendā querlandi for
mā vt mens eoz intēta sit ad mortis disposicōm magis qz ad uolup
tatis carnis seqūda vestigia que breui tpe essent duratura et m̄tozū
peccatoz p̄curatiua legim⁹ et zachariā sc̄m et elizabet̄ q̄ p̄cesserūt in
dieb; suis de quib; soboles nata est qua inter natos mulierum xp̄o teste
null⁹ maior surrexit. legim⁹ et symonē sc̄m qui replet⁹ s̄p̄ u sar̄do
rñsum ab eodem spū accepit se nō visurū mortē nisi videret xp̄m dñi
quem et in vlnis suis videre portare et amplecti meruit. legimus et
Annā sanctā viduā que viduitatis et castitatis merito de xp̄o meruit

prophetizare & testificari. de re p'bis vero semib' t'pe danielis et alijs t'pori
 bus meli' puto. silere q' aliquid loqui. et nescio an aliquid pepus sit
 sene i malicia muterato quia p'didit erubescēdam que solet a malicia
 retrahere. longam habet expiendā **I**deo habet arma ad defensionem
 sue nequicie fides ei adhibet quia reputat' prudens **I**deo facili' decipit
Sermones eius recipiuntur q'si demōstracōes iō multos errores se-
 minat **I**tem solent senes alijs p'fici ppter reuerēciā senectutis **I**ntra
 illud sapiēcie. iij. **S**enect' venerabilis est s; tñ nō diuturna idest rōe
 antiquitatis tēporis neq; numero ānoz sputata **S**; debet esse etas
 senectutis vita i maculata hec omīa vicia clarent in illis duob; puer
 sis semib' t'pe susanne vt patet danielis. xiiij. **D**istinguūtur hoīs stat'
 fm p'hos in tria t'pa. s. augmenti ab infancia vsq; ad ānos. xxiiij. aut
 citra in quo homo crescit in qntitate corpis **S**ecūdus status ē ab hoc
 t'pe vsq; ad ānū qinquagesimū aut citra in quo est i quadā quiete sicq;
 nec mltum decrescit neq; augetur **T**erci' ē ab āno qinquagesimo aut
 citra. vsq; in finem in quo incipit pl' decrescere tñ fm magis & min'
 & fm splexionis bonitatis seu maliciam **E**t eciā fm diete sseruacōne
Senectus sspatur elemento infimo scilicet terre que ē frigida. & sicca
 s; q; calor nascit' decrescit & humidū radicale ingrossat' p extraneū
 humidum nutritimentale **S**icut fit in mixtione vini p aquā in quo qn-
 to plus de aqua infundit' tanto aquosi' fit vinū et minus sapidū. **E**t
 sicut senex virtuosus exemplar existit alijs. ad incrementa virtutum
 sic senex viciosus ecōtra vicioz est exemplar. **I**deo talibus s'municare
 aut ad publicum eos ponere res est piculosa sicut exēplar viciatū cō-
 fundere solet artificem **A**ristotiles 2° rethoricoz quasdam s'dicōnes
 senum siue inclinacōnes exp'mit dicens q; sunt frēquenter inclinati ad
 auariciā siue illiberalitatē q; natura in eis decrescit vnde intendit recu-
 pare p exteriora quod deficit in interioribus vnde estimant q; totus
 mundus eis deficit ideo alijs vicijs in eis deficientib; auaricia ue ne-
 scit. **I**ta sūt formidolosi quia in calore deficient & mltā sūt expti i fausta
 & picula vnde timidi sunt ad aggrediendum aliqua ardua & timor facit
 fugidos et ecōtra frigiditas causat timorē **E**cōtra iuuenes sūt auda-
 ces & s'identes quia i expti et calidi **I**tem senes sūt pusillanimes atq;
 eristes ecōtra iuuenes a uita q; humiliati sūt indecrescēcia nase **E**cō-
 tra iuuenes **I**tem magis vite necessaria desiderant q; dignitates &
 honores q; vitā sup omīa amat ex quo mortis memoria est eis quasi
 in p'ncipia **Q**uod em antiquatur & senescit ppe intericū ē ait paulus ad
 ebrēos **I**tem magis sunt inclinati ad vtile q; ad honestū q; vtile est eis
 s'ferēs & apparet eis magis ad comodū ppter corporis decrescēciam.
Ideo eciā sūt merubescitui quia honestū nō carpendūt nec curant.

puipendūt em̄ reputari ideo nō verecundant̄ fabulosi de p̄teritis p̄pter
lōgam exp̄ienciam ⁊ diuinant de futuris p̄pter exp̄ienciam p̄teritorū. Et
sunt difficilis spei quia expti sunt plura mala q̄ bona ⁊ s̄l̄r difficilis
credencie ex eadem causa. Item rare sunt ꝑcupiscencie carnales p̄pter
desiccacōm ⁊ caloris defectū ⁊ acute ire p̄pter humorū decrescenciam ⁊
corporis discrasiam. Item sūt suspiciosi p̄pter exp̄ienciam longā ⁊ quia
in se sūt q̄dam pueri ideo eciam alios tales esse putāt hos hortat̄ pau-
lus ꝑ th̄tū dicēs tu loquare sanam doctrinā. Ad senes vt sobrii sint pu-
dici prudentes s̄m̄ infide in dilectōne in paciencia ad th̄tū. ij. Quia
in illis virtutibus senectus solet deficere vt dictum ē in eorū inclinacōi-
b̄. Et mox subiungit doctrinā de am̄is id ē semib̄ m̄liorib̄ dicens an-
similiē in habitu sancto nō criminat̄ices nō m̄lto v̄mo seruientes bene-
docētes vt prudenciā doceāt quia in oppositis criminib̄ solet vita anuū
sordescere sanctā senectutē rep̄ire ī aliquo m̄ltū ē laudabile eorū q̄ au-
uētute habituat̄ sūt ad bonū horū certe mors p̄ciosa ē incōsp̄ctu d̄ni
et dulcis. Licet s̄m̄ p̄m̄ mors senum dulcis esse dicitur in ꝑpacōe iu-
niorū vbi magna est virū naturalū resistencia p̄pter difficultatē sepa-
cionis aīe a corpore ex nat̄ali ꝓnexione sed sanctorū mors dulcedinem
suam sumit a spe gaudiorū futuroꝝ s̄m̄ illud pauli Cupio dissolui et
esse cū xp̄o claret hoc in sanctissimo s̄ymeone sene qui xp̄m in v̄l̄nis
suscipiens non diuturnam vitam in corpore sed in pace dimitti petuit
dicēs Nunc dimittis s̄uū tuum d̄ne. Debent em̄ senes dicē illud pau-
li Licet is qui foris est noster homo corrumpitur tamē is qui int̄ est
renouat̄ de die in diē. ij. Cor̄ iii. Accō quidem corporis in opib̄ peni-
tencialibus scilicet ieiunijs vigilijs ⁊ corporis castigacōib̄ locū non p̄-
habere ī semib̄ ita feruenter sicut ī etate iuuenili ut eciam in infirmit̄. cū
senectus ip̄a et infirmitas pene equipant̄ s̄ q̄ntum deficit in exteriori-
bus tantū debet acrescere in interiorib̄. s. ꝑpunctōib̄ fletib̄ suspirijs
meditacōib̄ dulcib̄ desiderijs celestib̄ diuina dilectōne. Et licet non sit
abilis ad bona ꝑpanda t̄n̄ abst̄inencia a malo nō parū reputet bonū ut
interior homo renouetur ⁊ floreat cogitando de ꝑximo sup̄ venturo
gaudio et iā sua ꝑuersacō sit in celis dicens Jam non sum de hoc mūdo
hortante nos beato jeronimo sup̄ ionā. eo inquit tenipe quo deficit aīa
nostra et a corporis ꝑpage euellitur n̄ nos debem̄ ad aliud cogitacōnem
nostram diuertere nisi ad eum qui et in corpore et extra corp̄ noster est
d̄ns. Item eciam jeronimus in explanacōne sup̄ amos ꝑphetā dicit Senec-
tus multa bona secū affert et mala. Bona quia nos ab impotentissimis
liberat uoluptatib̄. Gule imponit modum libidinis frangit impetus
auget sapienciam dat maturiora ꝑsilia ⁊ frigestēte corpore dormit cū
ꝑpetua virginitatē. natesumittis luxuriā ꝑtemnēs. Cū bersellaij diligit

filio adolescenti maacham et non vult transire iordanē atq; in alienos
 fines exire de suis regionibus. **Q**ue autē putantē senectutis mala ista sūt
 crebre in firmitates pituita molestissima quā alij fleema nuncupāt cali
 gātes oculi accessentes tibi tremētes interdū man^o ad hoc thorcōib;
 aculeis stomachi podogre et cirogre dolorib; sepe torqueēt. **C**um hec
 ita se habeant: in maloz opacione tolerabilius ē sustinere morbos dū;
 mō vna et grauissima dñā carnea libidine patē q̄dem et senectus nō
 nūq; incētua vicioz. **N**ullus q; iuxta sādū martirem aprianū diu
 tut^o ē piculo pximo. **S**ed aliud ē titillare aliud obui voluptatib;
 vbi cum a p̄lo loquit̄ adolescentia que nouit vtrentis corpis neccessi
 tates quod nō volo bonū hoc ago s; quod odi malum hoc facio. **D**e
 iuuenib; vero q̄d dicā cū hec etas plena sit passioib; dicēte; sapiēte
 viam viri adolescentis penitus ignoro nam sensualitas non ratio in
 hīs dñatur. **D**icente **Aug^o** de ciuitate dei racō et intelligēcia sopita ē
 in infantibus q̄i nulla sit et ideo excitanda est etatis accessu. **E**t nisi ista
 puero affuerint mira vanitate defluet et varios peccatoz fomites hau
 riet q; pueris exemplis abducitur malis cōsuetudinib; afficitur vos
 lupratibus corrūpitur et p̄auis rez obiectis pueritur. **N**am in eis
 ignorantia et concupiscēcia que sunt p̄cipia omnis infectionis locū hñt
 que sunt ingemite radices oim maloz. **C**onsistit ergo radix virtutum
 in pueris in quatuor p̄ma scz radix est dei specialis et graciosa operacō
Ut patet in **Jeremia** et **Johanne baptista** et alijs. **S**ecunda ē parentū
 sādā puerfacō que in plem sepe solet deriuare scdm qualitātē materie
 et inclinacōm nāalem. **N**icet etiam degnare plem a nobilitate pentū
 nō est impossibile vt patet in **Ezechija** et filio eius manassen. **T**ercia
 ē plis religiosa educacō sicut legim^o de susanna et thobija. **Q**uarta ē
 iuuentutis virtuosa excitacō que quatuor si iuuenib; n̄ defuerint bone
 spei afferre p̄nt fructū. **S**ed lxx libertas iuuenibus concessa et p̄p̄ijs
 facultatib; relicta in re p̄bum sensum eos abducit. **O**bediēcia igitur et
 virga sollicita q; custodia seminaria sūt iuuentutis vtuose et secundū
 p̄hm non parū p̄dest sic vel sic asswescere a iuuentute. **N**ō em̄ dubiū
 est q; etas puerilis plena est delictis. s; mendacijs p̄urijs furtis zc. **E**t
 si pmittitur sine resistencia asswescere istis q̄si gnaturalia ei fiunt et
 q̄suetudinaria que postea difficilime curātur. **E**x fomite em̄ peccati
 et ex ignorantia ac concupiscēcia nō muleū differt a bruto vt tōliter
 scdm passiones sensitivas viuat. **N**ichil vlt̄ paz hñs discrecōis rōmis
 interiois. **V**nde si aliqua spes vtutis posterozi tpe debet hñi oportet
 q; ab exteriori alteri^o racōne regatur vnde videm^o spurios et nāaliū
 defectum patientes q̄bus cura in iuuetute nō est ad habita decozruptis
 esse moribus et vicijs plenos. **L**egim^o in li^o dialogozum beati greg^o

de puero quinquagesimo annorum qui a parentibus male nutritus liber fuit permissus
nomen dei blasphemare in doloribus et aduersis hic pestilencia percussit cepit
blasphemare et uidit malignos tetros spiritus se undique circumdare mauri
inquit uenit me tollere pro absterge pro obsterge quoniam idem demones blasphemam
tem mox ceperunt. Regimus etiam in eodem libro de puero nouem annorum qui
nutricem suam fecundauit et impregnauit ecce in pueris quanta moles
peccatorum si non solcite perscuntur unde dicit sapiens qui parcat uirge
odit filium suum et uocatus narrat de quodam ducto ad mortis supplicium pe
tente a patre sibi osculum et in osculo nasum apputauit patris per hoc arguens
patrem quod ipsum libere uiuere permisit sine cohercione. Deo in ca. de ludis
puerorum distinguntur. Quidam sunt grandiuulci idest dolii capaces et
sunt septem annorum in istis cadere potest quodlibet peccatum scilicet mendacia per
iuria furta etc. Quod patet per hoc quia abscondunt furta et negant men
dacia seu perfingunt. Carnalia autem eis non imputantur donec puemant ad pu
bertatis annos qui sunt in masculo quatuordecim annorum. In femina duo
decim annorum. Hoc uerum nisi malicia suppleat etatem micus tamen
puniantur delicta puerozum quam adolescentum ut patet ibidem. etc.

Sequitur conclusio

Adilogandum opusculum patris quod censui appellari quod
libetum statuum humanorum grata menti occurrit leniter
ua auctoritas beati pauli secunde ad thimo. ij. Que me
rore perfectas mentes propter corrupcionem multorum statuum in ec
clesia et mores pestilenticos solet recreare ne imbaratrum
desperacionis coincidunt exemplares multos uia sinistra incedere in mag
na inque domo non solum sunt uasa aurea et argentea sed et lignea et fictilia
quedam quidem in honorem quedam autem in contumeliam. Et ante mox firmum
fundamentum dei stat habens signaculum hoc agnouit dominus qui sunt eos et
discedat ab iniquitate omnis qui noiat nomen domini. Cui resonat aug. Et
si contristamur de multis purgamentis consolamur tamen et de pluribus ornamentis
sic et hodie corda igne diuini amoris accessa uidentia multa offensiu
ua in ecclesia dei fieri que striscunt. Confugere debet ad contemplandum il
los qui sobrie pie iuste que uersant in ecclesia quorum adhuc numerus
minime est finit. Christo pollicente. Ecce uobiscum sum usque ad consumacionem
mundi. magnam autem domum reor ecclesiam uniuersalem scilicet mi
litantem et triumphantem nominari et quidem triumphantem post lapsum
luciferi uasa in contumeliam habentem. Nemo audet dicere sed olim
legit habuisse scilicet luciferum et decimam partem omnium spirituum creatorum qui
cecidere non seruantes suum principatum qui hodie sunt uasa in contumeliam
scilicet propriam et dei et electorum. Et per se et pueros deum blasphemantes in
centores omnium malorum. Sunt enim secundum apostolum mundi rectores idest perversorum

in mundo et principes harum tenebrarum et spiritalia nequicie in celestibus
In ecclesia vero militate scilicet ecclesiastica hierarchia que sunt uasa aurea
 argentea. **Q**uis presumit discernere interim quod sagena ecclesie cum
 piscibus non dum ad lituseducta fuerit tunc ab omnibus discerneretur qui
 nunc solum ab illo noscuntur qui finxit sigillatim corda omnium et qui in-
 telligit omnia opera hominum cui nuda est abyssus conscientiarum et nuda et aperta
 sunt omnia oculis eius ad hebreos iij. **D**escent quidem scrutatores di-
 uinarum scripturarum tamquam spirituales qui secundum apostolum omnia diiudicant ex-
 ploratis accionibus humanis multa iudicare et diffinire cum diuina mandata
 debent esse et sunt mensure accionum humanarum bene regulatarum et accio-
 nes humane arguuntur meritorie aut demeritorie ex applicacione legum
 diuinarum. **S**ed reppit quolibet etiam exactissimum ab illo iudicio hanc sen-
 tentia applica. **N**olite ante tempus iudicare quod ad usque ueniat dominus
 qui et illuminabit abscondita tenebrarum. **E**t maxime illa sententia. **T**u quis
 es qui iudicas alienum suum. **E**t illa qui stat videat ne cadat. **N**on min-
 edam variabilitas liberi arbitrii hominis cum nunquam in in eodem statu
 permanet ad hunc etiam obscuracionem intellectus humane quam probat opinionum
 diuersitas et sensuum pluralitas. **E**tiam circa eandem et notissimam materi-
 am circa quam etiam plurissimi varia sentire reperiunt. **N**on obstante etiam
 eo quod dicit paulus. **Q**uorundam hominum peccata manifesta sunt precedencia
 ad iudicium scilicet ex euidentia facti scilicet non indigent discussione unde sunt
 punienda scilicet a presidentibus. **Q**uedam autem et subsequuntur id est sic latencia
 ut non aperiuntur quo a tempore fiant unde indigent discussione. **E**t similiter facta bona
 manifesta sunt sic quod non indigent probatione. **Q**ue autem aliter se habent et
 que non sunt ita nota abscondi non possunt id est sine examinacone non sunt pre-
 tereunda prima thomam. **Q**uod autem ad aliquam noticiam statuum humanorum
 pertingere valeamus ponamus aliquod nobilia et per ad hunc aliquid propones
Sciendum igitur secundum sanctum thomam quod totum uniuersum scilicet ueraque
Hierarchia scilicet celestis et ecclesiastica a deo condita est et ab ipso regitur et
 gubernatur ut patet ex fide infallibili dicente. **J**ohanne Omnia per ipsum
 facta sunt. **E**t in principio gen. **I**n principio creauit deus celum et terram. **E**t
Gubernatur uero etiam a deo non fortuito sicut aliqui antiqui dicere
 uoluerunt quia uidemus in rebus naturalibus peruenire semper aliud quod me-
 lius est aut ut in pluribus quod non pertingeret nisi per aliquam prudentiam
 ipse res naturales dirigerentur ad bonum finem quod est gubernare. **D**e
 ordo certus probat in rebus mundi gubernacionem. **S**ic si quis intraret
 domum bene ordinata ex ipsa domus ordinacione penderet ordinato-
 rionem. **I**tem patet gubernacionem mundi ex hoc quia optimi est optima pro-
 ducere. **N**on congruit diuine bonitati quod res productas ad perfectum non pro-
 ducat. **U**ltima autem perfectio est in consecucionem finis et illa productio in finem est gub-

nacō vñ dicitur Sapie xiiij Tu autē patē gubnas oīa puidēcia et beca
in libro de cōsolacōe **Q**ui ppetua mundū racōne gubernas et non solū
maxima sed etiā mīma queq; diuine gubernacōi subdunt **Q**uia sicut
nihil esse pē nisi sit a deo creatum ita nichil subsistere pē sine dei guber
nacōe quia ad eūdem p̄tinet rem creare et gubernare. Nam dicit aug^o
quāto de ciuitate dei qd deus non solum celum et terram nec solum angelū
et hominem sed vt exigui p̄ceptibilis aīantis viscera nec auis p̄enulā
nec herbe flosculum nec arboris folium sine suarum p̄cium cōuemen
cia dereliquit **N**ec defectus et mala que accidunt in vniuerso obsistunt
diuine gubernacōi et puidencie qz aliter ē de puuloze p̄ticulari aliter
de puuloze vniuersali p̄ticularis em̄ intēdit excludere omnem defectū ab
illo quod subest sue cure quantū pē. Sed vniuersalis p̄mittit aliquē de
fectum accidere in p̄ticulari ordine ad bonum totius vnde corrupcōnes
et defectus in rebus naturalib; dicuntur esse cōtra naturā p̄ticularē **S**z tñ
sūt de intencōne nature vniuersalis inquātū vñ defect^o cedit i bonū
alterius. **V**t natura p̄ticularis semper intendit masculinum gnare sed
vniuersalis etiā femina sic est de deo qui est vltis puuloz **S**i em̄ omnia
mala impedirent multa bona deessent vniuerso **N**ō em̄ esset vita leo
nis si non esset occisio asini. **S**icut et victoria martirium de esset
si non esset pueritas tyrānoz vnde aug^o dicit in enchiridion **D**eus
optim^o nullo mō sineret aliqd malum esse in opib; suis nisi adeo esset
optimus et bonus vt bene faceret de malo vnde si aliqui excidūt ab or
dine p̄ticulari mox cadūt ad ordinē vltimū ideo autem apud deū nihil ē
casuale s; oīa p̄scita **S**icut si duo serui sibi essent occurrētes casualit̄
quo ad eos non tñ quo ad dominum qui scienter sic eos misit ad vnum
locum **I**tem sciendum qd non oīa diuine gubernacōi subduntur in medi
ate quātum ad executōem gubernacōis qz deus et infima p̄ media et
media p̄ sup̄ma gubernat et hoc exigit racō bonitatis sue vt etiā alijs
p̄m̄icet rōnem causalitatis sicut magister discipulos suos non solū sciē
tes facit s; et alios docentes et magistros **E**t hoc est qd dicit **Aug^o** .iij.
libro de trinitate **Q**uemadmodum corpora grossiora et inferiora per
subtiliora et potenciora quodā ordine reguntur ita oīa corpora p̄ sp̄m
vite rōnalem. **E**t sp̄s vite rōnalis desertor atq; peccator p̄ sp̄m vite
rōnalem purū et iustum. **E**t ille p̄ipm̄ deum finis autē gubernacōis
mundi ē bonū efficiēte .s. deus ad cui^o p̄cipacōm et assimilacōm oīa
tendunt igitur assimilari sūmo bono ē finis gubernacōis mundi. **E**st
autem duplex assimilacō dei vna quo ad dei bonitatem quia omnis
creatura bona quia a bono **A**lia quia causa bonoz alioz et hoc in vlti
Sed quo ad p̄ticularia sunt n̄ numerabiles fines et licet in p̄ticularib;
multi cōtingunt defectus atq; mala tamen qcqd est in mundo totum est

ordinatum quamuis ratio ordinis nobis non appareat precipue in quibus-
 dam voluntarijs. cum malis quibus bona et e converso bonis mala perveniunt
Sed ratio ordinis scit a deo sicut medicus scit quare quibusdam egris
 dat calida quibus frigida quod tamen ignorans artem miratur. **U**nde dicit
 aug. in trinitate nihil fit visibiliter et sensibiliter quod non de interiori
 invisibili intelligibili quod aula summi imperatoris aut iubeatur aut permitta-
 tur secundum ineffabilem iusticiam primorum atque penarum gratiam et retribucionem
 in ista totius creature amplissima quadam immensa quod republica. maior
 tamen semper multitudo rerum est in bonis quam in malis. **U**nde dicit thomas
 in naturalibus malum reperitur ut in paucioribus quam in solis in sphaera generabiliu
 et corruptibiliu que est prout quantitatis respectu corporum celestium in
 quibus malum esse non potest. **E**tiam in sphaera inferiorum malum est ut in paucio-
 ribus sicut in monstris que pauciora sunt. **M**am cause sequuntur effectus
 suos ut in pluribus. **I**n voluntarijs autem superioribus malum reperitur
 ut in paucioribus in natura angelica quia multo plures permanserunt
 stantes quam erant cadentes. **I**n natura autem humana bonum videtur esse
 ut in paucioribus. **C**uius ratio est corruptio humane nature ex fomito
 peccati quem deus providit et providavit sicut alia mala sed non prohibuit
 ut natura maneret in sua libertate. et motus proprios eam agere sineret
 ut dicit aug. **Q**ua libertate subiecta ratio nature depiret. **A**lia ratio
 sumit ex ipsa natura ordinis humane quia in natura humana ipse per-
 fectiones scilicet quibus diriguntur opera non sunt innate sed acquisite vel
 infuse. **I**deo philosophus in de anima comparat intellectum humanum tabule rase.
In factibilius vero quorum est ars malum est ut in paucioribus quam ars
 sequitur naturam secundum philosophorum. **N**atura vero ut dictum est in pauciori-
 bus deficit. **Q**uod autem est dictum de multitudine angelorum creatorum dicit
 sanctus thomas in de divinis nominibus. **H**erarchie quod in maxima multitudine sunt
 creati excedentes omnem etiam materialium multitudine. **C**uius ratio est cum
 perfectio rerum sit illud precipue quod deus intendit increacione rerum quanto
 aliqua sunt magis perfecta tanto in maiori excessu sunt creata a deo sicut
 autem incorporeis attendit excessus secundum magnitudinem ita in rebus
 in corporeis potest attendi excessus secundum multitudinem. **V**idemus autem quod corpora
 incorruptibilia que sunt perfectiora inter corpora excedunt quasi in propor-
 tionem secundum magnitudinem corpora corruptibilia etc. **M**am tota sphaera activorum
 et passivorum est aliquid modicum respectu corporum celestium unde ratio-
 nabile est quod substantie immateriales excedunt secundum multitudinem substantias
 materiales quasi inconparabiliter. **V**idemus innumerabilitatem stellarum in
 octava sphaera. et forte plures sunt quas videre non possumus propter distan-
 tiam quam videmus. **E**t secundum astronomos minima stellarum fixarum maior est to-
 ta terra. ecce quanta magnitudo octavae sphaere super quam aduc restat nona

inlco maior. Prima ppositio omnia encia citra pimum reguntur ab ali
quo intellectu siue mediate siue in mediate patet de angelis qui p in tel
lectum diuinu vt pdixit aug^o. iij. de trinitate. Naturalia etiam encia
oia fm phos reguntur ab intelligencia no errante qua dicim^o intellec
tum angelicu Et hanc ppositioem ponit thomas i pma pte. q. 110. arti.
. 1. Et e Gregorij in quarto dialogoz vbi dicit q in hunc mundum
uisibilem nichil est nisi quod p creatura in uisibilem disponi pt quia
omnis pias pticularis gubernat et regitur a pteate vti. Sicut pias
baliui gubernat p pteatem regis et in angelis vt dictu est Nam sicut
platonici Ita et sancti doctores posuerunt diuisis rebz corporeis diuisas
substancias spuales esse prepositas Dicit em aug^o. in libro .8. 3. q. 9. Q
vnaqueqz res visibilis in hoc mundo habet angelica sibi pteate prepos
sitam Et damascenus dicit q diabol^o erat in hys angelicis virtutibz
qui perat terrestri ordini Et origenes dicit sup illud numeri xxii. Cu
vidisset asina angelu q opus e mundo angelis qui pfit sup bestias et
pfit aialiu necessitati virgultoz plantacoem et ceteraz pccreatarum
reru incremetis Et hoc e ex ordine diuine sapiencie que diuersis rebz
diuersos retores posuit et hoc experimentaliter pt dinosci fm q dicit
aug^o. sup psalmu Quo grex ceruoz volenciu p aliquam grande aqua
natate ordinate se habent pimus ceruus fortissimus se offert qui a nul
lo sustentat Secundus post eu caput reclinat sup pmo Tercio eode
modo sup secundo et sic de alijs vsqz ad ultimū postqua fatigat^o fuerit
primus mutat locum suum ad ultimū donec itoz ille fuerit fatigat^o
Sic in gruibz videm^o quis docet aut regit eos nisi angelica creatura
ecce quanta cura est deo etiam de minimis et vilibz vt etia nobilissimā
creaturam non solum hoibus s; et oibus infimis seruire pcessit Nec
tū ideo forme rebz insite a deo p quas res naturales exercent opacones
sūt supflue quia iste p misteria angeloz et directōes agūt suas accōes
Secunda ppo Omnia encia citra pimum reguntur ab aliquo spū racōali
siue intellectu patet illa ppositio p pcedentē nā angeli supmi p diuinu
intellectu et p pimum hoies similiter p angelos et p pimum res natu
ales similit^o et sic de alijs Et tū no excludūt formas substanciales prias
q insit. s; angeli assistūt qz ut dicit paul^o ad heb. 1. sūt ad ministratoz spi
rit^o n^o errores. defect^o. seu mōstra otigēta i rebz ascribenda sūt causi
vltibz s; pticularibz sc; materie aut extrinsecis impedimtis sic claudicacō n
imputat aie seu forme s; materie S; que pfectōis sūt causatur ex aia
Sic nec deo qui e causa vltis ascribunt culpe seu defect^o s; liberoarbi
trio aut alijs rebz cause pticulari Sic motus siderū mutacōs elimē
toz et alie opacones encium ad ministrantē p angelos Deo videm^o ea fieri
vniiformiter et ordinate quia p creaturam non errantem gubernantem

Tercia ppositio Omnia entia citra primum habent regulam aliquam
 directiuam a se distinctam patet quia primum ens prima causa est oim
 regula directiuam Sic etiam pceditur i causis essentialiter subordinatis
 ab inferiori ad superiorem et non est pcessus i infinitum in talibus scilicet
 efficientibus et finalibus ut tam in phya qua in thxologia e demons
 trabile no obstantibus regulis particularibus cuiuslibet rei deputatis que sunt
 forme rez **M**am forma e quoddam diuinum optimum et appetibile ex pmo
 phicoz **E**st em forma assimilatio gnatis ex qua assimilatio sequitur
 aliquis appetitus impellus forme a gnante **E**x appetitu aut sequit ac
 cio cum non possit esse frustra et illa actio tendit econuerso in gnantem
 cui appetit res assimilari ex quo generatum impeditur e generati **M**a
 pfectio cuiuslibet rei in hoc consistit ut possit generare sibi simile et per
 hoc assimilari generanti quantum potest **Q**uarta ppositio citra primum ens
 et citra pure naturalia omnia pnt deserere regulas suas directiuas quas
 tum e ex sui natura et p ois sunt obliquabilia et defectiua **P**atet pmo
 in celesti ierarchia p casum luciferi qui primam regulam scz deum deseruit
Patet etiam in ptoplasto scz adam qui similiter dei regulam contempsit
Artificialia etiam quoz regula e intellectus factio ex secundo phicoz pnt
 a regula deuiare ut scriptor et pictor monstra faciendo **E**t dixi quam
 tum est ex sui natura ppter angelos in bono iam pfirmatos et sanctos in
 celo qui a reatitudine deuiare non pnt sui conuicti sed hoc est ex
 gracia non natura **D**eus etiam se ipm negare non potest igitur nec a regu
 la recedere **N**aturalia vero a sua regula recedere no pnt quantum e de
 se ppter formas sibi deputatas et ad unum determinatas cum no sint
 potencie ad opposita ex nono metaphisice **D**eo nec merentur nec demerentur
Mam semper natura facit ex contingentiis quod melius est nec de
 ficit in necessariis nec abundat in superfluis **E**t natura no incipit mor
 tum quem ptingit non potest quantum e ex se ppter retores indeuiabiles
 scz formam que inclinatur semper ad deputatos sibi fines et ppter in
 telligentiam non errantem **Q**uinta ppositio Omnis error in defectibili
 creatura saltem voluntaria ex hoc ptingit quia deserit regulam sibi p
 fixam **P**atet hoc etiam ex iam de ductis in ductiue **S**i em sequeretur
 regulas no errantes nec ipa erraret et utiqz posset eas non deserere cu
 in potestate sua habet easdem dimittere vel non **S**icut carpentarius
 omittens regulam curuam facit lineam et murator curuam erigit murum qz
 no applicat plumbeam regulam alias si no posset eam sequi sibi no im
 putaretur cu deus neminem obligat ad impossibile inter q entia que
 dam pgnoscunt suas regulas quedam uero nime de secundis i animata
 .s. lapis qui non pgnoscit cursu deorsum mouetur .elementa similiter et
 vegetabilia **S**agitta etiam missa ad metam ipam no pgnoscit **S**ensitia

vero agnoscunt per potestatem sensitivam tamen. **R**acionabilia vero ut homo et
angelus suas regulas plene agnoscunt ceteris partibus. propter amenciam captos
furiosos arreptos infantes etc. **Q**ui licet intellectu habeat tamen ille est imper-
ditus. **E**t ideo talibus non imputatur nec virtus nec vitium nisi ex propria cul-
pa pro lapsi essent in istas infirmitates et defectus. unde clare patet quam in-
excusabiles sint homines in criminibus sponte pro lapsi qui regulas noscunt
quas plures habent sed nolunt eis uti. **E**t hae regule sunt in ista rationis
que ratio semper deprecatur ad optima. **L**ex naturalis quod tibi non vis
fieri doctrina christi tradita in lege moysi prophetis evangelis et epistolis apo-
stolorum exempla sanctorum tam in vita quam in doctrina hae regule quantum
ad generalitatem ab exordio mundi usque ad nostra tempora et a nostris temporibus
usque ad finem seculi semper permanerunt et permanebunt eodem scilicet
dilectio dei fides recta observantia divinum mandatorum licet in particulari
aliquodens sit variate scilicet in ceremonialibus et legalibus veteris testa-
menti. **I**n nouo vero testamento quantum ad deum non creduntur mutari quae
eternum dicitur et nouum testamentum licet quantum ad particulares presiden-
tes scilicet quantum ad prelatos plura statuuntur quibus etiam non est recalcetran-
dum dummodo non repugnant divinis. **S**exta propositio has regulas a pre-
positis in ecclesiastica hierarchia secundum rectam rationis considerationem magis
oportet obsuari patet quia ipsi dati sunt in lucem prophetarum quasi exemplares
a primo exemplari effigiat et quasi vivi libri aliorum in quo alii legere
debent quid agere debeant. **D**icit enim christus talibus. vos estis sal terrae vos
estis lux mundi et quasi meta ad sagittam posita qui si deuiaverint tanto
culpabiliores erunt et seuerius puniendi a primo institutore quanto gloriosius
ores si a regulis sibi traditis non deuiassent. **S**eruo enim sciens voluntatem
domini sui nec faciens vapulabit plagis multis. **S**eptima propositio probabile est
quod non semper secundum altitudinem statuum in ecclesia etiam merita personarum pro-
portionantur seu equantur ut scilicet quanto quis in eminentiori statu esset constitutus
tanto apud deum excellentior esset in meritis. **N**am sepius aliter preterita
secula nos docuerunt et in quibusdam etiam romanis pontificibus episcopis et
aliis ecclesiarum prelatibus. **E**t quod possibile olim fuit nunc etiam non creditur
impossibile si non apostolus modo quam pro tunc putat promissum est per paulum. **I**n domo
magna non solum sunt vasa aurea et argentea etc. **D**eo vehementer presumi-
tur quod multa mala contingunt in ecclesia a subditis quia vident in exemplaribus
quod non debent imitari planum est enim quod si exemplares videtur
fuerit ex eo non sequitur pulchrum exemplatum. **N**on tamen ideo credendi sunt
subditi excusandi quia pro se sciunt regulas sequendas aut saltem scire preterita
si diligenter scrutari voluerint. **O**ccurat exemplum de benedicto paupere ne-
pote alterius benedicti quod narrat per damianum quod post eius mortem visus
est iuxta quoddam molendinum in specie mostri quod habebat aures et

cadam in specie asini & reliquū corpus vrsinū **E**t dixit cuidā eū aspici
 cienti quia bestialiter vixi bestie speciem p̄fero **E**go inquit fui benedi-
 ct⁹ solo noīe nup̄ papa et hic usq; ad diem iudicij p̄dumeta & loca feti-
 da sulfurea & incēdijs cōfragata p̄trahor donec post iudiciū tē sūt in
 corpore & aīa dāpnabor quia asin⁹ ē al̄ luxuriosi et vrsus furiosi **E**t
 quia luxuriose vixit & carnaliter ideo in specie mōstri visus fuit. **O**cta-
 ua pp̄o nichil repugnat q̄n ad huc in ecclesia reperiri possēt homines
 in gracia gratū faciēte tā sublimes et p̄fēti sūt in p̄mitua ecclesia **D**a-
 tet quia nō est defect⁹ ex liberalitate dei cū nō sit abbreviata man⁹ dn̄i
Nec ex capacitare hominis se ad hoc disponere volentis coopante si-
 bi diuina gracia que cuiuslibet p̄sto esse creditur **E**t dico notāte in gra-
 cia gratū faciente quia in gracia gratis datus nōn creditur aliquis stā-
 te fide in sui firmitate similis forte repiri posse nec necessariū ē si cut ī
 miraculis in gracia linguarū in p̄phēcia & sic de alijs carismatib⁹ spūs
 sancti p̄ apostolum enumeratis. **C**or. xii. **N**am hec dona eciā p̄uēris
 donātur quia non sequūt̄ pp̄rie p̄sone vtilitatē sed om̄nem vtilitatem
 īmmo op̄abile michi vidēt̄ si hodie sanct⁹ petr⁹ ageret in hūanis fide
 sic fundata mīme tanta sibi assisteret gr̄a miraculoꝝ & gr̄a liguarū
 sicut p̄ vt p̄ vmbra eius in firmi sanaretur **V**nde ex raritate signoꝝ
 non p̄t argui defect⁹ sanctitatis in hoībus. **S**icut nec ex raritate cano-
 nifacōis sanctoꝝ. **Q**uid vero impedit q̄ nō tāta caritas in qua cōsistit
 p̄fēctio humane vite possit repiri in aliquo homine se disponente sicut
 petrus habuit non video. licet eī dicat x̄ps maiorem caritatem nemo
 habet vt aīam suam ponat quis p̄ amicis suis p̄ hoc p̄bens sanctam ca-
 ritatem. nō tñ sine martirio de negauit p̄fēctam posse repiri caritatē in
 homine ut in glorioza virgine maria & Johāne euangelista. **N**am & p̄
 x̄p̄o aīas suas ponētes sc̄dm magis & minus credunt̄ grad⁹ dilectōis
 habuisse **S**icut linus & petr⁹ **C**essante igitur modo p̄secucōis tempe-
 nil repugnat posse repiri equales gradus caritatis sicut tpe p̄secucō-
 nis **E**t existente tempe eciā nūc t̄yrānce p̄secucōis nō dubiū quī deus
 suis electis p̄stāciam & paciēciam datur⁹ esset sicut olim **S**ed q̄ hodie
 non vidēt̄ dare vt apparet multis non ē mirum quia gracias suas et
 dona sua om̄mensurat et p̄tempat necessitati fidei & indigēcie ecclesie et
 om̄ni vtilitati **S**ic tpe ant̄i x̄pi daturus ē electis suis p̄ tuuc p̄fide
 pugnaturis q̄n maxima p̄secucō creditur ventura in ecclesia vt dicēt̄
math. xxiii. **S**icut eciā in alijs suis dom̄s p̄ticularib⁹ credend⁹ est se
 habere ut eloquēciam fortitudinē sapiēciā sensuū viuacitatem ingemū
 memoriā et cetera dona p̄porcionet et p̄tempet in electis suis sc̄dm
 suam gloriā & ecclesie vtilitatem ac officioꝝ ip̄is impositōꝝ exigēciā
 sicut legim⁹ in rudib⁹ ex natura & tñ exigente mīsterio in iundo faci⁹

diffimi sunt repta vt in amos ppheta. pastore ouiu dauid. tribus pueris
daniele dumo se no nigerut ex ambicione sed a deo vocantur tanqua
aaron Nam dans forma dat oia psequencia forma et ideo dixit ad pu
erum jeremiam qui se excusabat ab officio pdicatis **N**oli dicere qz
puer ego sum. jeremie pmo **E**t ad moysen dixit **Q**uis fecit os hois
quasi diceret none ego qui tibi dare possum eloquediam vn iacobo dicit
Si quis vrm indiget sapiencia postulet a deo. **I**ndiget scz p omum bo
no aut recta intencoe p se **C**uz em deo dona sua gratuita daret alicui
vbi non esset executio possibilis aut necessaria frustra est enim pote
cia que no reducituz ad actum et frustra est calciamentum cui no est
calciaco vnde non legim mrem ihesu xpi fuisse puentā dono lingua
rum nec gracia miratulozu. **C**um tm in die penthecostes cum ceteris
aplis legitur spm sctum recepisse quia no fuit missa ad aliquas gen
tes extra iudeam predicare eu angelium dei sicut ceteri et hec loquoz
opinatur qz non recolo me legisse ipam hec dona recepisse. **N**ona ppō
est **N**on est diffidendum ecclesiam dei in se multa milia sanctorz in hac
terza p egrinancium adhuc pntē **N**am xps dicit ecce ego vobiscum
su vsq ad consumacionem mundi **O** t. vltimo **V**obiscum scilicet no cū
aplis solum qui ante finem seculi mortui sunt s; cū alijs electis qui ve
stigia vra in fide et moribz sunt secuturi **A**b exordio em ecclesie in ab
el ecclesia non defecit in sanctis nam fims duracois totius mundi est vt
numerus pdestinatioz a deo compleatur quo opletō non dubium est a
ppmqre finem mudi **S**ic in domo p rīsfamilias filioz pfuaco ē fims
ppter quē tota domus pfuatur no sui uel canes. **S**icut et motus celi
cessabit opletis pdestinatis et vegetabilia et aīancia cessabūt ut tradūt
doctores nam pppter hoies hec sūt facta. **D**rama pposico non ē in credi
bile mundo in semū vrgente et iniquitate habūdāte ac caritate refri
gescente qz pppter corrupcoem mimiā mox in hoibz in aliquibus regnia
aut puincys deus ex sua pietate aut p sanctos impulsere quiescentes
aut p viuos faciat miracula iterum clarescere si nouerit ibi esse pde
stinatos patet hec pposico ex euidencia facti quia tempore gregozij pa
pe in anglia paugustinū no illū magnū doctore s; eodem nomine susci
tauit deus multa miracula. **E**t tpe abrosij copora sanctorum geruasij
et pthasij martirū repta scribit aug⁹ in libro suaz cofessionū **I**nuale
stente pfid ia ariana cui⁹ fauorix erat impatrix iustina qz sanctorz
miraculis cōpssa fuit psecutio. **E**t tpe beati bernardi quādo in valuit
scisma leominū qnta miracula peudem facta sunt **T**estā eius legenda
post h eciam tpe sancte elizabeth i thuringia lxudwigen in slesia **S**i
miliē etiam modernis tpe pbernardinū frēm ordinis minoz vt re
fercur miracula fiunt **C**ur autem tam raro hoc ptingit puto i causa

esse qd homines non
fican nimis qui se c
nomē se estimātes
rū estimare quia hu
mum sup paupculū
verūlle estimat q
fide viros in dign
Primū ex glorie p
me. v. Potentes
que pene om̄s regy
ve tradūt doctores
us de ier archis su
fia maiores hie oc
Naxa illud sanct
custodis in actōe
scere soliti sunt cō
ti secorū via me
tudinem fugerit
pius hoies pūde
Aliores status h
quillo. **D**octr
neduti humane a
stra plectitur et
a et voluptu ab
vitan pncem di
nes pppter deum
1. 84. 0. circa
tudo hoim plus
bis virtutis vct
pauci ad modū
curiositate vni
et vociferantibz
ti sunt vt eam
odiosū est pōica
aliquē ex mde
bertus in suo r
sermonem ad
tur cur sic ben
ad pncipū vert
et **Q**uā pau

esse quod homines non sunt digni vocari aut quod rari sunt qui se patiuntur vili
 ficari nimis qui se carpendentes et appreciātes et in oculis suis alicuius
 momentū se estimātes. Nam multū valet in oculis dñi se vilē et abiectū
 estimare quia humilibus grām dare cōsuevit et req̄scent spiritus do
 minū sup paupculū et spiritu cōritū ysaie vlt. Undecima p̄posicio est
 v̄z̄is̄te estimāē quod regē et leges diuine min⁹ p̄seruant apud alte po
 tēte viros in dignitate cōstitutos quā apud inferiores potest h̄ appē
Primū ex ysaie. 1. omne caput languidū et omne cor merēs. **Ite** **Jerē**
mie. v. Potentes magis iugū p̄regerūt. **Item** ex sacra scriptura
 quē pene om̄s reges ȳsraēl et iude dicit in volutos crimib⁹ varijs et
 vt tradūt doctores sup ij. sen. **Et** de āgelis cadētib⁹ maior erat numer
 us de ierarchijs supiorib⁹ quā inferiorib⁹. **Edā** quia alciōres in eccle
 sia maiores hāt occōnes peccandi p̄ in iusticiam avariciam voluptatē
In iuxta illud sancti cypriani nullus tut⁹ est piculo p̄ximus et min⁹ sūt
 custoditi in accōib⁹ eorū p̄pter mltiplicitatem negotiorū minus edā acq̄
 scere soliti sunt cōsilijs peritorū oīa libita putātes esse licita. **Deo** volē
 ti securiori via incedere in cura aīme p̄prie expedit omnem seculi alti
 tudinem fugere sicut em̄ in turbido mari et tempestatibus agitato se
 pius hoīes piclitantur sic mari quietato facilius ad portum p̄ venitur
Alciōres status sūt in mari tempestuoso. **Inferiores** vero in mari trās
 quillo. **Decima** p̄posicio nil repugnat asserere multas p̄dicōnes se
 neduti humane a p̄prietate edā suemre mltitudini hominū quos nos
 tra p̄p̄ditur etas. patet quia curam corpis sollicitate adhibere mollitias
 ei et voluptatibus carnis insistere. **Auaricie** opam dare se ip̄os amare
 vitam p̄ntem diligere bella contra vicia refugeze asperitates et afflicō
 nes p̄pter deum declinare. **Deo** hoc tempus p̄ns scz circa ānum dom̄i.
 1. 2. 4. 0. circa vlt ante a doctozib⁹ merito noiatur mltib⁹ in quomulti
 tudo hoīm plus insistit p̄cumulandis delicijs corpis q̄ p̄ aggregandis
 virtutibus vt dicit paul⁹. om̄s que sua sunt querūt nō que ihu xp̄i
 pauci ad nodū repiuntur qui non more pecudū ad terrena aspiciunt
 curiositate vanitate loquacitate cupiditate de mersi edā clamātibus
 et vociferantibus vbiq̄ scripturis et p̄dicatoib⁹ qui iam sic mltiplica
 ti sunt vt edā viluit apud plures verbū dei. **Nec** edā demomb⁹
 odiosa est p̄dicacō cū vident auditores p̄tēpnere verbū dei nec fructū
 aliquē ex inde p̄ficere fideles s; magis inde gaudent. **Nam** narrat gil
 bertus in suo rudimento quendā demonē in quodā obfesso subtilissimū
 sermonem ad p̄p̄m habuisse p̄ allegacōnes elegātes qui cū it̄rogare
 tur cur sic bene p̄dicaret. **R̄**ndit vt hoīes iduceret ad ingratitudinē et
 ad p̄tēptū verbi dei vt eos post haberet accusare de defectu fruct⁹ verbi
 dei. **Quā** pauc⁹ ē numer⁹ illoz de q̄bz dicit ascēsiōnes ī corde suo dispo

suit i valle lacrimarum quaz' sūt quoz grad^o. **P**rim^o ē abstractō ab oī
feculencia delectacōnū & occupacōnum mūdanoz. **S**ecū^o vnicō & collect
cō i se ipō. **T**erz^o i deū dulcis affectō. **Q**uart^o i deo quietacō & fructō
qñ aīa s̄fidēter cum deo suesat loquēdo orando sicut moyses in caligi
ne loquit^o ē cū dño sicut homo ad amicum suū. **H**arā ē talis auis pen
nata mētra nra nisi forte in claustris aut in alia solitaria vita in tētibz
em̄ segregatis a tumultibus & strepitu negotioz seculariū & sibi ipis
vacantiū estimo numerosiorē mltitudinē posse repiri qui diuinās le
ges custodiūt & obſuant ex cubias dñi dicēte x̄po **M**t. xi. **A**bscōdisti
hęc a sapientibz & prudētibz & reuelasti puulis. **N**ullis tñ denegant ea
que salutis sūt siue dignitate p̄fulgeant siue inter inferiores deputantē
dūmō se sufficiētē studeant ad hoc preparare. **C**ause igitē corrupcōis
in omī statu & in omni genere hominū sūt hęc scilicet originalis culpa
ad quā p̄sequitur ignorancia & concupiscencia p̄latoz somn^o & defectu
osa vita eozundē cōsuetudo in veterata in prauis moribz praua p̄sordia
mltitudō delinquēciū carnalis delectacō voluptas corpis cecitas mētis
que nō sūt ad futas penas seu gaudia intuitu mētis r̄ferēda & sup hęc
oīa defectus diuini timoris mala p̄silia et cōfidencia in p̄p̄is viribz p̄p̄
hęc et hīs filia pene oīs status hūan^o ē et creditē lauciat. **M**anguet
n. fere tot^o status hūan^o i istis. **N**ec videoz mihi ignorare nō nullos
repiri in statibz ecclā excellētibz vt i religioibz & vita solitaria q̄ p̄
emmēcia sc̄tatis et p̄fectōis sibi a pplaudere videntē ex eo q̄ crimina gra
uioza scz incōtinēciā usuzā auariciā ebriositatē et s̄p̄ia i eis nō locū ha
beant q̄ q̄busdā opibz exterioribz vtuosis m̄sūt scz Ieiunijs vigilijs
psalmodijs missarum celebracōibz & hīs similibz. **E**x hoc sibi ipis blan
diunt quasi iam i apice p̄fectōis p̄sidentēs nō attendētes interiorē
vermē qui occulte rodit radicem operū exteriorum & sine fructu effi
at solis folijs virentibz resuatis ad speciem hūanoz oculoꝝ qui cor
diū archana speculari nō p̄nt & tanto piculosius icēdūt quāto exteri
us i habitu & consura & p̄didis magis i oculis hoīm fuerint p̄fulgen
tes vnde nec manū corrigētis aut medētis admittūt se iustos arbitra
tes more illi^o pharisei euāgelici qui exterioribz p̄tētus venena elacōis
& p̄ximi p̄tētus in se latēcia nō attendit. **D**eo a saluatoz legitur re
p̄batus. **S**i vero velimus p̄templari hos vermes d̄ molientes & sine
fructu & mercede opa exteriora euacuātes ad instar fatuaz virginū
q̄ lampades se habere gaudebant sed oleo de fraudate erant non dubie
possem^o resp̄ndere ex testimonijs in eternum fundatis p̄mo leticiam
interiorē sp̄ualem in corde & p̄sciencia nō habere s̄ in fama hominum
ponere & ore hoīm velle laudari & i hac laude acquirere. vt ex pomie
Aug. hanc pabolam de quo quilibet sibi ipi soli cōsciū esse p̄t qz hoc

